



Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια

Δικαστική ανάλυση

Εκπονήθηκε από τον
Ευρωπαϊκό Τομέα της Διεθνούς Ένωσης
Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου –
(IARLJ-Europe)
βάσει σύμβασης με την EASO

Αύγουστος 2016

Σειρά εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη
των δικαστικών λειτουργών



Εισαγωγή στο Κοινό
Ευρωπαϊκό Σύστημα
Ασύλου (ΚΕΣΑ)
για τα Δικαστήρια
Δικαστική ανάλυση

Εκπονήθηκε από τον
Ευρωπαϊκό Τομέα της Διεθνούς Ένωσης
Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου –
(IARLJ-Europe)
βάσει σύμβασης με την EASO

***Η Άμεση Ευρώπη είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε
απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση***

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το διαδίκτυο (<http://europa.eu>).

ISBN 978-92-9494-475-7

doi:10.2847/630727

© Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, 2017

Η EASO και τα άτομα που ενεργούν για λογαριασμό της δεν φέρουν ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα έκθεση.

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO)

Η EASO είναι ένας οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο οποίος διαδραματίζει καίριο ρόλο στην απτή ανάπτυξη του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου (ΚΕΣΑ). Συγκροτήθηκε με σκοπό την ενίσχυση της πρακτικής συνεργασίας σε θέματα ασύλου και την παροχή συνδρομής στα κράτη μέλη για την εκπλήρωση των ευρωπαϊκών και διεθνών υποχρεώσεών τους να παρέχουν προστασία σε ανθρώπους που την έχουν ανάγκη.

Το άρθρο 6 του ιδρυτικού κανονισμού της EASO* (εφεξής ο Κανονισμός) διευκρινίζει ότι η Υπηρεσία θα πρέπει να καθιερώνει και να αναπτύξει την κατάρτιση που διατίθεται για τα μέλη των δικαστηρίων στα κράτη μέλη. Για τον σκοπό αυτό, η EASO θα πρέπει να επωφελείται της εμπειρογνωσίας των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και άλλων συναφών οργανώσεων και να λαμβάνει υπόψη την υφιστάμενη συνεργασία της Ένωσης στον τομέα αυτό με πλήρη σεβασμό στην ανεξαρτησία των εθνικών δικαστηρίων.

Η Διεθνής Ένωση Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου (IARLJ)

Η IARLJ είναι μια διεθνική, μη κερδοσκοπική ένωση που επιδιώκει να αναγνωριστεί περαιτέρω, αφενός ότι η προστασία από διώξεις λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικής πεποίθησης ή συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα αποτελεί ατομικό δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται βάσει του διεθνούς δικαίου και, αφετέρου, ότι ο καθορισμός και η παύση του καθεστώτος πρόσφυγα θα πρέπει να υπάγεται στο κράτος δικαίου. Από την ίδρυσή της το 1997, η ένωση συμμετείχε δυναμικά στην κατάρτιση των ανά τον κόσμο δικαστών που επιλαμβάνονται υποθέσεων ασύλου. Ο Ευρωπαϊκός Τομέας της IARLJ (IARLJ-Europe) είναι ο περιφερειακός φορέας εκπροσώπησης των δικαστών στην Ευρώπη. Ένας από τους ειδικούς στόχους του εν λόγω τομέα, βάσει του καταστατικού του είναι η «αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων, καθώς και η ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών μεταξύ των δικαστών σχετικά με όλα τα θέματα που αφορούν την εφαρμογή και τη λειτουργία του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου (ΚΕΣΑ)».

* Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, [2010] ΕΕ L 132/11.

Συμμετέχοντες

Η παρούσα ανάλυση εκπονήθηκε στο πλαίσιο μιας διαδικασίας με δύο σκέλη: μια ομάδα επιμέλειας απαρτιζόμενη από δικαστές με τη γενική ευθύνη του τελικού προϊόντος και μια συντακτική ομάδα απαρτιζόμενη από εμπειρογνώμονες.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η ακεραιότητα της αρχής της δικαστικής ανεξαρτησίας, καθώς και η κατάρτιση και δημοσίευση της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστών υπό δικαστική καθοδήγηση, επιλέχθηκε, υπό την αιγίδα κοινής ομάδας παρακολούθησης (ΚΟΠ), μια ομάδα επιμέλειας απαρτιζόμενη από εν ενεργεία δικαστές με εκτεταμένη πείρα και εμπειρογνώση στον τομέα της νομοθεσίας για το άσυλο. Η ΚΟΠ αποτελείται από εκπροσώπους των συμβαλλομένων μερών, ήτοι της EASO και της IARLJ-Europe. Η ομάδα επιμέλειας έλεγξε προσχέδια, παρείχε αναλυτικές οδηγίες στη συντακτική ομάδα και ήταν το όργανο λήψης των τελικών αποφάσεων σχετικά με το πεδίο εφαρμογής, τη δομή, το περιεχόμενο και τον σχεδιασμό του έργου. Η ομάδα επιμέλειας εκτέλεσε τις εργασίες της συνδυάζοντας κατ' ιδίαν συναντήσεις στο Βερολίνο τον Μάιο του 2015 και στο Λουξεμβούργο τον Νοέμβριο του 2015 και τακτικές ηλεκτρονικές/τηλεφωνικές επικοινωνίες.

Ομάδα επιμέλειας απαρτιζόμενη από δικαστές

Τα μέλη της ομάδας επιμέλειας ήταν οι δικαστές κ. **Hugo Storey** (Ηνωμένο Βασίλειο, πρόεδρος), κ. **Jakub Camrda** (Τσεχική Δημοκρατία), κ. **Jacek Chlebny** (Πολωνία), κ. **Katelijne Declerck** (Βέλγιο), κ. **Harald Dörig** (Γερμανία), κ. **Florence Malvasio** (Γαλλία), κ. **Judith Putzer** (Αυστρία), κ. **Liesbeth Steendijk** (Κάτω Χώρες), κ. **Boštjan Zalar** (Σλοβενία), και (ο αναπληρωτής δικαστής) κ. **Johan Berg** (Νορβηγία). Η διαχειρίστρια συντονισμού έργου κ. **Clara Odofin** υποστήριξε και συνέδραμε την ομάδα επιμέλειας στο έργο της.

Συντακτική ομάδα απαρτιζόμενη από εμπειρογνώμονες

Στη σύνθεση της συντακτικής ομάδας συμμετείχαν ο επικεφαλής εμπειρογνώμονας δικαστής κ. **John Barnes** (Ηνωμένο Βασίλειο, συνταξιούχος), η **δρ María-Teresa Gil-Bazo** (Πανεπιστήμιο του Newcastle, τακτικό μέλος του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκού Δικαίου, Βιέννη, και μέλος του Γενικού Συμβουλίου Δικηγόρων της Ισπανίας) και η **δρ Céline Bauloz** (Global Migration Centre, Graduate Institute of International and Development Studies, Γενεύη).

Ευχαριστίες

Παρατηρήσεις υποβλήθηκαν από τον δικαστή κ. **Lars Bay Larsen** του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από τον δικαστή κ. **Ledi Bianku** του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, υπό την προσωπική τους ιδιότητα. Τις απόψεις τους επί του κειμένου διατύπωσαν επίσης η κ. **Carole Simone Dahan** (ανώτερη νομική σύμβουλος, Judicial Engagement) και ο κ. **Cornelis (Kees) Wouters** (ανώτερος νομικός σύμβουλος σε θέματα προσφυγικού δικαίου) από το Τμήμα Διεθνούς Προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

Παρατηρήσεις ελήφθησαν επίσης από συμμετέχοντες στο δίκτυο δικαστικών της EASO και από μέλη του φόρουμ διαβούλευσης της EASO, και συγκεκριμένα από το **Διοικητικό Δικαστήριο της Σόφιας**, Βουλγαρία, το **Διοικητικό Δικαστήριο του Ζάγκρεμπ**, Κροατία, το **Εφετείο του Τάλιν**, Εσθονία, το **Διοικητικό Δικαστήριο και Εργατοδικείο του Debrecen**, Ουγγαρία, καθώς και από την κ. **Hana Lupačová** από τη νομική κλινική σε θέματα προσφυγικού δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Masaryk, Τσεχική Δημοκρατία, και την κ. **Karine Caunes** από την Ακαδημία Ευρωπαϊκού Δικαίου (ERA).

Όλες οι προαναφερόμενες παρατηρήσεις ελήφθησαν υπόψη από την ομάδα επιμέλειας κατά την οριστικοποίηση του προς δημοσίευση κειμένου. Τα μέλη της συντακτικής ομάδας, της ομάδας επιμέλειας και της EASO εκφράζουν τις ευχαριστίες τους σε όλους εκείνους που υπέβαλαν παρατηρήσεις, οι οποίες υπήρξαν ιδιαίτερος χρήσιμες για την οριστικοποίηση του παρόντος τεύχους.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας ανάλυσης περιγράφεται στο [προσάρτημα Β](#), σ. 120-121.

Το παρόν τεύχος θα επικαιροποιείται, ανάλογα με τις ανάγκες, από την EASO σύμφωνα με τη μεθοδολογία της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστών.

Περιεχόμενα

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO)	3
Η Διεθνής Ένωση Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου (IARLJ)	3
Συμμετέχοντες	4
Κατάλογος συντομογραφιών	9
Πρόλογος	12
Βασικά ερωτήματα	14
Μέρος 1: Η νομική βάση του ΚΕΣΑ	15
1.1 Τι είναι το ΚΕΣΑ;	15
1.2 Το ιστορικό της θέσπισης του ΚΕΣΑ	15
1.3 Η πρώτη φάση του ΚΕΣΑ	17
1.4 Η δεύτερη φάση του ΚΕΣΑ	19
Μέρος 2: Επισκόπηση των νομοθετικών πράξεων του ΚΕΣΑ	28
2.1 Πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ	28
2.1.1 Η ΣΛΕΕ	28
2.1.2 Η ΣΣΕ	32
2.1.3 Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	33
2.1.4 Πρωτόκολλο αριθ. 24	38
2.1.5 Πρωτόκολλο αριθ. 30	39
2.2 Παράγωγη νομοθεσία σχετικά με το ΚΕΣΑ	40
2.2.1 Ο κανονισμός Δουβλίνο III του 2013	40
2.2.1.1 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με τον κανονισμό του Δουβλίνου	44
2.2.1.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με τον κανονισμό Δουβλίνο III	45
2.2.1.3 Συναφής νομολογία του ΕΔΔΑ	45
2.2.2 Ο κανονισμός Eurodac του 2013 (αναδιατύπωση)	46
2.2.3 Η οδηγία του 2011 για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (αναδιατύπωση)	47
2.2.3.1 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου	51
2.2.3.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου	52
2.2.3.3 Συναφής νομολογία του ΕΔΔΑ	53
2.2.4 Η οδηγία του 2013 για τις διαδικασίες ασύλου (αναδιατύπωση)	54
2.2.4.1 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου	57
2.2.4.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου	58
2.2.4.3 Συναφής νομολογία του ΕΔΔΑ	58
2.2.5 Η οδηγία του 2013 για τις συνθήκες υποδοχής (αναδιατύπωση)	59
2.2.5.1 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής	61
2.2.5.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής	61
2.2.5.3 Συναφής νομολογία του ΕΔΔΑ	62
2.2.6 Η οδηγία του 2001 για την προσωρινή προστασία	62

2.3 Άλλες πράξεις παράγωγης νομοθεσίας που έχουν εφαρμογή σε θέματα διεθνούς προστασίας ..	63
2.3.1 Ο κανονισμός ΕΑΣΟ του 2010	63
2.3.2 Η οδηγία του 2003 για την οικογενειακή επανένωση	64
2.3.3 Οι οδηγίες του 2003 και του 2011 για τους επί μακρόν διαμένοντες	66
2.3.4 Η οδηγία του 2008 για την επιστροφή	66
2.3.4.1 Συναφής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για την επιστροφή	68
2.3.4.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για την επιστροφή	69
Μέρος 3: Ερμηνεία και εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων του ΚΕΣΑ	70
3.1 Το ΚΕΣΑ και η σύμβαση για τους πρόσφυγες	70
3.2 Μέθοδοι ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ	72
3.3 Αρχές εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ	74
3.3.1 Υπεροχή του δικαίου της ΕΕ	75
3.3.2 Άμεσο αποτέλεσμα και άμεση εφαρμογή	75
3.3.3 Έμμεσο αποτέλεσμα	77
3.3.4 Ευθύνη του κράτους	78
3.3.5 Δικονομική αυτονομία	78
3.3.6 Υποχρέωση αυτεπάγγελτης εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ	79
3.3.7 Παροχή αποτελεσματικής ένδικης προστασίας για δικαιώματα που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ	80
3.4 Αλληλεπίδραση μεταξύ της ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του διεθνούς δικαίου και του εθνικού δικαίου	80
3.4.1 Δίκαιο της ΕΕ και ΕΣΔΑ	81
3.4.2 Δίκαιο της ΕΕ και διεθνές δίκαιο	87
3.4.3 Δίκαιο της ΕΕ και εθνικό δίκαιο των κρατών μελών της ΕΕ	89
3.4.4 Η σχέση μεταξύ της ΕΣΔΑ και του εθνικού δικαίου: η αρχή της επικουρικότητας	91
3.5 Υποβολή αίτησης στο ΔΕΕ για έκδοση προδικαστικής απόφασης σύμφωνα με το άρθρο 267 της ΣΛΕΕ	92
3.5.1 Το δικαίωμα και η υποχρέωση υποβολής αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης ...	92
3.5.2 Η μορφή και το περιεχόμενο της αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης	94
3.5.3 Η διαδικασία ενώπιον του ΔΕΕ	97
3.6 Η προσέγγιση των εθνικών δικαστηρίων	97
Προσάρτημα Α: Πηγές πρωτογενούς δικαίου	104
Προσάρτημα Β: Μεθοδολογία	119
Προσάρτημα Γ: Επιλεγμένη βιβλιογραφία	121
Προσάρτημα Δ: Συλλογή νομολογίας	127

Κατάλογος συντομογραφιών

ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (1950)
ΗΒ	Ηνωμένο Βασίλειο
Κανονισμός Δουβλίνο II	Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας
Κανονισμός Δουβλίνο III	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιатύπωση)
Κανονισμός EASO	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο
Κανονισμός Eurodac	Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2725/2000 του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της σύμβασης του Δουβλίνου
Κανονισμός Eurodac (αναδιатύπωση)	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 [...] (αναδιатύπωση)
ΚΕΣΑ	Κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου
ΟΔΑ (Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου)	Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα
ΟΔΑ (αναδιатύπωση)	Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιатύπωση)

Οδηγία για την επιστροφή	Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών
Οδηγία για την οικογενειακή επανένωση	Οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης
Οδηγία για την προσωρινή προστασία	Οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων
Οδηγία για τους επί μακρόν διαμένοντες (2003)	Οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες
Οδηγία για τους επί μακρόν διαμένοντες (2011)	Οδηγία 2011/51/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2011, που τροποποιεί την οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου επεκτείνοντας το πεδίο εφαρμογής της και στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας
ΟΕΑΑ (Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου)	Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους
ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)	Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση)
ΟΣΥ	Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη
ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση)
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΕΚ	Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Ευρώπης

Σύμβαση για τους πρόσφυγες	Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων (1951), όπως τροποποιήθηκε από το πρωτόκολλο αυτής (1967)
Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων	Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (1984)
Σύμβαση του Δουβλίνου	Σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως παροχής ασύλου, η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1990)
ΤΜΣ	Τμήμα μείζονος συνθέσεως
Χάρτης της ΕΕ	Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
EASO	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο
ECRE	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (European Council on Refugees and Exiles)
EDAL	Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων της νομοθεσίας περί ασύλου (European Database of Asylum Law)
IARLJ	Διεθνής Ένωση Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου (International Association of Refugee Law Judges)
ICCPR	Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (1966)
UNHCR	Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες
UNRWA	Υπηρεσία Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή

Πρόλογος

Σε στενή συνεργασία με τα δικαστήρια των κρατών μελών και άλλους βασικούς παράγοντες, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) ξεκίνησε την κατάρτιση μιας σειράς εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης, με στόχο να παράσχει στα δικαστήρια πλήρη επισκόπηση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου (ΚΕΣΑ), βήμα προς βήμα. Από διαβουλεύσεις με το δίκτυο δικαστών της EASO, συμπεριλαμβανομένης της IARLJ-Europe, κατέστη εμφανής η επιτακτική ανάγκη να τεθεί στη διάθεση των δικαστηρίων υλικό κατάρτισης δικαστών σχετικά με ορισμένα βασικά ζητήματα, που ανακύπτουν κατά την καθημερινή διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αναγνωρίστηκε ότι η ενδεδειγμένη διαδικασία για τη σύνταξη του εν λόγω υλικού θα έπρεπε να διευκολύνει τη συμμετοχή δικαστών και άλλων εμπειρογνομώνων κατά τρόπο ώστε, αφενός, να τηρείται πλήρως η αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστικών αρχών και, αφετέρου, να εξασφαλίζεται επίσης η ταχύτερη κατάρτιση της σειράς εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης συνολικά.

Η παρούσα δικαστική ανάλυση είναι το προϊόν ενός έργου, που υλοποιήθηκε από κοινού από την IARLJ-Europe και την EASO και αποτελεί μέρος της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστών.

Η ανάλυση προορίζεται κυρίως για χρήση εκ μέρους των δικαστών των κρατών μελών της ΕΕ οι οποίοι εκδικάζουν προσφυγές ή διενεργούν δικαστικό έλεγχο αποφάσεων, σχετικά με αιτήσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας. Σκοπός της είναι να συνδράμει όχι μόνο τους δικαστές με ελάχιστη ή καθόλου σχετική πείρα, αλλά και όσους διαθέτουν μεγαλύτερη εξειδίκευση. Υπό την έννοια αυτή, φιλοδοξεί να αποτελέσει χρήσιμο σημείο αναφοράς για όλους τους δικαστές, που εκδικάζουν υποθέσεις ή προσφυγές στις οποίες έχει εφαρμογή το ΚΕΣΑ. Κατά συνέπεια, η δομή, η μορφή, το περιεχόμενο και ο σχεδιασμός της παρούσας ανάλυσης καταστρώθηκαν με γνώμονα αυτό το ευρύ κοινό.

Η ανάλυση έχει σχεδιαστεί κατά τρόπο, ώστε να παρέχει μια εισαγωγή στο ΚΕΣΑ, η οποία θα βοηθά τα δικαστήρια στην εκτέλεση των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων τους, κατά την εφαρμογή του ΚΕΣΑ. Ειδικότερα παρέχει:

- επισκόπηση της νομικής βάσης του ΚΕΣΑ, συμπεριλαμβανομένου ενός σύντομου ιστορικού της θέσπισής του,
- εισαγωγική επισκόπηση των νομοθετικών πράξεων για το ΚΕΣΑ και
- εισαγωγή στην ορθή προσέγγιση, βάσει του δικαίου της ΕΕ, της ερμηνείας των νομοθετικών διατάξεων του ΚΕΣΑ, συμπεριλαμβανομένου του σημαντικού ζητήματος, που αφορά τον χρόνο και τον τρόπο υποβολής αίτησης στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) για την έκδοση ερμηνευτικής απόφασης.

Η ανάλυση τεκμηριώνεται από συλλογή νομολογίας και προσαρτήματα, που έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα για το ΚΕΣΑ, διότι σε αυτά δεν περιλαμβάνονται μόνο οι συναφείς διατάξεις του πρωτογενούς και παράγωγου δικαίου της ΕΕ και οι σχετικές διεθνείς συνθήκες παγκόσμιου και περιφερειακού πεδίου εφαρμογής, αλλά γίνεται επίσης παραπομπή σε βασική νομολογία του ΔΕΕ, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και των δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΕ. Χρησιμοποιούνται δε σχετικοί υπερσύνδεσμοι, ώστε να διασφαλίζεται η ευχερής και άμεση πρόσβαση των αναγνωστών στη συναφή νομοθεσία και

νομολογία. Άλλες αναλύσεις, οι οποίες έχουν ήδη εκπονηθεί ή βρίσκονται υπό εκπόνηση στο πλαίσιο της σειράς εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης, διερευνούν συγκεκριμένους τομείς του ΚΕΣΑ με διεξοδικότερο τρόπο. Για τον λόγο αυτό, οι ενότητες του μέρους 2 στις οποίες παρέχεται επισκόπηση των νομοθετικών πράξεων του ΚΕΣΑ είναι σχετικά συνοπτικές. Κατά συνέπεια, η παρούσα ανάλυση αποτελεί επίσης κοινό σημείο αναφοράς για το σύνολο των δικαστικών αναλύσεων, που περιλαμβάνονται στη σειρά εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης.

Στόχος είναι να προσδιοριστεί με σαφήνεια και σε φιλική προς τον χρήστη μορφή η υφιστάμενη κατάσταση της νομοθεσίας. Στην παρούσα δημοσίευση αναλύεται η νομοθεσία του ΚΕΣΑ ως είχε στο τέλος του Νοεμβρίου 2015. Ωστόσο, ο αναγνώστης θα γνωρίζει ασφαλώς ότι πρόκειται για ένα ταχέως εξελισσόμενο πεδίο δικαίου και πρακτικής. Κατά τον χρόνο σύνταξης, από τον Φεβρουάριο έως τον Νοέμβριο του 2015, στα συστήματα ασύλου διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ ασκήθηκαν εξαιρετικές πιέσεις λόγω των αφίξεων πρωτοφανούς αριθμού προσώπων, που αιτούνταν διεθνούς προστασίας, . Αξίζει να επισημανθεί σε αυτό το πλαίσιο ότι, μαζί με άλλες δικαστικές αναλύσεις της σειράς εκδόσεων για την επαγγελματική εξέλιξη, η παρούσα ανάλυση υπόκειται σε τακτική επικαιροποίηση, όταν είναι απαραίτητο. Ωστόσο, οι αναγνώστες θα πρέπει να ελέγχουν αν έχουν επέλθει τυχόν τροποποιήσεις στη νομοθεσία. Για τη διευκόλυνση του αναγνώστη εν προκειμένω, η ανάλυση περιλαμβάνει παραπομπές σε διάφορες πηγές.

Βασικά ερωτήματα

Στόχος της παρούσας έκδοσης είναι να παράσχει στους δικαστές των κρατών μελών μια εισαγωγή στο κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου. Καταβάλλονται προσπάθειες να απαντηθούν τα ακόλουθα βασικά ερωτήματα:

1. Τι είναι το ΚΕΣΑ και ποιο είναι το ιστορικό της θέσπισής ; (Ενότητα 1.2, σ. 12-14)
2. Πώς εξελίχθηκε το ΚΕΣΑ από τη θέσπισή του και μετά; (Ενότητες 1.3 και 1.4, σ. 14-23)
3. Ποιες πράξεις του πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ είναι ιδιαίτερης σημασίας για το ΚΕΣΑ; (Ενότητα 2.1, σ. 24-36)
4. Ποιο είναι ο σκοπός μογής και το περιεχόμενο της παράγωγης νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ; (Ενότητα 2.2, σ. 36-61)
5. Ποιες άλλες πράξεις παράγωγης νομοθεσίας έχουν εφαρμογή σε θέματα διεθνούς προστασίας; (Ενότητα 2.3, σ. 61-66)
6. Ποια είναι η σχέση μεταξύ του ΚΕΣΑ και της σύμβασης για τους πρόσφυγες; (Ενότητα 3.1, σ. 67-69)
7. Πώς θα πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται η παράγωγή νομοθεσία για το ΚΕΣΑ, βάσει των μεθόδων ερμηνείας και των αρχών εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ; (Ενότητες 3.2 και 3.3, σ. 69-78)
8. Ποια είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ της ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του διεθνούς δικαίου και του εθνικού δικαίου; (Ενότητα 3.4, σ. 78-92)
9. Πότε και με ποιον τρόπο τα δικαστήρια των κρατών μελών θα πρέπει να υποβάλλουν στο ΔΕΕ αίτηση προδικαστικής απόφασης; (Ενότητα 3.5, σ. 92-98)
10. Ποια είναι η προσέγγιση που θα πρέπει να υιοθετούν τα δικαστήρια των κρατών μελών όσον αφορά το ΚΕΣΑ; (Ενότητα 3.6, σ. 98-105)

Μέρος 1: Η νομική βάση του ΚΕΣΑ

1.1 Τι είναι το ΚΕΣΑ;

Το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου (ΚΕΣΑ) είναι ένα νομοθετικό πλαίσιο που θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Το ΚΕΣΑ –σύμφωνα με τη σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων (σύμβαση για τους πρόσφυγες), όπως αυτή τροποποιήθηκε το 1967 από το πρωτόκολλό της– ρυθμίζει και καθορίζει κοινές απαιτήσεις στον τομέα της διεθνούς προστασίας, με στόχο την ανάπτυξη κοινών εννοιών και κριτηρίων και την εναρμόνιση της ερμηνείας και της εφαρμογής της νομοθεσίας για το άσυλο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Η διεθνής προστασία αφορά το καθεστώς πρόσφυγα και το καθεστώς επικουρικής προστασίας¹. Σε σύγκριση με άλλα περιφερειακά συστήματα ασύλου, όπως τα συστήματα που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο της Αφρικανικής Ένωσης ή στην Κεντρική και Λατινική Αμερική, το ΚΕΣΑ είναι μοναδικό στο είδος του, διότι ρυθμίζει τόσο τα διαδικαστικά όσο και τα ουσιαστικά ζητήματα διεθνούς προστασίας, από την είσοδο σε ένα κράτος μέλος, έως τον τελικό καθορισμό του καθεστώτος προστασίας.

1.2 Το ιστορικό της θέσπισης του ΚΕΣΑ

Το ΚΕΣΑ δημιουργήθηκε από την αναγνώριση του γεγονότος ότι, σε έναν χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα, τα θέματα ασύλου πρέπει να υπόκεινται σε εναρμονισμένη ρύθμιση σε επίπεδο ΕΕ. Εκτιμήθηκε ότι η έλλειψη της εν λόγω ρύθμισης θα συνεπαγόταν πιθανότατα τη δευτερογενή μετακίνηση των αιτούντων άσυλο. Με άλλα λόγια, οι αιτούντες άσυλο θα μετακινούνταν ενδεχομένως από το ένα κράτος στο άλλο, προκειμένου να επιλέξουν, είτε έναν προορισμό για προσωπικούς λόγους, είτε έναν προορισμό που εικάζεται ότι προσφέρει τις ευνοϊκότερες πολιτικές ασύλου (ανεξάρτητα από την παραδεδομένη ή μη αλήθεια της εικασίας αυτής). Επομένως, θεωρήθηκε ότι, λόγω της κατάργησης των εσωτερικών συνόρων της ΕΕ, έπρεπε να ληφθούν αντισταθμιστικά μέτρα υπό τη μορφή της ενίσχυσης των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα και της συνεργασίας σε θέματα ασύλου και μετανάστευσης.

Το ζήτημα της δευτερογενούς μετακίνησης εξετάστηκε για πρώτη φορά στη νομοθετική του μορφή στο πλαίσιο της σύμβασης του Δουβλίνου του 1990, στην οποία προβλέπονταν τα κριτήρια για τον καθορισμό του κράτους, που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου, που υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Το σύστημα του Δουβλίνου προϋπέθετε την επιφύλαξη παρόμοιας μεταχείρισης για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες στα κράτη μέλη. Η εν λόγω εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών για το άσυλο επιδιώχθηκε για πρώτη φορά μέσω διακυβερνητικής συνεργασίας δυνάμει της Συνθήκης του Μάαστριχτ του 1992 (τίτλος VI σχετικά με τη συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων).

Προς το τέλος της δεκαετίας του 1990 αναγνωριζόταν ολοένα ευρύτερα το γεγονός ότι τα ζητήματα σχετικά με το άσυλο και τη μετανάστευση θα έπρεπε να ενταχθούν στο πλαίσιο

¹ Βλέπε άρθρο 2 στοιχείο α) της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιатύπωση), [2011] ΕΕ L 337/9.

των Συνθηκών της ΕΕ, με στόχο τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς χωρίς εσωτερικά σύνορα. Η ανάγκη αυτή κατέστη ακόμη πιο επιτακτική λόγω των προβλημάτων διαχείρισης του μεγάλου αριθμού των εκτοπισθέντων εξαιτίας των συγκρούσεων στα Βαλκάνια και της κατάρρευσης των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993, κατέστησε τα θέματα ασύλου ζήτημα της ΕΕ, αν και το έπραξε στο πλαίσιο της διακυβερνητικής συνεργασίας. Δυνάμει της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Μάιο του 1999, τα θέματα ασύλου και μετανάστευσης εντάχθηκαν στο πεδίο υπερεθνικών αρμοδιοτήτων της ΕΕ, θέτοντας με τον τρόπο αυτό τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ δεν παρείχε μόνο τη νομική βάση για τη δημιουργία του ΚΕΣΑ, αλλά αποσαφήνισε επίσης το νομικό έρεισμα αυτού του κοινού συστήματος. Το άρθρο 63 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ) προέβλεπε (μεταξύ άλλων) ότι το Συμβούλιο έπρεπε να θεσπίσει εντός πέντε ετών συγκεκριμένη δέσμη μέτρων σχετικά με το άσυλο, τους πρόσφυγες και τους εκτοπισθέντες (άρθρο 63 παράγραφοι 1 και 2). Τα μέτρα αυτά, τα οποία ήταν ιδιαίτερης σημασίας, έπρεπε να συνάδουν με τη *σύμβαση για τους πρόσφυγες (1951)* και «άλλες σχετικές συμβάσεις».

Παρότι η σύμβαση του 1951 για τους πρόσφυγες αναγνωρίζει για πρώτη φορά τον ατομικό χαρακτήρα του καθεστώτος πρόσφυγα και ενσωματώνει ορισμένα ελάχιστα πολιτικά δικαιώματα, τα οποία απορρέουν από την αναγνώρισή του, υπόκειται αρχικά τόσο σε γεωγραφικούς, όσο και σε χρονικούς περιορισμούς. Ίσχυε μόνο για γεγονότα που είχαν επέλθει πριν από την 1η Ιανουαρίου 1951 και τα συμβαλλόμενα κράτη είχαν την επιλογή να περιορίζουν τα γεγονότα αυτά μόνο σε εκείνα που είχαν επέλθει στην Ευρώπη. Τέθηκε δε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954. Η σύμβαση για τους πρόσφυγες απέκτησε καθολικό χαρακτήρα, με την άρση του εν λόγω χρονικού περιορισμού, μόνο μετά τη θέσπιση του πρωτοκόλλου της το 1967, το οποίο τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967. Ο γεωγραφικός περιορισμός διατηρήθηκε μόνο για τα συμβαλλόμενα κράτη, που τον είχαν επιλέξει κατά τον χρόνο της αρχικής υπογραφής της σύμβασης, υπό τον όρο ότι θα μπορούσαν επίσης να κοινοποιήσουν ανά πάσα στιγμή την παύση ισχύος του εν λόγω περιορισμού².

Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη τόσο της σύμβασης του 1951 για τους πρόσφυγες όσο και του πρωτοκόλλου του 1967. Πριν από τη θέσπιση του ΚΕΣΑ, πολλά κράτη μέλη, ως συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης για τους πρόσφυγες και του πρωτοκόλλου της, είχαν αναπτύξει εθνικά συστήματα ασύλου για τη διασφάλιση της εφαρμογής των εν λόγω πράξεων. Το άρθρο 63 της ΣΕΚ αντικατόπτριζε το γεγονός ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ αναγνώριζαν τη σύμβαση της Γενεύης ως τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων³.

Οι «άλλες σχετικές συμβάσεις» που αναφέρονται στο άρθρο 63 της ΣΕΚ δεν ορίζονται στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ.

² Μόνο δύο από τα 148 υπογράφοντα κράτη της σύμβασης και/ή του πρωτοκόλλου της, ήτοι η Μαδαγασκάρη και ο Άγιος Χριστόφορος και Νέβις, δεν προσχώρησαν στις πλήρεις διατάξεις της σύμβασης για τους πρόσφυγες.

³ Αυτό επιβεβαιώθηκε στη συνέχεια από την αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, [2004] ΕΕ L 304/12, καθώς και από την αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση), [2011] ΕΕ L 337/9. Το ίδιο έχει δηλώσει επίσης επανειλημμένως και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ). Βλέπε για παράδειγμα: απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 2ας Μαρτίου 2010 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla κ.λπ. κατά Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2010:105, σκέψη 52· απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 17ης Ιουνίου 2010 στην υπόθεση C-31/09, *Nawras Bolbol κατά Bevdandorlási és Állampolgársági Hivatal*, EU:C:2010:351, σκέψη 37.

Μολονότι η Συνθήκη του Άμστερνταμ παρείχε τη νομική βάση για τη δημιουργία του ΚΕΣΑ, δεν έγινε καμία ρητή αναφορά σε ανάλογο σύστημα. Αναφορά σε «ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα χορήγησης ασύλου» έγινε για πρώτη φορά στα **συμπεράσματα του Tampere** το 1999⁴. Σύμφωνα με τη δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στα εν λόγω συμπεράσματα, «έχει συμφωνηθεί να αρχίσουν οι εργασίες με σκοπό την εγκαθίδρυση ενός ευρωπαϊκού συστήματος χορήγησης ασύλου, που θα βασίζεται στην πλήρη και συμπεριληπτική εφαρμογή της σύμβασης [για τους πρόσφυγες και του πρωτοκόλλου αυτής]⁵. Ωστόσο, το πεδίο εφαρμογής του ΚΕΣΑ θα ήταν ευρύτερο από το πεδίο εφαρμογής της σύμβασης για τους πρόσφυγες και του πρωτοκόλλου της, δεδομένου ότι το ΚΕΣΑ δεν θα περιοριζόταν στον καθορισμό κριτηρίων για την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα και στα ευεργετήματα που συνδέονται με αυτό. Απεναντίας, στόχος ήταν η θέσπιση ενός ΚΕΣΑ για τη ρύθμιση όλων των πτυχών του ασύλου. Όπως προβλέπεται στα συμπεράσματα, το ΚΕΣΑ έπρεπε να περιλαμβάνει, σε μια βραχυχρόνια προοπτική:

- ένα σαφή και λειτουργικό καθορισμό του κράτους, που είναι υπεύθυνο για την εξέταση κάθε αίτησης χορήγησης ασύλου,
- κοινές προδιαγραφές για μία δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία χορήγησης ασύλου,
- κοινές ελάχιστες συνθήκες υποδοχής των ζητούντων άσυλο και
- την προσέγγιση των κανόνων, που αφορούν την αναγνώριση και το περιεχόμενο του καθεστώτος του πρόσφυγα⁶.

Τα κριτήρια αυτά έπρεπε να συμπληρωθούν με μέτρα για επικουρικές μορφές προστασίας, οι οποίες θα προσφέρουν το προσήκον καθεστώς σε κάθε άτομο το οποίο χρειάζεται τέτοια προστασία. Επιπλέον, στα συμπεράσματα κατέστη σαφές ότι, πιο μακροπρόθεσμα, οι κοινοτικοί κανόνες θα πρέπει να οδηγήσουν σε μια κοινή διαδικασία για το άσυλο και μια ενιαία νομική κατάσταση για εκείνους στους οποίους χορηγείται άσυλο, ισχύουσα σε όλο το έδαφος της Ένωσης. Τέλος, στα συμπεράσματα του Tampere το Συμβούλιο κλήθηκε να εντείνει τις προσπάθειές του, προκειμένου να επιτύχει συμφωνία για το ζήτημα της προσωρινής προστασίας των εκτοπισμένων ατόμων, με βάση την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών. Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, προετοιμάστηκε το έδαφος για την πρώτη φάση του ΚΕΣΑ.

1.3 Η πρώτη φάση του ΚΕΣΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 63 της ΣΕΚ και σε συνέχεια των συμπερασμάτων του Tampere, η πρώτη φάση του ΚΕΣΑ περιελάμβανε παράγωγη νομοθεσία, που θεσπίστηκε κατά την περίοδο μεταξύ 2000 και 2005 και βασιζόταν στον καθορισμό ελάχιστων κοινών απαιτήσεων, τις οποίες τα κράτη μέλη έπρεπε να τηρούν ως προς την υποδοχή αιτούντων άσυλο, την αναγνώριση προσώπων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας και το περιεχόμενο της χορηγούμενης προστασίας, καθώς και στον καθορισμό διαδικασιών για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα. Επιπλέον, θεσπίστηκε νομοθεσία για τον καθορισμό ελάχιστων προδιαγραφών παροχής προσωρινής προστασίας, σε περίπτωση μαζικής εισροής. Τέλος, θεσπίστηκε επίσης παράγωγη νομοθεσία με σκοπό, αφενός, τον καθορισμό κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου και, αφετέρου, τη δημιουργία της βάσης δεδομένων Eurodac για την αποθήκευση και την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων.

⁴ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, *Συμπεράσματα της Προεδρίας*, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, Tampere, SN 200/99, Βρυξέλλες, σημείο 13.

⁵ Ο.π.

⁶ Ο.π., σημείο 14.

Οι εν λόγω νομοθετικές πράξεις της πρώτης φάσης είναι οι ακόλουθες:

Πράξεις της πρώτης φάσης του ΚΕΣΑ	Ημερομηνία έναρξης ισχύος
Ο Κανονισμός Eurodac, 2000 ⁷	15 Δεκεμβρίου 2000
Η Οδηγία για την προσωρινή προστασία, 2001 ⁸	7 Αυγούστου 2001
Ο Κανονισμός Δουβλίνο II, 2003 ⁹	17 Μαρτίου 2003
Ο Οανονισμός για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού του Δουβλίνου, 2003 ¹⁰	6 Σεπτεμβρίου 2003
Η Οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής (ΟΣΥ), 2003 ¹¹	6 Φεβρουαρίου 2003
Η Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (ΟΕΑΑ), 2004 ¹²	20 Οκτωβρίου 2004
Η Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου (ΟΔΑ), 2005 ¹³	2 Ιανουαρίου 2006

Ωστόσο, ήδη από τη σύλληψη του ΚΕΣΑ είχε προβλεφθεί ότι μετά την πρώτη φάση του ΚΕΣΑ θα έπρεπε να ακολουθήσει άμεσα μια δεύτερη φάση ανάπτυξης, με τη μετατόπιση της βαρύτητας από τον καθορισμό ελάχιστων απαιτήσεων στη θέσπιση κοινής διαδικασίας ασύλου, βάσει ενιαίου καθεστώτος προστασίας¹⁴. Μολαταύτα, παρά την εφαρμογή των ελάχιστων απαιτήσεων, που καθορίστηκαν στις νομοθετικές πράξεις της πρώτης φάσης, εξακολουθούσαν να υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών, ως προς τις διαδικασίες τους σχετικά με την υποδοχή αιτούντων και την αξιολόγηση της αναγνώρισης προσώπων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας. Θεωρήθηκε ότι οι αποκλίσεις αυτές συνεπάγονταν για τους αιτούντες διστάμενα αποτελέσματα, τα οποία αντίκειντο στην αρχή της παροχής ίσης πρόσβασης στην προστασία σε όλη την ΕΕ¹⁵. Πράγματι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε το γεγονός ότι οι ελάχιστες απαιτήσεις δεν ήταν ικανές να διασφαλίσουν τον επιθυμητό βαθμό εναρμόνισης μεταξύ των κρατών μελών. Ως εκ τούτου, οι πράξεις της πρώτης φάσης έπρεπε να τροποποιηθούν, προκειμένου να επιτευχθεί υψηλότερος βαθμός εναρμόνισης και βελτίωση των απαιτήσεων. Κρίθηκε επίσης αναγκαίο να συνοδευτεί η ενίσχυση της νομοθετικής εναρμόνισης από την αποτελεσματική έμπρακτη συνεργασία μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών ασύλου, ούτως ώστε να συγκλίνουν περαιτέρω τα κράτη μέλη στη λήψη των αποφάσεων για το άσυλο¹⁶. Τέλος, αναγνωρίστηκε από κοινού η ανάγκη λήψης μέτρων για τη διασφάλιση υψηλότερου βαθμού αλληλεγγύης και υπευθυνότητας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, καθώς και μεταξύ της ΕΕ και των τρίτων χωρών¹⁷.

⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2725/2000 του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου, [2000] ΕΕ L 316/1.

⁸ Οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων, [2001] ΕΕ L 212/12.

⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2003] ΕΕ L 50/1.

¹⁰ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 της Επιτροπής, της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2003] ΕΕ L 222/3.

¹¹ Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, [2003] ΕΕ L 31/18.

¹² Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, [2004] ΕΕ L 304/12.

¹³ Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα, [2005] ΕΕ L 326/13.

¹⁴ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Πρόγραμμα της Χάνης: ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, [2005] ΕΕ C 53/1, σ. 3.

¹⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Σχέδιο πολιτικής για το άσυλο: μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της προστασίας σε όλη την ΕΕ, της 17ης Ιουνίου 2008, COM(2008) 360 τελικό, σ. 3.

¹⁶ Ο.π., σ. 4 και 6.

¹⁷ Ο.π., σ. 4 και 7-11.

1.4 Η δεύτερη φάση του ΚΕΣΑ

Το ΚΕΣΑ πέρασε σε δεύτερη φάση εναρμόνισης, η οποία ξεκίνησε ουσιαστικά με το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο τον Σεπτέμβριο του 2008¹⁸. Όπως υπογραμμίζεται στο πρόγραμμα της Στοκχόλμης του 2009, στόχος του ήταν η «δημιουργία ενός κοινού χώρου προστασίας και αλληλεγγύης, βάσει κοινής διαδικασίας ασύλου και ομοιόμορφου καθεστώτος για τα πρόσωπα στα οποία χορηγείται διεθνής προστασία», που θα στηρίζεται σε «υψηλές προδιαγραφές ασφαλείας»¹⁹.

Ο σκοπός και το περιεχόμενο της δεύτερης φάσης περιγράφονται αναλυτικά στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) του 2007, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009. Με την έναρξη ισχύος της ΣΛΕΕ κατέστη επίσης νομικά δεσμευτικός από 1ης Δεκεμβρίου 2009 και ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Χάρτης της ΕΕ)²⁰. Ο Χάρτης, ο οποίος εξετάζεται διεξοδικότερα στην [ενότητα 2.1.3](#) κατωτέρω (σ. 29-34), αποτελεί πλέον αναπόσπαστο στοιχείο του πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ με δεσμευτική ισχύ για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη της κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ.

Το άρθρο 78 της ΣΛΕΕ παρέχει τη νομική βάση για την ανάπτυξη της δεύτερης φάσης του ΚΕΣΑ (για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εν λόγω διάταξη, βλέπε [ενότητα 2.1.1](#) κατωτέρω, σ. 24-28). Το άρθρο 78 παράγραφος 1 παρέχει τη νομική βάση για την ανάπτυξη κοινής πολιτικής της ΕΕ στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας, η οποία πρέπει να συνάδει με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις.

Το άρθρο 78 παράγραφος 2 ορίζει ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο λαμβάνουν μέτρα, όσον αφορά το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου. Πρέπει να επισημανθεί ότι πρόκειται για την πρώτη διάταξη του πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ στην οποία γίνεται ρητή αναφορά στο ΚΕΣΑ. Στην εν λόγω διάταξη περιγράφονται αναλυτικά τα μέτρα που πρέπει να λάβουν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στο πλαίσιο αυτής της δεύτερης φάσης (βλέπε [ενότητα 2.1.1](#) κατωτέρω, σ. 24-28).

Η δεύτερη φάση του ΚΕΣΑ είχε ολοκληρωθεί έως τον Ιούνιο του 2013, με τη θέσπιση της τροποποιημένης ή της λεγόμενης αναδιατυπωμένης παράγωγης νομοθεσίας, εξαιρουμένης της οδηγίας για την προσωρινή προστασία, η οποία δεν αποτέλεσε αντικείμενο αναδιατύπωσης. Το αποτέλεσμα της «αναδιατύπωσης» είναι η κατάργηση του προηγούμενου κανονισμού ή της προηγούμενης οδηγίας επί του ίδιου θέματος. Το ΚΕΣΑ περιλαμβάνει πλέον τις ακόλουθες πράξεις:

¹⁸ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, 24 Σεπτεμβρίου 2008, αριθ. εγγράφου 13440/08.

¹⁹ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης: μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες, της 2ας Δεκεμβρίου 2009, [2010] ΕΕ C 115/1, τμήμα 6.2.

²⁰ Βλέπε Δήλωση σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που προσαρτάται στην Τελική Πράξη της Διακυβερνητικής Διασκέψης η οποία υιοθετήσε τη Συνθήκη της Λισαβόνας που υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007, [2012] ΕΕ C 326/339.

Πράξεις σχετικά με το ΚΕΣΑ	Ημερομηνία έναρξης ισχύος
Η Οδηγία για την προσωρινή προστασία, 2001 ²¹	7 Αυγούστου 2001
Ο Κανονισμός της Επιτροπής για τα μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού του Δουβλίνου, 2003 ²²	6 Σεπτεμβρίου 2003
Η Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (αναδιατύπωση) [ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], 2011 ²³	9 Ιανουαρίου 2012
Ο Κανονισμός Eurodac (αναδιατύπωση), 2013 ²⁴	19 Ιουλίου 2013
Ο Κανονισμός Δουβλίνο III (αναδιατύπωση), 2013 ²⁵	19 Ιουλίου 2013
Η Οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής (αναδιατύπωση) [ΟΣΥ (αναδιατύπωση)], 2013 ²⁶	19 Ιουλίου 2013
Η Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου (αναδιατύπωση) [ΟΔΑ (αναδιατύπωση)], 2013 ²⁷	19 Ιουλίου 2013

ΚΕΣΑ

Οδηγία για την προσωρινή προστασία
 Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου
 Κανονισμός Δουβλίνο III
 Κανονισμός EURODAC
 Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου
 Οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής

²¹ Οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων, [2001] ΕΕ L 212/12.

²² Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 της Επιτροπής, της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2003] ΕΕ L 222/3. Ο κανονισμός παραμένει σε ισχύ σε σχέση με τον κανονισμό Δουβλίνο III, με εξαίρεση το άρθρο 11 παράγραφος 1 και τα άρθρα 13, 14 και 17.

²³ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση), [2011] ΕΕ L 337/9 (μεταφορά στο εθνικό δίκαιο (για την πλειονότητα των διατάξεων): 21 Δεκεμβρίου 2013).

²⁴ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα και σχετικά με αιτήσεις της αντιπαραβολής με τα δεδομένα Eurodac που υποβάλλουν οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών και η Ευρωπόλ για σκοπούς επιβολής του νόμου και για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (αναδιατύπωση), [2013] ΕΕ L 180/1 (έναρξη ισχύος: 20 Ιουλίου 2015).

²⁵ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση) (Δουβλίνο III), [2013] ΕΕ L 180/31 (έναρξη ισχύος: 1 Ιανουαρίου 2014).

²⁶ Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), [2013] ΕΕ L 180/96 (προς μεταφορά στο εθνικό δίκαιο, για ορισμένες διατάξεις, έως τις 20 Ιουλίου 2015, με έναρξη ισχύος των άρθρων 13 και 29 από την 21η Ιουλίου 2015).

²⁷ Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση), [2013] ΕΕ L 180/60 (προς μεταφορά στο εθνικό δίκαιο, για ορισμένες διατάξεις, έως τις 20 Ιουλίου 2015, και για κάποιες άλλες διατάξεις, έως τις 20 Ιουλίου 2018, με έναρξη ισχύος των άρθρων 47 και 48 από την 21η Ιουλίου 2015).

Επομένως, οι νομοθετικές πράξεις της ΕΕ σχετικά με το ΚΕΣΑ περιλαμβάνουν πράξεις πρωτογενούς δικαίου (ΣΛΕΕ, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και Χάρτης της ΕΕ) και πράξεις παράγωγου δικαίου. Ως προς τις τελευταίες, μόνο δύο [ο Κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ και ο Κανονισμός Eurodac (αναδιατύπωση)] είναι Κανονισμοί της ΕΕ. Οι υπόλοιπες είναι οδηγίες. Ανάλογα με τη μορφή της, η νομοθετική πράξη παράγει διαφορετικά νομικά αποτελέσματα. Το θέμα αυτό εξετάζεται στην [ενότητα 3.3.2](#) σχετικά με τις αρχές εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ (σ. 73-75). Εντούτοις, δεδομένου ότι η παράγωγη νομοθεσία της ΕΕ, που περιλαμβάνει το ΚΕΣΑ έχει τη μορφή Οδηγιών, οι οποίες προϋποθέτουν τη μεταφορά τους στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών, οι δικαστές οφείλουν, ως επί το πλείστον, να εξετάζουν αρχικά την εφαρμογή των οικείων εθνικών νόμων για τη μεταφορά των Οδηγιών, υπό την επιφύλαξη τυχόν ζητημάτων σχετικών με την ακρίβεια εφαρμογής των διατάξεων της υπό εξέταση Οδηγίας της ΕΕ.

Είναι επίσης σκόπιμο να επισημανθεί ο Κανονισμός ΕΑΣΟ του 2010²⁸, με τον οποίο ιδρύθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 5 της ΣΕΕ, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΑΣΟ) με σκοπό την ευρύτερη εφαρμογή του ΚΕΣΑ, μέσω της διευκόλυνσης της πρακτικής συνεργασίας και στήριξης μεταξύ των κρατών μελών σε θέματα ασύλου (αιτιολογική σκέψη 30). Ο ρόλος αυτός αναγνωρίζεται ιδιαίτερα, για παράδειγμα, στις αιτιολογικές σκέψεις 8, 22 και 23 του Κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ και στις αιτιολογικές σκέψεις 9, 26, 46 και 48 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

Είναι ακόμη σκόπιμο να αναφερθούν και άλλες πράξεις παράγωγης νομοθεσίας οι οποίες, παρότι δεν αποτελούν μέρος του ΚΕΣΑ, θεσπίστηκαν κατά τη διάρκεια της πρώτης του φάσης, ήτοι:

1. Οδηγία για την οικογενειακή επανένωση, 2003²⁹.
2. Οδηγία για τους επί μακρόν διαμένοντες (όπως τροποποιήθηκε), 2003³⁰. και
3. Οδηγία για την επιστροφή, 2008³¹.

Παρότι οι πράξεις αυτές αποτελούν μέρος της κοινής μεταναστευτικής πολιτικής της ΕΕ, η πολιτική της ΕΕ στον τομέα του ασύλου συνδέεται στενά με τη μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ, διότι η τελευταία έχει επιπτώσεις σε ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα διαμονής και τις παροχές των προσφύγων και των δικαιούχων επικουρικής προστασίας, καθώς και τις συναφείς πολιτικές για την οικογενειακή επανένωση (βλέπε διάγραμμα κατωτέρω)³².

²⁸ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, [2010] ΕΕ L 132/11. Βλέπε επίσης ενότητα 2.3.1, σ. 61.

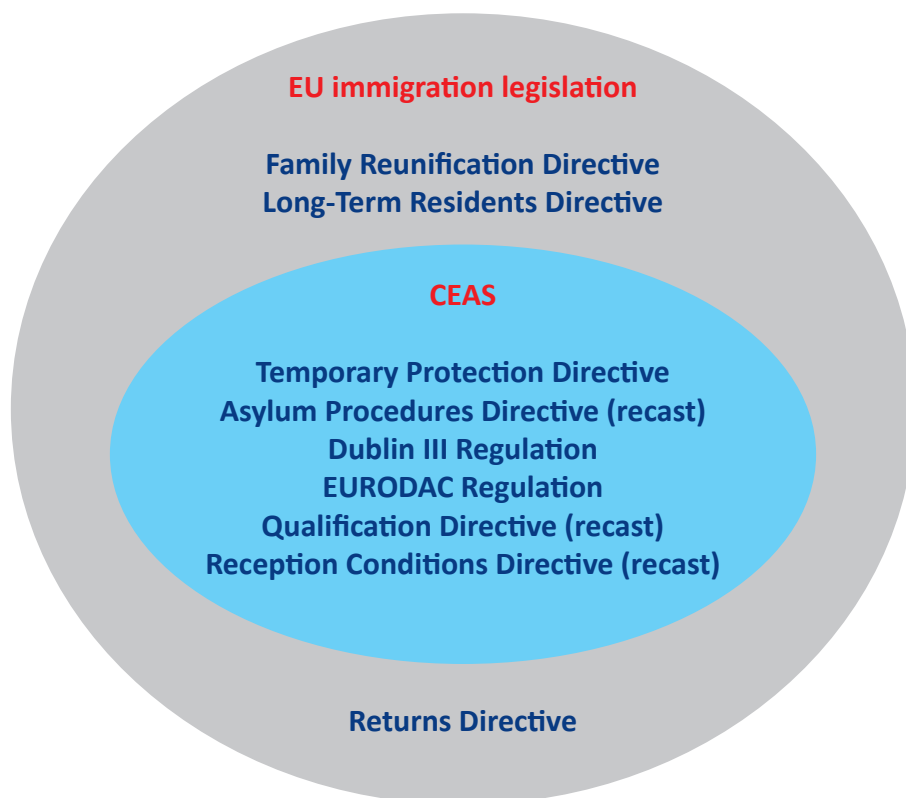
²⁹ Οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, [2003] ΕΕ L 251/12.

³⁰ Οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες [2004] ΕΕ L 16/44· και οδηγία 2011/51/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2011, που τροποποιεί την οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου επεκτείνοντας το πεδίο εφαρμογής της και στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, [2011] ΕΕ L 132/1.

³¹ Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, [2008] ΕΕ L 348/98.

³² Βλέπε άρθρο 63 παράγραφος 2 και 4 της ΣΕΚ, όπως έχει πλέον αντικατασταθεί από το άρθρο 79 παράγραφος 1 και 2 της ΣΛΕΕ.

Δίκαιο της ΕΕ σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου



Υπό την παρούσα μορφή του, το ΚΕΣΑ είναι δεσμευτικού χαρακτήρα για όλα τα κράτη μέλη, εκτός από τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στον πίνακα κατωτέρω συνοψίζονται οι πράξεις σχετικά με το ΚΕΣΑ και άλλες συναφείς πράξεις, που είναι δεσμευτικές για τα εν λόγω τρία κράτη μέλη.

	Πράξεις 1ης φάσης του ΚΕΣΑ							Πράξεις 2ης φάσης του ΚΕΣΑ					Άλλες πράξεις παράγωγης νομοθεσίας		
	Οδηγία για την προσωρινή προστασία	Κανονισμός Δουβλίνο II	Κανονισμός για την εφαρμογή του Δουβλίνου	Κανονισμός Eurodac	ΟΣΥ	ΟΔΑ	ΟΕΑΑ	Κανονισμός Δουβλίνο III	Κανονισμός Eurodac (αναδιάρθρωση)	ΟΣΥ (αναδιάρθρωση)	ΟΔΑ (αναδιάρθρωση)	ΟΕΑΑ (αναδιάρθρωση)	Οδηγία για την οικογενειακή επανένωση	Οδηγία για τους επί μακρόν διαμένοντες	Οδηγία για την επιστροφή
Δανία															
Ιρλανδία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓							
Ηνωμένο Βασίλειο	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓						

Όπως φαίνεται και στον πίνακα, η Δανία έχει επιλέξει κατά πάγιο τρόπο την εξαίρεσή της από όλες τις διατάξεις της Συνθήκης στον τομέα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων των ζητημάτων που αφορούν το άσυλο (άρθρο 78 της ΣΛΕΕ). Κατά

συνέπεια, η Δανία δεν έχει προσχωρήσει σε καμία διάταξη των Συνθηκών ή της παράγωγης νομοθεσίας σχετικά με το ΚΕΣΑ, ούτε δεσμεύεται από αυτές.

Η θέση της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου είναι ελαφρώς διαφορετική. Τα δύο κράτη δεν δεσμεύονται από καμία πράξη που θεσπίζεται δυνάμει των Συνθηκών στον τομέα του ασύλου, αλλά μπορούν να επιλέξουν να προσχωρήσουν σε οποιαδήποτε τέτοια πράξη αν το αποφασίσουν. Η Ιρλανδία είχε λάβει την απόφαση να μην προσχωρήσει στην αρχική Οδηγία για την προσωρινή προστασία και στην ΟΣΥ, ωστόσο αργότερα αποφάσισε να αποδεχτεί την Οδηγία για την προσωρινή προστασία και, ως εκ τούτου, δεσμεύεται πλέον από τις διατάξεις της, σύμφωνα με την απόφαση 2003/690/ΕΚ της Επιτροπής της 2ας Οκτωβρίου 2003. Κανένα από τα δύο κράτη μέλη δεν συμμετέχει στην Οδηγία για την οικογενειακή επανένωση, ούτε στην Οδηγία για τους επί μακρόν διαμένοντες. Επέλεξαν επίσης να εξαιρεθούν από την ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Και τα δύο κράτη, ωστόσο, επέλεξαν να προσχωρήσουν στην ΟΕΑΑ, στην ΟΔΑ, καθώς και στην αρχική αλλά και την αναδιατυπωμένη έκδοση του Κανονισμού του Δουβλίνου, αλλά κανένα από τα δύο δεν προσχώρησε, ούτε στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), ούτε στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση), παρά το γεγονός ότι θα συνεχίσουν να δεσμεύονται από τις διατάξεις των προγενέστερων πράξεων³³.

Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι το ΚΕΣΑ είναι ένα εξελισσόμενο σύστημα. Πράγματι, τον Σεπτέμβριο του 2015 (βλέπε [ενότητα 2.1.1](#) κατωτέρω, σ. 24-28), οι επιπτώσεις του πρωτοφανούς αριθμού αιτούντων διεθνούς προστασίας, που καταγράφηκαν στην ΕΕ, οδήγησαν στην έκδοση δύο αποφάσεων του Συμβουλίου οι οποίες συνεπάγονταν την προσωρινή παρέκκλιση από ορισμένες διατάξεις του Κανονισμού Δουβλίνο III, όσον αφορά την Ιταλία και την Ελλάδα³⁴. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσε ότι τα γεγονότα κατέδειξαν ότι είναι αναγκαίο να αναθεωρηθεί ο Κανονισμός Δουβλίνο III, καθώς και να διασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή του³⁵. Αποτελεί βασικό καθήκον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να παρακολουθεί τη θέση σε ισχύ και την πρακτική εφαρμογή των αναδιατυπωμένων πράξεων του ΚΕΣΑ και να εξετάζει το ενδεχόμενο περαιτέρω τροποποιήσεων και παροχής πρακτικής συνδρομής, βάσει της εν λόγω παρακολούθησης. Οι Οδηγίες περιλαμβάνουν ειδικές διατάξεις, σύμφωνα με τις οποίες τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλλουν εκθέσεις στην Επιτροπή μετά την παρέλευση συγκεκριμένου αρχικού χρονικού διαστήματος, ώστε η Επιτροπή να δύναται να διαβιβάζει στο Συμβούλιο στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή και να προτείνει τυχόν τροποποιήσεις που κρίνονται αναγκαίες. Έπειτα από την αρχική έκθεση, η οποία πρέπει να υποβληθεί εντός σχετικά σύντομου χρονικού διαστήματος [τον Ιούνιο του 2014 στην περίπτωση της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και τον Ιούλιο του 2017 στην περίπτωση της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)], πρέπει να υποβάλλονται στο Συμβούλιο νέες εκθέσεις τουλάχιστον ανά πενταετία.

Στο πλαίσιο των μελλοντικών εξελίξεων, θα πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι η διαδικασία κατάρτισης των αναδιατυπωμένων Οδηγιών και Κανονισμών είχε ξεκινήσει πριν από την έναρξη ισχύος του άρθρου 78 της ΣΛΕΕ. Οι τροποποιήσεις που αφορούν τη μετάβαση από την προηγούμενη προσέγγιση των ελάχιστων απαιτήσεων στην προσέγγιση της διασφάλισης ενιαίου καθεστώτος, βάσει κοινών διαδικασιών, έπρεπε να ενσωματωθούν στα ήδη υπάρχοντα νομοσχέδια. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται στην απόφαση του Bundesverwaltungsgericht

³³ Παρά τις διαφοροποιήσεις που ισχύουν για τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, η ανάλυση στο παρόν εγχειρίδιο έχει εκπονηθεί με σημείο αναφοράς την ολοκληρωμένη δεύτερη φάση του ΚΕΣΑ.

³⁴ Απόφαση (ΕΕ) 2015/1523 του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2015, για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας, [2015] ΕΕ L 239/146· και απόφαση 2015/1601 του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2015, για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας, [2015] ΕΕ L 248/80.

³⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο, Διαχείριση της προσφυγικής κρίσης: άμεσα επιχειρησιακά, δημοσιονομικά και νομικά μέτρα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Δράσης για τη Μετανάστευση, της 29ης Σεπτεμβρίου 2015, COM(2015) 490 final/2. Βλέπε [ενότητα 2.1.1](#), σ. 24-28, σχετικά με την ΣΛΕΕ (όπου αναφέρονται οι δύο αποφάσεις) και [ενότητα 2.2.1](#), σ. 36-43, σχετικά με τον κανονισμό Δουβλίνο III.

(γερμανικό Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο) της 17ης Ιουνίου 2014, η νομοθεσία εξακολουθεί να μην περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με τη θέσπιση ενιαίων καθεστώτων ασύλου και επικουρικής προστασίας, που αναγνωρίζονται σε ολόκληρη την ΕΕ, καθεστώτα που θα μπορούσαν ευλόγως να διαμορφωθούν εντός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 78 της ΣΛΕΕ³⁶.

Πριν από τη δημοσίευση της παρούσας ανάλυσης, περαιτέρω εξελίξεις κατά τη διάρκεια του 2016 επιβεβαίωσαν τις συνεχιζόμενες εξελικτικές διεργασίες του ΚΕΣΑ. Στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας της 18ης Μαρτίου 2016 επισημαίνεται, μεταξύ άλλων, η συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και της Τουρκίας, σύμφωνα με την οποία, από τις 20 Μαρτίου 2016, επρόκειτο να τεθεί σε εφαρμογή ένα νέο προσωρινό και έκτακτο μέτρο, βάσει του οποίου, οι νέοι παράτυποι μετανάστες, που φθάνουν στα ελληνικά νησιά μέσω Τουρκίας, θα επιστρέφονται σε αυτήν «σε πλήρη συμφωνία με το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο». Όσοι υποβάλλουν αίτηση για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας στα ελληνικά νησιά, αλλά η αίτησή τους κρίνεται αβάσιμη ή απαράδεκτη από τις ελληνικές αρχές βάσει της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) πρέπει να επιστρέφονται στην Τουρκία. Βάσει της συμφωνίας, για κάθε επιστροφή Σύριου στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύριος πρόσφυγας θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στην ΕΕ. Η εφαρμογή της δήλωσης αυτής εγείρει σημαντικά ζητήματα σχετικά με την ερμηνεία των διατάξεων της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) όσον αφορά τις έννοιες της «πρώτης χώρας ασύλου», της «ασφαλούς τρίτης χώρας», των περιπτώσεων απαράδεκτων αιτήσεων, των ταχέων διαδικασιών, καθώς και του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής (βλέπε την υπό έκδοση δικαστική ανάλυση σχετικά με την πρόσβαση σε διαδικασίες).

Στις 6 Απριλίου 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασία για περαιτέρω μείζονες μεταρρυθμίσεις του ΚΕΣΑ. Στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και προώθηση των νόμιμων οδών προς την Ευρώπη» (COM(2016) 197 final), η Επιτροπή επισήμανε σημαντικές διαρθρωτικές αδυναμίες και ελλείψεις στον σχεδιασμό και την εφαρμογή του ΚΕΣΑ, τις οποίες κατέστησε εμφανείς η μεγάλη κλίμακας άφιξη αιτούντων άσυλο το 2015. Η Επιτροπή έκρινε αναγκαίες τις ακόλουθες μεταρρυθμίσεις του ΚΕΣΑ:

- (i) Τροποποίηση του Κανονισμού Δουβλίνο III, με σκοπό την καθιέρωση ενός πιο βιώσιμου και δίκαιου συστήματος προσδιορισμού του κράτους μέλους, που είναι υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας σε περιπτώσεις μεγάλου αριθμού αιτούντων άσυλο.
- (ii) Τροποποίηση του Κανονισμού Eurodac, ώστε να αντικατοπτρίζονται οι αλλαγές του Κανονισμού Δουβλίνο III.
- (iii) Νέος Κανονισμός για τη θέσπιση ενιαίας κοινής διαδικασίας για το άσυλο στην ΕΕ και την αντικατάσταση της οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου (αναδιατύπωση), νέος Κανονισμός για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου, που θα αντικαταστήσει την οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (αναδιατύπωση) και στοχευμένες τροποποιήσεις της Οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής, ώστε να επιτευχθεί ευρύτερη σύγκλιση των κανόνων και να αποτρέπονται οι παράτυπες δευτερογενείς μετακινήσεις αιτούντων άσυλο εντός της ΕΕ.
- (iv) Μια νέα εντολή για την Υπηρεσία της ΕΕ για το άσυλο, ώστε να μπορεί να διαδραματίσει νέο ρόλο εφαρμογής της πολιτικής και ενισχυμένο επιχειρησιακό ρόλο.

³⁶ Απόφαση του Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου (Γερμανία) της 17ης Ιουνίου 2014 στην υπόθεση BVerwG 10 C 7.13, ECLI:DE:BVerwG:2014:170614U10C7.13.0 (βλέπε ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα), σκέψη 29.

Στις 4 Μαΐου 2016, η Επιτροπή υπέβαλε, κατά τα οριζόμενα, τρεις νομοθετικές προτάσεις για τον Κανονισμό Δουβλίνο IV (αναδιατύπωση), τον αναδιατυπωμένο Κανονισμό Eurodac και τον Κανονισμό για τη μετατροπή της υφιστάμενης Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) σε Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο με την ανάθεση ενισχυμένης εντολής. Οι εν λόγω προτάσεις αποτελούν ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της μεταρρύθμισης του ΚΕΣΑ. Αναμένεται να ακολουθήσει δεύτερη δέσμη νομοθετικών προτάσεων για τη μεταρρύθμιση της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

Χρονοδιάγραμμα της εξέλιξης του ΚΕΣΑ

- | | |
|-------------|--|
| 1950 | Η ΕΣΔΑ συνήφθη από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη. |
| 1951 | Η σύμβαση για τους πρόσφυγες περιοριζόταν αρχικά σε πρόσωπα, που εγκατέλειπαν τη χώρα τους, λόγω γεγονότων, που είχαν επέλθει πριν από την 1η Ιανουαρίου 1951, είτε στην Ευρώπη [άρθρο 1 παράγραφος Β εδάφιο 1 στοιχείο α)], είτε στην Ευρώπη ή αλλού [άρθρο 1 παράγραφος Β εδάφιο 1 στοιχείο β)]. |
| 1957 | Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας με τη Συνθήκη της Ρώμης (Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας· έναρξη ισχύος: 1 Ιανουαρίου 1958). |
| 1967 | Πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων, το οποίο προβλέπει την άρση του χρονικού περιορισμού (άρθρο 1 παράγραφος 2) και την άρση του εδαφικού περιορισμού (άρθρο 1 παράγραφος 3), με την επιφύλαξη του δικαιώματος των υφιστάμενων κρατών μερών να διατηρήσουν τον εδαφικό περιορισμό αν εφαρμοζόταν ήδη κατά το παρελθόν. |
| Από το 1985 | Συζητήσεις μετά την εν λόγω χρονολογία μεταξύ των κρατών μελών (κυρίως μεταξύ της Γερμανίας, της Γαλλίας, των Κάτω Χωρών, του Βελγίου, του Λουξεμβούργου, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου) σχετικά με τα ακόλουθα θέματα: α) κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα (συμφωνία Σένγκεν) και β) προσδιορισμός του κράτους μέλους, που είναι υπεύθυνο για τη διεκπεραίωση αιτήσεων ασύλου (σύμβαση του Δουβλίνου). Επιπλέον, αντικείμενο συζήτησης αποτέλεσαν και άλλοι τομείς πρακτικής συνεργασίας σχετικά με την υιοθέτηση κοινής προσέγγισης, όσον αφορά την έννοια των ασφαλών τρίτων χωρών και τη διαχείριση προδήλως αβάσιμων αιτήσεων. Παρότι τα εν λόγω διαβήματα πραγματοποιήθηκαν εκτός του πλαισίου της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, αναγνωριζόταν ολοένα ευρύτερα το γεγονός ότι τα θέματα ασύλου και μετανάστευσης θα έπρεπε να ενταχθούν στο πλαίσιο της Συνθήκης, ιδίως δεδομένων των προβλημάτων διαχείρισης μεγάλου αριθμού εκτοπισθέντων λόγω των συγκρούσεων στα Βαλκάνια και της κατάρρευσης των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη. |
| 1985 | Συμφωνία Σένγκεν (που τέθηκε τελικά σε ισχύ το 1995) για την κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα μεταξύ της Γερμανίας, της Γαλλίας, των Κάτω Χωρών, του Βελγίου και του Λουξεμβούργου, στο πλαίσιο της οποίας |

κρίθηκε αναγκαία η λήψη αντισταθμιστικών μέτρων υπό τη μορφή της ενίσχυσης των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα και της συνεργασίας σε θέματα ασύλου και μετανάστευσης.

- 1990 Σύμβαση του Δουβλίνου.
- 1992 Συνθήκη του Μάαστριχτ (Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ΣΕΕ), με την οποία τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας με σκοπό την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (εφεξής Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ΣΕΚ), με την οποία ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση (έναρξη ισχύος: 1 Νοεμβρίου 1993).
- 1997 Συνθήκη του Άμστερνταμ για την τροποποίηση της ΣΕΕ, της ΣΕΚ και ορισμένων συναφών πράξεων και για τη μεταφορά των θεμάτων μετανάστευσης και ασύλου στον πρώτο πυλώνα της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τη λειτουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (έναρξη ισχύος: 1 Μαΐου 1999). Το άρθρο 63 της ΣΕΚ απαιτούσε τη λήψη μέτρων στον τομέα του ασύλου (σύμφωνα με τη σύμβαση του 1951 για τους πρόσφυγες και το πρωτόκολλο αυτής του 1967), τα οποία ενσωματώθηκαν στη συνέχεια στην πρώτη φάση του ΚΕΣΑ.
- 1999 Στα συμπεράσματα του Tampere τον Οκτώβριο του 1999 καθορίστηκε το περιεχόμενο του ΚΕΣΑ (που τέθηκε σε εφαρμογή στην πρώτη φάση του με διατάξεις παράγωγης νομοθεσίας κατά την περίοδο μεταξύ 2000 και 2008) με βάση τις αρχές της αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών.
- 2000 Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διακηρύχθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2000 (αλλά δεν ήταν ακόμη νομικά δεσμευτικός).
- 2000 Κανονισμός Eurodac.
- 2001 Οδηγία για την προσωρινή προστασία.
- 2003 Κανονισμός Δουβλίνο II, οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής και οδηγία για την οικογενειακή επανένωση.
- 2004 Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου.
- 2004 Πρόγραμμα της Χάγης, στο οποίο απαριθμούνται οι δέκα προτεραιότητες για την επόμενη πενταετία στον χώρο της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης.
- 2005 Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου.
- 2007 Συνθήκη της Λισαβόνας για την τροποποίηση της ΣΕΚ (με τη μετονομασία της σε Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΣΛΕΕ). Τα άρθρα 77-80 της ΣΛΕΕ αφορούν το άσυλο και τη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένης της δεύτερης φάσης του ΚΕΣΑ. Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης

της Λισαβόνας, την 1η Δεκεμβρίου 2009, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων κατέστη νομικά δεσμευτικός για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη.

- 2008 Οδηγία για την επιστροφή.
- 2008 Το ευρωπαϊκό σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την έκδοση της Πράσινης Βίβλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Οκτώβριο του 2008, η οποία καταρτίστηκε κατόπιν εκτενούς διαβούλευσης, και καθόρισε τους στόχους που έπρεπε να επιδιωχθούν κατά τη δεύτερη φάση του ΚΕΣΑ.
- 2009 Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, στο οποίο περιγράφονται λεπτομερώς οι απαιτήσεις της δεύτερης φάσης του ΚΕΣΑ (τέθηκε σε εφαρμογή κατά την περίοδο μεταξύ 2011 και 2013).
- 2010 Κανονισμός EASO.
- 2011 Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (αναδιατύπωση).
- 2013 Κανονισμός Eurodac (αναδιατύπωση), κανονισμός Δουβλίνο III, οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου (αναδιατύπωση) και οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής (αναδιατύπωση).
- 2015 Αποφάσεις 2015/1523 και 2015/1601 του Συμβουλίου για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας.

Μέρος 2: Επισκόπηση των νομοθετικών πράξεων του ΚΕΣΑ

Στο παρόν τμήμα της ανάλυσης παρέχεται το βασικό υλικό για την κατανόηση της εμβέλειας και της εφαρμογής του ΚΕΣΑ μετά την ολοκλήρωση της δεύτερης φάσης του τον Ιούνιο του 2013. Όπως επισημαίνεται ανωτέρω, η νομική βάση για τη δημιουργία της παράγωγης νομοθεσίας απορρέει από το άρθρο 78 της ΣΛΕΕ.

Ωστόσο, πριν από την επισκόπηση του σώματος της παράγωγης νομοθεσίας, η οποία διαμορφώνει τα νομοθετικά στοιχεία του ΚΕΣΑ, και άλλων παράγωγων πράξεων που έχουν εφαρμογή σε αυτό, είναι σκόπιμο να αναφερθούν οι πράξεις πρωτογενούς δικαίου που καθορίζουν και επιβάλλουν, τόσο τις αρχές όσο και τα δικαιώματα που διέπουν τη γενική εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ, καθώς και εκείνες που αφορούν ειδικότερα την εφαρμογή του ΚΕΣΑ.

2.1 Πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ

Πέραν της ΣΛΕΕ (ενότητα 2.1.1, σ. 24-28) και της ΣΕΕ (ενότητα 2.1.2, σ. 28-29), στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ που είναι ιδιαίτερης σημασίας για το ΚΕΣΑ περιλαμβάνονται ο Χάρτης της ΕΕ (ενότητα 2.1.3, σ. 29-34), το πρωτόκολλο αριθ. 24 (ενότητα 2.1.4, σ. 34-35) και το πρωτόκολλο αριθ. 30 (ενότητα 2.1.5, σ. 35-36).

2.1.1 Η ΣΛΕΕ

Παράλληλα με τις εργασίες για τη δεύτερη φάση του ΚΕΣΑ, η ΕΕ προέβη σε σημαντικές τροποποιήσεις των Συνθηκών της ΕΕ, οι οποίες είναι πλέον ενσωματωμένες στη ΣΛΕΕ του 2007³⁷, όπως θεσπίστηκε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009.

Η γενική αρχή για τη συγκρότηση χώρου «ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», η οποία συνίσταται στον σεβασμό «των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των διαφορετικών νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών», περιέχεται στο κεφάλαιο Ι, «Γενικές διατάξεις», άρθρο 67 παράγραφος 1. Η αρχή σύμφωνα με την οποία η Ένωση «εξασφαλίζει την απουσία ελέγχων των προσώπων στα εσωτερικά σύνορα και αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της μετανάστευσης και του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, η οποία βασίζεται στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών και είναι δίκαιη έναντι των υπηκόων τρίτων χωρών» περιέχεται στο άρθρο 67 παράγραφος 2. Ωστόσο, οι εν λόγω γενικές διατάξεις δεν θίγουν την άσκηση των ευθυνών, που εμπίπτουν στα κράτη μέλη για την τήρηση της δημόσιας τάξης και τη διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας (άρθρο 77).

Εφαρμογή έχουν επίσης ορισμένες γενικές διατάξεις του τμήματος 5 σχετικά με τη δικαιοδοσία του ΔΕΕ. Το άρθρο 267 αναθέτει στο ΔΕΕ τη δικαιοδοσία να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις α) επί της ερμηνείας των Συνθηκών και β) επί του κύρους και της ερμηνείας

³⁷ Ήτοι η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

των πράξεων των θεσμικών ή λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης. Δικαστήριο κράτους μέλους, ενώπιον του οποίου ανακύπτει ζήτημα ερμηνείας ή κύρους³⁸, δύναται, αν κρίνει ότι απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης, να παραπέμψει το ζήτημα στο ΔΕΕ για να αποφανθεί. Σε περίπτωση που το δικαστήριο του κράτους μέλους δικάζει σε τελευταίο βαθμό, υποχρεούται να παραπέμψει την υπόθεση στο ΔΕΕ³⁹.

Κατά την εφαρμογή των διατάξεων του ΚΕΣΑ, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής του εθνικού δικαίου για τη μεταφορά της παράγωγης νομοθεσίας της ΕΕ, τόσο το αρμόδιο όργανο για την έκδοση της πρωτοβάθμιας απόφασης, όσο και το δικαστήριο που είναι αρμόδιο για τον έλεγχο της νομιμότητας των αποφάσεων θα εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ.

Η ειδική νομική βάση για το δίκαιο της ΕΕ σε θέματα ασύλου περιέχεται πλέον στο κεφάλαιο 2 της ΣΛΕΕ, και συγκεκριμένα στο άρθρο 78, ενώ το άρθρο 77 και τα άρθρα 79-80 παρέχουν τη νομική βάση για τους συναφείς τομείς.

Το άρθρο 77 παράγραφος 1 στοιχεία α) και β) διαλαμβάνει διατάξεις που αφορούν τον στόχο «να εξασφαλίζεται η απουσία οποιουδήποτε ελέγχου προσώπων, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, κατά τη διέλευση των εσωτερικών συνόρων» και «να εξασφαλίζεται ο έλεγχος των προσώπων και η αποτελεσματική εποπτεία της διέλευσης των εξωτερικών συνόρων». Το άρθρο 77 παράγραφος 2 στοιχείο γ) προβλέπει ότι, για τους σκοπούς του άρθρου 77 παράγραφος 1, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο λαμβάνουν μέτρα που αφορούν, μεταξύ άλλων, τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες οι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα για σύντομο χρονικό διάστημα στην Ένωση και την απουσία ελέγχου προσώπων, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, κατά τη διέλευση των εσωτερικών συνόρων. Επιπλέον, το άρθρο 80 ορίζει ότι οι πολιτικές της Ένωσης «που προβλέπονται στο παρόν κεφάλαιο και η εφαρμογή τους διέπονται από την αρχή της αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών, μεταξύ άλλων και στο οικονομικό επίπεδο».

Τα άρθρα 78 και 79 έχουν άμεση εφαρμογή σε θέματα ασύλου και μετανάστευσης και ορίζουν τα εξής:

Άρθρο 78

1. Η Ένωση αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας με στόχο να παρέχεται το κατάλληλο καθεστώς σε οποιοδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας χρήζει διεθνούς προστασίας και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Η πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και με το Πρωτόκολλο της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις.
2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, λαμβάνουν μέτρα όσον αφορά το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, στο οποίο περιλαμβάνονται:
 - α. ενιαίο καθεστώς ασύλου υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών, το οποίο ισχύει σε όλη την Ένωση,

³⁸ Στο παρελθόν, σύμφωνα με το πρώην άρθρο 68, μόνο τα ανώτατα δικαστήρια μπορούσαν να υποβάλλουν αιτήσεις έκδοσης προδικαστικής απόφασης.

³⁹ Βλέπε ενότητα 3.5 κατωτέρω, σ. 92-98, «Υποβολή αίτησης στο ΔΕΕ για έκδοση προδικαστικής απόφασης σύμφωνα με το άρθρο 267 της ΣΛΕΕ».

- β. ενιαίο καθεστώς επικουρικής προστασίας για τους υπηκόους τρίτων χωρών που χρήζουν διεθνούς προστασίας, χωρίς να τους χορηγείται ευρωπαϊκό άσυλο,
 - γ. κοινό σύστημα για την προσωρινή προστασία των εκτοπισμένων προσώπων σε περιπτώσεις μαζικής εισροής,
 - δ. κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του ενιαίου καθεστώτος ασύλου ή επικουρικής προστασίας,
 - ε. κριτήρια και μηχανισμοί καθορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου ή επικουρικής προστασίας,
 - στ. προδιαγραφές σχετικά με τις προϋποθέσεις υποδοχής αιτούντων άσυλο ή επικουρικής προστασίας,
 - ζ. εταιρικές σχέσεις και συνεργασία με τρίτες χώρες για τη διαχείριση των ροών προσώπων που ζητούν άσυλο ή επικουρική ή προσωρινή προστασία.
3. Εφόσον ένα ή περισσότερα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν επείγουσα κατάσταση, λόγω αιφνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών, το Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει, μετά από πρόταση της Επιτροπής, προσωρινά μέτρα υπέρ του εν λόγω κράτους μέλους ή των εν λόγω κρατών μελών. Το Συμβούλιο αποφασίζει μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Άρθρο 79

1. Η Ένωση αναπτύσσει κοινή μεταναστευτική πολιτική, η οποία έχει ως στόχο να εξασφαλίζει, σε όλα τα στάδια, την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, τη δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στα κράτη μέλη καθώς και την ενισχυμένη πρόληψη της παράνομης μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων και την καταπολέμησή της.
2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία^[40], λαμβάνουν μέτρα σχετικά με τους ακόλουθους τομείς:
 - α. προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής, καθώς και κανόνες για τη χορήγηση από τα κράτη μέλη θεωρήσεων και αδειών διαμονής μακράς διάρκειας, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων, που αποσκοπούν στην επανένωση οικογενειών,
 - β. καθορισμός των δικαιωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών, που διαμένουν νόμιμα σε κράτος μέλος, συμπεριλαμβανομένων των όρων που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στα άλλα κράτη μέλη,
 - γ. λαθρομετανάστευση και παράνομη διαμονή, καθώς και απομάκρυνση και επαναπατρισμός των παρανόμως διαμενόντων,
 - δ. καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών.
3. Η Ένωση μπορεί να συνάπτει συμφωνίες με τρίτες χώρες για την επανεισδοχή στις χώρες καταγωγής ή προέλευσης υπηκόων τρίτων χωρών, που δεν πληρούν ή δεν πληρούν πλέον τους όρους εισόδου, παρουσίας ή διαμονής στο έδαφος κράτους μέλους.

⁴⁰ Ως συνήθης νομοθετική διαδικασία νοείται η διαδικασία κατά την οποία το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο ενεργούν ως συννομοθέτες για την έκδοση παράγωγης νομοθεσίας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 294 της ΣΛΕΕ. Σε τομείς στους οποίους εφαρμόζεται η συνήθης νομοθετική διαδικασία, όπως το άσυλο και η μετανάστευση, οι αποφάσεις του Συμβουλίου λαμβάνονται βάσει ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία, σύμφωνα με το άρθρο 238 της ΣΛΕΕ.

4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας, σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, μπορούν να θεσπίζουν μέτρα ενθάρρυνσης και στήριξης της δράσης των κρατών μελών με στόχο τη διευκόλυνση της ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν νόμιμα στο έδαφός τους, αποκλεισμένης οποιασδήποτε εναρμόνισης των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών.
5. Το παρόν άρθρο δεν θίγει το δικαίωμα των κρατών μελών να καθορίζουν τον όγκο των εισερχομένων υπηκόων τρίτων χωρών, προερχομένων από τρίτες χώρες, στο έδαφός τους με σκοπό την αναζήτηση μισθωτής ή μη μισθωτής εργασίας.

Το άρθρο 78 παράγραφος 1 προβλέπει ότι η κοινή πολιτική στον τομέα του ασύλου πρέπει να συνάδει με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις. Μολονότι στις αιτιολογικές σκέψεις τόσο της ΟΕΑΑ όσο και της αναδιατυπωμένης ΟΕΑΑ αναφέρεται ότι η σύμβαση για τους πρόσφυγες αποτελεί «τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων» [αιτιολογικές σκέψεις 3 και 4 της ΟΕΑΑ και της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], το άρθρο 78 παράγραφος 1 δεν σημαίνει ότι οι εν λόγω συμβάσεις ενσωματώνονται με τον τρόπο αυτό στο δίκαιο της ΕΕ⁴¹. Απεναντίας, σημαίνει ότι η συναφής νομοθεσία της ΕΕ πρέπει να ερμηνεύεται «υπό το πρίσμα του γενικού σχεδίου και του σκοπού αυτής, σύμφωνα με τη [σ]ύμβαση [για τους πρόσφυγες] και τις λοιπές σχετικές συμβάσεις» (βλέπε ενότητα 3.1 κατωτέρω, σ. 67-69)⁴².

Είναι επίσης σκόπιμο να επισημανθεί ότι το άρθρο 78 παράγραφος 2 προβλέπει την καθιέρωση «ενιαίου καθεστώτος», το οποίο εκτείνεται, τόσο στο άσυλο, όσο και στην επικουρική προστασία, τη θέσπιση «κοινού συστήματος» για την προσωρινή προστασία, και «κοινών διαδικασιών για τη χορήγηση και ανάκληση του ενιαίου καθεστώτος ασύλου ή επικουρικής προστασίας». Ωστόσο, το σύστημα του ΚΕΣΑ δεν έχει επιτύχει ακόμη όλους αυτούς τους στόχους, διότι η αναγνώριση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, σύμφωνα με την ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) από ένα κράτος μέλος δεν συνεπάγεται την αναγνώρισή του σε ολόκληρη την ΕΕ⁴³ και η αυτονομία των εθνικών διαδικαστικών τύπων δεν ρυθμίζεται πλήρως στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση)⁴⁴. Παρότι στην οδηγία για την προσωρινή προστασία περιέχεται διάταξη σχετικά με τη χορήγηση προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής⁴⁵, η εφαρμογή της εξαρτάται από σχετική απόφαση του Συμβουλίου, βάσει ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία. Στην πράξη δεν έχει γίνει ποτέ επίκληση της εν λόγω οδηγίας. Μολαταύτα, σύμφωνα με το άρθρο 78 παράγραφος 3, που επιτρέπει στο Συμβούλιο να εκδίδει προσωρινά μέτρα υπέρ των κρατών μελών, που αντιμετωπίζουν επείγουσα κατάσταση, λόγω αιφνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών, και το άρθρο 80 σχετικά με την αρχή της αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 2015/1523 της 14ης Σεπτεμβρίου 2015 και την απόφαση 2015/1601 της 22ας Σεπτεμβρίου 2015 για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας⁴⁶.

⁴¹ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ της 17ης Ιουλίου 2014 στην υπόθεση C-481/13, *Mohammad Ferooz Qurbani κατά Γερμανίας*, EU:C:2014:2101, σκέψη 25.

⁴² Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *Bolbol*, ό.π., υποσημείωση 3, σκέψη 38. Βλέπε επίσης σκέψεις 36-37.

⁴³ Απόφαση του Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου (Γερμανία) στην υπόθεση 10 C 7.13, ό.π., υποσημείωση 36, σκέψη 29.

⁴⁴ Βλέπε UNHCR, *Σχόλια για την τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση) COM(2011) 319 τελικό*, Ιανουάριος 2012.

⁴⁵ Βλέπε ενότητα 2.2.6 κατωτέρω, σ. 60-61.

⁴⁶ Απόφαση (ΕΕ) 2015/1523 του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2015, για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας, [2015] ΕΕ L 239/146· και απόφαση 2015/1601 του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2015, για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας, [2015] ΕΕ L 248/80. Βλέπε ενότητα 2.2.1 κατωτέρω, σ. 36-43.

2.1.2 Η ΣΕΕ

Πέραν των γενικών διατάξεων των άρθρων 2 και 3, οι διατάξεις του άρθρου 6 της ΣΕΕ είναι εξέχουσας σημασίας για το ΚΕΣΑ.

Το άρθρο 6 παράγραφος 1 περιλαμβάνει τη διάταξη η οποία καθιστά τον Χάρτη της ΕΕ νομικά δεσμευτικό για τα κράτη μέλη ως μέρος του πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ. Πρόκειται για διάταξη δηλωτικού χαρακτήρα, όσον αφορά την αναγνώριση εκ μέρους της ΕΕ των δικαιωμάτων, των ελευθεριών και των αρχών, που περιέχονται στον Χάρτη της ΕΕ, υπό την αίρεση ότι οι διατάξεις του Χάρτη «δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται στις Συνθήκες». Έπεται ότι το άρθρο 6 παράγραφος 1 επιβεβαιώνει ότι ο Χάρτης δεν εκχωρεί θετικά δικαιώματα, που δεν αναγνωρίζονται από το δίκαιο της Ένωσης. Απεναντίας, το αποτέλεσμα του Χάρτη (σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παράγραφος 1) συνίσταται στη μεγαλύτερη προβολή των εν λόγω δικαιωμάτων, διότι το ΔΕΕ έχει αποσαφηνίσει ότι η ερμηνεία των ειδικών διατάξεων του δικαίου της ΕΕ πρέπει να συνάδει με τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές, που κατοχυρώνονται με τον Χάρτη⁴⁷.

Το άρθρο 6 παράγραφος 2 περιέχει την εντολή προσχώρησης της ΕΕ στην *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου* (ΕΣΔΑ), η οποία δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμη, παρά τις σχετικές διαπραγματεύσεις. Τον Δεκέμβριο του 2014, το ΔΕΕ εξέδωσε γνωμοδότηση σύμφωνα με την οποία η προσχώρηση υπό τους προτεινόμενους όρους δεν θα ήταν συμβατή με το δίκαιο της ΕΕ⁴⁸. Εάν και όταν λάβει χώρα η προσχώρηση, η θέση θα αλλάξει, ασφαλώς, ριζικά, διότι η ΕΣΔΑ θα αποτελεί πλέον σύμβαση στην οποία η ΕΕ θα είναι συμβαλλόμενο μέρος.

Το άρθρο 6 παράγραφος 3 ορίζει ότι «τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την [ΕΣΔΑ] και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης». Ωστόσο, δεν έχει ως αποτέλεσμα την ενσωμάτωση των διατάξεων της ΕΣΔΑ στο δίκαιο της ΕΕ. Το άρθρο 6 παράγραφος 3 κωδικοποιεί τη νομολογία του ΔΕΕ, σύμφωνα με την οποία οι εν λόγω κανόνες για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να χρησιμεύουν στο ΔΕΕ ως πηγή έμπνευσης του δικαίου της ΕΕ σχετικά με την ερμηνεία της νομοθεσίας της ΕΕ. Σε συνδυασμό με το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη (βλέπε ενότητα 2.1.3 κατωτέρω, σ. 29-34), η ΕΣΔΑ και η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) αποτελούν σημαντική πηγή έμπνευσης προς τον σκοπό αυτό. Όπως προκύπτει από το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη, στον βαθμό που αυτός περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα κατοχυρωμένα από την ΕΣΔΑ, η έννοια και η έκτασή τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση, όπως ερμηνεύονται από τη νομολογία του ΕΔΔΑ. Πάντως, η ανωτέρω διάταξη δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία⁴⁹.

⁴⁷ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 21ης Δεκεμβρίου 2011 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-411/10 και C-493/10, *N.S. κατά Secretary of State for the Home Department και M.E. και λοιποί κατά Refugee Applications Commissioner και Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2011:865, σκέψη 119.

⁴⁸ Βλέπε γνωμοδότηση 2/13 του ΔΕΕ της 18ης Δεκεμβρίου 2014, *Προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών*, EU:C:2014:2454.

⁴⁹ Βλέπε, π.χ., απόφαση του ΔΕΕ της 5ης Οκτωβρίου 2010 στην υπόθεση C-400/10 PPU, *J. McB. κατά L.E.*, EU:C:2010:582, σκέψη 53.

2.1.3 Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο Χάρτης της ΕΕ ενσωματώθηκε στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ με το άρθρο 6 παράγραφος 1 της ΣΕΕ, με έναρξη ισχύος από την 1η Δεκεμβρίου 2009. Αυτό σημαίνει ότι οι διατάξεις του δεν είναι δεσμευτικές μόνο για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, αλλά δεσμεύουν επίσης τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ (άρθρο 51 παράγραφος 1). Τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη πρέπει να γίνονται σεβαστά όταν εθνική κανονιστική ρύθμιση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Η δυνατότητα εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης συνεπάγεται τη δυνατότητα εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη⁵⁰. Κατά συνέπεια, κάθε μέτρο, που λαμβάνεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ΚΕΣΑ (είτε με άμεση εφαρμογή, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων, που εκχωρούν στα κράτη μέλη αρμοδιότητες διακριτικής ευχέρειας, είτε έμμεσα, δυνάμει εθνικών διατάξεων για τη μεταφορά των διατάξεων των Οδηγιών της ΕΕ στο εθνικό δίκαιο) υπόκειται δυνητικά σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, υπό το πρίσμα του Χάρτη. Αυτό ενδέχεται να προϋποθέτει, όχι μόνο την εξέταση της κείμενης παράγωγης νομοθεσίας, αλλά και την εξέταση του πρωτογενούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του Χάρτη. Πράγματι, όπως καθίσταται σαφές από την ανάλυση των άρθρων του κατωτέρω, το ΔΕΕ επικαλείται τις διατάξεις του Χάρτη στις αποφάσεις που εκδίδει σχετικά με την ερμηνεία της παράγωγης νομοθεσίας της ΕΕ.

Κατά πάγια νομολογία, το εθνικό δικαστήριο, στο οποίο έχει ανατεθεί η εφαρμογή των κανόνων του δικαίου της ΕΕ, έχει υποχρέωση να διασφαλίζει την πλήρη ισχύ των κανόνων αυτών, αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη διάταξη της εθνικής νομοθεσίας⁵¹. Το ΔΕΕ έχει αποφανθεί ότι το δίκαιο της ΕΕ:

εμποδίζει δικαστική πρακτική, η οποία εξαρτά την υποχρέωση, που υπέχει το εθνικό δικαστήριο να αφήνει ανεφάρμοστη κάθε διάταξη, που είναι αντίθετη προς κατοχυρούμενο από τον Χάρτη της ΕΕ θεμελιώδες δικαίωμα, υπό την προϋπόθεση ότι η αντίθεση αυτή προκύπτει σαφώς από το κείμενο του εν λόγω Χάρτη ή από τη σχετική νομολογία, εφόσον η πρακτική αυτή δεν αναγνωρίζει στο εθνικό δικαστήριο την εξουσία να εκτιμά πλήρως, με τη συνεργασία, ενδεχομένως, του Δικαστηρίου, τη συμβατότητα της εν λόγω διατάξεως προς τον Χάρτη αυτόν⁵².

Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι, όσον αφορά τον σκοπό και την ερμηνεία του Χάρτη, στο προοίμιό του παρατίθεται το ακόλουθο απόσπασμα:

Ο παρών Χάρτης επιβεβαιώνει, σεβόμενος τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της Ένωσης, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας, τα δικαιώματα που απορρέουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τους Κοινωνικούς Χάρτες που έχουν υιοθετηθεί από την Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης, καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Χάρτης θα ερμηνεύεται από τα δικαστήρια της Ένωσης και των κρατών μελών, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των επεξηγήσεων, που καταρτίστηκαν

⁵⁰ Απόφαση του ΔΕΕ της 26ης Φεβρουαρίου 2013 στην υπόθεση C-617/10, *Åklagaren κατά Hans Åkerberg Fransson*, EU:C:2013:105, σκέψη 21.

⁵¹ Βλέπε ενότητα 3.3 κατωτέρω, σ. 72-78. Ωστόσο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διατάξεις του πρωτοκόλλου αριθ. 30 (βλέπε ενότητα 2.1.5 κατωτέρω, σ. 35-36) σχετικά με τη θέση της Πολωνίας και του Ηνωμένου Βασιλείου (βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *N.S., M.E. κ.λπ.*, ό.π., υποσημείωση 47, σκέψεις 116-122).

⁵² Απόφαση του ΔΕΕ, *Åkerberg Fransson*, ό.π., υποσημείωση 50, σκέψη 49.

υπό την εποπτεία του Προεδρείου της Συνέλευσης, που συνέταξε τον Χάρτη και αναπροσαρμόστηκαν υπ' ευθύνη του Προεδρείου της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης.

Όσον αφορά στον σκοπό και την ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών, σχετικό είναι επίσης και το άρθρο 52. Ειδικότερα, το άρθρο 52 παράγραφος 3 προβλέπει ότι, όσον αφορά τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στον Χάρτη και αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην ΕΣΔΑ, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδια με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση, παρά το γεγονός ότι το δίκαιο της ΕΕ μπορεί να παρέχει ευρύτερη προστασία.

Ιδιαίτερης σημασίας σε σχέση με το ΚΕΣΑ είναι το άρθρο 18, το οποίο ορίζει ότι «[τ]ο δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της σύμβασης [για τους πρόσφυγες] σύμφωνα με τη [ΣΕΕ] και τη [ΣΛΕΕ] [...]». Είναι η πρώτη φορά στην ΕΕ που μια νομικά δεσμευτική υπερεθνική πράξη, στην οποία τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη, αναγνωρίζει το δικαίωμα ασύλου. Το δικαίωμα ασύλου που περιλαμβάνεται στο άρθρο 18 του Χάρτη αποτυπώνεται, ειδικότερα, στο άρθρο 6 (πρόσβαση στη διαδικασία), στο άρθρο 9 (δικαίωμα παραμονής στο κράτος μέλος έως ότου εξετασθεί η αίτηση) και στην αιτιολογική σκέψη 27 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), καθώς και στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

Ορισμένες πράξεις της παράγωγης νομοθεσίας του ΚΕΣΑ κάνουν ειδική αναφορά στον Χάρτη, διότι κρίνεται σκόπιμη για την ερμηνεία των εννοιών τους. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, στην περίπτωση της αιτιολογικής σκέψης 16 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), της αιτιολογικής σκέψης 60 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), της αιτιολογικής σκέψης 35 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και της αιτιολογικής σκέψης 39 του κανονισμού Δουβλίνο III, καθεμία από τις οποίες παραπέμπει σε διαφορετική δέσμη δικαιωμάτων του Χάρτη, όπως συνοψίζονται στον πίνακα κατωτέρω:

Αιτιολογικές σκέψεις των πράξεων του ΚΕΣΑ		ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ⁵³	ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ⁵⁴	ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ⁵⁵	Δουβλίνο III ⁵⁶
Δικαιώματα του Χάρτη της ΕΕ					
Άρθρο 1	Ανθρώπινη αξιοπρέπεια	✓	✓	✓	✓
Άρθρο 4	Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης		✓	✓	✓
Άρθρο 6	Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια			✓	
Άρθρο 7	Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής	✓		✓	✓
Άρθρο 11	Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης	✓			
Άρθρο 14	Δικαίωμα εκπαίδευσης	✓			
Άρθρο 15	Ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία	✓			
Άρθρο 16	Επιχειρηματική ελευθερία	✓			
Άρθρο 18	Δικαίωμα ασύλου	✓	✓	✓	
Άρθρο 19	Προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης		✓		
Άρθρο 21	Απαγόρευση διακρίσεων	✓	✓	✓	
Άρθρο 23	Ισότητα ανδρών και γυναικών		✓		
Άρθρο 24	Δικαιώματα του παιδιού	✓	✓	✓	✓
Άρθρο 34	Κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή	✓			
Άρθρο 35	Προστασία της υγείας	✓			
Άρθρο 47	Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου		✓	✓	✓

Οι ανωτέρω ειδικές παραπομπές καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο ο νομοθέτης της ΕΕ θεωρεί ότι η αναφορά στις αρχές που κατοχυρώνονται στον Χάρτη διέπει την κατανόηση των στόχων του ΚΕΣΑ.

Ο κατάλογος των άρθρων που αναφέρονται είναι ενδεικτικός. Μεταξύ άλλων διατάξεων του Χάρτη, οι οποίες είναι επίσης ιδιαίτερης σημασίας για το ΚΕΣΑ, περιλαμβάνονται:

- το άρθρο 2: δικαίωμα στη ζωή·
- το άρθρο 3 παράγραφος 1: δικαίωμα στη σωματική και διανοητική ακεραιότητα·
- το άρθρο 5 παράγραφος 3: απαγόρευση της εμπορίας των ανθρωπίνων όντων·
- το άρθρο 10: ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας·

⁵³ Αιτιολογική σκέψη 16 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Είναι σαφές ότι πολλά από τα εν λόγω δικαιώματα αφορούν περισσότερο την ιδιότητα του πολίτη μετά την αναγνώριση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας.

⁵⁴ Αιτιολογική σκέψη 60 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

⁵⁵ Αιτιολογική σκέψη 35 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

⁵⁶ Αιτιολογική σκέψη 39 του κανονισμού Δουβλίνο III.

- το άρθρο 41: δικαίωμα χρηστής διοίκησης·
- το άρθρο 51: πεδίο εφαρμογής·
- το άρθρο 52: εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών· και
- το άρθρο 53: επίπεδο προστασίας.

Ορισμένα από τα άρθρα αυτά έχουν ήδη αναφερθεί σε νομολογία του ΔΕΕ ως παραπομπή στις γενικές αρχές του δικαίου της ΕΕ που περιέχουν και οι οποίες ενδέχεται, συνεπώς, να έχουν εφαρμογή στην ερμηνεία των ειδικών διατάξεων της υπό εξέταση πράξης του ΚΕΣΑ. Τα παραδείγματα που ακολουθούν είναι ενδεικτικά της ερμηνευτικής σημασίας του Χάρτη.

Το άρθρο 1, το οποίο ορίζει ότι «η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη» και «πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται», αναφέρθηκε σε υπόθεση η οποία αφορούσε τις μεθόδους αξιολόγησης της αξιοπιστίας του προβαλλόμενου από τον αιτούντα γενετήσιου προσανατολισμού. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 1 δεν επιτρέπει την αποδοχή εκ μέρους των εθνικών αρχών ορισμένων αποδεικτικών στοιχείων τα οποία ενδέχεται περαιτέρω να συνεπάγονται και προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας⁵⁷. Το ΔΕΕ έχει αποφανθεί εξάλλου, ότι το γενικό σύνολο και ο σκοπός της ΟΣΥ, καθώς και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως δε οι επιταγές του άρθρου 1 του Χάρτη, αντιτίθενται στη μη εξασφάλιση στον αιτούντα άσυλο, έστω και για το διάστημα από την υποβολή της αιτήσεως ασύλου μέχρι τη μεταφορά του στο αρμόδιο κράτος μέλος, της προστασίας που προβλέπει η εν λόγω οδηγία⁵⁸.

Το αποτέλεσμα του άρθρου 4 (απαγόρευση της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) εξετάστηκε στην υπόθεση *N.S., M.E. κ.λπ.*⁵⁹ Εν προκειμένω, το ζητούμενο ήταν αν η μεταφορά των αιτούντων στην Ελλάδα σύμφωνα με τον κανονισμό Δουβλίνο II θα συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 4 λόγω των συνθηκών διαβίωσης και κράτησης των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Το ΔΕΕ έκρινε ότι απόκειται στα κράτη μέλη, περιλαμβανομένων και των εθνικών δικαστηρίων, να μη μεταφέρουν αιτούντα άσυλο προς το υπεύθυνο κράτος μέλος, κατά την έννοια του κανονισμού, οσάκις «είναι αδύνατο να αγνοούν ότι οι συστημικές πλημμέλειες όσον αφορά τη διαδικασία χορηγήσεως ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής [...] στο κράτος μέλος αυτό αποτελούν σοβαρούς και αποδεδειγμένους λόγους που να πείθουν» ότι ο αιτών άσυλο θα διατρέξει ουσιαστικό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά παραβίαση του άρθρου 4 του Χάρτη. Όσον αφορά τα άρθρα 1, 18 και 47, εκτιμήθηκε ότι από τα εν λόγω άρθρα δεν είναι δυνατόν να συναχθεί διαφορετική απάντηση στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν και, ως εκ τούτου, δεν κρίθηκε αναγκαία η εξέταση του αποτελέσματός τους.

Το άρθρο 10 παράγραφος 1 του Χάρτη αναφέρθηκε σε σχέση με την ερμηνεία του άρθρου 9 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ [νυν άρθρο 9 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], όσον αφορά τα κριτήρια για τον ορισμό των πράξεων διώξεως στην υπόθεση *Υ και Ζ*⁶⁰. Το ζητούμενο, εν προκειμένω, ήταν κατά πόσον συνιστούν πράξεις διώξεως, κατά την έννοια του άρθρου 9 παράγραφος 1, άλλοι περιορισμοί της θρησκευτικής ελευθερίας, εκτός αυτών που θίγουν τα ουσιώδη στοιχεία της θρησκευτικής ταυτότητας του ενδιαφερομένου, κατά παραβίαση του άρθρου 9 της ΕΣΔΑ. Το ΔΕΕ αποφάνθηκε

⁵⁷ Απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 2ας Δεκεμβρίου 2014 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-148/13 έως C-150/13, *A, B και C κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2014:2406, σκέψη 65.

⁵⁸ Απόφαση του ΔΕΕ της 27ης Σεπτεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-179/11, *Cimade και GISTI κατά Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, EU:C:2012:594, σκέψη 56.

⁵⁹ Απόφαση του ΔΕΕ, *N.S., M.E. κ.λπ.*, ό.π., υποσημείωση 47, σκέψεις 94, 106 και 113-114. Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 10ης Δεκεμβρίου 2013 στην υπόθεση C-394/12, *Shamso Abdullahi κατά Bundesasylamt*, EU:C:2013:813.

⁶⁰ Απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 5ης Σεπτεμβρίου 2012 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-71/11 και C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland κατά Υ και Ζ*, EU:C:2012:518.

ότι δεν συνιστά κατ' ανάγκη «πράξη διώξεως», κατά την έννοια του άρθρου 9 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ, οποιοσδήποτε περιορισμός του δικαιώματος στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας που προβλέπεται στο άρθρο 10 παράγραφος 1 του Χάρτη⁶¹.

Στην απόφασή του στην υπόθεση *M'Bodj*⁶², το ΔΕΕ επισήμανε την υποχρέωση ερμηνείας του άρθρου 15 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ [νυν άρθρο 15 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] συμφώνως προς το άρθρο 19 παράγραφος 2 του Χάρτη. Στον αιτούντα είχε χορηγηθεί άδεια διαμονής στο έδαφος του κράτους μέλους δυνάμει εθνικής νομοθεσίας, διότι έπασχε από ασθένεια που ενείχε σοβαρούς κινδύνους για τη ζωή του ή τη φυσική του ακεραιότητα και δεν υπήρχε κατάλληλη θεραπευτική αγωγή στη χώρα καταγωγής του. Το ερώτημα που υποβλήθηκε στο ΔΕΕ ήταν κατά πόσον ο εν λόγω αιτών δικαιούτο τη χορήγηση κοινωνικής αρωγής και ιατρικής περίθαλψης, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΟΕΑΑ. Το ΔΕΕ έκρινε ότι ο αιτών δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για να υπαχθεί σε καθεστώς επικουρικής προστασίας δυνάμει του άρθρου 15 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ που ορίζει ως σοβαρή βλάβη την επιβολή βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης στη χώρα καταγωγής. Και τούτο διότι η σοβαρή βλάβη πρέπει να απορρέει από συμπεριφορά τρίτου και δεν μπορεί να αποτελεί απλώς και μόνο συνέπεια των γενικών ανεπαρκειών του συστήματος υγείας της χώρας καταγωγής. Δεδομένου ότι δεν συνέτρεχε περίπτωση εκ προθέσεως άρνησης χορήγησης ιατρικής περίθαλψης στη χώρα καταγωγής, η υπόθεση του αιτούντος δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 15 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ και η συνεκτίμηση του άρθρου 19 παράγραφος 2 του Χάρτη δεν ήταν ικανή να αμφισβητήσει την ερμηνεία αυτή.

Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 41 σχετικά με το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, το οποίο περιλαμβάνει «το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση πριν να ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του» [άρθρο 41 παράγραφος 2 στοιχείο α)] έχει αποτελέσει επίσης αντικείμενο εξέτασης σε σχέση με την ερμηνεία της νομοθεσίας του ΚΕΣΑ σε δύο υποθέσεις. Και οι δύο υποθέσεις αφορούσαν το ιρλανδικό σύστημα διεξαγωγής δύο διαδοχικών, αλλά αυτοτελών διαδικασιών για τον προσδιορισμό καταρχάς του καθεστώτος πρόσφυγα και, στη συνέχεια, σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης υπαγωγής, για τον προσδιορισμό του καθεστώτος επικουρικής προστασίας (που είναι αποδεκτό σύμφωνα με την ΟΔΑ)⁶³. Στην υπόθεση *M.M.*⁶⁴, το ζητούμενο ήταν κατά πόσον ο αιτών, ο οποίος είχε ασκήσει το δικαίωμα ακροάσεως κατά τη διαδικασία ασύλου για την υπαγωγή του στο καθεστώς του πρόσφυγα, αλλά είχε λάβει απορριπτική απόφαση, είχε δικαίωμα ακροάσεως στη μεταγενέστερη διαδικασία σχετικά με την αίτηση παροχής επικουρικής προστασίας. Το ΔΕΕ δήλωσε ότι ο σεβασμός του δικαιώματος άμυνας συνιστά θεμελιώδη αρχή του δικαίου της ΕΕ⁶⁵. Επισήμανε ότι το δικαίωμα ακροάσεως σε κάθε διαδικασία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εν λόγω θεμελιώδους αρχής, όπως επιβεβαιώνεται τόσο στα άρθρα 47 και 48 όσο και στο άρθρο 41 του Χάρτη⁶⁶. Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να μεριμνά για τον σεβασμό, στο πλαίσιο κάθε μίας από τις ανωτέρω διαδικασίες, των θεμελιωδών δικαιωμάτων

⁶¹ Ο.π., σκέψεις 56-66.

⁶² Απόφαση του ΔΕΕ της 18ης Δεκεμβρίου 2014 στην υπόθεση C-542/13, *Mohamed M'Bodj κατά Βελγικού Δημοσίου*, EU:C:2014:2452, σκέψεις 31-38. Η συγκεκριμένη υπόθεση, σε συνδυασμό με την υπόθεση *Bundesrepublik Deutschland κατά B και D* (απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 9ης Νοεμβρίου 2010 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661) και την υπόθεση *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve κατά Moussa Abdida* (απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 18ης Δεκεμβρίου 2014 στην υπόθεση C-562/13, EU:C:2014:2453) παρέχει επίσης καθοδήγηση σχετικά με την έννοια των διατάξεων του Χάρτη της ΕΕ κατά την ερμηνεία της παράγωγης νομοθεσίας της ΕΕ και την ευρύτητα της προσέγγισης του ΔΕΕ κατά την εξέταση ερωτημάτων ερμηνείας που του υποβάλλονται. Τα ζητήματα αυτά εξετάζονται διεξοδικότερα στο μέρος 3 κατωτέρω, σ. 67-105.

⁶³ Η Ιρλανδία δεν συμμετέχει στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση) και, ως εκ τούτου, εξακολουθεί να έχει εφαρμογή η ΟΔΑ.

⁶⁴ Απόφαση του ΔΕΕ της 22ας Νοεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-277/11, *M. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδία, Attorney General*, EU:C:2012:744, σκέψη 95.

⁶⁵ Ο.π., σκέψη 81.

⁶⁶ Ο.π., σκέψη 82.

του αιτούντος και, ειδικότερα, του δικαιώματος ακροάσεώς του⁶⁷. Στην υπόθεση *H.N.*, το ΔΕΕ επιβεβαίωσε ότι το άρθρο 41 του Χάρτη αποτελεί έκφανση γενικής αρχής του δικαίου της ΕΕ⁶⁸. Ωστόσο, λαμβανομένου υπόψη ότι το άρθρο 41 του Χάρτη δεν απευθύνεται στα κράτη μέλη, αλλά μόνο στα όργανα και τους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το άρθρο 41 του Χάρτη δεν έχει εφαρμογή ως προς τα κράτη μέλη της ΕΕ⁶⁹.

Το άρθρο 47 εξετάστηκε στην υπόθεση *Samba Diouf*⁷⁰ σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 39 της ΟΔΑ. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το ΔΕΕ έκρινε ότι το ερώτημα δεν αφορούσε μόνο το δικαίωμα του αιτούντος την παροχή ασύλου να ασκήσει αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα κατά το άρθρο 39 της ΟΔΑ, αλλά αφορούσε επίσης την αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, η οποία συνιστά γενική αρχή του δικαίου της ΕΕ και κατοχυρώνεται με το άρθρο 47 του Χάρτη.

Τα ανωτέρω παραδείγματα, που παρουσιάζουν τον βαθμό στον οποίο το ΔΕΕ προσφεύγει στις διατάξεις του Χάρτη κατά την άσκηση της ερμηνευτικής του αρμοδιότητας, χρησιμεύουν για την αποσαφήνιση της προσέγγισης που πρέπει να υιοθετείται όσον αφορά την ερμηνεία σχετικών ζητημάτων από τα εθνικά δικαστήρια κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ.

2.1.4 Πρωτόκολλο αριθ. 24

Το πρωτόκολλο αριθ. 24 για το άσυλο των υπηκόων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γνωστό επίσης ως πρωτόκολλο Aznar ή πρωτόκολλο της Ισπανίας, αποτελεί μέρος του πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ. Ορίζει ότι «τα κράτη μέλη θεωρούνται ότι συνιστούν έναντι αλλήλων ασφαλείς χώρες καταγωγής, για όλα τα νομικά και πρακτικά ζητήματα σχετικά με τις υποθέσεις ασύλου». Υπήκοος κράτους μέλους δεν δικαιούται να υποβάλει αίτηση για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΕΣΑ [άρθρο 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], η οποία περιορίζεται μόνο στους υπηκόους τρίτων χωρών και στους απάτριδες. Ωστόσο, δεν μπορεί να αποκλειστεί η υποβολή από υπήκοο κράτους μέλους αίτησης δυνάμει της σύμβασης για τους πρόσφυγες, εκτός του ΚΕΣΑ. Υπήκοος της ΕΕ ο οποίος φοβάται ότι θα υποστεί δίωξη στο κράτος μέλος ιθαγένειας και επιδιώκει προστασία από την επαναπροώθησή του στο εν λόγω κράτος μέλος δύναται να υποβάλει σε άλλο κράτος μέλος αίτηση υπαγωγής του στο καθεστώς του πρόσφυγα, δυνάμει της σύμβασης για τους πρόσφυγες. Παρότι συναφές ζήτημα τίθεται εξαιρετικά σπάνια σε δικαστικές υποθέσεις, το πρωτόκολλο προβλέπει ότι οποιαδήποτε τέτοια αίτηση μπορεί «να ληφθεί υπόψη ή να κηρυχθεί παραδεκτή σε διαδικασία άλλου κράτους μέλους» μόνον στις ακόλουθες περιπτώσεις⁷¹:

- α) εάν το κράτος μέλος του οποίου ο αιτών είναι υπήκοος προβαίνει σε λήψη μέτρων στο έδαφός του τα οποία αποκλίνουν από τις υποχρεώσεις του βάσει της ΕΣΔΑ·
- β) εάν κινήθηκε από το Συμβούλιο διαδικασία αναστολής δυνάμει του άρθρου 7 παράγραφος 1 της ΣΕΕ⁷².

⁶⁷ Ο.π., σκέψη 95.

⁶⁸ Απόφαση του ΔΕΕ της 8ης Μαΐου 2014 στην υπόθεση C-604/12, *H.N. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General*, EU:C:2014:302, σκέψη 49.

⁶⁹ Απόφαση του ΔΕΕ της 17ης Ιουλίου 2014 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-141/12 και C-372/12, *Y.S. κατά Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel και Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel κατά M. και S.*, EU:C:2014:2081, σκέψη 68.

⁷⁰ Απόφαση του ΔΕΕ της 28ης Ιουλίου 2011 στην υπόθεση C-69/10, *Brahim Samba Diouf κατά Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, EU:C:2011:524.

⁷¹ Βλέπε, για παράδειγμα, απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (Γαλλία) της 30ής Δεκεμβρίου 2009 στην υπόθεση αριθ. 305226, *OFRA κατά MC*, και απόφαση του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου για θέματα ασύλου (Γαλλία), SR, της 30ής Μαρτίου 2011 στην υπόθεση αριθ. 10013804, *ML*, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011*, 2012, σ. 17-18.

⁷² Πρόκειται για σύνθετη και ακραία διαδικασία, η οποία προϋποθέτει αιτιολογημένη πρόταση υποστηριζόμενη από το ένα τρίτο των κρατών μελών και από τα τέσσερα πέμπτα των μελών του Συμβουλίου, κατόπιν της έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σε περιπτώσεις ύπαρξης σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης σύμφωνα με το άρθρο 2 της ΣΕΕ. Στην πράξη δεν έχει γίνει ποτέ επίκληση της εν λόγω διαδικασίας.

- γ) εάν το Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 1 ή 2 (ύπαρξη σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από το εν λόγω κράτος μέλος των αξιών του άρθρου 2 της ΣΕΕ)·
- δ) εάν το κράτος μέλος στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση αποφασίσει μονομερώς να κάνει δεκτή την εξέταση της αίτησης, το Συμβούλιο πρέπει να ενημερωθεί και η αίτηση εξετάζεται βάσει του τεκμηρίου ότι είναι προφανώς αβάσιμη.

2.1.5 Πρωτόκολλο αριθ. 30

Το πρωτόκολλο αριθ. 30 αφορά την εφαρμογή των διατάξεων του Χάρτη της ΕΕ στην Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο⁷³.

Το άρθρο 1 παράγραφος 1 προβλέπει, πρώτον, ότι οι διατάξεις του Χάρτη δεν διευρύνουν την ευχέρεια του ΔΕΕ, ή οποιουδήποτε εθνικού δικαστηρίου της Πολωνίας ή του Ηνωμένου Βασιλείου, να κρίνει ότι οι σχετικοί «οι νόμοι, οι κανονισμοί ή οι διοικητικές διατάξεις, πρακτικές ή δράση» της Πολωνίας ή του Ηνωμένου Βασιλείου δεν συνάδουν με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ελευθερίες και αρχές που επιβεβαιώνει ο Χάρτης. Δεύτερον, το άρθρο 1 παράγραφος 2 επιβεβαιώνει ότι «ουδέν στον Τίτλο IV του Χάρτη [σχετικά με την αλληλεγγύη] παράγει αγωγή δικαιώματα» τα οποία εφαρμόζονται στην Πολωνία ή στο Ηνωμένο Βασίλειο, εκτός εάν προβλέπονται τέτοια δικαιώματα στην εθνική τους νομοθεσία.

Το άρθρο 2 προβλέπει ότι, όταν μια διάταξη του Χάρτη της ΕΕ αναφέρεται στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, εφαρμόζεται στις εν λόγω χώρες μόνον στο βαθμό που τα δικαιώματα ή οι αρχές που περιέχει αναγνωρίζονται στη νομοθεσία ή τις πρακτικές αυτών των χωρών.

Στην υπόθεση *N.S., M.E. κ.λπ.*⁷⁴, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ισχυρίστηκε ενώπιον του πρωτοβάθμιου εθνικού δικαστηρίου ότι οι διατάξεις του Χάρτη της ΕΕ δεν εφαρμόζονται στο Ηνωμένο Βασίλειο λόγω του συγκεκριμένου πρωτοκόλλου. Στο πλαίσιο της αίτησης που υποβλήθηκε για την έκδοση προδικαστικής απόφασης, το ΔΕΕ κλήθηκε να αποφανθεί (μεταξύ άλλων) αν θα έπρεπε να τροποποιηθούν, λόγω του πρωτοκόλλου, προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με εικαζόμενες παραβιάσεις των διατάξεων του Χάρτη. Παρότι η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου δεν διατήρησε τη θέση αυτή κατά την εκδίκαση της προσφυγής, το ΔΕΕ επισήμανε ότι κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη του πρωτοκόλλου, το άρθρο 6 της ΣΕΕ ορίζει ότι ο Χάρτης πρέπει να εφαρμόζεται και να ερμηνεύεται από τα εθνικά δικαστήρια κατά τρόπο αυστηρά σύμφωνο με τις διατάξεις του. Στην έκτη αιτιολογική σκέψη αναφέρεται ότι «ο Χάρτης επαναβεβαιώνει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που αναγνωρίζονται στην Ένωση και τα προβάλλει περισσότερο, αλλά δεν δημιουργεί νέα δικαιώματα και νέες αρχές». Κατά συνέπεια, το άρθρο 1 παράγραφος 1 του πρωτοκόλλου αριθ. 30 αποσαφηνίζει το άρθρο 51 του Χάρτη σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του και επιβεβαιώνει ότι δεν έχει ως σκοπό την απαλλαγή των δύο κρατών από την υποχρέωση τήρησης των διατάξεων του Χάρτη, ούτε σκοπεί να απαγορεύσει στα εθνικά τους δικαστήρια να μεριμνούν για την τήρηση των διατάξεων αυτών. Δεδομένου ότι τα δικαιώματα τα οποία αφορούν οι εν λόγω υποθέσεις δεν ανήκουν στον τίτλο IV του Χάρτη, το Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε επί της ερμηνείας του άρθρου 1 παράγραφος 2.

⁷³ Ήτοι το πρωτόκολλο (αριθ. 30) σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Πολωνία και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

⁷⁴ Απόφαση του ΔΕΕ, *N.S., M.E. κ.λπ.*, ό.π., υποσημείωση 47, σκέψεις 116-122.

2.2 Παράγωγη νομοθεσία σχετικά με το ΚΕΣΑ

Παρά την αρχή της επικουρικότητας και το γεγονός ότι η νομοθετική αρμοδιότητα στον τομέα του ασύλου επιμερίζεται μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών, η νομοθεσία σχετικά με το ΚΕΣΑ αποσκοπεί στην παροχή κοινού συστήματος για τη διεκπεραίωση αιτήσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας σύμφωνα με τις διατάξεις της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Ως εκ τούτου, η νομοθεσία σχετικά με το ΚΕΣΑ εφαρμόζεται από το σημείο εισόδου στην ΕΕ έως την έκδοση τελεσίδικης απόφασης για κάθε αίτηση και την αναγνώριση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας ή την απόρριψη της αίτησης υπαγωγής στο εν λόγω καθεστώς. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, η πλειονότητα των νομοθετικών πράξεων σχετικά με το ΚΕΣΑ έχουν τη μορφή οδηγιών (οι οποίες προϋποθέτουν τη μεταφορά τους στο εθνικό δίκαιο), ωστόσο ενδείκνυται αρχικά η συνοπτική παρουσίαση της νομοθεσίας του ΚΕΣΑ υπό τη μορφή κανονισμών (οι οποίοι εφαρμόζονται απευθείας, χωρίς να απαιτείται μεταφορά στο εθνικό δίκαιο: βλέπε ενότητα 3.3.2 κατωτέρω, σ. 73-75). Κατά τη συνοπτική περιγραφή των οδηγιών, η παρούσα ανάλυση ακολουθεί τη σειρά σχετικής σημασίας στο πλαίσιο των καθημερινών εργασιών των εθνικών δικαστηρίων σε υποθέσεις διεθνούς προστασίας.

2.2.1 Ο κανονισμός Δουβλίνο III του 2013

Ο λεγόμενος κανονισμός Δουβλίνο III⁷⁵ αποτελεί την πράξη τρίτης γενιάς για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας. Το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού περιλαμβάνει πλέον τους αιτούντες επικουρική προστασία και τα πρόσωπα που δικαιούνται επικουρικής προστασίας (άρθρο 2, αιτιολογική σκέψη 10). Το κύριο χαρακτηριστικό του κανονισμού συνίσταται στη διάταξη ότι η αίτηση διεθνούς προστασίας εξετάζεται από ένα μόνο κράτος μέλος. Επιβάλλει δε στα κράτη μέλη που είναι υπεύθυνα δυνάμει του κανονισμού τις υποχρεώσεις «να αναδέχονται» αιτούντα ο οποίος υπέβαλε αίτηση σε άλλο κράτος μέλος ή «να αναλαμβάνουν εκ νέου», μεταξύ άλλων, αιτούντες η αίτηση των οποίων τελεί υπό εξέταση και οι οποίοι έκαναν αίτηση σε άλλο κράτος μέλος ή οι οποίοι ευρίσκονται χωρίς να έχουν τίτλο διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους (άρθρο 18). Ο προσδιορισμός του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης πρέπει να διακριβώνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του κεφαλαίου III, στο οποίο καθορίζονται τα εφαρμοστέα κριτήρια και η ιεραρχία τους. Ο κανονισμός Δουβλίνο III συμπληρώνεται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1560/2003, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 48 του κανονισμού Δουβλίνο III, ο οποίος θεσπίζει τα μέτρα και τις λεπτομέρειες εφαρμογής για τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών στα κράτη μέλη, που είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο III⁷⁶.

⁷⁵ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, [2013] ΕΕ L 180/31.

⁷⁶ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 της Επιτροπής, της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2003] ΕΕ L 222/3· και κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 118/2014 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 2014, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2014] ΕΕ L 39/1.

- Κριτήριο 1
Άρθρο 8** Εάν ο αιτών είναι ασυνόδευτος ανήλικος, υπεύθυνο κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο ευρίσκεται νομίμως ένα μέλος της οικογένειας ή αδελφός του ασυνόδευτου ανήλικου, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανήλικου.
- Κριτήριο 2
Άρθρο 9** Εάν ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος έλαβε άδεια διαμονής σε κράτος μέλος ως δικαιούχος διεθνούς προστασίας, υπεύθυνο είναι το εν λόγω κράτος μέλος, υπό τον όρο ότι οι ενδιαφερόμενοι εξέφρασαν την επιθυμία τους γραπτώς.
- Κριτήριο 3
Άρθρο 10** Εάν ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας σε κράτος μέλος για την οποία δεν έχει ακόμη ληφθεί πρώτη απόφαση επί της ουσίας, υπεύθυνο είναι αυτό το κράτος μέλος, υπό τον όρο ότι οι ενδιαφερόμενοι εξέφρασαν την επιθυμία τους γραπτώς.
- Κριτήριο 4
Άρθρο 11** Όταν πλείονα μέλη οικογένειας και/ή ανήλικοι άγαμοι αδελφοί υποβάλλουν αιτήσεις διεθνούς προστασίας στο ίδιο κράτος μέλος ταυτόχρονα ή σε παραπλήσιες ημερομηνίες ώστε να μπορούν να διεξαχθούν από κοινού οι διαδικασίες προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους, υπεύθυνο είναι το κράτος μέλος το οποίο προσδιορίζεται βάσει των κριτηρίων ως υπεύθυνο για την αναδοχή του μεγαλύτερου αριθμού αυτών ή, στις λοιπές περιπτώσεις, το κράτος μέλος το οποίο προσδιορίζεται ως υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης του πλέον ηλικιωμένου μέλους της οικογένειας.
- Κριτήριο 5
Άρθρο 12** Εάν ο αιτών είναι κάτοχος εν ισχύ τίτλου διαμονής ή έγκυρης θεώρησης, υπεύθυνο είναι το κράτος μέλος που εξέδωσε τον τίτλο διαμονής ή τη θεώρηση.
- Κριτήριο 6
Άρθρο 13** Όταν διαπιστώνεται ότι ο αιτών διέβη παράνομα τα σύνορα κράτους μέλους προερχόμενος από τρίτη χώρα, υπεύθυνο είναι αυτό το κράτος μέλος στο οποίο εισήλθε παράνομα. Η ευθύνη αυτή παύει να υφίσταται δώδεκα μήνες μετά την ημερομηνία κατά την οποία έλαβε χώρα η παράνομη διάβαση των συνόρων. Στη δεύτερη περίπτωση, εφόσον διαπιστώνεται ότι ο αιτών ζούσε για μια συνεχή περίοδο τουλάχιστον πέντε μηνών σε ένα κράτος μέλος πριν από την υποβολή της αίτησης διεθνούς προστασίας, υπεύθυνο είναι αυτό το κράτος μέλος.
- Κριτήριο 7
Άρθρο 14** Εάν ο αιτών εισέρχεται στο έδαφος κράτους μέλους στο οποίο δεν υφίσταται η ανάγκη θεώρησης, υπεύθυνο είναι αυτό το κράτος μέλος.
- Κριτήριο 8
Άρθρο 15** Όταν η αίτηση διεθνούς προστασίας γίνεται στον χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα κράτους μέλους, υπεύθυνο είναι αυτό το κράτος μέλος.

Το σύστημα του Δουβλίνου δεν εφαρμόζεται μόνο στα κράτη μέλη της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένης της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου), αλλά εφαρμόζεται και σε άλλα ευρωπαϊκά

κράτη, βάσει επίσημων συμφωνιών μεταξύ της Ένωσης και της αντίστοιχης χώρας. Επί του παρόντος, τα κράτη αυτά είναι η Δανία (η οποία δεν δεσμεύεται άμεσα από τις διατάξεις του κανονισμού – αιτιολογική σκέψη 42), η Ελβετία, η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία⁷⁷.

Ο προσδιορισμός του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας πρέπει να πληροί, κατά ιεραρχική σειρά, τα οκτώ κριτήρια που καθορίζονται στον κανονισμό.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 2, «[ε]άν δεν είναι δυνατόν να καθορισθεί το υπεύθυνο κράτος μέλος βάσει των κριτηρίων που αναφέρονται στον παρόντα κανονισμό, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης είναι το πρώτο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση διεθνούς προστασίας».

Ο κανονισμός περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με τις περιπτώσεις στις οποίες το κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο δεν τηρεί ορισμένες υποχρεώσεις δυνάμει του ΚΕΣΑ:

Όταν είναι αδύνατη η μεταφορά αιτούντος στο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί πρωτίστως ως υπεύθυνο, εξαιτίας βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συστημικές ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων στο εν λόγω κράτος μέλος, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το προσδιορίζον κράτος μέλος εξακολουθεί να εξετάζει τα κριτήρια του κεφαλαίου III, ώστε να διαπιστώσει αν άλλο κράτος μέλος μπορεί να προσδιοριστεί ως υπεύθυνο [...]. (Άρθρο 3 παράγραφος 2)

Όταν η μεταφορά δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, βάσει της παρούσας παραγράφου, σε κάποιο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί, σύμφωνα με τα κριτήρια του κεφαλαίου III ή στο πρώτο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση, το προσδιορίζον κράτος μέλος θεωρείται υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης (άρθρο 3 παράγραφος 2).

Ο κανονισμός κατοχυρώνει ορισμένες διαδικαστικές εγγυήσεις, όπως το δικαίωμα ενημέρωσης (άρθρο 4) και το δικαίωμα σε προσωπική συνέντευξη (άρθρο 5). Το άρθρο 4 επιβάλλει την υποχρέωση ενημέρωσης του αιτούντος σχετικά με τη σκοπούμενη εφαρμογή του κανονισμού, καθώς και της παροχής πλήρους πληροφόρησης όσον αφορά τις επιπτώσεις για τον αιτούντα. Το άρθρο 5 εισάγει στο σύστημα του Δουβλίνου μια νέα διάταξη, και συγκεκριμένα την υποχρέωση των κρατών μελών να διεξάγουν προσωπική συνέντευξη. Οι προβλεπόμενες απαιτήσεις για τη διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης καθορίζονται στο άρθρο 5 παράγραφοι 4 έως 6 και περιλαμβάνουν την υποχρέωση να τίθεται στη διάθεση του αιτούντος γραπτό πρακτικό της συνέντευξης.

Ο κανονισμός Δουβλίνο III περιέχει ρήτρες διακριτικής ευχέρειας (τη λεγόμενη **ρήτρα «κυριαρχίας»** και την **«ανθρωπιστική» ρήτρα**), οι οποίες επιτρέπουν στα κράτη μέλη να εξετάζουν αιτήσεις ασύλου που δεν εμπίπτουν στην ευθύνη τους σύμφωνα με τα κριτήρια που

⁷⁷ Βλέπε συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου της Δανίας σχετικά με τα κριτήρια και τους μηχανισμούς για τον προσδιορισμό του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται στη Δανία ή σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και με το Eurodac, για την ανταλλαγή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της σύμβασης του Δουβλίνου, [2006] ΕΕ L 66/38· συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της Δημοκρατίας της Ισλανδίας και του Βασιλείου της Νορβηγίας για τα κριτήρια και τους μηχανισμούς καθορισμού του κράτους που είναι αρμόδιο για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος, ή στην Ισλανδία ή τη Νορβηγία, [2001] ΕΕ L 93/40· συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας σχετικά με τα κριτήρια και τους μηχανισμούς για τον προσδιορισμό του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος ή στην Ελβετία, [2008] ΕΕ L 53/5· πρωτόκολλο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και του Πριγκιπάτου του Λιχτενστάιν στη συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας σχετικά με τα κριτήρια και τους μηχανισμούς για τον προσδιορισμό του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος ή στην Ελβετία, [2009] ΕΕ L 161/8.

καθορίζονται στο κεφάλαιο III. Το άρθρο 17 παράγραφος 1 κατοχυρώνει τη ρήτρα «κυριαρχίας», η οποία ορίζει τα εξής:

Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 3 παράγραφος 1, κάθε κράτος μέλος δύναται να αποφασίζει να εξετάζει αίτηση διεθνούς προστασίας που έχει κατατεθεί από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, ακόμη και αν δεν είναι υπεύθυνο για την εξέταση, δυνάμει των κριτηρίων που ορίζονται στον παρόντα κανονισμό.

Το άρθρο 17 παράγραφος 2 κατοχυρώνει την «ανθρωπιστική» ρήτρα, η οποία επιτρέπει στο προσδιορίζον ή στο υπεύθυνο κράτος μέλος να υποβάλει σε άλλο κράτος μέλος αίτημα ανάληψης ευθύνης για να επανενώσει οποιαδήποτε πρόσωπα, με τα οποία έχει σχέση ο αιτών:

Το κράτος μέλος [...] το οποίο διεξάγει τη διαδικασία του προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους ή το υπεύθυνο κράτος μέλος *μπορεί*, οποτεδήποτε πριν από τη λήψη πρώτης απόφασης επί της ουσίας, να υποβάλει σε άλλο κράτος μέλος αίτημα αναδοχής αιτούντος για να επανενώσει οποιαδήποτε πρόσωπα με τα οποία έχει σχέση, για ανθρωπιστικούς λόγους, βάσει ιδίως οικογενειακών ή πολιτισμικών κριτηρίων, ακόμα και όταν το άλλο κράτος μέλος δεν είναι υπεύθυνο⁷⁸.

Σε περίπτωση υποβολής του εν λόγω αιτήματος, το κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα υποχρεούται να εξετάσει τους ανθρωπιστικούς λόγους: «[τ]ο κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα *προβαίνει* σε οποιοσδήποτε αναγκαίες επαληθεύσεις, ώστε να εξετάσει τους επικαλούμενους ανθρωπιστικούς λόγους, και απαντάει στο αιτούν κράτος μέλος εντός δύο μηνών [...] Η απάντηση που απορρίπτει το αίτημα αναφέρει τους λόγους στους οποίους βασίζεται η άρνηση⁷⁹».

Το άρθρο 28 παράγραφος 1 κατοχυρώνει τη θεμελιώδη αρχή σύμφωνα με την οποία «[τ]α κράτη μέλη δεν κρατούν ένα πρόσωπο για τον μόνο λόγο ότι υπόκειται στη διαδικασία που θεσπίζεται με τον παρόντα κανονισμό». Η μοναδική εξαίρεση που προβλέπεται αφορά την ύπαρξη λόγων σε μεμονωμένη περίπτωση, που βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια τα οποία καθορίζονται από τον νόμο, επί τη βάση των οποίων εικάζεται ότι το πρόσωπο που υπόκειται σε διαδικασία μεταφοράς μπορεί να διαφύγει [άρθρο 2 στοιχείο ιδ)]⁸⁰. Υπό αυτές τις συνθήκες, τα κράτη μέλη δύναται να κρατούν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, ούτως ώστε να εξασφαλίζονται οι διαδικασίες μεταφοράς, βάσει ατομικής αξιολόγησης και μόνον εφόσον η κράτηση είναι αναλογική, εάν δεν μπορούν να εφαρμοσθούν αποτελεσματικά λιγότερο αυστηρά εναλλακτικά μέτρα (άρθρο 28 παράγραφοι 2 και 3). Το άρθρο 28 παράγραφος 4 ορίζει ότι οι συνθήκες κράτησης είναι οι συνθήκες που καθορίζονται από τις διατάξεις της ΟΣΥ⁸¹.

Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι με την απόφαση 2015/1523 του Συμβουλίου της 14ης Σεπτεμβρίου 2015 και την απόφαση 2015/1601 του Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου 2015 θεσπίζονται προσωρινά μέτρα στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας⁸². Οι εν λόγω αποφάσεις προβλέπουν τη θέσπιση προσωρινού και έκτακτου μηχανισμού για τη μετεγκατάσταση 160 000 προσώπων που έχουν σαφή ανάγκη

⁷⁸ Η επισήμανση των συντακτών.

⁷⁹ Η επισήμανση των συντακτών.

⁸⁰ Βλέπε απόφαση του Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου (Γερμανία) της 26ης Ιουνίου 2014 στην υπόθεση V ZB 31/14· απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου (Αυστρία) της 19ης Φεβρουαρίου 2015 στην υπόθεση Ro 2014/21/0075-5· και απόφαση του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου (Τσεχική Δημοκρατία) της 24ης Σεπτεμβρίου 2015 στην υπόθεση 10 Azs 122/2015-88, (βλέπε την ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβλήθηκαν στο ΔΕΕ).

⁸¹ Βλέπε ενότητα 2.2.5 κατωτέρω, σ. 57-60.

⁸² Απόφαση (ΕΕ) 2015/1523 του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2015, για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας, [2015] ΕΕ L 239/146· και απόφαση 2015/1601 του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2015, για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας, [2015] ΕΕ L 248/80.

διεθνούς προστασίας από την Ιταλία ή την Ελλάδα σε άλλα κράτη μέλη. Κατά συνέπεια, οι αποφάσεις αυτές συνεπάγονται την προσωρινή παρέκκλιση από το κριτήριο που ορίζεται στο άρθρο 13 παράγραφος 1 του κανονισμού Δουβλίνο III, σύμφωνα με το οποίο η Ιταλία και η Ελλάδα θα ήταν διαφορετικά υπεύθυνες για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας βάσει των κριτηρίων του κεφαλαίου III του κανονισμού, καθώς και προσωρινή παρέκκλιση από τις διαδικαστικές ενέργειες, συμπεριλαμβανομένων των χρονικών ορίων, που καθορίζονται στα άρθρα 21, 22 και 29 του κανονισμού. Οι υπόλοιπες διατάξεις του κανονισμού Δουβλίνο III, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων εφαρμογής που καθορίζονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1560/2003, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 118/2014, παραμένουν εφαρμοστέες.

2.2.1.1 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με τον κανονισμό του Δουβλίνου⁸³

<i>Petrosian</i>	C-19/08	29 Ιανουαρίου 2009	Κανονισμός Δουβλίνο II	Ανασταλτικό αποτέλεσμα των προσφυγών στο πλαίσιο του Δουβλίνου: Χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας πραγματοποιήσεως της μεταφοράς του αιτούντος άσυλο και διαδικασία μεταφοράς η οποία έχει αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής με ανασταλτικό αποτέλεσμα (σκέψεις 30, 34, 38, 46 και 53).
<i>N.S., M.E. κ.λπ.</i>	C-411/10 και C-493/10	21 Δεκεμβρίου 2011	Κανονισμός Δουβλίνο II	Η «ρήτρα κυριαρχίας», η έννοια των «ασφαλών χωρών», η υποχρέωση εξέτασης αιτήσεων ασύλου και το μαχητό τεκμήριο περί του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων (σκέψεις 68-69, 77, 83, 86, 88, 89, 94, 96, 98, 106-108 και 119-120).
<i>Kastrati</i>	C-620/10	3 Μαΐου 2012	Κανονισμός Δουβλίνο II	Περάτωση των διαδικασιών του Δουβλίνου: ανάκληση αιτήσεως ασύλου πριν από την αποδοχή του αιτήματος περί αναδοχής και περάτωση των διαδικασιών του κανονισμού του Δουβλίνου (σκέψεις 43, 45-47 και 49).
<i>K</i>	C-245/11	6 Νοεμβρίου 2012	Κανονισμός Δουβλίνο II	Η «ανθρωπιστική ρήτρα» (σκέψεις 27, 30, 33, 38, 41, 46, 51 και 54).
<i>Halaf</i>	C-528/11	30 Μαΐου 2013	Κανονισμός Δουβλίνο II	Η «ρήτρα κυριαρχίας» και η υποχρέωση των κρατών μελών να καλούν την UNHCR να παρουσιάσει την άποψή της (σκέψεις 36-37, 39 και 45-47).
<i>MA, BT και DA</i>	C-648/11	6 Ιουνίου 2013	Κανονισμός Δουβλίνο II	Ασυνόδετος ανήλικος και αιτήσεις ασύλου που κατατέθηκαν διαδοχικά σε δύο κράτη μέλη (σκέψεις 43, 47, 50, 54-55, 60 και 66).
<i>Puid</i>	C-4/11	14 Νοεμβρίου 2013	Κανονισμός Δουβλίνο II	Κριτήρια για τον προσδιορισμό του υπευθύνου κράτους μέλους και η «επικουρική ρήτρα» (σκέψεις 30-31, 33 και 35-37).
<i>Abdullahi</i>	C-394/12	10 Δεκεμβρίου 2013	Κανονισμός Δουβλίνο II	Έκταση του δικαστικού ελέγχου: έλεγχος της τήρησης των κριτηρίων βάσει των οποίων θεμελιώνεται ευθύνη για την εξέταση της αιτήσεως ασύλου (σκέψεις 48, 50-52, 57 και 60-62).

⁸³ Όπως φαίνεται στον πίνακα, όλες οι αποφάσεις του ΔΕΕ αφορούν μέχρι στιγμής τον κανονισμό Δουβλίνο II. Μπορούν, ωστόσο, να έχουν εφαρμογή και στην ερμηνεία του κανονισμού Δουβλίνο III.

2.2.1.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με τον κανονισμό Δουβλίνο III

<i>Mehrdad Ghezelbash κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i>	C-63/15	Εκκρεμεί	Κανονισμός Δουβλίνο III	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Rechtbank Den Haag, με τόπο συνεδρίασεως το Hertogenbosch (Κάτω Χώρες) στις 12 Φεβρουαρίου 2015 σχετικά με την έκταση εφαρμογής του δικαιώματος ασκήσεως αποτελεσματικής προσφυγής κατά της (εσφαλμένης) εφαρμογής των κριτηρίων για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους.
<i>George Karim κατά Migrationsverket</i>	C-155/15	Εκκρεμεί	Κανονισμός Δουβλίνο III	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Kammarrätten I Stockholm – Migrationsöverdomstolen (Σουηδία) την 1η Απριλίου 2015 σχετικά με τη δυνατότητα άσκησης αποτελεσματικής προσφυγής για την αμφισβήτηση των κριτηρίων μεταφοράς στο πλαίσιο του Δουβλίνου.
<i>Al Chodor κατά Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie</i>	C-528/15	Εκκρεμεί	Κανονισμός Δουβλίνο III	Προδικαστικά ερωτήματα (βλέπε ανεπίσημη έκδοση στην αγγλική γλώσσα) που υπέβαλε το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία) στις 24 Σεπτεμβρίου 2015 σχετικά με τον καθορισμό των κριτηρίων του κινδύνου διαφυγής «από τον νόμο» σε σχέση με το μέτρο κράτησης σε υποθέσεις του Δουβλίνου.

2.2.1.3 Συναφής νομολογία του ΕΔΔΑ

<i>ΤΙ κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	43844/98	7 Μαρτίου 2000	Τα κράτη δεν απαλλάσσονται από την ευθύνη που υπέχουν δυνάμει της ΕΣΔΑ κατά την εφαρμογή των μεταφορών σύμφωνα με τις διατάξεις του Δουβλίνου (απόφαση επί του παραδεκτού).
<i>MSS κατά Βελγίου και Ελλάδας</i>	30696/09	21 Ιανουαρίου 2011	Ο μαχητός χαρακτήρας του τεκμηρίου περί του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΣΔΑ από τα συμμετέχοντα κράτη στο «σύστημα του Δουβλίνου» εάν συντρέχουν αποδεδειγμένοι λόγοι ότι το πρόσωπο θα διατρέξει ουσιαστικό κίνδυνο να υποστεί αντιβαίνουσα στο άρθρο 3 μεταχείριση στο υπεύθυνο κράτος μέλος κατά την εφαρμογή του συστήματος του Δουβλίνου (σκέψεις 338-360).
<i>Mohammed Hussein και λοιποί κατά Κάτω Χωρών και Ιταλίας</i>	27725/10	2 Απριλίου 2013	Περιορισμοί ιατρικών και οικονομικών παραγόντων για τη μη εκτέλεση μέτρου αναγκαστικής απομάκρυνσης (σκέψεις 68 και 70-71) (απόφαση επί του παραδεκτού).
<i>Mohammed κατά Αυστρίας</i>	2283/12	6 Ιουνίου 2013	Άσκηση πραγματικής προσφυγής και ανασταλτικά αποτελέσματα των προσφυγών (σκέψεις 71-72, 93 και 109).
<i>Sharifi κατά Αυστρίας</i>	60104/08	5 Δεκεμβρίου 2013	Ευθύνη κράτους, δυνάμει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ περί μη μεταφοράς αιτούντων άσυλο σε άλλο κράτος κατ' εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο, η οποία προκύπτει σε περίπτωση που το κράτος αποστολής γνωρίζει ή θα έπρεπε να γνωρίζει ότι οι σοβαρές ελλείψεις στις διαδικασίες άσυλου και στις συνθήκες διαβίωσης και κράτησης στο κράτος υποδοχής έχουν αγγίξει τα οριακά επίπεδα του άρθρου 3· απλώς και μόνο η επίγνωση σοβαρών ελλείψεων δεν είναι επαρκής (σκέψη 38).

<i>Safaii κατά Αυστρίας</i>	44689/09	7 Μαΐου 2014	Ευθύνη κράτους, δυνάμει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ περί μη μεταφοράς αιτούντων άσυλο σε άλλο κράτος κατ' εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο, η οποία προκύπτει σε περίπτωση που το κράτος αποστολής γνωρίζει ή θα έπρεπε να γνωρίζει ότι οι σοβαρές ελλείψεις στις διαδικασίες ασύλου και στις συνθήκες διαβίωσης και κράτησης στο κράτος υποδοχής έχουν αγγίξει τα οριακά επίπεδα του άρθρου 3· απλώς και μόνο η επίγνωση σοβαρών ελλείψεων δεν είναι επαρκής (σκέψεις 45-50).
<i>Sharifi κ.λπ. κατά Ιταλίας και Ελλάδας</i>	16643/09	2 Οκτωβρίου 2014	Αιτούντες άσυλο ως μέλη λιγότερο ευνοημένης και ιδιαίτερως ευάλωτης ομάδας (σκέψεις 172, 224 και 232).
<i>Tarakhel κατά Ελβετίας</i>	29217/12	4 Νοεμβρίου 2014	Κατά την αξιολόγηση του ενεχόμενου ουσιαστικού κινδύνου μεταχείρισης αντιβαίνουσας στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος άσυλο, ανεξαρτήτως των συστημικών πλημμελειών (σκέψεις 94, 104 και 120), και η σημασία της υποχρέωσης χορήγησης «ειδικής προστασίας» στις περιπτώσεις ανήλικων αιτούντων άσυλο λόγω των ιδιαίτερων αναγκών και της άκρας ευάλωτης θέσης τους (σκέψη 119).
<i>ΑΜΕ κατά Κάτω Χωρών</i>	51428/10	15 Φεβρουαρίου 2015	Παρότι επρόκειτο για μέλη λιγότερο ευνοημένης και ιδιαίτερως ευάλωτης ομάδας, το στοιχείο αυτό δεν βοήθησε τους ικανούς νεαρούς άνδρες, χωρίς εξαρτώμενα πρόσωπα, να αποδείξουν ότι η επιστροφή τους (στην Ιταλία) βάσει του Δουβλίνου θα συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.
<i>V.M. κ.λπ. κατά Βελγίου</i>	601/25/11	7 Ιουλίου 2015	Δικαίωμα άσκησης αποτελεσματικής προσφυγής με ανασταλτικά αποτελέσματα για την προσβολή απόφασης απέλασης βάσει της αρχής της μη επαναπροώθησης (σκέψεις 187-220).

2.2.2 Ο κανονισμός Eurodac του 2013 (αναδιατύπωση)

Ο κανονισμός Eurodac⁸⁴ αποτελεί πράξη παράγωγου δικαίου της ΕΕ που έχει ως στόχο να διευκολύνει την εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο III (άρθρο 1) με τη θέσπιση:

ενός συστήματος, γνωστού ως «Eurodac», το οποίο αποτελείται από ένα κεντρικό σύστημα που περιλαμβάνει μηχανοργανωμένη κεντρική βάση δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων, καθώς και ηλεκτρονικά μέσα διαβίβασης μεταξύ των κρατών μελών και του κεντρικού συστήματος, εφεξής «υποδομή επικοινωνίας». [Αιτιολογική σκέψη 6 του κανονισμού Eurodac (αναδιατύπωση)]

Παρότι ο αρχικός κανονισμός Eurodac⁸⁵ αφορούσε μόνο την αποτελεσματική εφαρμογή του συστήματος του Δουβλίνου, στην αναδιατυπωμένη του έκδοση, ο στόχος του διευρύνθηκε ώστε να περιλαμβάνει επίσης τον καθορισμό των προϋποθέσεων υπό της οποίες οι εθνικές

⁸⁴ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα και σχετικά με αιτήσεις της αντιπαραβολής με τα δεδομένα Eurodac που υποβάλλουν οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών και η Ευρωπόλ για σκοπούς επιβολής του νόμου και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (αναδιατύπωση), [2013] ΕΕ L 180/1.

⁸⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2725/2000 του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου, [2000] ΕΕ L 316/1.

αρχές και η Ευρωπόλ δύνανται να έχουν πρόσβαση στα αποθηκευμένα δεδομένα δακτυλικών αποτυπωμάτων (άρθρο 1). Ο κανονισμός Eurodac υπογραμμίζει ιδιαίτερα το γεγονός ότι οι πληροφορίες του Eurodac είναι απαραίτητες «για τους σκοπούς της πρόληψης, εξακρίβωσης ή διερεύνησης τρομοκρατικών εγκλημάτων [...] ή άλλων σοβαρών αξιόποινων πράξεων» (αιτιολογική σκέψη 8).

Το κεφάλαιο II αφορά τους αιτούντες διεθνή προστασία. Ο κανονισμός επιβάλλει σε κάθε κράτος μέλος την υποχρέωση να «λαμβάνει πάραυτα τα δακτυλικά αποτυπώματα όλων των δακτύλων κάθε αιτούντος διεθνή προστασία» ηλικίας τουλάχιστον 14 ετών και να διαβιβάζει τα δεδομένα αυτά στο κεντρικό σύστημα, το συντομότερο δυνατό και το αργότερο εντός 72 ωρών από την υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας (άρθρο 9 παράγραφος 1). Σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 3, «[τ]α δεδομένα δακτυλικών αποτυπωμάτων [...] που διαβιβάζονται από ένα κράτος μέλος [...] αντιπαραβάλλονται αυτομάτως προς τα δεδομένα δακτυλικών αποτυπωμάτων τα οποία έχουν διαβιβαστεί από άλλα κράτη μέλη και έχουν ήδη αποθηκευτεί στο κεντρικό σύστημα», το οποίο στη συνέχεια «διαβιβάζει αυτομάτως τη σύμπτωση ή το αρνητικό αποτέλεσμα της αντιπαραβολής στο κράτος μέλος προέλευσης» (άρθρο 9 παράγραφος 5).

2.2.3 Η οδηγία του 2011 για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (αναδιατύπωση)

Η ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) αποτελεί βασική πράξη του ΚΕΣΑ. Περιλαμβάνει λεπτομερείς διατάξεις σχετικά με τη θέσπιση «απαιτήσεων για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας» (άρθρο 1)⁸⁶. Η αναφορά στο «ενιαίο καθεστώς» αντικαθιστά την έμφαση που δίδεται στις «ελάχιστες απαιτήσεις» στην αρχική ΟΕΑΑ⁸⁷. Στην αιτιολογική σκέψη 7 της αρχικής οδηγίας επισημαίνεται ότι η προσέγγιση των διατάξεων των σχετικών με τη χορήγηση και το περιεχόμενο του καθεστώτος πρόσφυγα και του καθεστώτος επικουρικής προστασίας εκτιμάται ότι θα συμβάλει στον περιορισμό των δευτερογενών μετακινήσεων των αιτούντων άσυλο μεταξύ κρατών μελών, όταν οι εν λόγω μετακινήσεις οφείλονται αποκλειστικά στις διαφορές μεταξύ των κατά τόπους νομικών πλαισίων. Το σημείο αυτό διατηρείται και στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) (αιτιολογική σκέψη 13), αλλά προστίθεται επίσης ότι, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων που διενεργήθηκαν, ήταν σκόπιμο «να επιδιωχθεί η επίτευξη υψηλότερου επιπέδου προσέγγισης των κανόνων για την αναγνώριση και το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας βάσει υψηλότερων απαιτήσεων» (αιτιολογική σκέψη 10· βλέπε επίσης αιτιολογική σκέψη 8). Βάσει των προαναφερομένων, η ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) επιδιώκει να προωθήσει περαιτέρω τον κύριο στόχο της, που συνίσταται στη διασφάλιση ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν «κοινά κριτήρια για τον προσδιορισμό των προσώπων που χρήζουν όντως διεθνούς προστασίας» (αιτιολογική σκέψη 12). Είναι σκόπιμο να υπενθυμιστεί ότι δεν είναι υποχρεωτικές όλες οι διατάξεις της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), διότι ορισμένες από αυτές εξακολουθούν να διατηρούν τον προαιρετικό χαρακτήρα τους. Σε σύγκριση με την αρχική ΟΕΑΑ, η οποία προβλέπει διαφοροποιημένη μεταχείριση για τα δύο είδη διεθνούς προστασίας (καθεστώς πρόσφυγα και καθεστώς επικουρικής προστασίας), η ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει επίσης την προσέγγιση (όχι όμως και την πλήρη ενοποίηση)

⁸⁶ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση), [2011] ΕΕ L 337/9.

⁸⁷ Ωστόσο, όπως επισημαίνεται και στην ενότητα 1.4 (σ. 16-23), η καθιέρωση «ενιαίου καθεστώτος» εξακολουθεί να αποτελεί φιλόδοξο στόχο.

των δικαιωμάτων και των ευεργετημάτων που χορηγούνται στους δικαιούχους επικουρικής προστασίας και στους πρόσφυγες⁸⁸.

Η διεθνής προστασία αφορά το καθεστώς πρόσφυγα και το καθεστώς επικουρικής προστασίας, στο οποίο έχουν δικαίωμα υπαγωγής μόνο υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς και, κατά συνέπεια, αποκλείονται οι πολίτες της ΕΕ (άρθρο 2) (βλέπε ενότητα 2.1.4, σ. 34-35, σχετικά με το πρωτόκολλο 24). Δεν εκτείνεται στα πρόσωπα των οποίων η παραμονή στο έδαφος των κρατών μελών επιτρέπεται «βάσει διακριτικής ευχέρειας για ανθρωπιστικούς λόγους ή λόγους συμπόνιας» (αιτιολογική σκέψη 15).

Ο ορισμός του **πρόσφυγα** που παρέχεται στην οδηγία αντικατοπτρίζει το άρθρο 1 της σύμβασης για τους πρόσφυγες, με τη διαφορά ότι περιορίζεται στους υπηκόους τρίτων χωρών ή στους ανιθαγενείς. Σύμφωνα με την οδηγία, ως πρόσφυγας νοείται:

ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν και στον οποίο δεν έχ[ουν] εφαρμογή [οι ρήτρες εξαίρεσης] [το άρθρο 2 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)].

Εμπνεόμενη από διεθνείς υποχρεώσεις που απορρέουν από πράξεις και πρακτικές των κρατών μελών στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η επικουρική προστασία ορίζεται ως «συμπληρωματική και πρόσθετη σε σχέση με το καθεστώς προστασίας των προσφύγων που έχει θεσμοθετηθεί με τη σύμβαση της Γενεύης [για τους πρόσφυγες]» (αιτιολογική σκέψη 33). Κατά συνέπεια, επικουρική προστασία χορηγείται μόνο σε πρόσωπα τα οποία δεν πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο καθεστώς πρόσφυγα⁸⁹. Ως **δικαιούχοι επικουρικής προστασίας** λογίζονται τα πρόσωπα σε σχέση με τα οποία υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστευτεί ότι, εάν επιστρέψουν στη χώρα της καταγωγής τους ή, στην περίπτωση ανιθαγενών, στη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής τους, θα αντιμετωπίσουν πραγματικό κίνδυνο να υποστούν σοβαρή βλάβη, όπως ορίζεται στην οδηγία, και για τα οποία δεν συντρέχουν οι λόγοι εξαίρεσης [άρθρο 2 στοιχείο στ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)].

Η ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει εννέα κεφάλαια:

Κεφάλαιο I	Γενικές διατάξεις, συμπεριλαμβανομένων των ορισμών του άρθρου 2 και της ρήτρας των ευνοϊκότερων διατάξεων του άρθρου 3.
Κεφάλαιο II	Αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας.
Κεφάλαιο III	Αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα.
Κεφάλαιο IV	Καθεστώς πρόσφυγα, με λεπτομερείς διατάξεις για τη χορήγηση του εν λόγω καθεστώτος, καθώς και για τα κριτήρια σχετικά με την ανάκληση, τον τερματισμό ή την άρνηση ανανέωσής του.
Κεφάλαιο V	Αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας

⁸⁸ Εντούτοις, δεν επιχειρήθηκε σχετική προσέγγιση στο πλαίσιο της οδηγίας για την οικογενειακή επανένωση, η οποία εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται στους δικαιούχους επικουρικής προστασίας. Βλέπε ενότητα 2.3.2 κατωτέρω, σ. 62-63.

⁸⁹ Βλέπε τον ορισμό της επικουρικής προστασίας που παρέχεται στο άρθρο 2 στοιχείο στ), σύμφωνα με το άρθρο 78 παράγραφος 2 στοιχείο β) της ΣΛΕΕ. Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ, *H.N.*, ό.π., υποσημείωση 68, σκέψη 35.

Κεφάλαιο VI	Καθεστώς επικουρικής προστασίας, με λεπτομερείς διατάξεις για τη χορήγηση του εν λόγω καθεστώτος, καθώς και για τα κριτήρια σχετικά με την ανάκληση, τον τερματισμό ή την άρνηση ανανέωσής του.
Κεφάλαιο VII	Περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας για τον καθορισμό των δικαιωμάτων και των ευεργετημάτων που πρέπει να παρέχονται στους πρόσφυγες και στους δικαιούχους επικουρικής προστασίας.
Κεφάλαιο VIII	Διοικητική συνεργασία.
Κεφάλαιο IX	Τελικές διατάξεις.

Τα έξι πρώτα κεφάλαια έχουν άμεση εφαρμογή στην αναγνώριση του καθεστώτος. Ιδιαίτερης σημασίας είναι το άρθρο 4 σχετικά με την αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων⁹⁰. Όπως διευκρινίζεται από το ΔΕΕ στην απόφασή του το 2012 στην υπόθεση *M.*, η εν λόγω κατά περίπτωση αξιολόγηση διεξάγεται στο πλαίσιο μιας διαδικασίας δύο σταδίων⁹¹. Το πρώτο στάδιο αποτελεί έκφανση του άρθρου 4 παράγραφοι 1 έως 3 και αποσκοπεί στη διαπίστωση της συνδρομής των πραγματικών περιστατικών που αποδεικνύουν τη βασιμότητα της αιτήσεως, λαμβανομένων υπόψη των παραμέτρων που επηρεάζουν την αξιοπιστία των αποδεικτικών στοιχείων (βλέπε άρθρο 4 παράγραφος 5). Στη συνέχεια, το δεύτερο στάδιο «αφορά τη νομική εκτίμηση των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων», υπό το φως των όρων επιλεξιμότητας για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας⁹². Η εν λόγω εκτίμηση αφορά τις μελλοντικές (ενδεχόμενες) επιπτώσεις και αποσκοπεί στη διακρίβωση της ύπαρξης κινδύνου δίωξης ή σοβαρής βλάβης κατά την επιστροφή.

Τα βασικά κριτήρια για την αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας προβλέπονται αντιστοίχως στα άρθρα 9-10 για το καθεστώς πρόσφυγα και στο άρθρο 15 για το καθεστώς επικουρικής προστασίας. Το άρθρο 9 ορίζει ότι για να θεωρηθεί μια πράξη ως πράξη δίωξης πρέπει, είτε να είναι αρκούντως σοβαρή λόγω της φύσης ή της επανάληψής της ώστε να συνιστά σοβαρή παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είτε να αποτελέσει σώρευση διαφόρων μέτρων με σοβαρές επιπτώσεις (άρθρο 9 παράγραφος 1). Όσον αφορά την επικουρική προστασία, οι σοβαρές βλάβες που αιτιολογούν την υπαγωγή στο εν λόγω καθεστώς παρατίθενται αναλυτικά στο άρθρο 15 και συνίστανται σε α) θανατική ποινή ή εκτέλεση, β) βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία στη χώρα καταγωγής και γ) σοβαρή και προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης ασκήσεως βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης⁹³.

Όσον αφορά την αναγνώριση, τόσο του καθεστώτος πρόσφυγα, όσο και προσώπων ως δικαιούχων επικουρικής προστασίας, το άρθρο 6 ορίζει τους υπεύθυνους δίωξης ή σοβαρής βλάβης, ενώ το άρθρο 7 ορίζει τους υπεύθυνους παροχής προστασίας κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης που ασκείται από τους εν λόγω υπεύθυνους. Σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 2, η προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης πρέπει να είναι αποτελεσματική και μη προσωρινή. Ορίζεται δε ότι η προστασία αυτή παρέχεται κατά κανόνα όταν οι υπεύθυνοι προστασίας λαμβάνουν εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν τη δίωξη ή την πρόκληση σοβαρής βλάβης, μεταξύ άλλων με τη λειτουργία αποτελεσματικού νομικού συστήματος για τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό πράξεων που συνιστούν δίωξη ή σοβαρή βλάβη, και όταν ο αιτών έχει πρόσβαση στην προστασία αυτή. Σύμφωνα με το

⁹⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε J. Barnes και A. Mackey, *Assessment of Credibility in Refugee and Subsidiary Protection Claims under the EU Qualification Directive: Judicial Criteria and Standards*, εκπονήθηκε από τους J. Barnes και A. Mackey, 2013. Το θέμα της εκτίμησης και της αξιοπιστίας των αποδεικτικών στοιχείων θα αποτελέσει αντικείμενο εμπειριστατωμένης ανάλυσης σε προσεχές τεύχος της σειράς εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης.

⁹¹ Απόφαση του ΔΕΕ, *M.*, ό.π., υποσημείωση 64, σκέψη 64.

⁹² Ο.π.

⁹³ Βλέπε EASO, *Άρθρο 15 στοιχείο γ) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ): Δικαστική ανάλυση*, Δεκέμβριος 2014.

άρθρο 8 παράγραφος 1, τα κράτη μέλη μπορούν, χωρίς ωστόσο να υποχρεούνται, να αποφασίζουν ότι ο αιτών δεν χρήζει διεθνούς προστασίας εάν σε τμήμα της χώρας καταγωγής α) δεν υπάρχει βάσιμος φόβος ότι θα υποστεί δίωξη ή ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης ή β) έχει πρόσβαση σε προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης και μπορεί νόμιμα και με ασφάλεια να ταξιδέψει και να γίνει δεκτός σε εκείνο το τμήμα της χώρας και μπορεί λογικά να αναμένεται να εγκατασταθεί εκεί.

Μία από τις προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος πρόσφυγα έγκειται στην ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της μίας ή των περισσότερων πράξεων δίωξης ή της έλλειψης προστασίας κατά παρόμοιων πράξεων και των λόγων της δίωξης που αναφέρονται στο άρθρο 10, δηλαδή η φυγή, η θρησκεία, η ιθαγένεια, οι πολιτικές πεποιθήσεις ή η ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας. Κατά το άρθρο 9 παράγραφος 3, πρέπει να υπάρχει συσχετισμός μεταξύ των λόγων που αναφέρονται στο άρθρο 10 και των πράξεων δίωξης ή της έλλειψης προστασίας κατά των πράξεων αυτών.

Οι περιορισμοί ως προς τους όρους επιλεξιμότητας για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας ορίζονται στα άρθρα 12 και 17 που διέπουν, αντιστοίχως, τον αποκλεισμό από το καθεστώς πρόσφυγα και τον αποκλεισμό από την επικουρική προστασία⁹⁴. Η παροχή των ευεργετημάτων της διεθνούς προστασίας εξαρτάται επίσης από τη μη εφαρμογή των ρητρών παύσης (άρθρα 11 και 16 αντιστοίχως) ή από την ανάκληση, τον τερματισμό ή την άρνηση ανανέωσης του καθεστώτος επικουρικής προστασίας (άρθρα 14 και 19 αντιστοίχως)⁹⁵.

Στο κεφάλαιο VII προσδιορίζονται τα δικαιώματα και τα ευεργετήματα που απολαμβάνουν οι δικαιούχοι του καθεστώτος πρόσφυγα και του καθεστώτος επικουρικής προστασίας αντιστοίχως, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις άδειες διαμονής, την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την ιατρική περίθαλψη, τα μέτρα όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανηλίκους, την πρόσβαση σε κατάλυμα, την ελεύθερη κυκλοφορία εντός του κράτους μέλους, την πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης και την παροχή συνδρομής σε περίπτωση επαναπατριsmού.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεριμνούν για τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας των δικαιούχων διεθνούς προστασίας (άρθρο 23 παράγραφος 1). Το καθήκον διατήρησης της οικογενειακής ενότητας αφορά μέλη της οικογένειας, εφόσον η οικογένεια υπήρχε ήδη στη χώρα καταγωγής, τα οποία ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος σε σχέση με την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας. Περιορίζεται δε στον(-η) σύζυγο ή τον(-η) σύντροφο που διατηρεί σταθερή σχέση με το εν λόγω πρόσωπο σε ελεύθερη ένωση, στα ανήλικα τέκνα τους (ηλικίας κάτω των 18 ετών), υπό την προϋπόθεση ότι είναι άγαμα, και στον πατέρα, τη μητέρα ή άλλον ενήλικο υπεύθυνο για τον δικαιούχο διεθνούς προστασίας, αν ο εν λόγω δικαιούχος είναι ανήλικος και άγαμος [άρθρο 2 στοιχείο ι)]. Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν ότι το άρθρο 23 έχει εφαρμογή και σε άλλους στενούς συγγενείς οι οποίοι συγκατοικούσαν με την οικογένεια ως τμήμα της κατά τον χρόνο αναχώρησης από τη χώρα καταγωγής, ήταν δε τότε εξαρτημένοι, εν όλω ή κατά κύριο λόγο, από τον δικαιούχο διεθνούς προστασίας (άρθρο 23 παράγραφος 5). Σε περίπτωση που τα εν λόγω μέλη της οικογένειας δεν πληρούν ατομικά τις προϋποθέσεις για την αναγνώριση της προστασίας αυτής, δικαιούνται να αιτηθούν τα ευεργετήματα του κεφαλαίου VII της οδηγίας (άρθρο 23 παράγραφος 2). Μολαταύτα, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να παρέχουν στα μέλη της οικογένειας το ίδιο καθεστώς προστασίας που χορηγούν στον δικαιούχο διεθνούς προστασίας· ωστόσο, να μεριμνούν ώστε τα μέλη της οικογένειας να δικαιούνται

⁹⁴ Βλέπε EASO, *Αποκλεισμός: Άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) – Δικαστική ανάλυση*.

⁹⁵ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ της 24ης Ιουνίου 2015 στην υπόθεση C-373/13, *H.T. κατά Land Baden-Württemberg*, EU:C:2015:413.

να αιτηθούν τα ευεργετήματα των άρθρων 24 έως 35, στα οποία περιλαμβάνεται και η χορήγηση αδειών διαμονής (άρθρο 24).

2.2.3.1 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου⁹⁶

<i>Elgafaji</i>	C-465/07	17 Φεβρουαρίου 2009	ΟΕΑΑ	Αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας: άρθρο 15 στοιχείο γ), σε συνδυασμό με το άρθρο 2 στοιχείο ε) της οδηγίας του 2004 για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου – σοβαρή και προσωπική απειλή λόγω αδιάκριτης ασκήσεως βίας.
<i>Abdulla και λοιποί</i>	C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08	2 Μαρτίου 2010	ΟΕΑΑ	Παύση του καθεστώτος πρόσφυγα: άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο ε) – μεταβολή των περιστάσεων στη χώρα καταγωγής.
<i>Bolbol</i>	C-31/09	17 Ιουνίου 2010	ΟΕΑΑ	Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα: άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) – προστασία ή συνδρομή που παρέχει το UNRWA σε ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής.
<i>B και D</i>	C-57/09 και C-101/09	9 Νοεμβρίου 2010	ΟΕΑΑ	Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα: άρθρο 12 παράγραφος 2 στοιχεία β) και γ) – έννοια του όρου «σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα» και συμμετοχή σε οργάνωση που ενέχεται σε τρομοκρατικές πράξεις και άρθρο 3 – ευνοϊκότερες διατάξεις για την αναγνώριση προσώπων που αποκλείονται από το καθεστώς πρόσφυγα.
<i>Υ και Ζ</i>	C-71/11 και C-99/11	5 Σεπτεμβρίου 2012	ΟΕΑΑ	Αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα: άρθρο 2 στοιχείο γ) και άρθρο 9 παράγραφος 1 στοιχείο α) – άσκηση διώξεως στο πλαίσιο της θρησκευτικής ελευθερίας.
<i>M.</i>	C-277/11	22 Νοεμβρίου 2012	ΟΕΑΑ	Αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων άρθρο 4 – συνεργασία των κρατών μελών με τους αιτούντες (άρθρο 4 παράγραφος 1).
<i>El Kott και λοιποί</i>	C-364/11	19 Δεκεμβρίου 2012	ΟΕΑΑ	Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα: άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) σε περίπτωση παύσης της παρεχόμενης προστασίας ή συνδρομής εκ μέρους οργάνου ή οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.
<i>Χ, Υ και Ζ</i>	C-199/12 έως C-201/12	7 Νοεμβρίου 2013	ΟΕΑΑ	Αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα: άρθρο 9 παράγραφος 1 στοιχείο α) [σε συνδυασμό με το άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο γ) και το άρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχείο δ)] – άσκηση διώξεως λόγω ομοφυλοφιλικού προσανατολισμού.
<i>Diakité</i>	C-285/12	30 Ιανουαρίου 2014	ΟΕΑΑ	Αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας: άρθρο 15 στοιχείο γ) – ερμηνεία εσωτερικής ένοπλης σύρραξης.
<i>A, Β και C:</i>	C-148/13 έως C-150/13	2 Δεκεμβρίου 2014	ΟΕΑΑ	Αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων άρθρο 4 (σε συνδυασμό με το άρθρο 13 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ του 2005) – περιορισμοί στη διερεύνηση ισχυρισμών λόγω ομοφυλοφιλικού προσανατολισμού και επιπτώσεις της μη γνωστοποίησης του εν λόγω φόβου εξαρχής.

⁹⁶ Όπως φαίνεται στον πίνακα, όλες οι αποφάσεις του ΔΕΕ αφορούν μέχρι στιγμής την ΟΕΑΑ. Μπορούν, ωστόσο, να έχουν εφαρμογή και στην ερμηνεία της ΟΕΑΑ (αναδιαιτύωση).

<i>M'Bodj</i>	C-542/13	18 Δεκεμβρίου 2014	ΟΕΑΑ	Αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας: άρθρο 2 στοιχεία ε) και στ) και άρθρο 15 στοιχείο β) – επιλεξιμότητα για ιατρικούς λόγους.
<i>Abdida</i>	C-562/13	18 Δεκεμβρίου 2014	ΟΕΑΑ	Αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας: άρθρο 15 στοιχείο β) – επιλεξιμότητα για ιατρικούς λόγους (σκέψη 33).
<i>Shepherd</i>	C-472/13	26 Φεβρουαρίου 2015	ΟΕΑΑ	Αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα: άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχεία β), γ) και ε) – άσκηση ποινικής δίωξης για την άρνηση εκπλήρωσης στρατιωτικής θητείας σε σύρραξη, εάν η εκπλήρωση της στρατιωτικής θητείας θα συμπεριλάμβανε διεθνή εγκλήματα, και επιβολή δυσανάλογης ποινής και άρνηση ένδικων μέσων.
<i>H.T.</i>	C-373/13	24 Ιουνίου 2015	ΟΕΑΑ	Περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας: άρθρο 21 παράγραφοι 2 και 3 και άρθρο 24 παράγραφος 1 – ανάκληση αδειών παραμονής για λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης (συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση).

2.2.3.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου

<i>Kreis Warendorf κατά Ibrahim Alo</i>	C-443/14	Εκκρεμεί Βλέπε προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Cruz Villalón της 6ης Οκτωβρίου 2015 (υπόθεση συνεκδικαζόμενη με την υπόθεση C-44/14, <i>Ossso</i>)	ΟΕΑΑ (αναδιτύπωση)	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία) στις 25 Σεπτεμβρίου 2014 σχετικά με τη συμβατότητα του τόπου διαμονής που επιβάλλεται σε δικαιούχους επικουρικής προστασίας με δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας και κοινωνικής αρωγής.
<i>Amira Osso κατά Region Hannover</i>	C-444/14	Εκκρεμεί Βλέπε προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Cruz Villalón της 6ης Οκτωβρίου 2015 (υπόθεση συνεκδικαζόμενη με την υπόθεση C-443/14, <i>Alo</i>)	ΟΕΑΑ (αναδιτύπωση)	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία) στις 25 Σεπτεμβρίου 2014 σχετικά με τη συμβατότητα του τόπου διαμονής που επιβάλλεται σε δικαιούχους επικουρικής προστασίας με δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας και κοινωνικής αρωγής.
<i>Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides κατά Mostafa Lounani</i>	C-573/14	Εκκρεμεί	ΟΕΑΑ	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Conseil d'Etat (Βέλγιο) στις 11 Δεκεμβρίου 2014 σχετικά με την ερμηνεία πράξεων που αντιβαίνουν στους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών σε υποθέσεις τρομοκρατίας για τους σκοπούς του αποκλεισμού από το καθεστώς πρόσφυγα.

<i>Der Bundesbeauftragte für Asylangelegenheiten κατά N</i>	C-150/15	Εκκρεμεί	ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Sächsisches Obergerwaltungsgericht (Γερμανία) στις 30 Μαρτίου 2015 σχετικά με σοβαρή παραβίαση της θρησκευτικής ελευθερίας ως πράξη διώξεως και την αιτιώδη συνάφειά της με λόγο διώξεως.
<i>Evelyn Danqua κατά Minister of Justice and Equality Ireland και Attorney General</i>	C-429/15	Εκκρεμεί	ΟΕΑΑ	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Court of Appeal (Ιρλανδία) στις 5 Αυγούστου 2015 σχετικά με το κατά πόσον μπορεί να θεωρηθεί ότι αίτηση για παροχή ασύλου συνιστά κατάλληλο, με βάση την αρχή της ισοδυναμίας, μέτρο σύγκρισης με αίτηση παροχής επικουρικής προστασίας και σχετικά με την προθεσμία για τη διασφάλιση της εξέτασης των αιτήσεων για διεθνή προστασία εντός εύλογης προθεσμίας.

Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ, αφενός, της χορήγησης του καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας [που εκχωρεί, όπως αναφέρεται ανωτέρω, ευρύ φάσμα δικαιωμάτων και ευεργετημάτων στους δικαιούχους, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από την επαναπροώθηση, σύμφωνα με την ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] και, αφετέρου, της προστασίας από την επαναπροώθηση σύμφωνα με την ΕΣΔΑ. Η διαφορά αυτή επεξηγείται διεξοδικότερα στην [ενότητα 3.4.1](#) (σ. 80-86). Η κατωτέρω νομολογία του ΕΔΔΑ, η οποία είναι ενδεικτική, αφορά την προστασία από την επαναπροώθηση σύμφωνα με την ΕΣΔΑ.

2.2.3.3 Συναφής νομολογία του ΕΔΔΑ

<i>Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	14038/88	7 Ιουλίου 1989	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση σε υπόθεση έκδοσης αιτούντος, ο οποίος διατρέχει τον κίνδυνο του φαινομένου της πτέρυγας μελλοθανάτων, και ορισμός των βασανιστηρίων ή της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης.
<i>Cruz Varaz και λοιποί κατά Σουηδίας</i>	15576/89	20 Μαρτίου 1991	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση σε υπόθεση απέλασης και εκτίμηση του κινδύνου σε περίπτωση επιστροφής.
<i>Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	22414/93	15 Νοεμβρίου 1996	Απόλυτος χαρακτήρας της αρχής της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, ανεξαρτήτως του εικαζόμενου κινδύνου που συνιστά ένα πρόσωπο για την εθνική ασφάλεια της χώρας υποδοχής.
<i>HLR κατά Γαλλίας</i>	24573/94	29 Απριλίου 1997	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση σε υπόθεση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας από μη κρατικούς φορείς.
<i>D κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	30240/96	2 Μαΐου 1997	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση για ιατρικούς λόγους.
<i>Salah Sheekh κατά Κάτω Χωρών</i>	1948/04	11 Ιανουαρίου 2007	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση λόγω του κινδύνου που συνεπάγεται η άσκηση γενικευμένης βίας εις βάρος μελών μειονοτικής φυλής (Ashraf).

<i>Saadi κατά Ιταλίας</i>	37201/06	28 Φεβρουαρίου 2008	Απόλυτος χαρακτήρας της αρχής της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, ανεξαρτήτως του εικαζόμενου κινδύνου που συνιστά ένα πρόσωπο για την εθνική ασφάλεια της χώρας υποδοχής ή των εγκλημάτων που έχει διαπράξει.
<i>N κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	26565/05	27 Μαΐου 2008	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση για ιατρικούς λόγους.
<i>NA κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	25904/07	17 Ιουλίου 2008	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση λόγω του κινδύνου που συνεπάγεται η άσκηση γενικευμένης βίας.
<i>Al-Saadoon Mufdhi κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	61498/08	2 Μαρτίου 2010	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση, άρθρο 2 της ΕΣΔΑ και άρθρο 1 του πρωτοκόλλου αριθ. 13 – μη επαναπροώθηση για την εκτέλεση θανατικής ποινής.
<i>Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	8319/07 και 11449/07	28 Ιουνίου 2011	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση λόγω του κινδύνου που συνεπάγεται η άσκηση γενικευμένης βίας και σχέση με το άρθρο 15 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ.
<i>Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	8139/09	17 Ιανουαρίου 2012	Μη επαναπροώθηση βάσει του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ σε υπόθεση κατάφωρης αρνησιδικίας και βάσει του άρθρου 3 και ποιότητα των διπλωματικών διασφαλίσεων.

2.2.4 Η οδηγία του 2013 για τις διαδικασίες ασύλου (αναδιατύπωση)

Η ΟΔΑ (αναδιατύπωση)⁹⁷, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και τον κανονισμό Δουβλίνο III, προβλέπει τους μηχανισμούς, που πρέπει να εφαρμόζονται κατά τη διεκπεραίωση των αιτήσεων για τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα και επικουρικής προστασίας δυνάμει του ΚΕΣΑ. Σκοπός της «είναι η θέσπιση κοινών διαδικασιών για τη χορήγηση και ανάκληση της διεθνούς προστασίας δυνάμει της» ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) (άρθρο 1). Παρότι ο σκοπός της οδηγίας είναι η θέσπιση κοινών διαδικασιών, δεν είναι υποχρεωτικές όλες οι διατάξεις της. Ορισμένες διατάξεις είναι προαιρετικού χαρακτήρα. Η οδηγία εφαρμόζεται σε όλες τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας που υποβάλλονται στο έδαφος, περιλαμβανομένων των συνόρων, στα χωρικά ύδατα ή στις ζώνες διέλευσης των κρατών μελών (άρθρο 3 παράγραφος 1). Δεν εφαρμόζεται επί αιτήσεων διπλωματικού ή εδαφικού ασύλου που υποβάλλονται σε αντιπροσωπείες των κρατών μελών (άρθρο 3 παράγραφος 2). Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να εφαρμόσουν την οδηγία σε οποιαδήποτε άλλη μορφή προστασίας παρέχουν, ούτως ώστε να δημιουργήσουν διαδικασία «μίας στάσης» («one stop») (άρθρο 3). Επιπλέον, μπορούν να εφαρμόζουν περισσότερο ευνοϊκές απαιτήσεις, εφόσον οι απαιτήσεις αυτές συνάδουν με την οδηγία (άρθρο 3 παράγραφος 2 και άρθρο 5). Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη συνεκτίμηση των αναγκών ευάλωτων αιτούντων και ασυνόδευτων ανηλίκων (αιτιολογικές σκέψεις 29 έως 33 και άρθρα 24 και 25). Στην οδηγία προβλέπονται λεπτομερείς διατάξεις όσον αφορά τις διαδικασίες που πρέπει να τηρούνται κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με αιτήσεις οι οποίες είναι σημαντικές για τις δικαστικές αρχές στον βαθμό που αφορούν τη διαδικαστική νομιμότητα της απόφασης σχετικά με τον ορισμό της αρμόδιας αρχής σε πρώτο βαθμό. Το άρθρο 46, το οποίο εξετάζεται κατωτέρω, έχει άμεση εφαρμογή στις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου που παρέχουν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής.

⁹⁷ Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση), [2013] ΕΕ L 180/60.

Η οδηγία περιλαμβάνει τα ακόλουθα έξι κεφάλαια:

Κεφάλαιο I	Γενικές διατάξεις οι οποίες περιλαμβάνουν ορισμούς (άρθρο 2) μείζονος σημασίας, διατάξεις σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας (άρθρο 3) και διατάξεις σχετικά με τον ορισμό, τον ρόλο και την αρμοδιότητα των υπεύθυνων αρχών (άρθρο 4).	
Κεφάλαιο II	Βασικές αρχές και εγγυήσεις που εξασφαλίζουν την πρόσβαση στις διαδικασίες (άρθρο 6), εξαρτώμενα πρόσωπα και ανήλικοι (άρθρο 7), πρόσβαση σε ενημέρωση, παροχή συμβουλών και νομική συνδρομή και εκπροσώπηση (άρθρο 8 και άρθρα 19 έως 23) και ο ρόλος του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) (άρθρο 29), δικαίωμα παραμονής στο κράτος μέλος μέχρις ότου η αποφαινόμενη αρχή λάβει την τελεσίδικη απόφασή της σύμφωνα με τις πρωτοβάθμιες διαδικασίες (άρθρο 9), προϋποθέσεις για την εξέταση των αιτήσεων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των αιτούντων (άρθρα 10 έως 13) και διατάξεις όσον αφορά τη διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης ως κεντρικού στοιχείου της διαδικασίας (άρθρα 14 έως 17), κανόνες περί ιατρικών εξετάσεων (άρθρο 18), αιτούντες που χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων (άρθρο 24) και εγγυήσεις για τους ασυνόδετους ανήλικους (άρθρο 25), κράτηση (άρθρο 26), διαδικασίες σε περίπτωση ανάκλησης της αίτησης ή υπαναχώρησης από αυτήν (άρθρα 27 και 28) και περιορισμοί στη συλλογή πληροφοριών λόγω του εμπιστευτικού χαρακτήρα της αίτησης ασύλου (άρθρο 30).	
Κεφάλαιο III	Τμήμα I	Διαδικαστικές διατάξεις όσον αφορά τη διεξαγωγή της διαδικασίας εξέτασης (άρθρο 31) και την αντιμετώπιση περιπτώσεων αβάσιμων αιτήσεων (άρθρο 32).
	Τμήμα II	Αντιμετώπιση περιπτώσεων απαράδεκτων αιτήσεων (άρθρα 33 και 34).
	Τμήμα III	Δυνητική απομάκρυνση αιτούντος σε ασφαλή χώρα διαφορετική από το κράτος μέλος που έχει επιληφθεί της αίτησης και ορισμός των εν λόγω χωρών υπό τις ακόλουθες έννοιες: πρώτη χώρα ασύλου (άρθρο 35), ασφαλής χώρα καταγωγής (άρθρο 36) και προϋποθέσεις για τον εθνικό χαρακτηρισμό χωρών ως ασφαλών χωρών καταγωγής (άρθρο 37), ασφαλής τρίτη χώρα (άρθρο 38) και ευρωπαϊκή ασφαλή τρίτη χώρα (άρθρο 39). Στις περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζονται οι εν λόγω έννοιες, τα κράτη μέλη πρέπει να επιτρέπουν στους αιτούντες να διαχωρίζουν τη θέση τους από τον κανόνα.
	Τμήμα IV	Μεταγενέστερες αιτήσεις (άρθρο 40), συμπεριλαμβανομένης της εξαίρεσης από το δικαίωμα παραμονής εν αναμονή της απόφασης (άρθρο 41), και διαδικαστικοί κανόνες που εφαρμόζονται στην προκαταρκτική εξέταση των αιτήσεων (άρθρο 42).
	Τμήμα V	Διαδικασίες στα σύνορα ή τις ζώνες διέλευσης (άρθρο 43).
Κεφάλαιο IV	Διαδικασίες ανάκλησης διεθνούς προστασίας, η οποία πρέπει να υπόκειται σε διαδικασία εξέτασης, ενώ πρέπει να προβλέπονται επίσης διαδικαστικοί κανόνες (άρθρα 44 και 45).	
Κεφάλαιο V	Διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου και δικαίωμα πραγματικής προσφυγής που περιλαμβάνουν διαδικαστικά στοιχεία (άρθρο 46) και νομική συνδρομή (άρθρο 20).	
Κεφάλαιο VI	Γενικές και τελικές διατάξεις (άρθρα 47 έως 55).	

Το βασικό σύστημα της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) είναι απλό. Στο πλαίσιο των πρωτοβάθμιων διαδικασιών, προβλέπει τον ορισμό «αποφαινόμενης αρχής» (άρθρο 2 στοιχείο στ) και (άρθρο 4), το προσωπικό της οποίας είναι ικανό και καλά καταρτισμένο [άρθρο 4 παράγραφος 3 και άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο γ)]. Επιπλέον, πρέπει να εξασφαλίζεται η πρόσβαση σε ενημερωμένες πληροφορίες σχετικά με τη χώρα καταγωγής από διάφορες πηγές [άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β)], καθώς και η δυνατότητα παροχής συμβουλών από εμπειρογνώμονες, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο [άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ)]. Η αποφαινόμενη αρχή πρέπει να εξετάζει κάθε αίτηση «σε ατομική βάση, αντικειμενικά και αμερόληπτα» [άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο α)]. Κεντρικό στοιχείο της διαδικασίας αποτελεί η διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης (άρθρο 14), σε συνθήκες που επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους (άρθρο 15). Οι αποφάσεις

της αποφαινόμενης αρχής πρέπει να δίδονται γραπτώς (άρθρο 11 παράγραφος 1) και, σε περίπτωση αρνητικής απόφασης ως προς οποιαδήποτε εκ των δύο μορφή καθεστώτος, πρέπει να αναφέρονται οι πραγματικοί και νομικοί λόγοι της απόφασης αυτής, σε συνδυασμό με γραπτές πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες προσβολής της αρνητικής απόφασης (άρθρο 11 παράγραφος 3). Στον πίνακα κατωτέρω παρέχεται συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων δικαιωμάτων και εγγυήσεων, που διασφαλίζονται στους αιτούντες κατά τη διαδικασία εξέτασης.

Δικαιώματα των αιτούντων κατά τη διαδικασία εξέτασης	Δικαίωμα παραμονής (άρθρο 9)	
	Διαδικαστικές εγγυήσεις (άρθρα 12 και 46)	Δικαίωμα ενημέρωσης
		Δικαίωμα σε διερμηνέα
		Δικαίωμα σε παροχή συμβουλών (UNHCR)
		Δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την απόφαση, σε γλώσσα την οποία κατανοούν ελλείψει νομικού ή άλλου συμβούλου
		Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής
	Δικαίωμα παροχής νομικών και διαδικαστικών πληροφοριών και συνδρομής (άρθρα 19-23)	
Προσωπική συνέντευξη (άρθρα 14-17)		
Δικαίωμα προστασίας του απορρήτου (άρθρο 15 παράγραφος 2 και άρθρα 30 και 48)		
Δικαίωμα μη κράτησης (άρθρο 26)		
Πρόσθετες εγγυήσεις για τους αιτούντες που χρήζουν ειδικής προστασίας (άρθρο 24)		
Πρόσθετες εγγυήσεις για τους ασυνόδευτους ανηλίκους (άρθρο 25)	Δικαίωμα εκπροσώπησης	
	Οι συνεντεύξεις πρέπει να διεξάγονται από πρόσωπο που διαθέτει τις απαιτούμενες γνώσεις σχετικά με τις ανάγκες των ανηλίκων	
	Μείζον συμφέρον του παιδιού	

Το κεφάλαιο V είναι πρωταρχικής σημασίας για τους -δικαστές. Εξασφαλίζει στους αιτούντες το δικαίωμα «πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου» κατά των αποφάσεων που προσδιορίζονται στο άρθρο 46 παράγραφος 1, στις οποίες περιλαμβάνονται, ουσιαστικά, όλες οι τελεσίδικες αποφάσεις, που λαμβάνονται στο πλαίσιο των πρωτοβάθμιων διαδικασιών σχετικά με τη χορήγηση και την ανάκληση διεθνούς προστασίας. Η βασική διάταξη όσον αφορά την έκταση της εν λόγω πραγματικής προσφυγής περιλαμβάνεται στο άρθρο 46 παράγραφος 3 και ορίζει τα εξής:

Προκειμένου να τηρούν τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πραγματική προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την [ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

Τα εθνικά δικαστήρια θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τις γενικές αρχές του δικαίου της ΕΕ, όσον αφορά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη (κυρίως τα άρθρα 2 και 6 της ΣΕΕ και τα άρθρα 18, 20, 21, 47 και 51 έως 53 του Χάρτη της ΕΕ). Επιπλέον, στον προσδιορισμό των αρχών που διέπουν την εξασφάλιση πραγματικής προσφυγής ενδέχεται να έχουν εφαρμογή ευνοϊκότερες διατάξεις του εθνικού δικαίου των κρατών μελών, υπό τον όρο ότι οι διατάξεις αυτές συνάδουν με την οδηγία.

2.2.4.1 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου⁹⁸

<i>Samba Diouf</i>	C-69/10	28 Ιουλίου 2011	ΟΔΑ	Ταχεία διαδικασία: η εφαρμογή των κανόνων που συνεπάγονται τη διεξαγωγή ταχείας διαδικασίας, η οποία αποκλείει τη δυνατότητα προσβολής της απόφασης εφαρμογής της εν λόγω διαδικασίας, είναι νόμιμη, υπό την προϋπόθεση ότι οι λόγοι αυτής της διαδικαστικής απόφασης μπορούν να στοιχειοθετηθούν στο πλαίσιο προσφυγής κατά της οριστικής απόφασης.
<i>M.</i>	C-277/11	22 Νοεμβρίου 2012	ΟΔΑ	Δικαίωμα ακροάσεως, άνευ εφαρμογής της ΟΔΑ σε αιτήσεις επικουρικής προστασίας, εξαιρουμένης της περίπτωσης διεξαγωγής μίας μόνο διαδικασίας για την αξιολόγηση αιτήσεων διεθνούς προστασίας.
<i>H.I.D. και B.A.</i>	C-175/11	31 Ιανουαρίου 2013	ΟΔΑ	Ταχεία διαδικασία: εφαρμογή ταχείας διαδικασίας, ανάλογα με το κριτήριο της ιθαγένειας ή της χώρας καταγωγής, και δικαίωμα πραγματικής προσφυγής υπό το πρίσμα της δικαστικής ανεξαρτησίας ενός διαθέσιμου δικαστηρίου για τον έλεγχο της νομιμότητας των αποφάσεων.
<i>A, B και C:</i>	C-148/13, C-149/13 και C-150-13	2 Δεκεμβρίου 2014	ΟΔΑ	Προϋποθέσεις της προσωπικής συνέντευξης: άρθρο 13 παράγραφος 3 στοιχείο α) – διεξαγωγή συνεντεύξεων με συνεκτίμηση των προσωπικών ή γενικών συνθηκών που περιβάλλουν την αίτηση ασύλου (στερεοτυπικές αντιλήψεις λόγω γενετήσιου προσανατολισμού) και της ευαισθησίας του αιτούντος.
<i>Abdida</i>	C-562/13	18 Δεκεμβρίου 2014	ΟΔΑ	Δικαίωμα άσκησης ένδικου μέσου με ανασταλτικό αποτέλεσμα.
<i>Abdoulaye Amadou Tall κατά Centre public d'action sociale de Huy (CPAS de Huy)</i>	C-239/14	17 Δεκεμβρίου 2015	ΟΔΑ	Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής: η ΟΔΑ δεν αποκλείει το μη ανασταλτικό αποτέλεσμα της προσφυγής κατά απόφασης της αρμόδιας αρχής περί μη περαιτέρω εξετάσεως μεταγενέστερης αιτήσεως ασύλου.

⁹⁸ Όπως φαίνεται στον πίνακα, όλες οι αποφάσεις του ΔΕΕ αφορούν μέχρι στιγμής την ΟΔΑ. Μπορούν, ωστόσο, να έχουν εφαρμογή και στην ερμηνεία της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

2.2.4.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου

<i>M. κατά Minister for Justice and Equality, Ireland και Attorney General</i>	C-560/14	Εκκρεμεί	ΟΔΑ	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Ανώτατο Δικαστήριο (Ιρλανδία) στις 5 Δεκεμβρίου 2014 σχετικά με την εφαρμογή του δικαιώματος ακροάσεως σε αιτήσεις επικουρικής προστασίας στο πλαίσιο αυτοτελούς διαδικασίας για την εξέταση αιτήσεων διεθνούς προστασίας.
--	----------	----------	-----	--

2.2.4.3 Συναφής νομολογία του ΕΔΔΑ

<i>Bahaddar κατά Κάτω Χωρών</i>	25894/94	19 Φεβρουαρίου 1998	Άρθρο 26 της ΕΣΔΑ – ανάγκη εξάντλησης όλων των ένδικων μέσων στο κράτος υποδοχής (σκέψεις 43-49).
<i>Jabari κατά Τουρκίας</i>	40035/98	11 Ιουλίου 2000	Άρθρο 13 της ΕΣΔΑ – άσκηση πραγματικής προσφυγής που προϋποθέτει τη διεξαγωγή ανεξάρτητου αυστηρού ελέγχου (σκέψη 50).
<i>Čonka κατά Βελγίου</i>	51564/99	5 Φεβρουαρίου 2002	Άρθρο 5 παράγραφοι 1 και 4 – παροχή προσβάσιμων και αποτελεσματικών ένδικων μέσων (σκέψεις 38-46 και 53-55) και άρθρο 13, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του πρωτοκόλλου αριθ. 4 – άσκηση αποτελεσματικών ένδικων μέσων με ανασταλτικά αποτελέσματα (σκέψεις 75-85).
<i>N κατά Φινλανδίας</i>	38885/02	26 Ιουλίου 2005	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπρώθηση, με άρση των αμφιβολιών υπέρ του αιτούντος (σκέψεις 158-167).
<i>Gebremedhin κατά Γαλλίας</i>	25389/05	26 Απριλίου 2007	Άρθρο 13, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 – δικαίωμα πραγματικής προσφυγής που προϋποθέτει τη διεξαγωγή ανεξάρτητου αυστηρού ελέγχου και την αναγνώριση ανασταλτικού αποτελέσματος (σκέψεις 53-67).
<i>Sultani κατά Γαλλίας</i>	45223/05	20 Σεπτεμβρίου 2007	Άρθρο 4 του πρωτοκόλλου αριθ. 4 – απαγόρευση ομαδικής απέλασης στο πλαίσιο συνοπτικής διαδικασίας εξέτασης μεταγενέστερης αίτησης (σκέψεις 81-84).
<i>Saadi κατά Ιταλίας</i>	37201/06	28 Φεβρουαρίου 2008	Υλικό που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση του κινδύνου έκθεσης σε μεταχείριση αντιβαίνουσα στο άρθρο 3 (σκέψεις 128-133) και εκτίμηση του εν λόγω κινδύνου σε περίπτωση αιτούντος που συνιστά τρομοκρατική απειλή για τη χώρα υποδοχής (σκέψεις 137-149).
<i>Ben Khemais κατά Ιταλίας</i>	246/07	24 Φεβρουαρίου 2009	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπρώθηση και «διπλωματικές διασφαλίσεις» της χώρας καταγωγής (σκέψεις 53-64).
<i>M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας</i>	30696/09	21 Ιανουαρίου 2011	Άρθρο 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ στο πλαίσιο ελλείψεων της διαδικασίας ασύλου υπεύθυνου κράτους δυνάμει του συστήματος του Δουβλίνου (σκέψεις 286-322) και λόγω έλλειψης πραγματικής προσφυγής κατά απόφασης μεταφοράς στο πλαίσιο του Δουβλίνου (σκέψεις 385-396).

<i>Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	8139/09	17 Ιανουαρίου 2012	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπρώθηση και ποιότητα των διπλωματικών διασφαλίσεων (σκέψεις 187-189) και μη επαναπρώθηση βάσει του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ σε υπόθεση κατάφωρης αρνησιδικίας (σκέψεις 258-287).
<i>I.M. κατά Γαλλίας</i>	9152/09	2 Φεβρουαρίου 2012	Άρθρο 13 της ΕΣΔΑ – διαδικαστικές απαιτήσεις που δεν πρέπει να καθιστούν πλασματική την άσκηση αποτελεσματικών ένδικων μέσων και ταχείες διαδικασίες ασύλου (σκέψεις 127-135).
<i>HirsiJamaa και άλλοι κατά Ιταλίας</i>	27765/09	23 Φεβρουαρίου 2012	Άρθρο 1 της ΕΣΔΑ – ευθύνη επιστροφής μεταναστών που αναχαιτίστηκαν στην ανοιχτή θάλασσα (σκέψεις 70-82).
<i>Labsi κατά Σλοβακίας</i>	33809/08	15 Μαΐου 2012	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – απόλυτος χαρακτήρας της μη επαναπρώθησης, ακόμη και σε περίπτωση κινδύνου για την ασφάλεια του κράτους υποδοχής (σκέψη 128) και άρθρο 13 της ΕΣΔΑ – έλλειψη πραγματικής προσφυγής στο πλαίσιο σχετικής καταγγελίας (σκέψεις 133-140).
<i>Singh κ.λπ. κατά Βελγίου</i>	33210/11	2 Οκτωβρίου 2012	Άρθρο 13 – δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και καθήκον αξιολόγησης επαληθεύσιμων εγγράφων (σκέψεις 102-104).
<i>Abdulkhakon κατά Ρωσίας</i>	14743/11	2 Οκτωβρίου 2012	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπρώθηση στο πλαίσιο εξωδικαστικής μεταφοράς/κατ' εξαίρεση παράδοσης αντιβαίνουσας στο κράτος δικαίου (σκέψεις 138-157).
<i>El-Masri κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας</i>	39630/09	13 Δεκεμβρίου 2012	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπρώθηση σε περιστάσεις στις οποίες το βάρος της απόδειξης μετατίθεται στο κράτος (σκέψεις 165-167 και 199).
<i>A.C. κ.λπ. κατά Ισπανίας</i>	6528/11	22 Απριλίου 2014	Άρθρο 13 της ΕΣΔΑ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 – αναγκαιότητα αναστολής απομάκρυνσης εν αναμονή επανεξέτασης επί ένδικου μέσου (σκέψεις 87 και 94-105).

2.2.5 Η οδηγία του 2013 για τις συνθήκες υποδοχής (αναδιατύπωση)

Στόχος της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)⁹⁹ είναι να θεσπιστούν «πρότυπα για την υποδοχή των αιτούντων [διεθνή προστασία], τα οποία, θα επαρκούν για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου και συγκρίσιμων συνθηκών διαβίωσης σε όλα τα κράτη μέλη» (αιτιολογική σκέψη 11)¹⁰⁰ ώστε να συμβάλλουν «στον περιορισμό των δευτερογενών μετακινήσεων [...], οι οποίες επηρεάζονται από την ανομοιογένεια των συνθηκών υποδοχής τους» (αιτιολογική σκέψη 12).

Σε αντίθεση με την αρχική ΟΣΥ που καλύπτει τους αιτούντες για τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα¹⁰¹, η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) παρουσιάζει διευρυμένο προσωπικό πεδίο εφαρμογής και εφαρμόζεται σε «όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών και τους ανιθαγενείς που ασκούν αίτηση για παροχή διεθνούς προστασίας [...], εφόσον τους επιτρέπεται να παραμείνουν στο έδαφος ως αιτούντες» (άρθρο 3 παράγραφος 1), καθώς και στα μέλη της οικογενείας τους, εφόσον καλύπτονται από αυτήν την αίτηση (άρθρο 3 παράγραφος 1). Οι διατάξεις της τίθενται

⁹⁹ Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία, [2013] ΕΕ L 180/96.

¹⁰⁰ Βλέπε επίσης άρθρο 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

¹⁰¹ Μολαταύτα, στην αιτιολογική σκέψη 16 της ΟΣΥ αναφέρεται ότι «τα κράτη μέλη καλούνται επίσης να εφαρμόζουν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας κατά τις διαδικασίες εξέτασης των αιτήσεων που αφορούν άλλες μορφές προστασίας, εκτός από εκείνες που απορρέουν από τη σύμβαση της Γενεύης για τους υπηκόους τρίτων χωρών και τους ανιθαγενείς».

σε εφαρμογή μόλις ο ενδιαφερόμενος υποβάλει την αίτησή του για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας¹⁰² και εφαρμόζονται έως ότου ληφθεί η οριστική απόφαση¹⁰³ ή, σε περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του κανονισμού Δουβλίνο III, έως ότου ο αιτών μεταφερθεί πράγματι στο υπεύθυνο κράτος μέλος¹⁰⁴.

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια, τα οποία συνοψίζονται ως εξής:

Κεφάλαιο I	Σκοπός, ορισμοί και πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, συμπεριλαμβανομένων των ευνοϊκότερων διατάξεων (άρθρο 4).
Κεφάλαιο II	Γενικές διατάξεις σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής, οι οποίες αφορούν υποχρεώσεις σχετικές με την ενημέρωση (άρθρο 5), τα επίσημα έγγραφα (άρθρο 6), τη διαμονή και την ελευθερία κυκλοφορίας (άρθρο 7), την κράτηση (άρθρα 8-11), την ενότητα της οικογένειας (άρθρο 12), τις ιατρικές εξετάσεις (άρθρο 13), τη μαθητεία και εκπαίδευση των ανηλίκων (άρθρο 14), την απασχόληση (άρθρο 15), την επαγγελματική κατάρτιση (άρθρο 16), τις υλικές συνθήκες υποδοχής και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (άρθρο 17), τις λεπτομέρειες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής (άρθρο 18) και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (άρθρο 19).
Κεφάλαιο III	Περιορισμός ή ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής
Κεφάλαιο IV	Διατάξεις σχετικά με τα ευάλωτα πρόσωπα
Κεφάλαιο V	Διαδικασία προσφυγής
Κεφάλαιο VI	Μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος υποδοχής
Κεφάλαιο VII	Τελικές διατάξεις.

Μεταξύ των γενικών διατάξεων σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής αξίζει ιδιαίτερα να επισημανθούν οι διατάξεις που αφορούν την κράτηση των αιτούντων διεθνή προστασία. Κατά κανόνα, ο αιτών διεθνή προστασία δεν υποβάλλεται σε κράτηση απλώς και μόνο διότι είναι αιτών (άρθρο 8 παράγραφος 1). Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν τη διακριτική ευχέρεια να το πράττουν, κατόπιν ατομικής αξιολόγησης, στον βαθμό που η κράτηση είναι αναλογική ως μέτρο έσχατης ανάγκης, εάν δεν είναι δυνατό να εφαρμοστούν αποτελεσματικά άλλα λιγότερο περιοριστικά εναλλακτικά μέτρα (άρθρο 8 παράγραφος 2), και αναγκαία:

- α) προκειμένου να διαπιστωθεί ή να επαληθευτεί η ταυτότητα ή η υπηκοότητα του αιτούντος,
- β) προκειμένου να προσδιοριστούν τα στοιχεία της αίτησης, η απόκτηση των οποίων θα ήταν σε άλλη περίπτωση αδύνατη, ιδίως όταν υπάρχει κίνδυνος διαφυγής του αιτούντος,
- γ) προκειμένου να αποφασιστεί το δικαίωμα του αιτούντος για είσοδο στο έδαφος,
- δ) προκειμένου να προετοιμαστεί ή να διεξαχθεί η διαδικασία επιστροφής δυνάμει της οδηγίας του 2008 για την επιστροφή,
- ε) για λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης ή
- στ) σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού Δουβλίνο III (άρθρο 8 παράγραφος 3).

Οι ανωτέρω λόγοι πρέπει να προβλέπονται στο εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, η κράτηση αιτούντος πρέπει να εφαρμόζεται μόνο για όσο διάστημα ισχύουν οι λόγοι αυτοί και να έχει τη μικρότερη δυνατή διάρκεια (άρθρο 9 παράγραφος 1). Στο άρθρο 9 προβλέπονται για τους κρατούμενους αιτούντες εγγυήσεις οι οποίες αφορούν τη διάρκεια της κράτησης, την κοινοποίηση στον αιτούντα των λόγων της κράτησής του και των διαθέσιμων μέσων προσφυγής, την ταχεία

¹⁰² Απόφαση του ΔΕΕ, *Cimade και GISTI*, ό.π., υποσημείωση 58, σκέψη 39). Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ της 27ης Φεβρουαρίου 2014 στην υπόθεση C-79/13, *Federiaal agentschap voor de opvang van asielzoekers κατά Saciri κ.λπ.*, ΕΥ:C:2014:103, σκέψη 33.

¹⁰³ Βλέπε επίσης τον ορισμό του «αιτούντος» στο άρθρο 2 στοιχείο β) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

¹⁰⁴ Απόφαση του ΔΕΕ, *Cimade και GISTI*, ό.π., υποσημείωση 58, σκέψη 61.

δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης και την παροχή νομικής συνδρομής. Οι συνθήκες κράτησης περιγράφονται στη συνέχεια αναλυτικά στο άρθρο 10, το οποίο ορίζει ότι η κράτηση αιτούντων γίνεται, κατά κανόνα, σε ειδικές εγκαταστάσεις κράτησης ή, τουλάχιστον, χωριστά από τους κρατούμενους του κοινού δικαίου (άρθρο 10 παράγραφος 1). Άλλες συνθήκες κράτησης που καλύπτονται από το ίδιο άρθρο περιλαμβάνουν την επικοινωνία με τον έξω κόσμο, την πρόσβαση μελών της οικογένειας, καθώς και νομικών και άλλων συμβούλων, και την υποχρέωση ενημέρωσης των αιτούντων για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, καθώς και για τους κανόνες εντός της εγκατάστασης κράτησης. Σε περίπτωση κράτησης ευάλωτων προσώπων με ειδικές ανάγκες υποδοχής προβλέπονται πρόσθετες εγγυήσεις και υποχρεώσεις σύμφωνα με το άρθρο 11.

Οι αιτούντες έχουν το δικαίωμα άσκησης προσφυγής, δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου, κατά αποφάσεων που αφορούν την παροχή, την απόσυρση ή τον περιορισμό πλεονεκτημάτων ή κατά αποφάσεων σχετικών με τον τόπο διαμονής τους και την ελεύθερη κυκλοφορία τους στα κράτη μέλη (άρθρο 26). Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής πρέπει να χορηγείται, τουλάχιστον στον τελευταίο βαθμό, η δυνατότητα προσφυγής ή επανεξέτασης, για νομικούς ή πραγματικούς λόγους, ενώπιον δικαστικής αρχής (άρθρο 26 παράγραφος 1) και να εξασφαλίζεται η διάθεση δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης, στον βαθμό που αυτή η βοήθεια είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη (άρθρο 26 παράγραφος 2).

2.2.5.1 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής¹⁰⁵

<i>Cimade και GISTI</i>	C-179/11	27 Σεπτεμβρίου 2012	ΟΣΥ	Εφαρμογή της ΟΣΥ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου.
<i>Saciri κ.λπ.</i>	C-79/13	27 Φεβρουαρίου 2014	ΟΣΥ	Άρθρο 13 παράγραφος 5 της ΟΣΥ, σε συνδυασμό με το άρθρο 13 παράγραφοι 1 και 2 και το άρθρο 14 παράγραφοι 1, 3, 5 και 8 – συνθήκες υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων και κορεσμός των δομών στεγάσεως.

2.2.5.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής

<i>J.N. κατά State Secretary of Security and Justice</i>	C-601/15 PPU	Εκκρεμεί	ΟΣΥ (αναδιτύπωση)	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Raad van State (Κάτω Χώρες) στις 17 Νοεμβρίου 2015 σχετικά με τη συμβατότητα με το άρθρο 6 του Χάρτη της ΕΕ της κράτησης αιτούντων διεθνή προστασία για σκοπούς άλλους από τους σκοπούς της απέλασης, βάσει του άρθρου 8 παράγραφος 3 στοιχείο ε).
--	--------------	----------	-------------------	--

¹⁰⁵ Όπως φαίνεται στον πίνακα, όλες οι αποφάσεις του ΔΕΕ αφορούν μέχρι στιγμής την ΟΣΥ. Μπορούν, ωστόσο, να έχουν εφαρμογή και στην ερμηνεία της ΟΣΥ (αναδιτύπωση).

2.2.5.3 Συναφής νομολογία του ΕΔΔΑ

<i>Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου</i>	13178/03	12 Οκτωβρίου 2006	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ (σκέψεις 50-59), άρθρο 8 της ΕΣΔΑ (σκέψεις 75-87) και άρθρο 5 της ΕΣΔΑ (σκέψεις 96-105) – κράτηση ανηλίκου σε κέντρο κράτησης ενηλίκων.
<i>S.D. κατά Ελλάδα</i>	53541/07	11 Ιουνίου 2009	Άρθρο 5 της ΕΣΔΑ – συνθήκης κράτησης (σκέψεις 43-54), νομιμότητα της κράτησης (σκέψεις 57-67) και έλεγχος της νομιμότητας αυτής (σκέψεις 70-77).
<i>Tabesh κατά Ελλάδα</i>	8256/07	26 Νοεμβρίου 2009	Άρθρο 5 της ΕΣΔΑ – συνθήκης κράτησης (σκέψεις 34-44), νομιμότητα της κράτησης (σκέψεις 49-57) και έλεγχος της νομιμότητας αυτής (σκέψεις 61-63).
<i>A.A. κατά της Ελλάδα</i>	12186/08	22 Ιουλίου 2010	Άρθρο 5 της ΕΣΔΑ – συνθήκης κράτησης (σκέψεις 49-65), νομιμότητα της κράτησης (σκέψεις 84-94) και έλεγχος της νομιμότητας αυτής (σκέψεις 70-79).
<i>M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδα</i>	30686/09	21 Ιανουαρίου 2011	Άρθρο 5 της ΕΣΔΑ – συνθήκης κράτησης (σκέψεις 216-234) και συνθήκης διαβίωσης (σκέψεις 249-264).
<i>Tarakhel κατά Ελβετίας</i>	29217/12	4 Νοεμβρίου 2014	Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ – μη επαναπροώθηση λόγω των συνθηκών υποδοχής οικογένειας με έξι παιδιά (σκέψεις 87-122).

2.2.6 Η οδηγία του 2001 για την προσωρινή προστασία

Η οδηγία για την προσωρινή προστασία¹⁰⁶ αποτελεί πράξη παράγωγου δικαίου της ΕΕ η οποία έχει ως στόχο να

θεσπίσει ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων από τρίτες χώρες οι οποίοι δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους, και να επιδιώξει τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων (άρθρο 1).

Το καθεστώς προσωρινής προστασίας είναι ένα μέτρο «με έκτακτο χαρακτήρα» που λαμβάνεται σε επίπεδο ΕΕ και εξασφαλίζει, σε περίπτωση μαζικής εισροής ατόμων, άμεση και προσωρινή προστασία σε αυτά τα άτομα, ιδίως εάν υπάρχει επίσης κίνδυνος το σύστημα ασύλου να μην μπορεί να αντιμετωπίσει αυτήν την εισροή χωρίς αρνητικές συνέπειες για την καλή λειτουργία του, το συμφέρον των ενδιαφερομένων ατόμων και το συμφέρον άλλων ατόμων που ζητούν προστασία [άρθρο 2 στοιχείο α)]¹⁰⁷. Η ενεργοποίηση της οδηγίας επιτρέπει την υπαγωγή των προσώπων που ανήκουν στην οριζόμενη επιλέξιμη ομάδα σε καθεστώς άμεσης βραχυπρόθεσμης προστασίας, χωρίς να είναι αναγκαία η διεξαγωγή ατομικής αξιολόγησης, όσον αφορά την εκπλήρωση των κριτηρίων για την αναγνώριση των εν λόγω προσώπων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, με αποτέλεσμα να μειώνονται με τον τρόπο αυτό οι ασκούμενες πιέσεις στις διαδικασίες ασύλου των κρατών μελών. Επιπλέον, δεδομένου ότι το εν λόγω μέτρο εφαρμόζεται σε επίπεδο ΕΕ, επιδιώκεται η μείωση των αποκλίσεων μεταξύ των πολιτικών προστασίας των κρατών μελών έναντι της επιλέξιμης ομάδας. Εξάλλου, το μέτρο αυτό παρέχει έναν εθελοντικό πλην όμως διαρθρωμένο μηχανισμό κατανομής

¹⁰⁶ Οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων, [2001] ΕΕ L 212/12.

¹⁰⁷ Βλέπε αιτιολογική σκέψη 2, στην οποία γίνεται αναφορά σε «έκτακτα συστήματα» που πρέπει να τίθενται σε εφαρμογή για την παροχή άμεσης προσωρινής προστασίας σε περιπτώσεις μαζικής εισροής εκτοπισθέντων.

των βαρών, μέσω του οποίου τα κράτη μέλη προσδιορίζουν τις δυνατότητές τους υποδοχής επιλέξιμων προσώπων για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας (άρθρο 25 παράγραφος 1). Στη συνέχεια παρέχει τη δυνατότητα μεταφοράς των δικαιούχων, από τρίτα κράτη προς την ΕΕ και/ή μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, βάσει εθελοντικής προσφοράς και με τη συγκατάθεση των ενδιαφερομένων (άρθρο 26 παράγραφοι 1 και 2). Οι δικαιούχοι προσωρινής προστασίας έχουν το δικαίωμα να υποβάλλουν οιαδήποτε στιγμή αίτηση ασύλου, η οποία δεν θίγει, σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης, τη συνέχιση αυτής της παρεχόμενης προσωρινής προστασίας (άρθρα 17 και 19).

Σύμφωνα με το άρθρο 5, η εφαρμογή της προσωρινής προστασίας αποτελεί συλλογική απόφαση του Συμβουλίου των Υπουργών της ΕΕ και, ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη δεν δύνανται να προσφεύγουν σε αυτή μεμονωμένα. Το καθεστώς προσωρινής προστασίας που θεσπίστηκε με την οδηγία του 2001 δεν έχει χρησιμοποιηθεί ποτέ.

2.3 Άλλες πράξεις παράγωγης νομοθεσίας που έχουν εφαρμογή σε θέματα διεθνούς προστασίας

Τέλος, στην παρούσα ενότητα είναι σκόπιμο να γίνει σύντομη αναφορά σε άλλες πράξεις παράγωγης νομοθεσίας, είναι σχετικές με την εφαρμογή του ΚΕΣΑ, παρότι δεν αποτελούν μέρος του εν λόγω συστήματος. Η πρώτη είναι ο κανονισμός EASO, ο οποίος αφορά άμεσα την ίδρυση οργανισμού της ΕΕ ειδικά για την υποστήριξη της εφαρμογής του συστήματος. Οι άλλες τρεις πράξεις είναι οδηγίες που έχουν αντίκτυπο στην αντιμετώπιση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και των προσώπων τα οποία δεν πληρούν τα κριτήρια για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας, κατόπιν εξέτασης της αίτησής τους.

2.3.1 Ο κανονισμός EASO του 2010

Ο κανονισμός EASO¹⁰⁸ αποτελεί πράξη του παράγωγου δικαίου της ΕΕ για την ίδρυση της EASO (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο). Ο ρόλος της EASO είναι:

να συμβάλει στη βελτίωση της εφαρμογής του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου ΚΕΣΑ, να ενισχύσει την πρακτική συνεργασία μεταξύ κρατών μελών για το άσυλο και να παράσχει ή/και να συντονίσει την παροχή επιχειρησιακής στήριξης προς τα κράτη μέλη των οποίων τα συστήματα ασύλου και υποδοχής υφίστανται ιδιαίτερες πιέσεις (άρθρο 1).

Όσον αφορά το νομικό της καθεστώς, η EASO αποτελεί οργανισμό της Ένωσης που έχει αυτοτελή νομική προσωπικότητα (άρθρο 40). Λειτουργεί ως ανεξάρτητη πηγή εμπειρογνωμοσύνης για όλα τα θέματα που αφορούν τη χάραξη πολιτικής και τη νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα του ασύλου (άρθρο 2 παράγραφος 3), αλλά δεν διαθέτει καμία εξουσία σε σχέση με τη λήψη αποφάσεων όσον αφορά τις ατομικές αιτήσεις διεθνούς προστασίας (άρθρο 2 παράγραφος 6). Όσον αφορά τα καθήκοντά της, ορίζεται ειδικώς ότι διοργανώνει, προωθεί και συντονίζει τις δραστηριότητες σχετικά με τις πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής (άρθρο 4). Οι εν λόγω δραστηριότητες περιλαμβάνουν, ειδικότερα: τη συγκέντρωση συναφών, αξιόπιστων, ορθών και προσαρμοσμένων στα πρόσφατα δεδομένα πληροφοριών· τη σύνταξη εκθέσεων·

¹⁰⁸ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, [2010] ΕΕ L 132/11.

τη δημιουργία, την περαιτέρω ανάπτυξη και τη συντήρηση πύλης, όπου θα συγκεντρώνονται οι πληροφορίες· την κατάρτιση κοινής μορφής και κοινής μεθοδολογίας για την υποβολή, επαλήθευση και χρησιμοποίηση των πληροφοριών· και την ανάλυση των πληροφοριών κατά τρόπο διαφανή, με σκοπό να ενθαρρυνθεί η σύγκλιση των κριτηρίων αξιολόγησης, ανάλυση που δεν φιλοδοξεί, ωστόσο, να δίνει εντολές στα κράτη μέλη για τη λήψη απόφασης σχετικά με τις αιτήσεις ασύλου. Επιπλέον, προκειμένου να παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να είναι καλύτερα προετοιμασμένα για την αντιμετώπιση μεταβαλλόμενων ροών αιτούντων άσυλο, η ΕΕ έχει θεσπίσει σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και ετοιμότητας, το οποίο τροφοδοτεί έναν μηχανισμό έγκαιρης προειδοποίησης, ετοιμότητας και διαχείρισης κρίσεων.

Η EASO παρέχει επίσης επιχειρησιακή στήριξη στα κράτη μέλη των οποίων τα συστήματα ασύλου και υποδοχής υφίστανται ιδιαίτερες πιέσεις. Επιπροσθέτως, παρέχεται κατάρτιση, κυρίως υπό τη μορφή του εκπαιδευτικού προγράμματος κατάρτισης της EASO, στο προσωπικό των αρμόδιων εθνικών φορέων σε θέματα ασύλου. Οι δραστηριότητες της EASO στον τομέα της ποιότητας έχουν ως στόχο την παροχή στήριξης στα κράτη μέλη της ΕΕ για τη συνεχή βελτίωση των προτύπων ποιότητας των οικείων συστημάτων ασύλου, καθώς και για την επίτευξη κοινών προτύπων ποιότητας στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ. Η EASO διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, παρέχοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα προσδιορισμού και ανταλλαγής ορθών πρακτικών, εργαλείων και μηχανισμών για τη βελτίωση της ποιότητας, καθώς και ειδικών πρωτοβουλιών. Στο πλαίσιο της εργασιών της στον τομέα της ποιότητας, η EASO δίνει επίσης έμφαση σε συγκεκριμένα ζητήματα, μεταξύ των οποίων οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και άλλες κατηγορίες ευάλωτων προσώπων.

Ιδιαίτερης σημασίας για τους δικαστές είναι οι διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφοι 1 και 5:

1. Η Υπηρεσία Υποστήριξης καταρτίζει και αναπτύσσει την κατάρτιση που διατίθεται για τα μέλη όλων των διοικητικών υπηρεσιών και δικαστηρίων, καθώς και για τις εθνικές υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για θέματα ασύλου στα κράτη μέλη. Η συμμετοχή στην κατάρτιση δεν θίγει τα εθνικά συστήματα και διαδικασίες.

[...]

5. Η προσφερόμενη κατάρτιση έχει ως στόχο την παροχή υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης στα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται, καθώς και τον καθορισμό βασικών αρχών και βέλτιστων πρακτικών, ώστε να συμβάλλει στη μεγαλύτερη σύγκλιση διοικητικών μεθόδων και αποφάσεων και νομικής πρακτικής με πλήρη σεβασμό για την ανεξαρτησία των εθνικών δικαστηρίων.

2.3.2 Η οδηγία του 2003 για την οικογενειακή επανένωση

Η οδηγία για την οικογενειακή επανένωση¹⁰⁹ αποτελεί πράξη του παράγωγου δικαίου της ΕΕ, που έχει ως στόχο τη θέσπιση του «δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης για τους υπηκόους τρίτων χωρών» (αιτιολογική σκέψη 16). Η οδηγία εφαρμόζεται στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των προσώπων, που υπάγονται στο καθεστώς του πρόσφυγα. Από το πεδίο εφαρμογής της εξαιρούνται ρητώς τα πρόσωπα που έχουν υποβάλει αίτηση για να τους αναγνωριστεί η ιδιότητα του πρόσφυγα, του δικαιούχου προσωρινής προστασίας και επικουρικής μορφής

¹⁰⁹ Οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, [2003] ΕΕ L 251/12.

προστασίας (σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις, την εθνική νομοθεσία ή την πρακτική των κρατών μελών), καθώς και οι δικαιούχοι επικουρικής προστασίας και προσωρινής προστασίας (άρθρο 3 παράγραφος 2). Κατά τον χρόνο έκδοσης της οδηγίας για την οικογενειακή επανένωση δεν είχε θεσπιστεί ακόμη το καθεστώς επικουρικής προστασίας που προβλέπεται στην ΟΕΑΑ. Κατά συνέπεια, το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης των δικαιούχων επικουρικής προστασίας είναι ζήτημα εφαρμογής εθνικού δικαίου.

Η οδηγία περιλαμβάνει ευνοϊκότερες διατάξεις για την οικογενειακή επανένωση προσφύγων στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- 1) όταν τέκνο πρόσφυγα είναι ηλικίας άνω των δώδεκα ετών και φθάνει ανεξάρτητα από την υπόλοιπη οικογένειά του, το κράτος μέλος μπορεί να μην εξετάσει κατά πόσον το τέκνο πληροί τα κριτήρια ενσωμάτωσης προκειμένου να επιτρέψει την οικογενειακή επανένωση (άρθρο 10 παράγραφος 1).
- 2) τα κράτη μέλη υποχρεούνται να επιτρέπουν την οικογενειακή επανένωση των εξ αίματος πρώτου βαθμού ανιόντων του πρόσφυγα που είναι ασυνόδευτος ανήλικος [άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο α)], καθώς και του νόμιμου επιτρόπου του/της ή άλλου μέλους της οικογένειας, εφόσον ο εν λόγω πρόσφυγας δεν έχει εξ αίματος ανιόντες [άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β)].
- 3) τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να επιτρέπουν την οικογενειακή επανένωση με άλλα μέλη της οικογένειας, εφόσον για τη συντήρησή τους υπεύθυνος είναι ο πρόσφυγας (άρθρο 10 παράγραφος 2).

Στο άρθρο 11 λαμβάνεται υπόψη η πιθανή αδυναμία του πρόσφυγα να προσκομίσει επίσημα δικαιολογητικά που να αποδεικνύουν τους οικογενειακούς δεσμούς. Η διάταξη επιβάλλει σε κάθε κράτος μέλος την υποχρέωση να «εξετάζει άλλα αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία αξιολογούνται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και αφορούν την ύπαρξη αυτών των δεσμών. Απόφαση απόρριψης της αίτησης δεν μπορεί να θεμελιώνεται αποκλειστικά στην απουσία των εν λόγω δικαιολογητικών».

Βάσει της οδηγίας, ο συντηρών υποχρεούται να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ότι διαθέτει κατάλληλο κατάλυμα, ασφάλιση ασθένειας, καθώς και σταθερούς και τακτικούς πόρους (άρθρο 7 παράγραφος 1). Οι ανωτέρω διατάξεις, ωστόσο, δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση των προσφύγων, παρότι τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν τη διακριτική ευχέρεια να επιβάλλουν τις εν λόγω απαιτήσεις, αν η οικογενειακή επανένωση είναι δυνατή σε τρίτη χώρα και/ή αν η αίτηση οικογενειακής επανένωσης δεν υποβλήθηκε εντός τριών μηνών από τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα (άρθρο 12 παράγραφος 1). Το άρθρο 12 παράγραφος 2 ορίζει ότι «τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαιτούν από τον πρόσφυγα να έχει διαμείνει στο έδαφός τους επί ορισμένο διάστημα, προτού επιτραπεί στο μέλος ή στα μέλη της οικογένειάς του/της να επανενωθούν μαζί του/της».

2.3.3 Οι οδηγίες του 2003 και του 2011 για τους επί μακρόν διαμένοντες

Η οδηγία του 2003 για τους επί μακρόν διαμένοντες¹¹⁰, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία του 2011 για τους επί μακρόν διαμένοντες¹¹¹, αποτελεί πράξη του παράγωγου δικαίου της ΕΕ που αποσκοπεί στη διασφάλιση της ενσωμάτωσης των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν επί μακρόν στα κράτη μέλη της ΕΕ, μέσω της αναγνώρισης του δικαιώματός τους να απολαύουν «ίσης μεταχείρισης με τους πολίτες του κράτους μέλους σε ευρύ φάσμα οικονομικών και κοινωνικών τομέων» (αιτιολογική σκέψη 12) και της παροχής του δικαιώματος διαμονής σε άλλα κράτη μέλη, υπό την επιφύλαξη ορισμένων όρων. Η οδηγία του 2011 για τους επί μακρόν διαμένοντες επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας του 2003, ώστε να συμπεριλαμβάνει τους πρόσφυγες και τους δικαιούχους επικουρικής προστασίας. Κατά συνέπεια, οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για την απόκτηση της ιδιότητας του επί μακρόν διαμένοντος, υπό τον όρο ότι έχουν συμπληρώσει πέντε έτη συνεχούς διαμονής στο έδαφος κράτους μέλους κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης υπαγωγής στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος. Η πρόσκτηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος σημαίνει ότι ο δικαιούχος μπορεί να απολαύει ίσης μεταχείρισης με τους υπηκόους του κράτους διαμονής σε ορισμένους προβλεπόμενους οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς, ενώ μπορεί επίσης να ασκεί το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας στο εσωτερικό της ΕΕ. Έπειτα από την τροποποίησή της, η οδηγία ορίζει ρητώς ότι η εν λόγω ίση μεταχείριση «θα πρέπει να γίνεται με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων και των ευεργετημάτων που εγγυάται η [ΟΕΑΑ] και η σύμβαση [για τους πρόσφυγες]» (αιτιολογική σκέψη 7).

2.3.4 Η οδηγία του 2008 για την επιστροφή

Η οδηγία για την επιστροφή αποτελεί πράξη παράγωγου δικαίου της ΕΕ που έχει ως στόχο να

θεσπί[σ]ει τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ως γενικές αρχές του κοινοτικού και του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων προστασίας των προσφύγων και των υποχρεώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα (άρθρο 1)¹¹².

Η οδηγία εφαρμόζεται «στους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφος κράτους μέλους υπηκόους τρίτης χώρας» (άρθρο 2 παράγραφος 1), οι οποίοι «δεν πληρούν ή δεν πληρούν πλέον τις προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής ή διαμονής σε ένα κράτος μέλος» (αιτιολογική σκέψη 5), με την επιφύλαξη πιθανών εξαιρέσεων που ρυθμίζονται με τις διατάξεις του άρθρου 2 παράγραφος 2 στοιχεία α) και β).

Στην αιτιολογική σκέψη 9 αναφέρεται ότι υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος έχει υποβάλει αίτηση για άσυλο σε ένα κράτος μέλος δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι διαμένει παράνομα στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους μέχρι να εκδοθεί απόφαση που να απορρίπτει την αίτηση, ή απόφαση που να του/της στερεί το δικαίωμα να διαμείνει ως αιτών άσυλο. Το ΔΕΕ έχει διευκρινίσει ότι η οδηγία για την επιστροφή δεν εφαρμόζεται σε πρόσωπο, το οποίο έχει υποβάλει αίτηση για τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας μέχρι να

¹¹⁰ Οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες, [2004] ΕΕ L 16/44.

¹¹¹ Οδηγία 2011/51/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2011, που τροποποιεί την οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου επεκτείνοντας το πεδίο εφαρμογής της και στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, [2011] ΟJ ΕΕ 132/1.

¹¹² Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, [2008] ΕΕ L 348/98.

εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση που να απορρίπτει τους ισχυρισμούς του. Προβλέπεται περιορισμένη εξαίρεση, σύμφωνα με την οποία δεν απαγορεύεται η διατήρηση της κρατήσεως υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας αφού τέθηκε υπό κράτηση, δυνάμει της οδηγίας για την επιστροφή, αν προκύπτει ότι η αίτηση υποβλήθηκε με μοναδικό σκοπό να καθυστερήσει ή να ματαιωθεί η εκτέλεση της αποφάσεως περί επιστροφής και ότι είναι αντικειμενικώς αναγκαία η διατήρηση του μέτρου της κρατήσεως για να αποτραπεί το ενδεχόμενο να αποφύγει ο ενδιαφερόμενος την επιστροφή του¹¹³. Σε διαφορετική περίπτωση, το ΔΕΕ έχει αποφανθεί ρητώς ότι η κράτηση ενόψει απομάκρυνσης, η οποία διέπεται από την οδηγία για την επιστροφή, και η κράτηση που διατάσσεται κατά ατόμου που ζητεί άσυλο, βάσει των νομοθετικών διατάξεων του ΚΕΣΑ, εντάσσονται σε διαφορετικές νομικές ρυθμίσεις¹¹⁴.

Επομένως, μολονότι η οδηγία για την επιστροφή δεν αποτελεί πράξη του ΚΕΣΑ, στην αιτιολογική σκέψη 1 υπογραμμίζεται ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Tampere, το 1999, καθιέρωσε μια συνεκτική προσέγγιση στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου, η οποία αντιμετωπίζει από κοινού τη θέσπιση ενός κοινού συστήματος παροχής ασύλου, τη χάραξη πολιτικής περί νόμιμης μετανάστευσης και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Ως εκ τούτου, η οδηγία για την επιστροφή μπορεί να καλύπτει πρόσωπα τα οποία έχουν λάβει απορριπτική απόφαση για τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα και επικουρικής προστασίας, ή για τα οποία έχει παύσει, ανακληθεί, τερματιστεί ή απορριφθεί η ανανέωση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας δυνάμει της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)¹¹⁵, αλλά εξακολουθούν ωστόσο να διαμένουν στο έδαφος του κράτους μέλους κατά παραβίαση του δικαιού στον τομέα της μετανάστευσης.

Η οδηγία διέπει την παύση της παράνομης διαμονής, η οποία μπορεί να παρουσιαστεί σχηματικά ως διαδικασία τριών σταδίων που συνεπάγεται για τα κράτη μέλη τις ακόλουθες υποχρεώσεις: 1) έκδοση απόφασης επιστροφής (άρθρο 6)· 2) πρόβλεψη κατάλληλου χρονικού διαστήματος για την οικειοθελή αναχώρηση (7-30 ημέρες), το οποίο μπορεί να μην χορηγείται ή μπορεί να μειώνεται σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων (άρθρο 7)· και 3) λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής μέσω απομάκρυνσης, η οποία πρέπει, ωστόσο, να αναβάλλεται όταν αυτή συνεπάγεται την παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης ή όταν έχει ασκηθεί προσφυγή κατά της απόφασης επιστροφής (άρθρα 8-9). Κατά τη διάρκεια της εν λόγω διαδικασίας επιτρέπεται η κράτηση υπηκόου τρίτης χώρας ενόψει απομάκρυνσης, υπό την προϋπόθεση ότι είναι αναγκαία και αναλογική (άρθρο 15). Οι συνθήκες κράτησης καθορίζονται εκτενώς στο άρθρο 16, ενώ η ιδιαίτερη κατάσταση της κράτησης ανηλίκων και οικογενειών ρυθμίζεται από τις διατάξεις του άρθρου 17. Στο άρθρο 18 προβλέπονται εξαιρέσεις σε περίπτωση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης κατά τις οποίες πρέπει να απομακρυνθεί «εξαιρετικά υψηλός αριθμός υπηκόων τρίτων χωρών».

Όπως αναφέρεται ανωτέρω, η οδηγία για την επιστροφή δεν εφαρμόζεται σε αιτούντες διεθνή προστασία. Για τον λόγο αυτό, στον πίνακα κατωτέρω παρατίθενται υποθέσεις οι οποίες δεν αφορούν αιτούντες άσυλο. Παρά ταύτα, οι υποθέσεις αυτές ενδέχεται να είναι συναφείς σε περιπτώσεις προσώπων τα οποία έλαβαν τελεσίδικη απορριπτική απόφαση σχετικά με την αίτησή τους για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας ή για τα οποία έχει παύσει, ανακληθεί, τερματιστεί ή απορριφθεί η ανανέωση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας δυνάμει της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), αλλά εξακολουθούν να διαμένουν παρανόμως στο έδαφος του κράτους μέλους, κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 2 της οδηγίας για την επιστροφή.

¹¹³ Απόφαση του ΔΕΕ της 30ής Μαΐου 2013 στην υπόθεση C-534/11, *Mehmet Arslan κατά Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, EU:C:2013:343, σκέψεις 49 και 63.

¹¹⁴ Απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 30ής Νοεμβρίου 2009 στην υπόθεση C-357/09 PPU, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)*, EU:C:2009:741, σκέψη 45.

¹¹⁵ Βλέπε ενότητα 2.2.3 ανωτέρω, σ. 44-52.

2.3.4.1 Συναφής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για την επιστροφή

<i>Kadzoev</i>	C-357/09 PPU	30 Νοεμβρίου 2009	Άρθρο 15 παράγραφοι 4-6 – διάρκεια της κράτησης.
<i>El Dridi</i>	C-61/11 PPU	28 Απριλίου 2011	Άρθρα 15 και 16 – λόγοι κράτησης.
<i>Achughbabian</i>	C-329/11	6 Δεκεμβρίου 2011	Επιβολή ποινικών κυρώσεων λόγω μη συμμόρφωσης με απόφαση επιστροφής και κράτησης.
<i>Sagor</i>	C-430/11	6 Δεκεμβρίου 2012	Επιβολή χρηματικών ποινών σε παρανόμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών και ποινών κατ' οίκον κρατήσεως.
<i>Mbaye</i>	C-522/11	21 Μαρτίου 2013	Επιβολή ποινικών κυρώσεων λόγω μη συμμόρφωσης με απόφαση επιστροφής και επιβολή χρηματικών ποινών σε παρανόμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών (διάταξη).
<i>Arslan</i>	C-534/11	30 Μαΐου 2013	Μη εφαρμογή της οδηγίας σε αιτούντες διεθνή προστασία, υπό την επιφύλαξη της δυνατότητας συνεχίσεως της κρατήσεως υπηκόου τρίτης χώρας κατά κατάχρηση της διαδικασίας διεθνούς προστασίας (σκέψεις 40-63).
<i>M.G. και N.R.</i>	C-383/13 PPU	10 Σεπτεμβρίου 2013	Άρθρο 15 παράγραφοι 2 και 6 – δικαίωμα ακροάσεως και δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης.
<i>Filev και Osmani</i>	C-297/12	19 Σεπτεμβρίου 2013	Άρθρο 11 παράγραφος 2 – περιορισμός της διάρκειας απαγορεύσεως εισόδου και άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο β) – επιβολή ποινικών κυρώσεων.
<i>Mahdi</i>	C-146/14 PPU	5 Ιουνίου 2014	Άρθρο 15 παράγραφοι 1, 3, 4 και 6 – παράταση της κρατήσεως και έγγραφα ταυτότητας.
<i>Bero και Bouzalmate</i>	C-473/13 και C-514/13	17 Ιουλίου 2014	Άρθρο 16 παράγραφος 1 – κράτηση σε ειδικές εγκαταστάσεις κρατήσεως.
<i>Pham</i>	C-474/13	17 Ιουλίου 2014	Άρθρο 16 παράγραφος 1 – απαγόρευση κράτησης σε σωφρονιστικό κατάστημα μαζί με κρατούμενους του κοινού δικαίου.
<i>Mukarubega</i>	C-166/13	5 Νοεμβρίου 2014	Άρθρο 6 – δικαίωμα ακροάσεως.
<i>Boudjilida</i>	C-249/13	11 Δεκεμβρίου 2014	Άρθρο 6 – δικαίωμα ακροάσεως.
<i>Abdida</i>	C-562/13	18 Δεκεμβρίου 2014	Άρθρα 5 και 13 – ανασταλτικό αποτέλεσμα της άσκησης προσφυγής κατά απόφασης επιστροφής σε περίπτωση υπηκόου τρίτης χώρας πάσχοντος από σοβαρή ασθένεια και παροχή επείγουσας υγειονομικής περιθάλψεως.
<i>Zaizoune</i>	C-38/14	23 Απριλίου 2015	Άρθρο 6 παράγραφος 1 και άρθρο 8 παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παράγραφοι 2 και 3 – επιβολή προστίμου και απέλασης σε υπηκόους τρίτων χωρών λόγω παράνομης διαμονής στο έδαφος κράτους μέλους κατ' αποκλεισμό καθενός εκ των μέτρων αυτών από το άλλο.
<i>Skerdjan Celaj</i>	C-290/14	1 Οκτωβρίου 2015	Άρθρο 11 παράγραφος 1 – απαγόρευση εισόδου και επιβολή ποινής φυλακίσεως λόγω παράνομης επανεισόδου κατά παραβίαση απαγορεύσεως εισόδου.

2.3.4.2 Εκκρεμής νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την οδηγία για την επιστροφή

<i>Sélina Affum (σύζυγος Amissah) κατά Préfet du Pas de Calais, Procureur général de la Cour d'appel de Douai</i>	C-47/15	Εκκρεμεί	Προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Cour de cassation (Γαλλία) στις 6 Φεβρουαρίου 2015 σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 3 παράγραφος 2 όσον αφορά τους παρانونώς διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών που βρίσκονται σε καθεστώς απλής διελεύσεως από αερολιμένα, και του άρθρου 6 παράγραφος 3 σχετικά με το δικαίωμα των κρατών μελών να μην εκδίδουν απόφαση επιστροφής.
---	---------	----------	--

Μέρος 3: Ερμηνεία και εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων του ΚΕΣΑ

Το εν τέλει αρμόδιο δικαστήριο για την ερμηνεία των νομοθετικών διατάξεων της ΕΕ είναι το ΔΕΕ (άρθρο 267 της ΣΛΕΕ). ωστόσο, είναι σημαντικό για την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ να γίνει κατανοητός εν προκειμένω ο ρόλος των εθνικών δικαστών των κρατών μελών. Όταν τα εθνικά δικαστήρια καλούνται να ερμηνεύσουν τις διατάξεις του δικαίου της ΕΕ, είτε μέσω άμεσης παραπομπής στη νομοθεσία της ΕΕ ή σε εθνική νομοθεσία μεταφοράς είτε μέσω δεσμευτικών αποφάσεων του ΔΕΕ, ο εθνικός δικαστής οφείλει να ενεργεί ως «δικαστής της ΕΕ». Θα πρέπει να ακολουθεί την ίδια ερμηνευτική προσέγγιση με εκείνη του ΔΕΕ και να τηρεί τις αρχές εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ. Ως εκ τούτου, η εξοικείωση με τη γενική προσέγγιση του ΔΕΕ, όπως αντικατοπτρίζεται στη νομολογία του, αποτελεί βασικό εργαλείο για τον εθνικό δικαστή κατά την άσκηση των καθηκόντων αυτών.

Στο τρίτο μέρος θα εξεταστούν ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής υπό έξι βασικές επικεφαλίδες:

- Το ΚΕΣΑ και η σύμβαση για τους πρόσφυγες (ενότητα 3.1, σ. 67-69),
- Μέθοδοι ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ (ενότητα 3.2, σ. 69-72),
- Αρχές εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ (ενότητα 3.3, σ. 72-78),
- Αλληλεπίδραση μεταξύ της ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ και της ΕΣΔΑ, του διεθνούς δικαίου και του εθνικού δικαίου (ενότητα 3.4, σ. 78-91),
- Υποβολή αίτησης στο ΔΕΕ για έκδοση προδικαστικής απόφασης σύμφωνα με το άρθρο 267 της ΣΛΕΕ (ενότητα 3.5, σ. 91-97) και
- Η προσέγγιση των εθνικών δικαστηρίων (ενότητα 3.6, σ. 97-104).

3.1 Το ΚΕΣΑ και η σύμβαση για τους πρόσφυγες¹¹⁶

Το περιεχόμενο του ΚΕΣΑ είναι εμπνευσμένο από τις διεθνείς συμβάσεις διότι επηρεάζουν ζητήματα που αφορούν τις ανάγκες παροχής διεθνούς προστασίας, όπως ορίζονται στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όσον αφορά τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και το σχετικό πρωτόκολλο του 1967, που αποτελούν τις μοναδικές πράξεις στις οποίες γίνεται ρητή αναφορά στο άρθρο 78 της ΣΛΕΕ (όπου επαναλαμβάνεται η προγενέστερη διάταξη του άρθρου 63 της ΣΕΚ με το ίδιο αποτέλεσμα), το οποίο ορίζει ότι «[η] πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης [για τους πρόσφυγες] της 28ης Ιουλίου 1951 και με το Πρωτόκολλο της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις». Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Tampere (1999), το ΚΕΣΑ έπρεπε να «βασίζεται στην πλήρη και περιεκτική εφαρμογή της σύμβασης της Γενεύης, ώστε να εξασφαλίζεται ότι κανείς δεν θα αποστέλλεται πίσω εκεί όπου θα υποστεί διώξεις, δηλαδή να διατηρηθεί η αρχή της μη επαναπροώθησης»¹¹⁷. Ως εκ τούτου, η σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες και του πρωτοκόλλου της υπογραμμίζεται σε όλες τις πράξεις του ΚΕΣΑ, πλην του κανονισμού Eurodac¹¹⁸.

¹¹⁶ Ήτοι η σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων.

¹¹⁷ Συμπεράσματα του Tampere (1999), ό.π., υποσημείωση 4, σκέψη 13.

¹¹⁸ Βλέπε αιτιολογική σκέψη 4 του κανονισμού ΕΑΣΟ· αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας για την προσωρινή προστασία· αιτιολογική σκέψη 3 του κανονισμού Δουβλίνου III· αιτιολογική σκέψη 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)· αιτιολογική σκέψη 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)· αιτιολογική σκέψη 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

Στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) υπογραμμίζεται επιπλέον ότι «[η] σύμβαση της Γενεύης και το σχετικό πρωτόκολλο αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων» (αιτιολογική σκέψη 4). Κατά συνέπεια, η σύμβαση για τους πρόσφυγες αποτελεί μεν τον θεμέλιο λίθο στον οποίο εδράζεται η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα που προβλέπεται στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), αλλά δεν διαμορφώνει άμεσα τις διατάξεις της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ή της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), διότι στη σύμβαση για τους πρόσφυγες δεν γίνεται αναφορά στα θέματα αυτά. Η UNHCR, το αρμόδιο όργανο για την εφαρμογή της εν λόγω σύμβασης, άφηνε πάντοτε τα ζητήματα διαδικασίας σχετικά με την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα και την υποδοχή των αιτούντων να ρυθμίζονται σύμφωνα με τη νομοθεσία και τις πρακτικές των συμβαλλομένων κρατών¹¹⁹.

Στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) θεσπίζονται απαιτήσεις για τον ορισμό και το περιεχόμενο του καθεστώτος του πρόσφυγα, ούτως ώστε οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της σύμβασης για τους πρόσφυγες, ενώ προβλέπονται, επίσης, κοινά κριτήρια για την αναγνώριση των αιτούντων ως προσφύγων, κατά την έννοια του άρθρου 1 της σύμβασης για τους πρόσφυγες [αιτιολογικές σκέψεις 23 και 24 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)].

Στην απόφαση *Abdulla κατά Γερμανίας*, το ΔΕΕ υπενθύμισε τη σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες βάσει του άρθρου 63 της ΣΕΚ (νυν άρθρο 78 της ΣΛΕΕ), καθώς και ότι πρόκειται για τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων. Επεσήμανε ότι οι διατάξεις της ΟΕΑΑ «θεσπίσθηκαν ούτως ώστε οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της συμβάσεως αυτής, βασιζόμενοι σε κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια»¹²⁰. Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι «οι διατάξεις της οδηγίας πρέπει, επομένως, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της γενικής οικονομίας και του σκοπού αυτής, σύμφωνα με τη Σύμβαση [για τους πρόσφυγες] και τις λοιπές σχετικές συμβάσεις που αναφέρονται στο» άρθρο 78 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ¹²¹.

Όταν η νομοθεσία σχετικά με το ΚΕΣΑ παραπέμπει άμεσα στη σύμβαση για τους πρόσφυγες¹²², οι σχετικές διατάξεις του δικαίου της ΕΕ πρέπει να ερμηνεύονται βάσει της ερμηνευτικής προσέγγισης που ακολουθεί η ΕΕ. Ωστόσο, φαίνεται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, επί άλλων διεθνών συμβάσεων, η σύμβαση για τους πρόσφυγες θα πρέπει, εν προκειμένω, να ερμηνεύεται με τη χρήση της συνήθους προσέγγισης που προβλέπεται στη σύμβαση της Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών¹²³.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πράξεις του ΚΕΣΑ δεν θέτουν σε εφαρμογή όλες τις υποχρεώσεις των κρατών μελών προς τους υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίες απορρέουν από τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τα πρωτόκολλά της. Η ευρύτερη ισχύς των διεθνών υποχρεώσεων των κρατών μελών που απορρέουν από τη σύμβαση για τους πρόσφυγες συνιστά ζήτημα το οποίο εμπίπτει πρωτίστως στο πεδίο εφαρμογής του εθνικού δικαίου των κρατών μελών¹²⁴. Οι δικαστικοί των κρατών μελών θα πρέπει επίσης να εξετάζουν την εφαρμογή της οικείας

¹¹⁹ Τον Οκτώβριο του 1997, η Εκτελεστική Επιτροπή της UNHCR εξέδωσε συστάσεις σχετικά με τις βασικές απαιτήσεις που θα πρέπει να πληρούν οι εθνικές διαδικασίες [Safeguarding Asylum, συμπέρασμα αριθ. 82 (XLVIII) της Εκτελεστικής Επιτροπής, 17 Οκτωβρίου 1997, στοιχείο δ) σημείο ii)]. Παρότι οι συστάσεις αυτές κατά γενικό κανόνα τηρούνται, δεν έχουν δεσμευτική ισχύ, η κεντρική τους ιδέα αποτυπώνεται εν γένει στις διατάξεις της ΟΔΑ. Διατυπώνονται δε στο σημείο 192 του Εγχειριδίου για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, 1979, το οποίο επανεκδόθηκε τον Δεκέμβριο του 2011 (Εγχειρίδιο UNHCR).

¹²⁰ Απόφαση του ΔΕΕ, *Abdulla και λοιποί*, ό.π., υποσημείωση 3 σκέψη 52.

¹²¹ Ό.π., σκέψη 53. Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 19ης Δεκεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-364/11, *Mostafa Abed El Karem El Kott, Chadi Amin A Radi και Hazem Kamel Ismail κατά Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, EU:C:2012:826, σκέψη 43.

¹²² Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *Qurbani*, ό.π., υποσημείωση 41.

¹²³ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ της 25ης Φεβρουαρίου 2010 στην υπόθεση C-386/08, *Firma Brita GmbH κατά Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, EU:C:2010:91, σκέψη 39. Βλέπε επίσης ενότητα 3.2 κατωτέρω, σ. 69-72. και J. McAdam, «Interpretation of the 1951 Convention», στο A. Zimmermann (επιμ.), *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol* (OUP, 2011), σ. 75-115.

¹²⁴ Όσον αφορά τις υποχρεώσεις προς τους υπηκόους της ΕΕ, βλέπε ενότητα 2.1.4 ανωτέρω, σ. 34-35, σχετικά με το πρωτόκολλο αριθ. 24.

εθνικής νομοθεσίας μεταφοράς της σύμβασης για τους πρόσφυγες, όταν στην εν λόγω νομοθεσία προβλέπονται ευνοϊκότερες διατάξεις από τις διατάξεις που εφαρμόζονται βάσει του ΚΕΣΑ¹²⁵.

Ο ρόλος της UNHCR στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ καθορίζεται στη δήλωση 17 της Συνθήκης του Άμστερνταμ: «Καθιερώνονται διαβουλεύσεις με [την UNHCR] και άλλους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς σε θέματα σχετικά με την πολιτική ασύλου». Ο ρόλος της UNHCR στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ απορρέει από την αρμοδιότητά της σε σχέση με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες, και ειδικότερα, από το άρθρο 35 αυτής, το οποίο επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να συνεργάζονται με την UNHCR. Στην αιτιολογική σκέψη 22 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) καθίσταται σαφές ότι οι διαβουλεύσεις με την UNHCR μπορούν να παρέχουν εξαιρετικά χρήσιμη καθοδήγηση στα κράτη μέλη κατά τη λήψη των αποφάσεων σχετικά με τη χορήγηση ή μη του καθεστώτος του πρόσφυγα. Επιπλέον, τα κράτη μέλη πρέπει να επιτρέπουν στην UNHCR, κατά την άσκηση των εποπτικών της δραστηριοτήτων, βάσει του άρθρου 35 της σύμβασης για τους πρόσφυγες, να παρουσιάζει τις απόψεις της ενώπιον των αρμόδιων αρχών σχετικά με τις ατομικές αιτήσεις διεθνούς προστασίας σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας [άρθρο 29 παράγραφος 1 στοιχείο γ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Στο πλαίσιο αυτό, το εγχειρίδιο της UNHCR και οι μεταγενέστερες κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία μπορούν να παρέχουν πολύτιμη καθοδήγηση στα εθνικά δικαστήρια, παρότι δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα¹²⁶. Τα εθνικά δικαστήρια μπορούν, επίσης, να λαμβάνουν υπόψη τις απόψεις της UNHCR σχετικά με την ερμηνεία των διατάξεων για το ΚΕΣΑ που δεν απορρέουν από τη σύμβαση για τους πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένης της επικουρικής προστασίας¹²⁷.

3.2 Μέθοδοι ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ

Οι διατάξεις του ΚΕΣΑ πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με τις μεθόδους ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ. Σε αντίθεση με τους κανόνες για την ερμηνεία των διεθνών συνθηκών, οι οποίοι κατοχυρώνονται στη σύμβαση της Βιέννης του 1969 περί του δικαίου των Συνθηκών, οι μέθοδοι ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ δεν καθορίζονται σε καμία πράξη της ΕΕ. Έχουν αναπτυχθεί με την πάροδο των ετών από το ΔΕΕ, στο πλαίσιο της νομολογίας του.

Η πρώτη απόφαση στην οποία γίνεται αναφορά στην ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ είναι η απόφαση *van Gend en Loos* του 1963. Στην εν λόγω απόφαση, το ΔΕΕ υπενθύμισε τη σημασία του πνεύματος, της οικονομίας και του γράμματος των διατάξεων για την ερμηνεία τους¹²⁸. Τα τρία αυτά ερμηνευτικά χαρακτηριστικά αναπτύχθηκαν περαιτέρω σε μεταγενέστερη νομολογία, ιδίως στην απόφαση *CILFIT* του 1982. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι σε περίπτωση ασαφούς διατύπωσης μιας διάταξης του δικαίου της ΕΕ:

κάθε διάταξη κοινοτικού δικαίου πρέπει να τοποθετείται στο πλαίσιο της και να ερμηνεύεται υπό το φως του συνόλου των διατάξεων του δικαίου αυτού, των σκοπών του, καθώς και του σταδίου της εξέλιξής του κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο πρέπει να εφαρμοσθεί η οικεία διάταξη¹²⁹.

¹²⁵ Όσον αφορά το ζήτημα της συμβατότητας τυχόν ευνοϊκότερων διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας με τους σκοπούς του ΚΕΣΑ, βλέπε, για παράδειγμα, απόφαση του ΔΕΕ, *M'Bodj*, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψεις 43-46.

¹²⁶ Για τον πλήρη κατάλογο των κατευθυντήριων οδηγιών της UNHCR για τη διεθνή προστασία, βλέπε ενότητα 2.2 του προσαρτήματος Γ κατωτέρω, σ. 124-125.

¹²⁷ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π., υποσημείωση 119.

¹²⁸ Απόφαση του ΔΕΕ της 5ης Φεβρουαρίου 1963 στην υπόθεση 26/62, *Van Gend en Loos κατά Nederlandse Administratie Der Belastingen*, EU:C:1963:1, σ. 12.

¹²⁹ Απόφαση του ΔΕΕ της 6ης Οκτωβρίου 1982 στην υπόθεση 283/81, *Srl CILFIT κατά Lanificio di Gavardo SpA κατά Υπουργείου Υγιεινής*, EU:C:1982:335, σκέψη 20.

Βάσει αυτών των δύο σημαντικών αποφάσεων, και για μεθοδολογικούς σκοπούς, οι μέθοδοι ερμηνείας που έχουν αναπτυχθεί από το ΔΕΕ κατατάσσονται συνήθως σε τρεις κατηγορίες:

- 1) γραμματική ερμηνεία,
- 2) συστηματική ερμηνεία και
- 3) τελολογική ερμηνεία.

Μολαταύτα, οι τρεις αυτές διαφορετικές μέθοδοι ερμηνείας εξακολουθούν να αποτελούν ένα *ad hoc* δογματικό δημιούργημα και δεν μπορούν να οριοθετηθούν με σαφήνεια στην πράξη. Ως εκ τούτου, συχνά αλληλεπικαλύπτονται και ενίοτε είναι δύσκολο να γίνει διάκριση μεταξύ τους. «Σε περίπτωση που η υπό εξέταση διάταξη του δικαίου της ΕΕ είναι αμφίσημη, ασαφής ή ατελής, επιτρέπεται η εφαρμογή όλων των μεθόδων ερμηνείας που χρησιμοποιεί το [ΔΕΕ] στο πλαίσιο μιας σχέσης αλληλεπίσχυσης»¹³⁰. Η τελολογική προσέγγιση διαδραματίζει συχνά σημαντικό ρόλο στον τομέα του ασύλου, αλλά χρησιμοποιούνται επίσης και οι άλλες μέθοδοι¹³¹.

Η γραμματική ερμηνεία είναι χρήσιμη μόνο σε περίπτωση απουσίας ορισμού στο υπό ερμηνεία κείμενο. Η γραμματική ερμηνεία αφορά την έννοια μιας διάταξης στην καθομιλουμένη γλώσσα¹³². Όπως υπογράμμισε το ΔΕΕ στην απόφαση *CILFIT*, «το κοινοτικό δίκαιο χρησιμοποιεί δική του ορολογία»¹³³. Για παράδειγμα, στην απόφαση *Diakité* σχετικά με το άρθρο 15 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ, το ΔΕΕ όρισε την εσωτερική ένοπλη σύρραξη «σύμφωνα με το σύνηθες νόημά [της] στην καθημερινή γλώσσα»¹³⁴, και όχι βάσει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Όπως έκρινε το ΔΕΕ, πρέπει, επίσης, να λαμβάνεται υπόψη ότι το δίκαιο της ΕΕ συντάσσεται σε περισσότερες επίσημες γλώσσες και ότι οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις είναι εξίσου αυθεντικές¹³⁵: «Οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις ενός κοινοτικού κειμένου πρέπει να ερμηνεύονται ομοίωμα και επομένως, σε περίπτωση που υφίσταται διαφορά μεταξύ των αποδόσεων αυτών, η εν λόγω διάταξη πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με τη γενική οικονομία και τον σκοπό της ρύθμισης της οποίας αποτελεί μέρος»¹³⁶. Σήμερα είναι εξίσου αυθεντικές 24 γλωσσικές αποδόσεις¹³⁷.

Η συστηματική μέθοδος αποσκοπεί στην ερμηνεία της διάταξης με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται προκειμένου να διασφαλίζεται η νομική συνοχή εντός μιας δεδομένης διάταξης, μιας συγκεκριμένης νομοθετικής πράξης και της έννομης τάξης της ΕΕ συνολικά. Αυτή η μέθοδος ερμηνείας αποτυπώνεται στην απόφαση *Elgafaji* του ΔΕΕ, η οποία εκδόθηκε το 2009. Προκειμένου να καθορίσει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 15 στοιχείο γ) της ΟΑΕΕ, το ΔΕΕ αναφέρθηκε στα δύο άλλα είδη σοβαρής βλάβης που ορίζονται στα στοιχεία α) και β), καθώς και στην οικονομία του άρθρου 15¹³⁸, προκειμένου «η ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως [...] να γίνεται λαμβανομένου υπόψη του συστήματος στο οποίο εντάσσεται, δηλαδή σε σχέση με

¹³⁰ K. Lenaerts και J.A. Gutierrez-Fons, «To Say What the Law of the EU Is: Methods of Interpretation and the European Court of Justice», EUI Working Papers AEL 2013/9, European University Institute, 2013, σ. 48.

¹³¹ Βλέπε, για παράδειγμα, απόφαση του ΔΕΕ της 4ης Δεκεμβρίου 1974 στην υπόθεση C-41/74, *Yvonne van Duyn κατά Home Office*, EU:C:1974:133, σκέψη 12, στην οποία το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι διατάξεις των οδηγιών μπορούν να παράγουν άμεσα αποτελέσματα (βλέπε ενότητα 3.3 κατωτέρω, σ. 72-78).

¹³² K. Lenaerts και J.A. Gutierrez-Fons, ό.π., υποσημείωση 130, σ. 5 και 6.

¹³³ Απόφαση του ΔΕΕ, *CILFIT*, ό.π., υποσημείωση 129, σκέψη 19.

¹³⁴ Απόφαση του ΔΕΕ της 30ής Ιανουαρίου 2014 στην υπόθεση C-258/12, *Aboubacar Diakité κατά Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, EU:C:2014:39, σκέψη 27. Βλέπε επίσης σκέψη 28.

¹³⁵ Απόφαση του ΔΕΕ, *CILFIT*, ό.π., υποσημείωση 129, σκέψη 18.

¹³⁶ Απόφαση του ΔΕΕ της 27ης Οκτωβρίου 1977 στην υπόθεση 30/77, *Regina κατά Pierre Bouchereau*, EU:C:1977:172, σκέψη 14. Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ της 9ης Ιανουαρίου 2003 στην υπόθεση C-257/00, *Givane κ.λπ. κατά Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2003:8, σκέψη 37.

¹³⁷ 23 γλωσσικές αποδόσεις δυνάμει του άρθρου 55 της ΣΕΕ και η απόδοση στην κροατική γλώσσα.

¹³⁸ Απόφαση του ΔΕΕ της 17ης Φεβρουαρίου 2009 στην υπόθεση C-465/07, *Meki Elgafaji και Noor Elgafaji κατά Staatssecretaris van Justitie*, EU:C:2009:94, σκέψεις 31-35 και 38.

τις λοιπές δύο περιπτώσεις που προβλέπει το άρθρο 15 [...]»¹³⁹. Το ΔΕΕ επεσήμανε επιπλέον ότι η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από το γράμμα της αιτιολογικής σκέψης 26¹⁴⁰. Το σκεπτικό αυτό καταδεικνύει, επίσης, τη σημασία της διασφάλισης της πρακτικής αποτελεσματικότητας («*effet utile*») των διατάξεων του δικαίου της ΕΕ (αρχή της αποτελεσματικότητας) διότι, μέσω της ερμηνείας του, το ΔΕΕ είχε ως στόχο «να διασφαλίσει ένα αυτοτελές πεδίο εφαρμογής στο άρθρο 15, στοιχείο γ) της οδηγίας» σε σύγκριση με τα στοιχεία α) και β)¹⁴¹. Επιπλέον, σύμφωνα με το ΔΕΕ, το «πλαίσιο» δεν περιορίζεται κατ' ανάγκη στην ερμηνεία της συγκεκριμένης οδηγίας και μπορεί να περιλαμβάνει τη ΣΕΕ, τη ΣΛΕΕ και τον Χάρτη, όπως καταδεικνύεται στην απόφαση *X, Y και Z* του 2013, στην οποία το Δικαστήριο επανέλαβε ότι η ερμηνεία της υπό εξέταση οδηγίας πρέπει να γίνεται τηρουμένων των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει ο Χάρτης¹⁴².

Η τεολογική μέθοδος ερμηνείας βασίζεται στον σκοπό της διάταξης του δικαίου της ΕΕ, της πράξης της οποίας αποτελεί μέρος¹⁴³ και του δικαίου της ΕΕ γενικότερα. Για παράδειγμα, η μέθοδος αυτή εφαρμόστηκε από το ΔΕΕ στην απόφαση που εξέδωσε το 2014 στην υπόθεση *M'Bodj*, στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να κρίνει αν το άρθρο 15 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ θα μπορούσε να εφαρμοστεί σε άτομα πάσχοντα από σοβαρή ασθένεια τα οποία ενδέχεται να διατρέξουν κίνδυνο πρόωρου θανάτου σε περίπτωση απομάκρυνσης προς τη χώρα καταγωγής τους. Εν προκειμένω, το ΔΕΕ αναφέρθηκε στον ευρύτερο σκοπό της ΟΕΑΑ και στο καθεστώς επικουρικής προστασίας που παρέχει σε σχέση με το καθεστώς του πρόσφυγα και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα εν λόγω πάσχοντα από σοβαρή ασθένεια άτομα δεν καλύπτονταν από το άρθρο 15 στοιχείο β)¹⁴⁴.

Τέλος, είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι, παρά το γεγονός ότι το ΔΕΕ δίνει ενίοτε βαρύτητα στη βούληση του νομοθέτη και στις προπαρασκευαστικές εργασίες¹⁴⁵, αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ακρίβεια και τη σχετική σαφήνεια και συνοχή του υλικού των προπαρασκευαστικών εργασιών, κάτι που δεν ισχύει πάντα¹⁴⁶.

3.3 Αρχές εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ

Όσον αφορά τις μεθόδους ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ, το ΔΕΕ έχει αναπτύξει με την πάροδο των ετών αρχές οι οποίες διέπουν την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ. Οι αρχές αυτές διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην αποσαφήνιση, αφενός, της σχέσης μεταξύ του εθνικού δικαίου και του δικαίου της ΕΕ για το άσυλο, προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα του

¹³⁹ Ο.π., σκέψη 38.

¹⁴⁰ Ο.π., σκέψη 36.

¹⁴¹ Ο.π.

¹⁴² Απόφαση του ΔΕΕ της 7ης Νοεμβρίου 2013 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-199/12, C-200/12 και C-201/12, *Minister voor Immigratie en Asiel κατά X, Y και Z κατά Minister voor Immigratie en Asiel*, EU:C:2013:720, σκέψη 40.

¹⁴³ Βλέπε, για παράδειγμα, απόφαση του ΔΕΕ της 21ης Φεβρουαρίου 1973 στην υπόθεση 6/72, *Europemballage Corporation και Continental Can Company Inc κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, EU:C:1973:22, σκέψη 22-26.

¹⁴⁴ Απόφαση του ΔΕΕ, *M'Bodj*, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 37: «Επιπλέον, η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από τις αιτιολογικές σκέψεις 5, 6, 9 και 24 της οδηγίας 2004/83, από τις οποίες προκύπτει ότι, να μην η οδηγία αυτή αποβλέπει στη συμπλήρωση, μέσω της επικουρικής προστασίας, της προστασίας που θεσπίζεται με τη Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων, η οποία υπογράφηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951, διά του καθορισμού των προσώπων που έχουν πράγματι ανάγκη διεθνούς προστασίας (βλέπε, συναφώς, απόφαση *Diakité*, ό.π., υποσημείωση 134, σκέψη 33), πλην όμως το πεδίο εφαρμογής της δεν καλύπτει τα πρόσωπα που επιτρέπεται να διαμένουν στο έδαφος των κρατών μελών για άλλους λόγους, ήτοι βάσει διακριτικής ευχέρειας για λόγους συμμόνιας ή για ανθρωπιστικούς λόγους».

¹⁴⁵ Βλέπε, για παράδειγμα, απόφαση του ΔΕΕ, *M'Bodj*, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 33. Η βούληση του νομοθέτη αποτελεί ωστόσο επικουρικό μέσο ερμηνείας, όπως υπογραμμίζεται στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Κοσμά της 16ης Μαρτίου 1999 στην υπόθεση C-378/97, *Florus Ariël Wijzenbeek*, EU:C:1999:144, σκέψη 54. Στις προπαρασκευαστικές εργασίες που λαμβάνονται υπόψη από το ΔΕΕ περιλαμβάνονται επεξηγηματικά υπομνήματα σε προτάσεις (π.χ. απόφαση του ΔΕΕ της 4ης Οκτωβρίου 2001 στην υπόθεση C-326/99, *Stichting «Goed Wonen» κατά Staatssecretaris van Financiën*, EU:C:2001:506, σκέψη 51· και απόφαση του ΔΕΕ της 11ης Ιανουαρίου 2001 στην υπόθεση C-1/99, *Kofisa Italia Srl κατά Ministero delle Finanze*, EU:C:2001:10, σκέψη 40) ή γνωμοδοτήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Φεβρουαρίου 2002 στην υπόθεση T-86/95, *Compagnie générale maritime και λοιποί κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, EU:T:2002:50, σκέψη 248). Βλέπε επίσης H. Battjes, *European Asylum Law and International Law* (Brill Nijhoff, 2006), σ. 45.

¹⁴⁶ K. Lenaerts και J.A. Gutierrez-Fons, ό.π., υποσημείωση 130, σ. 19.

δεύτερου, και, αφετέρου, για τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης, του βαθμού στον οποίο τα κράτη μέλη δεσμεύονται από τις πράξεις του ΚΕΣΑ. Στην παρούσα ενότητα περιγράφονται (ενδεικτικά) επτά αρχές της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ:

- Υπεροχή του δικαίου της ΕΕ (ενότητα 3.3.1, σ. 73)
- Άμεσο αποτέλεσμα και άμεση εφαρμογή (ενότητα 3.3.2, σ. 73-75)
- Έμμεσο αποτέλεσμα (ενότητα 3.3.3, σ. 75-76)
- Ευθύνη του κράτους (ενότητα 3.3.4, σ. 76-77)
- Δικονομική αυτονομία (ενότητα 3.3.5, σ. 77)
- Καθήκον αυτεπάγγελτης εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ (ενότητα 3.3.6, σ. 77-78) και
- Παροχή αποτελεσματικής ένδικης προστασίας για δικαιώματα που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ (ενότητα 3.3.7, σ. 78).

Για τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης, η αρχή της υποβολής αίτησης στο ΔΕΕ για την έκδοση προδικαστικής απόφασης εξετάζεται χωριστά στην ενότητα 3.5 (σ. 92-98).

3.3.1 Υπεροχή του δικαίου της ΕΕ

Οι περιπτώσεις σύγκρουσης μεταξύ διατάξεων του δικαίου της ΕΕ και του δικαίου των κρατών μελών πρέπει να επιλύονται σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ, η οποία προβλέπει ότι το δίκαιο της ΕΕ υπερισχύει έναντι οποιασδήποτε μη εναρμονισμένης εθνικής νομοθεσίας των κρατών μελών. Η αρχή αυτή απορρέει από τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της έννομης τάξης της ΕΕ «υπέρ της οποίας τα κράτη περιόρισαν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα, σε περιορισμένους έστω τομείς»¹⁴⁷. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ κανόνων, το δίκαιο της ΕΕ υπερισχύει έναντι τόσο της προϋπάρχουσας όσο και της μεταγενέστερης νομοθεσίας των κρατών μελών, η οποία καθίσταται αυτομάτως ανεφάρμοστη (και όχι άκυρη)¹⁴⁸. Όταν ένας κανόνας εθνικού δικαίου κρίνεται ασυμβίβαστος με το δίκαιο της ΕΕ, τα δικαστήρια των κρατών μελών υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν την οικεία διάταξη και να εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ έως ότου τροποποιηθεί η εθνική νομοθεσία σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ¹⁴⁹. Ως εκ τούτου, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ αποσκοπεί στη διατήρηση «του δεσμευτικού χαρακτήρα υποχρεώσεων που έχουν αναληφθεί ανεπιφύλακτα και αμετάκλητα από τα κράτη μέλη δυνάμει της Συνθήκης και [...] των ίδιων των βάσεων στις οποίες στηρίζεται η Κοινότητα [νυν Ένωση]»¹⁵⁰.

3.3.2 Άμεσο αποτέλεσμα και άμεση εφαρμογή

Το πρωτογενές δίκαιο που έχει τεθεί σε ισχύ είναι πάντα άμεσα εφαρμοστέο, γεγονός που σημαίνει ότι δεν πρέπει να εφαρμόζεται μόνο από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, αλλά και εντός των έννομων τάξεων των κρατών μελών¹⁵¹. Το άρθρο 288 της ΣΛΕΕ ορίζει ότι οι κανονισμοί της ΕΕ έχουν γενική ισχύ. Είναι δεσμευτικοί ως προς όλα τα μέρη τους, ισχύουν άμεσα

¹⁴⁷ Απόφαση του ΔΕΕ της 15ης Ιουλίου 1964 στην υπόθεση 6/64, *Flaminio Costa κατά ENEL*, EU:C:1964:66, σ. 593, η οποία βασίζεται στην απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *van Gend en Loos*, ό.π., υποσημείωση 128, σ. 12.

¹⁴⁸ Απόφαση του ΔΕΕ της 17ης Δεκεμβρίου 1970 στην υπόθεση 11/70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, EU:C:1970:114, σκέψη 3· και απόφαση της 9ης Μαρτίου 1978 στην υπόθεση 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato κατά Simmenthal SPA*, EU:C:1978:49, σκέψη 17. Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των υποχρεωτικών διατάξεων και των διατάξεων που είναι απλώς επιτρεπτικές.

¹⁴⁹ Απόφαση του ΔΕΕ της 21ης Ιουνίου 2007 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-231/06 έως C-233/06, *Office national des pensions κατά Emilienne Jonkman*, EU:C:2007:373, σκέψη 41.

¹⁵⁰ Απόφαση του ΔΕΕ, *Simmenthal*, ό.π., υποσημείωση 148, σκέψη 18. Βλέπε ομοίως απόφαση του ΔΕΕ, *Internationale Handelsgesellschaft mbH*, ό.π., υποσημείωση 148, σκέψη 3· και απόφαση του ΔΕΕ, *Costa*, ό.π., υποσημείωση 147, σ. 594.

¹⁵¹ A. Rosas και L. Armati, *EU Constitutional Law. An Introduction* (2η αναθεωρημένη έκδ., Hart, 2012), σ. 76.

σε όλα τα κράτη μέλη και υπερισχύουν της εθνικής νομοθεσίας. Δεν απαιτείται η θέσπιση περαιτέρω νομοθεσίας εφαρμογής στις έννομες τάξεις των κρατών μελών, παρότι ενδέχεται να κρίνονται αναγκαίες τροποποιήσεις ή θέσπιση εθνικής νομοθεσίας για την τήρηση των υποχρεώσεων που επιβάλλουν οι εν λόγω κανονισμοί. Στην πράξη ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη μεταφέρουν τους κανονισμούς της ΕΕ στο εθνικό τους δίκαιο. Το άρθρο 288 της ΣΛΕΕ δεν σημαίνει ότι κηρύσσονται άκυρα τυχόν εθνικά μέτρα τα οποία θεσπίζονται με σκοπό τη θέση ενός κανονισμού σε ισχύ. Η λήψη εθνικών μέτρων συνιστά παραβίαση του δικαίου της ΕΕ μόνο σε περίπτωση που αλλοιώνει, παρακωλύει ή αποκρύπτει τη φύση του κανονισμού της ΕΕ¹⁵².

Αντιθέτως, οι οδηγίες της ΕΕ δεν ισχύουν άμεσα στα κράτη μέλη. Σε κάθε οδηγία περιλαμβάνεται διάταξη η οποία επιβάλλει την υποχρέωση μεταφοράς της στο εθνικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους εντός της προθεσμίας που καθορίζεται στην οδηγία. Οι οδηγίες δεσμεύουν κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνονται, όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνουν την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών (άρθρο 288 της ΣΛΕΕ).

Το κατά πόσον ένας κανονισμός ή μια οδηγία έχει άμεσο αποτέλεσμα, δηλαδή «κατά πόσον μπορεί να γίνει επίκλησή τους από ιδιώτες ως μοναδική πηγή ενός δικαιώματος το οποίο διαφορετικά δεν θα υπήρχε», αποτελεί διαφορετικό ζήτημα¹⁵³. Η αρχή του άμεσου αποτελέσματος προβλέπει ότι μια συγκεκριμένη διάταξη των Συνθηκών, της παράγωγης νομοθεσίας, αποφάσεων ή διεθνούς συμφωνίας, εφόσον ερμηνευθεί ορθά, εκχωρεί δικαιώματα τα οποία οι ιδιώτες μπορούν να επικαλούνται ενώπιον των δικαστηρίων των κρατών μελών, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ σε περίπτωση που μια συγκεκριμένη διάταξη δεν έχει ή δεν έχει ορθώς ενσωματωθεί ή εφαρμοστεί σε εθνικό επίπεδο¹⁵⁴. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να γίνει επίκληση μιας συγκεκριμένης διάταξης του δικαίου της ΕΕ ενώπιον των δικαστηρίων σε περίπτωση που η διάταξη δεν αποσκοπεί στην εκχώρηση δικαιωμάτων σε φυσικό πρόσωπο¹⁵⁵. Το άμεσο αποτέλεσμα μιας διάταξης μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο επίκλησης από πρόσωπο διαφορετικό από εκείνο το οποίο επιδιώκει την άσκηση δικαιωμάτων που του παρέχονται από τις διατάξεις¹⁵⁶. Το άμεσο αποτέλεσμα μιας διάταξης του δικαίου της ΕΕ μπορεί, και σε ορισμένες περιπτώσεις θα πρέπει, να τίθεται από το εθνικό δικαστήριο, ακόμη κι αν δεν το έχει πράξει κανείς από τους διαδίκους (βλέπε, ωστόσο, ενότητα 3.3.6, σ. 77-78)¹⁵⁷.

Ελλείψει της αναγκαίας νομοθεσίας μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο, σε όλες τις περιπτώσεις που οι διατάξεις μιας οδηγίας είναι, από άποψη περιεχομένου, απαλλαγμένες αιρέσεων και αρκούτσως ακριβείς, οι ιδιώτες μπορούν να τις επικαλούνται κατά του κράτους ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, είτε όταν το κράτος αυτό παρέλειψε να μεταφέρει εμπροθέσμως την οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο είτε όταν προέβη σε πλημμελή μεταφορά της¹⁵⁸.

¹⁵² Απόφαση του ΔΕΕ της 2ας Φεβρουαρίου 1977 στην υπόθεση 50/76, *Amsterdam Bulb BV κατά Produktschap voor Siergewassen*, EU:C:1977:13.

¹⁵³ A. Rosas και L. Armati, ό.π., υποσημείωση 151, σ. 76.

¹⁵⁴ N. Fennelly, «The National Judge as Judge of the European Union», στο ΔΕΕ (επιμ.), *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-Law* (Asser Press, 2013), σ. 64-65.

¹⁵⁵ Απόφαση του ΔΕΕ της 30ής Απριλίου 1996 στην υπόθεση C-194/94, *CIA Security International SA κατά Signalson SA και Securitel SPRL*, EU:C:1996:172, σκέψεις 42-44.

¹⁵⁶ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ της 11ης Ιουλίου 1991 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-87/90, C-88/90 και C-89/90, *A Verholen, THM van Wetten-van Uden και GH Heiderijk κατά Sociale Verzekeringsbank*, EU:C:1991:314.

¹⁵⁷ Απόφαση του ΔΕΕ της 24ης Οκτωβρίου 1996 στην υπόθεση C-72/95, *Aannemersbedrijf PK Kraaijeveld BV και λοιποί κατά Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland*, EU:C:1996:404, σκέψεις 57-60· απόφαση του ΔΕΕ της 7ης Μαρτίου 1996 στην υπόθεση C-192/94, *El Corte Inglés SA κατά Cristina Blázquez Rivero*, EU:C:1996:88, σκέψη 15. Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε P. Craig και G. De Burca, *EU Law: Text, Cases and Materials* (2η αναθεωρημένη έκδ., OUP, 1998).

¹⁵⁸ Απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 15ης Ιανουαρίου 2014 στην υπόθεση C-176/12, *Association de médiation sociale κατά Union locale des syndicats CGT κ.λπ.*, EU:C:2014:2, σκέψη 31.

Τα κριτήρια αυτά έχουν εφαρμογή στην περίπτωση τόσο του πρωτογενούς όσο και του παράγωγου δικαίου. Στη δεύτερη περίπτωση, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι παρότι μόνον οι κανονισμοί ισχύουν άμεσα στα κράτη μέλη και, ως εκ τούτου, όλες οι διατάξεις τους που πληρούν τα ανωτέρω κριτήρια παράγουν άμεσα αποτελέσματα¹⁵⁹, οι διατάξεις των οδηγιών μπορούν επίσης να παράγουν κάθετα άμεσα αποτελέσματα, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται τα ανωτέρω τρία κριτήρια και ότι η οδηγία δεν έχει μεταφερθεί εμπροθέσμως ή ορθώς στο εθνικό δίκαιο¹⁶⁰. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για το ΚΕΣΑ, το οποίο αποτελείται από οδηγίες, με εξαίρεση δύο κανονισμούς. Η αρχή του άμεσου αποτελέσματος διασφαλίζει επιπλέον την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος δεν εφαρμόσει μια οδηγία στην εθνική του νομοθεσία εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας¹⁶¹ ή την εφαρμόζει πλημμελώς¹⁶². Ωστόσο, οι διατάξεις μιας οδηγίας δεν μπορούν να παράγουν άμεσα αποτελέσματα πριν από το πέρας της προθεσμίας εφαρμογής της¹⁶³. Μολαταύτα, κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, τα κράτη μέλη υποχρεούνται «να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να θέσουν σοβαρά σε κίνδυνο την υλοποίηση του επιδιωκόμενου από την οδηγία [...] αποτελέσματος»¹⁶⁴.

Οι οδηγίες παράγουν μόνο κάθετο άμεσο αποτέλεσμα, δηλαδή οι ιδιώτες μπορούν να διεκδικούν τα δικαιώματά τους έναντι των κρατών μελών (κάθετο άμεσο αποτέλεσμα), αλλά όχι έναντι άλλων ιδιωτών (οριζόντιο άμεσο αποτέλεσμα). Με άλλα λόγια, παρότι μπορεί να γίνεται επίκληση του άμεσου αποτελέσματος μιας οδηγίας για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ιδιωτών, το αποτέλεσμα αυτό δεν μπορεί να αποτελεί, κατά γενικό κανόνα, αντικείμενο επίκλησης κατά ιδιωτών¹⁶⁵. Επιπλέον, ελλείψει νομοθεσίας μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται οδηγίες κατά ιδιώτη¹⁶⁶.

3.3.3 Έμμεσο αποτέλεσμα

Η αποτελεσματικότητα του δικαίου της ΕΕ διασφαλίζεται, επίσης, από την υποχρέωση που επιβάλλεται στα δικαστήρια των κρατών μελών να ερμηνεύουν το εθνικό δίκαιο σύμφωνα με το συναφές δίκαιο της ΕΕ¹⁶⁷. Αυτό είναι γνωστό και ως αρχή του έμμεσου αποτελέσματος. Η εν λόγω υποχρέωση απορρέει από την αρχή της συνεργασίας, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΣΕΕ, το οποίο ορίζει ότι «τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο ικανό να διασφαλίσει την εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις Συνθήκες ή προκύπτουν από πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης»¹⁶⁸. Πράγματι, τα δικαστήρια επιδιώκουν, συνήθως, αρχικά την ερμηνεία του εθνικού δικαίου σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ (κάνοντας χρήση του έμμεσου αποτελέσματος) και κατόπιν την εφαρμογή του

¹⁵⁹ Απόφαση του ΔΕΕ, *Amsterdam Bulb BV*, ό.π., υποσημείωση 152, σκέψη 5. Απόφαση του ΔΕΕ της 11ης Ιανουαρίου 2001 στην υπόθεση C-403/98, *Azienda Agricola Monte Arcosu Srl κατά Regione Autonoma della Sardegna [...]*, EU:C:2001:6, σκέψεις 26-28.

¹⁶⁰ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *van Duyn κατά Home Office*, ό.π., υποσημείωση 131, σκέψη 12· απόφαση του ΔΕΕ της 5ης Απριλίου 1979 στην υπόθεση C-148/78, *Publico Ministero κατά Tullio Ratti*, EU:C:1979:10, σκέψεις 19-23· και απόφαση του ΔΕΕ της 13ης Απριλίου 1994 στην υπόθεση C-128/92, *HJ Banks & Company Limited κατά British Coal Corporation*, EU:C:1994:130, σκέψη 15.

¹⁶¹ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ της 14ης Ιουλίου 1994 στην υπόθεση C-91/92, *Paola Faccini Dori κατά Recreb Srl*, EU:C:1994:292, σκέψη 14· απόφαση του ΔΕΕ της 12ης Ιουλίου 1990 στην υπόθεση C-188/89, *A Foster, GAHM Fulford-Brown, J Morgan, M Roby, EM Salloway και P Sullivan κατά British Gas plc*, EU:C:1990:313, σκέψη 16.

¹⁶² Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ της 26ης Φεβρουαρίου 1986 στην υπόθεση 152/84, *MH Marshall κατά Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching)*, EU:C:1986:84, σκέψη 46.

¹⁶³ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *Ratti*, ό.π., υποσημείωση 160, σκέψεις 19-23.

¹⁶⁴ Απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 22ας Νοεμβρίου 2005 στην υπόθεση C-144/04, *Werner Mangold κατά Rüdiger Helm*, EU:C:2005:70, σκέψη 67· και απόφαση του ΔΕΕ της 18ης Δεκεμβρίου 1997 στην υπόθεση C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie ASBL κατά Région Wallonne*, EU:C:1997:628, σκέψη 45.

¹⁶⁵ Βλέπε, για παράδειγμα, απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 19ης Ιανουαρίου 2010 στην υπόθεση C-555/07, *Seda Küçükdeveci κατά Swedex GmbH & Co KG*, EU:C:2010:21, σκέψη 46. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι ενδέχεται να υπάρχουν εξαιρέσεις σε αυτόν τον γενικό κανόνα: σκέψεις 47-51.

¹⁶⁶ Απόφαση του ΔΕΕ, *Ratti*, ό.π., υποσημείωση 160, σκέψη 22.

¹⁶⁷ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 4ης Ιουλίου 2006 στην υπόθεση C-212/04, *Κωνσταντίνος Αδενέλερ και λοιποί κατά Ελληνικού Οργανισμού Γάλακτος (ΕΛΟΓ)*, EU:C:2006:443, σκέψη 109.

¹⁶⁸ Βλέπε ιδίως απόφαση του ΔΕΕ της 10ης Απριλίου 1984 στην υπόθεση 14/83, *Sabine von Colson και Elisabeth Kamann κατά Land Nordrhein-Westfalen*, EU:C:1984:153, σκέψη 26.

άμεσου αποτελέσματος. Ως εκ τούτου, τα δικαστήρια «οφείλουν, στο μέτρο του δυνατού, να ερμηνεύουν το εσωτερικό δίκαιο,[...] υπό το φως του κειμένου και του σκοπού της [των] οδηγίας [οδηγίων] [της ΕΕ], προκειμένου να επιτευχθούν τα επιδιωκόμενα από αυτήν [ές] αποτελέσματα»¹⁶⁹. Εντούτοις, η υποχρέωση αυτή «έχει ως όρια τις γενικές αρχές του δικαίου, ιδίως τις αρχές της ασφαλείας δικαίου και της μη αναδρομικότητας, και δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για την *contra legem* ερμηνεία του εθνικού δικαίου»¹⁷⁰.

3.3.4 Ευθύνη του κράτους

Σε περίπτωση παραβίασης του δικαίου της ΕΕ, η αποτελεσματικότητά του διατηρείται χάρη στην αρχή της ευθύνης του κράτους, ήτοι την ευθύνη του κράτους για ζημία προκληθείσα σε ιδιώτη¹⁷¹. Τα εθνικά δικαστήρια διαθέτουν την εξουσία να υποχρεώνουν το κράτος μέλος σε καταβολή αποζημίωσης όταν διαπιστώνεται παραβίαση του δικαίου της ΕΕ με επακόλουθη ζημία ή βλάβη σε βάρος ιδιωτών. Ευθύνη του κράτους προκύπτει όποιο και αν είναι «το όργανο του κράτους μέλους του οποίου η πράξη ή η παράλειψη προκαλεί την παράβαση»¹⁷², υπό τον όρο ότι πληρούνται τέσσερις σωρευτικές προϋποθέσεις:

- 1) «το επιδιωκόμενο από [τη νομική πράξη της ΕΕ] αποτέλεσμα πρέπει να περιλαμβάνει χορήγηση δικαιωμάτων στους ιδιώτες»,
- 2) «το περιεχόμενο των δικαιωμάτων αυτών πρέπει να μπορεί να προσδιοριστεί βάσει των διατάξεων της [νομικής πράξης της ΕΕ]»,
- 3) η παραβίαση είναι κατάφωρη και
- 4) υφίσταται «αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παραβάσεως της υποχρέωσης του κράτους και της ζημίας που υπέστησαν οι ζημιωθέντες»¹⁷³.

3.3.5 Δικονομική αυτονομία

Τα κράτη μέλη επωφελούνται από την αρχή της δικονομικής αυτονομίας σε σχέση με τις νομικές ενέργειες στις οποίες προβαίνουν οι ιδιώτες για την άσκηση των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από το ουσιαστικό δίκαιο της ΕΕ¹⁷⁴, υπό τον όρο ότι οι δικονομικές προϋποθέσεις «δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από αυτές που αφορούν παρόμοια ένδικα μέσα του

¹⁶⁹ Ό.π., σκέψη 26. Η υποχρέωση αυτή επιβεβαιώθηκε σε μεταγενέστερη νομολογία, και ιδίως στις ακόλουθες αποφάσεις: απόφαση του ΔΕΕ της 8ης Οκτωβρίου 1987 στην υπόθεση 80/86, *Kolpinghuis Nijmegen BV*, EU:C:1987:431, σκέψη 12· απόφαση του ΔΕΕ της 13ης Νοεμβρίου 1990 στην υπόθεση C-106/89, *Marleasing SA κατά La Comercial Internacional de Alimentación SA*, EU:C:1990:395, σκέψη 8· απόφαση του ΔΕΕ, *Adeneler*, ό.π., υποσημείωση 167, σκέψη 108· απόφαση του ΔΕΕ της 16ης Ιουνίου 2005 στην υπόθεση C-105/03, *Maria Pupino*, EU:C:2005:386, σκέψη 43· και απόφαση του ΔΕΕ της 5ης Ιουλίου 2007 στην υπόθεση C-321/05, *Hans Markus Kofoed κατά Skatteministeriet*, EU:C:2007:408, σκέψη 54.

¹⁷⁰ Απόφαση του ΔΕΕ, *Adeneler*, ό.π., υποσημείωση 167, σκέψη 110.

¹⁷¹ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ της 19ης Νοεμβρίου 1991 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-6/90 και C-9/90, *Andrea Francovich και Danila Bonifaci και λοιποί κατά Ιταλικής Δημοκρατίας*, EU:C:1991:428, σκέψεις 33-35.

¹⁷² Απόφαση του ΔΕΕ της 5ης Μαρτίου 1996 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-46/93 και C-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA κατά Bundesrepublik Deutschland και The Queen κατά Secretary of State for Transport, ex parte:Factortame Ltd και λοιτών*, EU:C:1996:79, σκέψη 32, δηλαδή τότε η παραβίαση αυτή είναι καταλογιστέα στη νομοθετική ή στη δικαστική εξουσία (βλέπε απόφαση του ΔΕΕ της 30ής Σεπτεμβρίου 2003 στην υπόθεση C-224/01, *Gerhard Köbler v Republik Österreich*, EU:C:2003:513, σκέψη 32).

¹⁷³ Καθορίστηκαν αρχικά στην απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *Francovich*, ό.π., υποσημείωση 171, σκέψη 40, και επιβεβαιώθηκαν σε μεταγενέστερη νομολογία. Βλέπε ιδίως: απόφαση του ΔΕΕ, *Brasserie du Pêcheur SA*, ό.π., υποσημείωση 172, σκέψη 39· και απόφαση του ΔΕΕ, *Köbler*, ό.π., υποσημείωση 172, σκέψη 51.

¹⁷⁴ Απόφαση του ΔΕΕ της 16ης Δεκεμβρίου 1976 στην υπόθεση 33/76, *Rewe-Zentralfinanz eG και Rewe-Zentral AG κατά Landwirtschaftskammer für das Saarland*, EU:C:1976:188, σκέψη 5. Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ, *von Colson*, ό.π., υποσημείωση 168, σκέψη 15· απόφαση του ΔΕΕ της 14ης Δεκεμβρίου 1995 στην υπόθεση C-312/93, *Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS κατά Βελγικού Δημοσίου*, EU:C:1995:437, σκέψη 12· απόφαση του ΔΕΕ της 14ης Δεκεμβρίου 1995 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-430/93 και C-431/93, *Jeroen van Schijndel και Johannes Nicolaas Cornelis van Veen κατά Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten*, EU:C:1995:441, σκέψη 17· απόφαση του ΔΕΕ της 13ης Ιανουαρίου 2004 στην υπόθεση C-453/00, *Kühne & Heitz NV κατά Produktschap voor Pluimvee en Eieren*, EU:C:2004:17, σκέψη 28.

εσωτερικού δικαίου» (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν «καθιστούν αδύνατη στην πράξη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των απονεμομένων από την [ενωσιακή] έννομη τάξη δικαιωμάτων» (αρχή της αποτελεσματικότητας)¹⁷⁵. Η δικονομική αυτή αυτονομία περιορίζεται πλέον, επίσης, από το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ. Στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ, ωστόσο, η εν λόγω αρχή έχει μόνο δευτερεύουσα σημασία διότι η ΟΔΑ και η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) έχουν εναρμονίσει, σε σημαντικό βαθμό, τις εθνικές διαδικασίες χορήγησης και ανάκλησης της διεθνούς προστασίας και οι προαναφερόμενες αρχές εφαρμόζονται πλήρως μόνο σε περίπτωση επιβολής ουσιαστικών δικαιωμάτων της ΕΕ μέσω μη εναρμονισμένων εθνικών δικονομικών κανόνων¹⁷⁶.

3.3.6 Υποχρέωση αυτεπάγγελτης εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ

Κατά γενικό κανόνα, το δίκαιο της ΕΕ δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια την υποχρέωση να εγείρουν αυτεπαγγέλτως ζήτημα απότομο του δικαίου της ΕΕ σε περίπτωση που η εξέταση του ζητήματος αυτού θα υποχρέωνε τα δικαστήρια να εγκαταλείψουν την επιβαλλόμενη ουδετερότητά τους εξερχόμενα των ορίων του αντικειμένου της διαφοράς όπως έχει προσδιορισθεί από τους ίδιους τους διαδίκους. Ωστόσο, σύμφωνα με τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας, αυτό προϋποθέτει ότι οι συναφείς εθνικές δικονομικές διατάξεις δεν προβλέπουν λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση για ζητήματα τα οποία άπτονται του δικαίου της ΕΕ από ό,τι για συγκρίσιμα ζητήματα εθνικού δικαίου και ότι δεν καθιστούν αδύνατη στην πράξη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ¹⁷⁷.

Σε ορισμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ ενδέχεται να απαιτείται από τα εθνικά δικαστήρια να λαμβάνουν αυτεπαγγέλτως υπόψη ζητήματα που άπτονται του δικαίου της ΕΕ και να εκδίδουν σχετικές αποφάσεις¹⁷⁸. Πρόκειται για υποχρέωση η οποία δεν έχει αναγνωριστεί, μέχρι στιγμής, στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα εθνικά πρωτοβάθμια δικαστήρια πρέπει να μεριμνούν, τουλάχιστον, για την «πλήρη και ex nunc εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ»¹⁷⁹. Επί του συγκεκριμένου ζητήματος έχουν επίσης εφαρμογή το άρθρο 27 παράγραφος 1 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, το άρθρο 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και το άρθρο 4 παράγραφοι 1 και 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

¹⁷⁵ Απόφαση του ΔΕΕ, *Rewe-Zentralfinanz*, ό.π., υποσημείωση 174, σκέψη 5. Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ, *Peterbroeck*, ό.π., υποσημείωση 174, σκέψη 12· και απόφαση του ΔΕΕ, *van Schijndel*, ό.π., υποσημείωση 174, σκέψη 17.

¹⁷⁶ Βλέπε ενότητα 2.2.4 ανωτέρω, σ. 52-57.

¹⁷⁷ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *van Schijndel*, ό.π., υποσημείωση 174· απόφαση του ΔΕΕ της 7ης Ιουνίου 2007 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-222/05, C-223/05, C-224/05 και C-225/05, *J van der Weerd και λοιπών κατά Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*, EU:C:2007:318· και απόφαση του ΔΕΕ, *Peterbroeck*, ό.π., υποσημείωση 174, σκέψη 14.

¹⁷⁸ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *Simmmenthal*, ό.π., υποσημείωση 148.

¹⁷⁹ Η πλήρης διατύπωση του άρθρου 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) έχει ως εξής: «Προκειμένου να τηρούν τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πραγματική προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και ex nunc εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ, τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου».

3.3.7 Παροχή αποτελεσματικής ένδικης προστασίας για δικαιώματα που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ

Οι δικαστές των εθνικών δικαστηρίων οφείλουν να ασκούν τη δικαιοδοσία που τους απονέμει το εθνικό δίκαιο στον μέγιστο δυνατό βαθμό προκειμένου το δικαστήριο να είναι σε θέση να παρέχει αποτελεσματική προστασία στα δικαιώματα που εκχωρεί το δίκαιο της ΕΕ¹⁸⁰. Προβλέπεται, επίσης, ότι η συμβατότητα των πράξεων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ με τη Συνθήκη και με τις γενικές αρχές του δικαίου της ΕΕ υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο¹⁸¹. Στο πλαίσιο αυτό, τα εθνικά δικαστήρια έχουν το δικαίωμα να υποβάλλουν προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ σχετικά με το κύρος μιας πράξης της ΕΕ¹⁸². Η υποβολή αίτησης στο ΔΕΕ για έκδοση προδικαστικής απόφασης, σύμφωνα με το άρθρο 267 της ΣΛΕΕ, εξετάζεται στην ενότητα 3.5 κατωτέρω (σ. 92-98). Για τη διασφάλιση του δικαιώματος προσφυγής ιδιώτη ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, το άρθρο 19 παράγραφος 1 της ΣΕΕ επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να «προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης». Ως εκ τούτου, τα δικαστήρια οφείλουν, στο μέτρο του δυνατού, να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες κατά τρόπο ώστε να παρέχεται σε ιδιώτες η δυνατότητα να προσβάλλουν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων το κύρος των πράξεων της ΕΕ.

3.4 Αλληλεπίδραση μεταξύ της ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του διεθνούς δικαίου και του εθνικού δικαίου

Πολλές πτυχές της διεθνούς προστασίας που ρυθμίζονται από το δίκαιο της ΕΕ αποτελούν επίσης αντικείμενο της σύμβασης για τους πρόσφυγες, άλλων διεθνών συμβάσεων, καθώς και του εθνικού δικαίου. Ως εκ τούτου, ο τομέας της διεθνούς προστασίας αποτελεί πολύπλοκο πεδίο δικαίου. Απαιτεί από τους δικαστές των εθνικών δικαστηρίων όχι μόνο να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν τις συναφείς διατάξεις του δικαίου της ΕΕ, μέσω άμεσης παραπομπής είτε στη νομοθεσία της ΕΕ είτε στην εθνική νομοθεσία μεταφοράς, αλλά και να κατανοούν, αφενός, τη σχέση του δικαίου της ΕΕ με το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένου του συναφούς διεθνούς και περιφερειακού δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και με το εθνικό συνταγματικό δίκαιο και, αφετέρου, τις επιπτώσεις της για την ερμηνεία των διατάξεων του ΚΕΣΑ.

Όσον αφορά το διεθνές δίκαιο, το άρθρο 78 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ ορίζει ότι το ΚΕΣΑ δεν πρέπει να συνάδει μόνο με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες, αλλά και με «άλλες συναφείς συμβάσεις». Ως εκ τούτου, στην παρούσα ανάλυση θα εξεταστεί η αλληλεπίδραση μεταξύ της ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ, της ΕΣΔΑ (ενότητα 3.4.1, σ. 80-86) και άλλων συμβάσεων του διεθνούς δικαίου που έχουν εφαρμογή σε θέματα διεθνούς προστασίας (ενότητα 3.4.2, σ. 86-89).

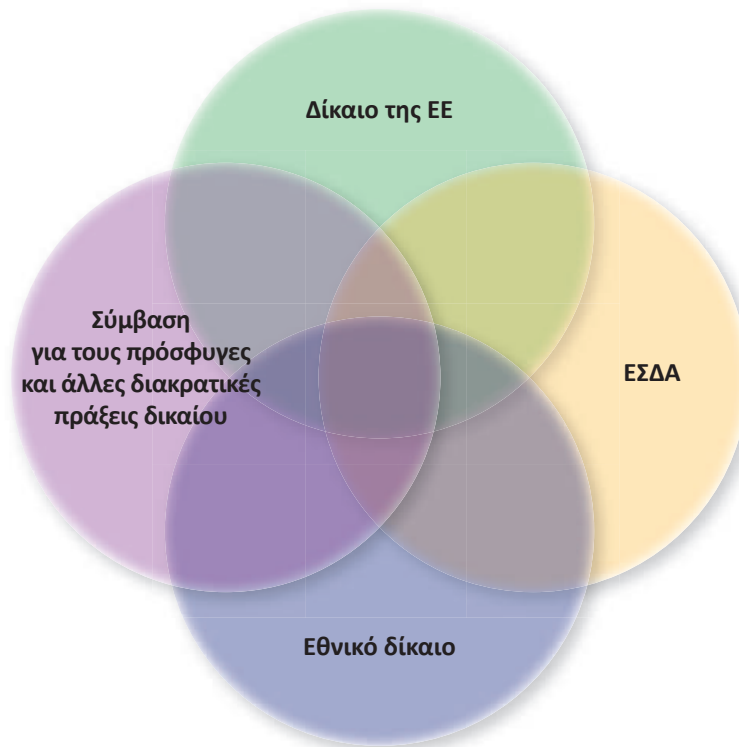
Οι διατάξεις του εθνικού δικαίου (ενότητα 3.4.3, σ. 89-91), συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που προκύπτουν από τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών (ενότητα 3.4.4, σ. 91-92), μπορούν επίσης να έχουν σημασία εφόσον προβλέπουν ευνοϊκότερες διατάξεις για

¹⁸⁰ N. Fennelly, ό.π., υποσημείωση 154, σ. 71-72.

¹⁸¹ Απόφαση του ΔΕΕ της 25ης Ιουλίου 2002 στην υπόθεση C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως*, EU:C:2002:462.

¹⁸² Διάταξη του ΔΕΕ της 1ης Φεβρουαρίου 2001 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-300/99 P και C-388/99 P, *Area Cona SA και λοιποί κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, EU:C:2001:71.

τον καθορισμό των δικαιωμάτων διεθνούς προστασίας βάσει της ΟΕΑΑ (αναδιτύπωση) και τις διαδικασίες λήψης των σχετικών αποφάσεων¹⁸³. Η δυνατότητα εφαρμογής τους θα εξαρτάται από το αν οι διατάξεις αυτές συνάδουν με τις οδηγίες. Στο πλαίσιο αυτό, ενδέχεται να απαιτείται από δικαστές να αντιμετωπίζουν το συγκεκριμένο θέμα ως προδικαστικό ζήτημα όταν αποφαινόμενοι επί της δυνατότητας εφαρμογής ευνοϊκότερων διατάξεων στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ.



3.4.1 Δίκαιο της ΕΕ και ΕΣΔΑ

Η ΕΣΔΑ, η οποία αποτελεί εντελώς διαφορετικό σύστημα από το ΚΕΣΑ, θεσπίστηκε υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1950. Το Συμβούλιο της Ευρώπης περιλαμβάνει επί του παρόντος 47 κράτη μέλη. Το Συμβούλιο της Ευρώπης και τα θεσμικά του όργανα είναι εντελώς διαφορετικά από την ΕΕ, παρότι διατηρούν μεταξύ τους στενή σχέση. Για παράδειγμα, η επικύρωση της ΕΣΔΑ συνιστά προϋπόθεση για την προσχώρηση ενός κράτους στην ΕΕ¹⁸⁴. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΔΕΕ, τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της ΕΕ¹⁸⁵.

Επιπλέον, η Συνθήκη της Λισαβόνας¹⁸⁶ προβλέπει την προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ, όπως το έχουν πράξει όλα τα σημερινά κράτη μέλη της. Εάν, και όταν, λάβει χώρα η εν λόγω

¹⁸³ Βλέπε άρθρο 3 της ΟΕΑΑ (αναδιτύπωση) και άρθρο 5 της ΟΔΑ (αναδιτύπωση). Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ, *M'Boj*, ό.π., υποσημείωση 62.

¹⁸⁴ Βλέπε Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, συμπεράσματα της προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης, της 21ης και 22ας Ιουνίου 1993, αριθ. εγγράφου 93/3, 7Α(iii), και γνώμη της Επιτροπής για την αίτηση προσχώρησης της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, της 15ης Ιουλίου 1997, αριθ. εγγράφου 97/11, σ. 15.

¹⁸⁵ Απόφαση του ΔΕΕ της 14ης Μαΐου 1974 στην υπόθεση 4/73, *J Nold, Kohlen- und Baustoffgrosshandlung κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, ΕΥ:C:1974:51· απόφαση του ΔΕΕ της 18ης Ιουνίου 1991 στην υπόθεση C-260/89, *Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση – Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΡΤ ΑΕ) και Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Προσωπικού ΕΡΤ κατά Δημοτικής Εταιρείας Πληροφόρησης (ΔΕΠ), Σωτηρίου Κούβελα, Νικολάου Αβδελλά κ.λπ.*, ΕΥ:C:1991:254, σκέψη 41· και απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 3ης Σεπτεμβρίου 2008 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-402/05 P και C-415/05 P, *Yassin Abdullah Kadi και Al Barakat International Foundation κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, ΕΥ:C:2008:461, σκέψη 283.

¹⁸⁶ Άρθρο 6 παράγραφος 2 της ΣΕΕ, όπως τροποποιήθηκε. Το άρθρο 6 παράγραφος 3 ορίζει ως εξής: «Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την [ΕΣΔΑ] και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης».

προσχώρηση¹⁸⁷, τυχόν παραβιάσεις των διατάξεων της ΕΣΔΑ από την ΕΕ κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της θα υπόκεινται πλέον σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον του ΕΔΔΑ. Ομοίως, το ΔΕΕ θα είναι πλέον αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 267 της ΣΛΕΕ να ερμηνεύει την έννοια της ΕΣΔΑ δεδομένου ότι, έπειτα από την προσχώρηση, η ΕΣΔΑ θα ενσωματωθεί και θα αποτελέσει πλέον μέρος του δικαίου της ΕΕ ως διεθνής πράξη στην οποία η ΕΕ είναι συμβαλλόμενο μέρος. Ωστόσο, το ΔΕΕ έχει υπενθυμίσει ότι ενόσω η ΕΕ δεν έχει προσχωρήσει στην ΕΣΔΑ, η ΕΣΔΑ δεν συνιστά νομική πράξη τυπικώς ενταγμένη στην έννομη τάξη της Ένωσης¹⁸⁸.

Έως ότου πραγματοποιηθεί η εν λόγω προσχώρηση, και λαμβανομένου υπόψη ότι το ΕΔΔΑ δεν αποτελεί θεσμικό όργανο της ΕΕ, το ΕΔΔΑ δεν έχει δικαιοδοσία επί ένδικων διαφορών κατά της ΕΕ και των θεσμικών της οργάνων για τις οποίες προβλέπεται η δυνατότητα προσφυγής στο ΔΕΕ.

Η σχέση μεταξύ του δικαίου της ΕΕ και της ΕΣΔΑ διαφοροποιείται έως κάποιον βαθμό ανάλογα με το αν εξετάζεται από τη σκοπιά του ΔΕΕ ή από τη σκοπιά του ΕΔΔΑ.

Η πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ επιβεβαιώνει ότι τα κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι αρμόδια δυνάμει της ΕΣΔΑ κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ¹⁸⁹. Από την οπτική του ΕΔΔΑ, τα κράτη μέλη είναι εξ ολοκλήρου υπεύθυνα για τη διασφάλιση του σεβασμού και της προστασίας των δικαιωμάτων που προβλέπονται από την ΕΣΔΑ όταν το δίκαιο της ΕΕ παρέχει στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τον τρόπο εφαρμογής ορισμένων διατάξεων του δικαίου της ΕΕ. Ωστόσο, σε περιπτώσεις στις οποίες διαπιστώνεται παρέμβαση στα δικαιώματα που κατοχυρώνονται από τη Σύμβαση, η οποία δεν οφείλεται στην άσκηση διακριτικής ευχέρειας από τα κράτη μέλη, αλλά προκύπτει από τη συμμόρφωση προς τις νομικές τους υποχρεώσεις βάσει του δικαίου της ΕΕ, στοιχειοθετείται μαχητό τεκμήριο συμμόρφωσης με την ΕΣΔΑ «στον βαθμό που ο σχετικός οργανισμός θεωρείται ότι προστατεύει θεμελιώδη δικαιώματα, όσον αφορά τόσο τις ουσιαστικές εγγυήσεις που παρέχονται όσο και τους μηχανισμούς που ελέγχουν την τήρησή τους, κατά τρόπο που μπορεί να χαρακτηριστεί τουλάχιστον ισοδύναμος με τον τρόπο που προβλέπεται στη Σύμβαση»¹⁹⁰. Το τεκμήριο αυτό είναι μαχητό αν, υπό τις περιστάσεις μιας συγκεκριμένης υπόθεσης, θεωρείται ότι η προστασία των δικαιωμάτων που προβλέπονται στη Σύμβαση ήταν προδήλως ανεπαρκής¹⁹¹.

Η θέση του ΔΕΕ όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του δικαίου της ΕΕ και της ΕΣΔΑ είναι διαφορετική. Από τη σκοπιά της ΕΕ, βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 3 της ΣΕΕ, τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της ΕΕ. Η σημασία, μεταξύ άλλων, της ΕΣΔΑ ως πηγής έμπνευσης για τον Χάρτη της ΕΕ καθίσταται σαφής στο προοίμιο του Χάρτη, στο οποίο αναφέρονται τα εξής:

Ο παρών Χάρτης επιβεβαιώνει [...] τα δικαιώματα που απορρέουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, την [ΕΣΔΑ], τους Κοινωνικούς Χάρτες που έχουν υιοθετηθεί από την Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης καθώς και από τη νομολογία του [ΔΕΕ] και του [ΕΔΔΑ]. [...]

¹⁸⁷ Το ζήτημα της συμβατότητας των προτεινόμενων όρων προσχώρησης στην ΕΣΔΑ παρατέμφθηκε στο ΔΕΕ για την έκδοση σχετικής γνωμοδότησης. Η γνωμοδότηση 2/13, η οποία εκδόθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 2014 (ό.π., υποσημείωση 48), καταλήγει σε διάφορους λόγους για τους οποίους η προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ υπό τους προτεινόμενους όρους θα ήταν ασύμβατη με το δίκαιο της ΕΕ. Ένας από τους λόγους αφορά την εγγενή θέση του ΔΕΕ ως μοναδικού κριτή της έννοιας του δικαίου της ΕΕ.

¹⁸⁸ Απόφαση του ΔΕΕ, *Åkerberg Fransson*, ό.π., υποσημείωση 50, σκέψη 44.

¹⁸⁹ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 30ής Ιουνίου 2005, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi κατά Ιρλανδίας*, προσφυγή αριθ. 45036/98, σκέψη 154· και απόφαση του ΕΔΔΑ επί του παραδεκτού, της 20ής Ιανουαρίου 2009, *Coöperatieve Producenten organisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA κατά Κάτω Χωρών*, προσφυγή αριθ. 13645/05.

¹⁹⁰ Απόφαση του ΕΔΔΑ, *Bosphorus*, ό.π., υποσημείωση 189, σκέψη 155.

¹⁹¹ Ό.π., σκέψη 156.

Στο άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη ορίζεται ότι «[σ]το βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην [ΕΣΔΑ], η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση», παρότι αυτό δεν πρέπει να «εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία». Ως εκ τούτου, τα δικαιώματα που προβλέπονται στον Χάρτη και αντιστοιχούν σε δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ θα πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της νομολογίας του ΕΔΔΑ. Αυτό ενδέχεται να επηρεάζει, επίσης, την ερμηνεία εκ μέρους του ΔΕΕ της παράγωγης νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ στην οποία έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Χάρτη, όπως προκύπτει από τη νομολογία του ΔΕΕ¹⁹².

Σε ορισμένες υποθέσεις, το ΔΕΕ αναλαμβάνει την ευθύνη για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δεν μεταβιβάζει την ευθύνη για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ στο εθνικό αιτούν δικαστήριο¹⁹³. Σε άλλες υποθέσεις, το ΔΕΕ μεταβιβάζει την ευθύνη για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο αιτούν δικαστήριο¹⁹⁴. Από τις πιο πρόσφατες υποθέσεις καθίσταται σαφέστερο ότι τα εθνικά δικαστήρια είναι εκείνα που φέρουν την κύρια ευθύνη για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ και το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Για παράδειγμα, στην υπόθεση *Arslan*, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν, τηρώντας πλήρως τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν τόσο από το διεθνές δίκαιο όσο και από το δίκαιο της Ένωσης, τους λόγους για τους οποίους μπορεί να τεθεί ή να παραμείνει υπό κράτηση ένας αιτών άσυλο¹⁹⁵. Εν είδει πρόβλεψης, αναμένεται ευλόγως ότι όταν ένα προδικαστικό ερώτημα αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, είναι λιγότερο πιθανό, στο πλαίσιο της έκδοσης προδικαστικής απόφασης, το ΔΕΕ να αφήσει στο αιτούν δικαστήριο την ευθύνη της ερμηνείας του δικαίου σύμφωνα με τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων¹⁹⁶. Στην περίπτωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ που σχετίζονται με δικονομικά ζητήματα, η αρμοδιότητα αυτή ενδέχεται να μεταβιβάζεται συχνότερα από το ΔΕΕ στο αιτούν δικαστήριο λόγω της μεγαλύτερης αυτονομίας των κρατών μελών, αλλά αυτό δεν συμβαίνει πάντα¹⁹⁷.

Το ΔΕΕ έχει επιβεβαιώσει ότι, κατά πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη 'δεν πρέπει μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο με το δίκαιο της ΕΕ, αλλά υποχρεούνται επίσης να μεριμνούν ώστε να μην ερμηνεύουν πράξη παραγώγου δικαίου κατά τρόπο αντίθετο προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει η έννομη τάξη της ΕΕ ή προς τις άλλες γενικές αρχές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁹⁸. Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι από την εξέταση των νομοθετημάτων που αποτελούν το ΚΕΣΑ προκύπτει ότι το σύστημα αυτό εντάσσεται σε πλαίσιο εκ του οποίου ευλόγως συνάγεται ότι το σύνολο των κρατών που μετέχουν σε αυτό, είτε πρόκειται για κράτη μέλη είτε για τρίτα κράτη, σέβονται τα θεμελιώδη

¹⁹² Βλέπε ενότητα 2.1.3 ανωτέρω, σ. 29-34, σχετικά με τον Χάρτη της ΕΕ.

¹⁹³ Βλέπε για παράδειγμα: απόφαση του ΔΕΕ της 11ης Ιουλίου 2002 στην υπόθεση C-60/00, *Mary Carpenter κατά Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2002:434· απόφαση του ΔΕΕ της 22ας Οκτωβρίου 2002 στην υπόθεση C-94/00, *Roquette Frères SA κατά Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes*, EU:C:2002:603· και απόφαση του ΔΕΕ της 12ης Ιουνίου 2003 στην υπόθεση C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge κατά Republik Österreich*, EU:C:2003:333.

¹⁹⁴ Βλέπε για παράδειγμα: απόφαση του ΔΕΕ της 7ης Ιανουαρίου 2004 στην υπόθεση C-117/01, *K.B. κατά National Health Service Pensions Agency και Secretary of State for Health*, EU:C:2004:7· απόφαση του ΔΕΕ της 20ής Μαΐου 2003 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-465/00, C-138/01 και C-139/01, *Rechnungshof και Λουτοί κατά Österreichischer Rundfunk και λουτών*, EU:C:2003:294· απόφαση του ΔΕΕ της 6ης Νοεμβρίου 2003 στην υπόθεση C-101/01, *Bodil Lindqvist*, EU:C:2003:596.

¹⁹⁵ Απόφαση του ΔΕΕ, *Arslan*, ό.π., υποσημείωση 113, σκέψη 56. Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 15ης Νοεμβρίου 2011 στην υπόθεση C-256/11, *Murat Dereci και λουτοί κατά Bundesministerium für Inneres*, EU:C:2011:734, σκέψη 72· και απόφαση του ΔΕΕ της 17ης Ιανουαρίου 2013 στην υπόθεση C-23/12, *Mohamad Zakaria*, EU:C:2013:24, σκέψη 40.

¹⁹⁶ Βλέπε για παράδειγμα: απόφαση του ΔΕΕ, *Y και Z*, ό.π., υποσημείωση 60· απόφαση του ΔΕΕ, *X, Y και Z*, ό.π., υποσημείωση 142· και απόφαση του ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π., υποσημείωση 57.

¹⁹⁷ Βλέπε για παράδειγμα: απόφαση του ΔΕΕ, *Abdida*, ό.π., υποσημείωση 62, πρώτη σκέψη του διατακτικού της απόφασης, όπου το ΔΕΕ δεν άφησε στο εθνικό δικαστήριο την ευθύνη για την ερμηνεία του (μη) ανασταλτικού αποτελέσματος ενός ένδικου μέσου.

¹⁹⁸ Απόφαση του ΔΕΕ, *N.S., M.E. κ.λπ.*, ό.π., υποσημείωση 47, σκέψη 77.

δικαιώματα, περιλαμβανομένων αυτών τα οποία στηρίζονται στη σύμβαση για τους πρόσφυγες και στο πρωτόκολλό της, καθώς και στην ΕΣΔΑ¹⁹⁹.

Στον βαθμό που στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς ενώπιον του ΔΕΕ σχετικά με την αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας εγείρονται ζητήματα για τα οποία υφίσταται συναφής νομολογία του ΕΔΔΑ σε σχέση με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, συνάγεται ευλόγως ότι το ΔΕΕ λαμβάνει υπόψη τη νομολογία του ΕΔΔΑ κατά την ερμηνεία της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ή κάνει τη διάκριση μεταξύ της ένδικης διαφοράς και των περιπτώσεων μη επαναπροώθησης βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ²⁰⁰.

Η ερμηνευτική συνάφεια της ΕΣΔΑ αναφέρεται επίσης ρητά στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Για παράδειγμα, στο άρθρο 9 παράγραφος 1 στοιχείο α) περιλαμβάνεται άμεση αναφορά στο άρθρο 15 παράγραφος 2 της ΕΣΔΑ όσον αφορά δικαιώματα από τα οποία δεν χωρεί παρέκκλιση. Οι εν λόγω άμεσες αναφορές αποτελούν, ωστόσο, εξαίρεση και η συνάφεια των αρχών αυτών είναι πιθανότερο να απορρέει από τη σημασία τους για την ερμηνεία των θεμελιωδών δικαιωμάτων που προβλέπονται στον Χάρτη της ΕΕ ως πηγή έμπνευσης για τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται από το δίκαιο της ΕΕ.

Παρότι δεν αποτελούν οι ίδιες πηγή έμπνευσης για το ΚΕΣΑ, οι διατάξεις άλλων Συνθηκών του Συμβουλίου της Ευρώπης παρουσιάζουν συνάφεια στο πλαίσιο της ερμηνείας και εφαρμογής της παράγωγης νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ²⁰¹. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται (με χρονολογική σειρά) οι ακόλουθες:

- Τέταρτο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών για την εξασφάλιση ορισμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών πέρα από όσα ήδη περιλαμβάνονται στη Σύμβαση και το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο αυτής, 1963
- Έκτο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών σχετικά με την κατάργηση της ποινής του θανάτου, 1983
- Έβδομο Πρωτόκολλο της Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, 1984
- Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, 1987 και
- Δέκατο τρίτο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών σχετικά με την κατάργηση της θανατικής ποινής σε όλες τις περιστάσεις, 2002.

Στην παρούσα ενότητα έχουν εξεταστεί μέχρι στιγμής περιπτώσεις στις οποίες το εθνικό δικαστήριο επιλαμβάνεται της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, καθώς και του τρόπου με τον οποίο η ΕΣΔΑ και η νομολογία του ΕΔΔΑ ενδέχεται να είναι συναφείς για την ερμηνεία του. Ακόμη και μετά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ, και σε συνάρτηση κατόπιν με τη δικαιοδοσία που τους εκχωρείται από το οικείο εθνικό δίκαιο, οι δικαστές των εθνικών δικαστηρίων εξακολουθούν παρά ταύτα να δεσμεύονται από τις υποχρεώσεις που υπέχουν δυνάμει του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της ΕΣΔΑ, η οποία συνεχίζει να εφαρμόζεται παράλληλα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την υποχρέωση μη επαναπροώθησης που απορρέει από

¹⁹⁹ Ό.π., σκέψη 78.

²⁰⁰ Βλέπε, για παράδειγμα, απόφαση του ΔΕΕ, *Elgafaji*, ό.π., υποσημείωση 138, σκέψη 28, και απόφαση του ΔΕΕ, *M'Bodj*, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 40.

²⁰¹ Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι δεν είναι όλα τα κράτη μέλη συμβαλλόμενα μέρη όλων των πρωτοκόλλων της ΕΣΔΑ. Η Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη του τέταρτου πρωτοκόλλου (μαζική απέλαση αλλοδαπών)· η Γερμανία, οι Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη του έβδομου πρωτοκόλλου (διαδικαστικές εγγυήσεις σε περίπτωση απέλασης αλλοδαπών)· και τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη του δωδέκατου πρωτοκόλλου (απαγόρευση των διακρίσεων).

το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ και επιβεβαιώνεται στο άρθρο 4 και το άρθρο 19 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ. Η αρχή της μη επαναπροώθησης, η οποία εκπορεύεται από τον Χάρτη και την ΕΣΔΑ, αποτυπώνεται σε μεγάλο βαθμό στην παράγωγη νομοθεσία για το ΚΕΣΑ²⁰². Ωστόσο, το πεδίο προστασίας που παρέχεται από το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ και από το άρθρο 4 και το άρθρο 19 παράγραφος 2 του Χάρτη είναι ευρύτερο από το αντίστοιχο πεδίο των πράξεων σχετικά με το ΚΕΣΑ και, ως εκ τούτου, πρέπει να θεσπιστούν άλλα νομικά μέτρα εντός της εθνικής έννομης τάξης των κρατών μελών προκειμένου να διασφαλίζεται πλήρως η αρχή.

Αυτό μπορεί, για παράδειγμα, να αποτυπώνεται σε περιπτώσεις αμφισβήτησης της προβλεπόμενης απομάκρυνση ενός αιτούντος διεθνούς προστασίας στο υπεύθυνο κράτος σύμφωνα με τον κανονισμό Δουβλίνο III με το σκεπτικό ότι η απομάκρυνση αυτή μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την παραβίαση του άρθρου 4 και του άρθρου 19 παράγραφος 2 του Χάρτη, καθώς και του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ από την οποία δεν χωρεί παρέκκλιση. Παρότι ο κανονισμός Δουβλίνο III περιέχει πλέον, στο άρθρο 3 παράγραφος 2, διάταξη σχετικά με τη μη δυνατότητα μεταφοράς στο υπεύθυνο κράτος μέλος «εξαιτίας βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συστημικές ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων στο εν λόγω κράτος μέλος, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη»²⁰³, δεν αποτρέπει ρητά τη μεταφορά όταν υφίσταται κίνδυνος τέτοιας μεταχείρισης λόγω άλλων περιστάσεων. Ως εκ τούτου, είναι πιθανό οι δικαστές να καλούνται να εξετάσουν τη συνάφεια του άρθρου 4 και του άρθρου 19 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ, καθώς και τη νομολογία του ΕΔΔΑ που απαγορεύει γενικότερα την απομάκρυνση σε περίπτωση που συντρέχει πραγματικός κίνδυνος μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, και όχι μόνο στην περίπτωση συστημικών ελλείψεων στις διαδικασίες ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 2 του κανονισμού Δουβλίνο III²⁰⁴.

Διαφορές ως προς το πεδίο εφαρμογής ενδέχεται να προκύψουν όσον αφορά ισχυρισμούς που βασίζονται στην ύπαρξη γενικευμένης βίας στη χώρα καταγωγής του αιτούντος. Σύμφωνα με το ΔΕΕ, το άρθρο 15 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ, στο οποίο η σοβαρή βλάβη ορίζεται ως υποβολή του αιτούντος σε βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία στη χώρα καταγωγής του, αντιστοιχεί κατ' ουσίαν στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ. Ωστόσο, το ΔΕΕ έκρινε ότι το περιεχόμενο του άρθρου 15 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ, στο οποίο η σοβαρή βλάβη ορίζεται ως σοβαρή και προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης ασκήσεως βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης, είναι διαφορετικό από το περιεχόμενο του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και, κατά συνέπεια, πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς, τηρουμένων των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ²⁰⁵. Εντούτοις, στην απόφαση *Sufi και Elmi*, το ΕΔΔΑ επεσήμανε ότι δεν ήταν πεπεισμένο ότι το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ «δεν παρέχει προστασία συγκρίσιμη με την προστασία που παρέχεται βάσει [του άρθρου 15 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ]»²⁰⁶.

Περιπτώσεις συμπληρωματικής εφαρμογής των πράξεων του ΚΕΣΑ και της ΕΣΔΑ προκύπτουν κυρίως στο πλαίσιο της μη χορήγησης διεθνούς προστασίας βάσει της ΟΕΑΑ (αναδιאτύπωση)

²⁰² Βλέπε άρθρο 3 παράγραφος 2 του κανονισμού Δουβλίνο III (πρόσβαση στη διαδικασία εξέτασης αίτησης διεθνούς προστασίας), άρθρο 9 της ΟΔΑ (αναδιאτύπωση) (δικαίωμα παραμονής στο κράτος μέλος έως ότου εξετασθεί η αίτηση) και άρθρο 21 της ΟΕΑΑ (αναδιאτύπωση) (προστασία από την επαναπροώθηση).

²⁰³ Το άρθρο 3 παράγραφος 2 εισήχθη στον κανονισμό Δουβλίνο III έπειτα από προγενέστερες αποφάσεις τόσο του ΔΕΕ όσο και του ΕΔΔΑ. Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *N.S., M.E. κ.λπ.*, ό.π., υποσημείωση 47· απόφαση του ΕΔΔΑ επί του παραδεκτού της 7ης Μαρτίου 2000, *T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 43844/98, σ. 15· απόφαση του ΕΔΔΑ, Τμήμα Ευρείας Σύνοψης, της 21ης Ιανουαρίου 2011, *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, προσφυγή αριθ. 30696/09, σκέψη 359.

²⁰⁴ Βλέπε απόφαση του ΕΔΔΑ της 4ης Νοεμβρίου 2014, Τμήμα Ευρείας Σύνοψης, *Tarakhel κατά Ελβετίας*, προσφυγή αριθ. 29217/12, σκέψη 104.

²⁰⁵ Απόφαση του ΔΕΕ, *Elgafaji*, ό.π., υποσημείωση 138, σκέψη 28.

²⁰⁶ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 28ης Ιουνίου 2011, *Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγές αριθ. 8319/07 και 11449/07, σκέψη 226.

σε περιστάσεις στις οποίες η επαναπροώθηση εξακολουθεί να απαγορεύεται βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Υπάρχουν τρία χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Πρώτον, είναι πιθανό να προκύψει συμπληρωματική εφαρμογή του ΚΕΣΑ και της ΕΣΔΑ, διότι η ΕΣΔΑ έχει ευρύτερο προσωπικό πεδίο εφαρμογής. Το ΚΕΣΑ εφαρμόζεται μόνο σε υπηκόους τρίτων χωρών και απάτριδες, ενώ η ΕΣΔΑ δεν υπόκειται σε αντίστοιχο περιορισμό. Ως εκ τούτου, οι υπήκοοι των κρατών μελών της ΕΕ μπορούν ευλόγως να προστατεύονται από την αρχή της μη επαναπροώθησης βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Δεύτερον, το ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, καθώς και του άρθρου 4 και του άρθρου 19 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ, διαφέρει από το πεδίο εφαρμογής της επικουρικής προστασίας βάσει της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, καθώς και το άρθρο 4 και το άρθρο 19 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ, παρέχουν προστασία έναντι της επαναπροώθησης, ενώ η αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας βάσει του άρθρου 15, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 στοιχείο στ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) χορηγεί **καθεστώς** επικουρικής προστασίας που παρέχει ευρύ φάσμα δικαιωμάτων (συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από την επαναπροώθηση)²⁰⁷. Ο ορισμός της σοβαρής βλάβης στο άρθρο 15 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) είναι διαφορετικός από ό,τι στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ και στο άρθρο 4 του Χάρτη της ΕΕ και εφαρμόζεται μόνο σε περίπτωση πρόκλησης βλάβης αυτού του είδους στη χώρα καταγωγής του αιτούντος. Το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ και το άρθρο 4 του Χάρτη της ΕΕ δεν περιλαμβάνουν αντίστοιχο περιορισμό²⁰⁸. Κατά συνέπεια, αιτούντες που πάσχουν από σοβαρή ασθένεια και διατρέχουν κίνδυνο πρόωρου θανάτου και απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης αν επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους, λόγω έλλειψης κατάλληλης θεραπευτικής αγωγής ή διότι τα μέσα αντιμετώπισης της ασθένειας είναι λιγότερο αποτελεσματικά σε σχέση με τα διαθέσιμα στο κράτος μέλος, αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της επικουρικής προστασίας, εκτός εάν συντρέχει περίπτωση εκ προθέσεως αρνήσεως χορηγήσεως ιατρικής περιθάλψεως στον αιτούντα²⁰⁹. Ωστόσο, ο αιτών εξακολουθεί να δικαιούται προστασία από την απομάκρυνση, σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν συντρέχουν επιτακτικοί ανθρωπιστικοί λόγοι κατά της απομάκρυνσης, δυνάμει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Το γεγονός ότι, σε απολύτως εξαιρετικές περιπτώσεις, δεν είναι δυνατή σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ η απομάκρυνση πάσχοντος από σοβαρή ασθένεια υπηκόου τρίτης χώρας προς χώρα στην οποία δεν υπάρχει κατάλληλη θεραπευτική αγωγή δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να του χορηγηθεί άδεια διαμονής σε κράτος μέλος μέσω της υπαγωγής του στο καθεστώς επικουρικής προστασίας που προβλέπεται στην ΟΕΑΑ²¹⁰.

Τρίτον, η συμπληρωματική εφαρμογή του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ απορρέει από τον απόλυτο χαρακτήρα του, βάσει του οποίου δεν χωρεί περιορισμός ή παρέκκλιση από την υποχρέωση μη επαναπροώθησης. Παρότι η χορήγηση διεθνούς προστασίας δυνάμει της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) υπόκειται σε ρήτρες αποκλεισμού (άρθρα 12 και 17), το άρθρο 4 και το άρθρο 19 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ, καθώς και το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, δύνανται να απαγορεύουν την απομάκρυνση προσώπων ανεξαρτήτως της εγκληματικής συμπεριφοράς τους ή του κινδύνου που συνιστούν για τη χώρα υποδοχής²¹¹.

²⁰⁷ Βλέπε κεφάλαιο VII της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

²⁰⁸ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *M'Boj*, ό.π., υποσημείωση 62, και πρβλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 2ας Μαΐου 1997, *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 30240/96, και απόφαση του ΕΔΔΑ της 27ης Μαΐου 2008, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 26565/05.

²⁰⁹ Απόφαση του ΔΕΕ, *M'Boj*, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψεις 39 και 41.

²¹⁰ Ό.π., σκέψη 40.

²¹¹ Βλέπε απόφαση του ΕΔΔΑ της 15ης Νοεμβρίου 1996, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 22414/93, σκέψεις 79-80· απόφαση του ΕΔΔΑ της 17ης Δεκεμβρίου 1996, *Ahmed κατά Αυστρίας*, προσφυγή αριθ. 25964/94, σκέψη 41· απόφαση του ΕΔΔΑ της 28ης Φεβρουαρίου 2008, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *Saadi κατά Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 37201/06, σκέψη 127· και απόφαση του ΕΔΔΑ της 10ης Απριλίου 2012, *Babar Ahmad και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγές αριθ. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 και 67354/09.

3.4.2 Δίκαιο της ΕΕ και διεθνές δίκαιο

Όπως έχει ήδη επισημανθεί, οι «άλλες συναφείς συμβάσεις» που αναφέρονται στο άρθρο 78 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ δεν προσδιορίζονται, αλλά μπορεί να συναχθεί από την αιτιολογική σκέψη 34 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ότι μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται τόσο η ΕΣΔΑ όσο και άλλες διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η συγκεκριμένη αιτιολογική σκέψη αναφέρεται στην ανάγκη θέσπισης κοινών κριτηρίων σχετικά με την αναγνώριση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας και προβλέπει στη συνέχεια ότι «[τ]α εν λόγω κριτήρια θα πρέπει να αντλούνται από τις διεθνείς υποχρεώσεις που απορρέουν από νομικές πράξεις περί δικαιωμάτων του ανθρώπου και τις πρακτικές που υφίστανται στα κράτη μέλη».

Το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί συγκριτικά πρόσφατο κλάδο του διεθνούς δικαίου ο οποίος δημιουργήθηκε ουσιαστικά μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Έκτοτε έχει εξελιχθεί και συνεχίζει να εξελίσσεται σε σταθερή βάση, τόσο μέσω νέων διεθνών συμβάσεων και περιφερειακών νομοθετικών μέτρων όσο και μέσω της δικαστικής ερμηνείας. Οι κυριότερες διεθνείς πράξεις των Ηνωμένων Εθνών στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι (με χρονολογική σειρά) οι εξής:

- Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1948
- Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (ICCPR), 1966²¹²
- Πρώτο και δεύτερο προαιρετικό πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, 1966 και 1989
- Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα, 1966
- Διεθνής Σύμβαση για την κατάργηση πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων, 1966
- Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, 1979
- Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων, 1984²¹³
- Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, 1989²¹⁴
- Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, 2006 και
- Διεθνής σύμβαση για την προστασία όλων των προσώπων από βίαιη εξαφάνιση, 2006.

Σε καμία διάταξη των ανωτέρω πράξεων δεν αναγνωρίζεται το δικαίωμα ασύλου²¹⁵. Ωστόσο, στο άρθρο 3 της σύμβασης κατά των βασανιστηρίων κατοχυρώνεται η αρχή της μη επαναπροώθησης. Παρότι η αρχή αυτή δεν διατυπώνεται ρητά, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει αποφανθεί ότι συνάγεται από την απαγόρευση των βασανιστηρίων που προβλέπεται στο άρθρο 7 του διεθνούς συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα²¹⁶.

Εφαρμογή στην ερμηνεία των πράξεων του ΚΕΣΑ έχουν και άλλες πράξεις του διεθνούς δικαίου. Σε αυτές περιλαμβάνονται συμβάσεις στις οποίες γίνεται άμεση ή έμμεση αναφορά στα άρθρα 12 και 17 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και οι οποίες διέπουν τον αποκλεισμό από το καθεστώς του πρόσφυγα και την επικουρική προστασία, όπως οι ακόλουθες:

²¹² Γίνεται ρητή αναφορά στο έγγραφο της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με τίτλο Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών και των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, της 12ης Σεπτεμβρίου 2001, COM (2001) 510 τελικό, σ. 5.

²¹³ Γίνεται ρητή αναφορά στο ό.π., σ. 5.

²¹⁴ Ιδίως η αρχή του μείζονος συμφέροντος του παιδιού στην οποία γίνεται ρητή αναφορά στην αιτιολογική σκέψη 18 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

²¹⁵ Παρότι στη σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού δεν αναγνωρίζεται το δικαίωμα ασύλου, το άρθρο 22 παράγραφος 1 ορίζει ως εξής: «Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου ένα παιδί, το οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου, είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να χαιρεί της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα, στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη».

²¹⁶ Βλέπε για παράδειγμα: Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, *General Comment No 20: Article 7 (Prohibition of Torture, or Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)*, της 10ης Μαρτίου 1992, σημείο 9· Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, απόψεις της 30ής Ιουλίου 1993, *Joseph Kindler κατά Καναδά*, ανακοίνωση αριθ. 470/1991, σημείο 13.1· και Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, *General Comment No 31: The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant*, της 26ης Μαΐου 2004, σημείο 12.

- Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, 1945
- Σύμβαση για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος της γενοκτονίας, 1948
- Οι τέσσερις συμβάσεις της Γενεύης, 1949, και τα πρόσθετα πρωτόκολλα I και II, 1977
- Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη και καταστολή του εγκλήματος του φυλετικού διαχωρισμού (απαρτχάιντ), 1973 και
- Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, 1998.

Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι στην ερμηνεία των ρητρών αποκλεισμού έχουν εφαρμογή και άλλες πράξεις, όπως τα καταστατικά των διεθνών ποινικών δικαστηρίων για την *πρώην Γιουγκοσλαβία* (1993) και τη *Ρουάντα* (1994). Εξίσου σημαντικές είναι και οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας και τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και οι αποφάσεις για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας²¹⁷.

Όπως και στην περίπτωση της ΕΣΔΑ και της σύμβασης για τους πρόσφυγες, πρέπει να θεωρηθεί ότι οι εν λόγω διεθνείς συμβάσεις έχουν διττό αποτέλεσμα: πρώτον, όσον αφορά τη σημασία τους για το πρωτογενές και το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ και, δεύτερον, όσον αφορά τον βαθμό στον οποίο είναι σημαντικές για την εφαρμογή του εθνικού δικαίου των κρατών μελών.

Το αποτέλεσμα των γενικών αναφορών που κάνουν οι συμβάσεις αυτές στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ επισημαίνεται ήδη στην *ενότητα 2.1.1* ανωτέρω (σ. 24-28). Οι αρχές που κατοχυρώνουν πρέπει να τηρούνται κατά την ερμηνεία των γενικών αρχών του δικαίου της ΕΕ. Ωστόσο, η ερμηνεία των διατάξεών τους δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του ΔΕΕ, εκτός εάν έχουν πράγματι ενσωματωθεί στο δίκαιο της ΕΕ, οπότε στην περίπτωση αυτή εφαρμόζεται η αρχή της παραπομπής²¹⁸. Ως εκ τούτου, το ΔΕΕ έκρινε εαυτό αρμόδιο να προβεί σε ερμηνεία του άρθρου 1Δ της σύμβασης για τους πρόσφυγες [σχετικά με το καθεστώς των Παλαιστινίων που λαμβάνουν βοήθεια από το Γραφείο Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή (UNRWA)] και συναφών διεθνών πράξεων, διότι το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ [νυν άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] προβλέπει αποκλεισμό από το καθεστώς του πρόσφυγα σε περίπτωση που ο αιτών «εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 1 σημείου Δ της [σύμβασης για τους πρόσφυγες]»²¹⁹.

Παρότι ούτε η Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων ούτε η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι δικαστήρια και οι αποφάσεις τους δεν είναι νομικά δεσμευτικές για τα συμβαλλόμενα κράτη, οι συνήγοροι δύνανται μολαταύτα να επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων τις αποφάσεις τους ως δυνητική περαιτέρω πηγή ερμηνείας²²⁰.

Παρά τη σημασία των διεθνών συμβάσεων για την ερμηνεία της νομοθεσίας σχετικά με το ΚΕΣΑ, η συνάφειά τους έχει όρια. Αυτό καταδείχθηκε σαφώς από το ΔΕΕ στην απόφαση *Diakité*, στο πλαίσιο της οποίας εξετάστηκε η συνάφεια του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου (ήτοι οι συμβάσεις της Γενεύης του 1949 και τα πρόσθετα πρωτόκολλά τους του 1977) για την ερμηνεία του άρθρου 15 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ. Μολονότι η ορολογία που χρησιμοποιείται στο εν λόγω άρθρο απηχεί την αντίστοιχη ορολογία του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, και ειδικότερα ο όρος «διεθνής ή εσωτερική ένοπλη σύρραξη», η ερμηνεία της διάταξης βάσει του συγκεκριμένου κλάδου του διεθνούς δικαίου δεν έγινε δεκτή από το ΔΕΕ διότι δεν

²¹⁷ Βλέπε αιτιολογική σκέψη 31 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Βλέπε ιδίως S/RES/1373 της 28ης Σεπτεμβρίου 2001 και S/RES/1377 της 12ης Νοεμβρίου 2001.

²¹⁸ Απόφαση του ΔΕΕ, *Qurbani*, ό.π., υποσημείωση 41.

²¹⁹ Απόφαση του ΔΕΕ, *Bolbol*, ό.π., υποσημείωση 3· και απόφαση του ΔΕΕ, *El Kott και λουτοί*, ό.π., υποσημείωση 121.

²²⁰ Βλέπε εν προκειμένω την ανάλυση του πρώην προέδρου της Επιτροπής κατά των βασανιστηρίων: F.M. Mariño Menéndez, «Recent Jurisprudence of the United Nations Committee against Torture and the International Protection of Refugees», RSQ (2015), σ. 61-78.

ήταν σύμφωνη με την οικονομία και τον σκοπό της επικουρικής προστασίας²²¹. Ως εκ τούτου, έπρεπε να δοθεί διαφορετική έννοια στον όρο «εσωτερική ένοπλη σύρραξη»²²².

3.4.3 Δίκαιο της ΕΕ και εθνικό δίκαιο των κρατών μελών της ΕΕ

Στο τέλος της εισαγωγής στην ενότητα 3.4 (σ. 79) παρουσιάζεται συνοπτικά το αποτέλεσμα ευνοϊκότερων διατάξεων του εθνικού δικαίου. Ωστόσο, το ζήτημα αυτό δεν περιορίζεται στην περίπτωση που προβλέπεται στο άρθρο 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και στο άρθρο 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Ενδέχεται να προκύψει, και μάλιστα προκύπτει συχνά, στο γενικότερο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης μεταξύ του εθνικού δικαίου των κρατών μελών και του εφαρμοστέου δικαίου της ΕΕ, ειδικότερα όσον αφορά τον Χάρτη της ΕΕ.

Από τη σκοπιά του δικαίου της ΕΕ, η σχέση μεταξύ του δικαίου της ΕΕ και του συνταγματικού δικαίου για τα πρότυπα δίκαιης δίκης διέπεται εν μέρει από τις αρχές της ΕΕ περί υπεροχής και άμεσου αποτελέσματος και εν μέρει από τη νομολογία του ΔΕΕ. Οι αρχές αυτές προϋποθέτουν ότι η εφαρμογή των διατάξεων του εθνικού δικαίου υπόκειται στην κυρίαρχη αρχή της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ κατά την εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου της ΕΕ. Η αρχή αυτή υπερισχύει του εθνικού δικαίου (συμπεριλαμβανομένου του συνταγματικού δικαίου) όταν τα κράτη μέλη διαπράττουν πράξεις δεκτικές προσφυγής βάσει του δικαίου της ΕΕ (βλέπε ενότητα 3.3 ανωτέρω, σ. 72-78).

Το ζήτημα της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ έναντι του εθνικού συνταγματικού δικαίου εξετάστηκε σε δύο υποθέσεις σχετικά με την εκτέλεση ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης σύμφωνα με την απόφαση-πλαίσιο 2002/548/ΔΕΥ. Ως παράγωγο δίκαιο της ΕΕ, η απόφαση-πλαίσιο παρουσιάζει ομοιότητες με τον κανονισμό Δουβλίνο III, στον βαθμό που αμφότερα τα συστήματα βασίζονται στην έννοια της «αμοιβαίας εμπιστοσύνης» μεταξύ των κρατών μελών²²³. Το επίδικο ζήτημα στην απόφαση *Melloni*²²⁴ αποτελεί παράδειγμα περίπτωσης στην οποία οι ενέργειες του κράτους μέλους καθορίζονται εξ ολοκλήρου από το δίκαιο της ΕΕ. Στην απόφαση *Melloni*, το ΔΕΕ κλήθηκε να εξετάσει αν το άρθρο 53 του Χάρτη, σε συνδυασμό με τα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη, παρείχε σε κράτος μέλος την ευχέρεια να προβεί σε παράδοση ερήμην καταδικασθέντος προσώπου υπό τον όρο ότι η καταδικαστική απόφαση υπόκειται σε έλεγχο νομιμότητας στο κράτος που ζητεί την έκδοση. Αυτό έγινε προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν δυσμενείς επιπτώσεις στο δικαίωμα αμερόληπτου δικαστηρίου και στα δικαιώματα υπεράσπισης που κατοχυρώνονται από το σύνταγμα του κράτους μέλους. Το ΔΕΕ επισήμανε ότι σκοπός του κράτους μέλους ήταν να καθοριστεί αν το άρθρο 53 του Χάρτη παρέχει εν γένει σε κράτος μέλος τη δυνατότητα να εφαρμόσει τον διασφαλιζόμενο από το Σύνταγμα του βαθμό προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, οσάκις είναι υψηλότερος από εκείνον του Χάρτη. Το ΔΕΕ έκρινε ότι η ερμηνεία αυτή δεν μπορούσε να γίνει δεκτή, διότι θα έθιγε την αρχή της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ, και πρόσθεσε τα εξής:

Όντως, κατά πάγια νομολογία, δυνάμει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, η οποία αποτελεί ουσιώδες χαρακτηριστικό γνώρισμα της έννομης τάξης της Ένωσης [...] το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος επικαλείται διατάξεις του εθνικού δικαίου, έστω

²²¹ Απόφαση του ΔΕΕ, *Diakité*, ό.π., υποσημείωση 134, σκέψεις 20-26.

²²² Ό.π., σκέψεις 27-35.

²²³ Απόφαση του ΔΕΕ (τιμήμα μείζονος συνθέσεως) της 26ης Φεβρουαρίου 2013 στην υπόθεση C-399/11, *Stefano Melloni κατά Ministerio Fiscal*, EU:C:2013:107, σκέψη 63.

²²⁴ Ό.π., σκέψεις 55-64.

και συνταγματικής φύσεως, δεν μπορεί να θίγει την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης στην επικράτεια του εν λόγω κράτους [...]²²⁵.

Στην απόφαση *Jeremy F.*²²⁶, το ζητούμενο ήταν να διερευνηθεί κατά πόσον ο αιτών είχε δικαίωμα προσφυγής κατά της απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου περί απομάκρυνσής του σε εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης σε βάρος του. Στην απόφαση-πλαίσιο δεν περιλαμβανόταν διάταξη σχετικά με ζητήματα αυτού του είδους. Το ΔΕΕ έκρινε ότι, ανεξαρτήτως των εγγυήσεων που προβλέπει ρητώς η απόφαση-πλαίσιο, το γεγονός ότι η απόφαση δεν ορίζει δικαίωμα άσκησης ένδικου μέσου με ανασταλτικό αποτέλεσμα κατά αποφάσεων που αφορούν το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να προβλέπουν ένα τέτοιο δικαίωμα²²⁷. Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η απόφαση-πλαίσιο παρέχει στις εθνικές αρχές περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες εφαρμογής για την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει, ιδίως ως προς τη δυνατότητα άσκησης ένδικου μέσου με ανασταλτικό αποτέλεσμα κατά των σχετικών με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αποφάσεων²²⁸. Δεδομένου ότι η διαδικασία απομάκρυνσης ακολουθούσε τη δικαστική οδό, ήταν σκόπιμο να εφαρμοστούν οι διατάξεις του εθνικού δικαίου βάσει των συνταγματικών του κανόνων, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού του δικαιώματος αμερόληπτου δικαστηρίου, υπό την προϋπόθεση ότι δεν εμποδιζόταν η εφαρμογή της απόφασης-πλαισίου²²⁹. Εν γένει, καταστάσεις αυτού του είδους ενδέχεται να ανακύπτουν συχνά στο δικονομικό δίκαιο, στο πλαίσιο του οποίου τα κράτη μέλη διαθέτουν δικονομική αυτονομία²³⁰, αλλά είναι επίσης πιθανό να ανακύψουν και στον τομέα του ουσιαστικού δικαίου σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα²³¹.

Ενδιαφέρον εν προκειμένω παρουσιάζει η θέση ορισμένων εθνικών συνταγματικών δικαστηρίων ή ανώτατων δικαστηρίων. Για παράδειγμα, μετά την απόφαση *Frontini* του 1973 το ιταλικό Συνταγματικό Δικαστήριο υιοθέτησε μια θεωρία σύμφωνα με την οποία το δίκαιο της ΕΕ μπορεί να παρεκκλίνει από τους συνήθεις κανόνες συνταγματικού δικαίου αλλά όχι από ορισμένες θεμελιώδεις αρχές ή αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα των προσώπων²³². Στις αποφάσεις που εξέδωσε το 1974 και το 1986 στις υποθέσεις *Solange I* και *Solange II* αντιστοίχως, το γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο ανέπτυξε τη λεγόμενη αρχή *Solange*, κάνοντας ρητή αναφορά στη θεωρία του αντίστοιχου ιταλικού δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή, την οποία επικαλούνται διάφορα συνταγματικά ή ανώτατα δικαστήρια στα κράτη μέλη της ΕΕ, δέχεται την υπεροχή του δικαίου της ΕΕ ακόμη και έναντι του εθνικού συνταγματικού δικαίου, στον βαθμό που η Ευρωπαϊκή Ένωση γενικότερα και η νομολογία του ΔΕΕ ειδικότερα εγγυώνται αποτελεσματική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων συγκρίσιμη, ως προς το βασικό της περιεχόμενο, με την αντίστοιχη προστασία που απαιτείται βάσει της εθνικής συνταγματικής τάξης της Γερμανίας²³³. Η εν λόγω αρχή *Solange* αντανακλάται επίσης στη συνταγματική νομολογία και άλλων κρατών μελών, για παράδειγμα της Πολωνίας²³⁴ και της Λιθουανίας²³⁵.

²²⁵ Ο.π., σκέψη 59.

²²⁶ Απόφαση του ΔΕΕ της 20ής Μαΐου 2013 στην υπόθεση C-168/13 PPU, *Jeremy F κατά Premier ministre*, EU:C:2013:358.

²²⁷ Ο.π., σκέψη 51.

²²⁸ Ο.π., σκέψη 52.

²²⁹ Ο.π., σκέψη 53.

²³⁰ Το άρθρο 19 της ΣΕΕ ορίζει ότι τα κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.

²³¹ Βλέπε, για παράδειγμα, τη θέση του ΔΕΕ στην υπόθεση *B και D* (ό.π., υποσημείωση 62, σκέψεις 113-121) σε σύγκριση με τη θέση του ΔΕΕ στην υπόθεση *M'Boj* (ό.π., υποσημείωση 62, σκέψεις 43-44).

²³² B. de Witte, «Constitutional Aspects of European Union Membership in the Original Six Member States: Model Solutions for the Applicant Countries?», στο A. E. Kellermann, W de Zwaan και J. Czuczai (επιμ.), *EU Enlargement – The Constitutional Impact at EU and National Level* (TMC Asser Press, 2001), σ. 74-75. Βλέπε επίσης την απόφαση του 1989 του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ιταλικής Δημοκρατίας στην υπόθεση *Fragd* (*Rivistaitaliana di dirittopubblicocomunitario*, 1991, αριθ. 232).

²³³ Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1986, 339 2 BvR 197/83 (βλέπε ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα).

²³⁴ Συνταγματικό Δικαστήριο (Πολωνία), απόφαση της 11ης Μαΐου 2005, K 18/04.

²³⁵ Συνταγματικό Δικαστήριο (Λιθουανία), απόφαση της 14ης Μαρτίου 2006, υπόθεση αριθ. 17/02.24/02-06703-22/04.

Ωστόσο, σε περίπτωση που οι διατάξεις του εθνικού δικαίου δεν είναι ασυμβίβαστες με τις διατάξεις του δικαίου της ΕΕ, το εθνικό δικαστήριο οφείλει κατά γενικό κανόνα να τις εφαρμόζει στο πλαίσιο της εφαρμογής των επίμαχων διατάξεων του δικαίου της ΕΕ.

Σε περίπτωση που το εθνικό δικαστήριο δεν εφαρμόζει το δίκαιο της ΕΕ, θα εφαρμόσει τη συναφή εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να μεριμνά ώστε να καθίσταται σαφές ότι το εφαρμοστέο δίκαιο είναι το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους, ούτως ώστε η παροχή ανθρωπιστικής ή διακριτικής προστασίας βάσει του εθνικού δικαίου να μην συγχέεται, για παράδειγμα, με τις διατάξεις περί προστασίας βάσει του δικαίου της ΕΕ²³⁶.

3.4.4 Η σχέση μεταξύ της ΕΣΔΑ και του εθνικού δικαίου: η αρχή της επικουρικότητας

Σύμφωνα με τη διατύπωση του ΔΕΕ στην υπόθεση *Åkerberg Fransson*, η ΕΣΔΑ δεν είναι ακόμη «τυπικώς ενταγμένη στην έννομη τάξη της Ένωσης»²³⁷. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΣΔΑ δεν μπορεί να θεωρηθεί μέρος του ΚΕΣΑ. Ωστόσο, σημασία για τους δικαστές των κρατών μελών που εκδικάζουν υποθέσεις ασύλου δεν έχει μόνο η σχέση μεταξύ του δικαίου της ΕΕ και της ΕΣΔΑ, αλλά και η σχέση μεταξύ της ΕΣΔΑ και του εθνικού δικαίου. Διάφορα παραδείγματα αποφάσεων του ΕΔΔΑ κατά κρατών μελών της ΕΕ σε υποθέσεις σχετικές με αιτούντες άσυλο, στις οποίες το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση ορισμένων δικαιωμάτων που προβλέπονται στην ΕΣΔΑ, καταδεικνύουν τη συνάφεια της σχέσης μεταξύ της ΕΣΔΑ και του εθνικού δικαίου στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ. Η συνάφεια αυτή δεν υφίσταται μόνο σε υποθέσεις στις οποίες το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση της ΕΣΔΑ βάσει επιχειρηματολογίας που έλαβε, μεταξύ άλλων, υπόψη τη νομική κατάσταση βάσει του δικαίου της ΕΕ²³⁸, αλλά διαπιστώνεται και σε υποθέσεις σχετικές με την παροχή αποτελεσματικής ένδικης προστασίας σε αιτούντες άσυλο στις οποίες το ΕΔΔΑ δεν είχε λάβει υπόψη το δίκαιο της ΕΕ, παρότι θα μπορούσε να το είχε πράξει²³⁹.

Εν γένει, όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της ΕΣΔΑ και του εθνικού δικαίου, η κρίσιμη αρχή είναι η αρχή της επικουρικότητας, η οποία αποτελεί μέρος του άρθρου 1 της ΕΣΔΑ. Αυτό σημαίνει ότι:

[Ο] μηχανισμός προστασίας που καθιέρωσε η Σύμβαση είναι επικουρικός προς τα εθνικά συστήματα που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα [...]. Η Σύμβαση αναθέτει, καταρχάς, σε κάθε συμβαλλόμενο κράτος, το καθήκον διασφάλισης των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που κατοχυρώνει. Τα όργανα που έχει δημιουργήσει συνεισφέρουν και εκείνα στο καθήκον αυτό, αλλά συμμετέχουν μόνο στο πλαίσιο κατ' αντιμωλία διαδικασίας και εφόσον έχουν εξαντληθεί όλα τα εθνικά ένδικα μέσα (άρθρο 26)²⁴⁰.

Ως εκ τούτου, σκοπός της ΕΣΔΑ και του ΕΔΔΑ εξακολουθεί να είναι η παροχή ενός ευρωπαϊκού ελάχιστου προτύπου. Ωστόσο, στον τομέα του ασύλου, όπως το θέτει ο δικαστής Villiger στη συγκλίνουσα γνώμη του στην απόφαση *M.S.S.*, η εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας

²³⁶ Απόφαση του ΔΕΕ, *M'Bodj*, ό.π., υποσημείωση 62· και απόφαση του ΔΕΕ, *B και D*, ό.π., υποσημείωση 62.

²³⁷ Απόφαση του ΔΕΕ, *Åkerberg Fransson*, ό.π., υποσημείωση 50, σκέψη 44.

²³⁸ Βλέπε, για παράδειγμα, αποφάσεις στις υποθέσεις *Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, ό.π., υποσημείωση 206, σκέψεις 220-226, και *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, ό.π., υποσημείωση 203, σκέψη 263.

²³⁹ Βλέπε, για παράδειγμα, παραβιάσεις της ΕΣΔΑ στις ακόλουθες υποθέσεις: απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2012, *I.M. κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 9152/09· απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, *S.J. κατά Βελγίου*, προσφυγή αριθ. 70055/10· και απόφαση της 22ας Απριλίου 2014, *A.C. και λοιποί κατά Ισπανίας*, προσφυγή αριθ. 6528/11.

²⁴⁰ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 7ης Δεκεμβρίου 1976, *Handyside κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 5493/72, σκέψη 48.

θα ήταν μάλλον εσφαλμένη σε μια υπόθεση όπως η υπόθεση *M.S.S.*, στην οποία το ζήτημα αφορά ένα απόλυτο δικαίωμα, όπως το άρθρο 3. Προσθέτει επίσης ότι:

Η αρχή της επικουρικότητας ικανοποιήθηκε στην προκειμένη περίπτωση με τη ρητή ή σιωπηρή εξέταση της αιτίας υπό το πρίσμα διαφόρων προϋποθέσεων παραδεκτού, και ιδίως υπό το πρίσμα της εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων (η οποία αποτελεί αφ' εαυτής την κατεξοχήν εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας). Η επικουρικότητα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, για παράδειγμα, στην εφαρμογή των δεύτερων παραγράφων των άρθρων 8 έως 11 της Σύμβασης. Ο ρόλος της πρέπει ωστόσο να περιοριστεί περαιτέρω υπό το πρίσμα μιας βασικής διάταξης όπως το άρθρο 3, λαμβανομένης υπόψη της καίριας σημασίας της επαναπροώθησης του προσφεύγοντος στην προκειμένη περίπτωση²⁴¹.

3.5 Υποβολή αίτησης στο ΔΕΕ για έκδοση προδικαστικής απόφασης σύμφωνα με το άρθρο 267 της ΣΛΕΕ

Το ΔΕΕ είναι αρμόδιο να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις επί της ερμηνείας των Συνθηκών και επί του κύρους και της ερμηνείας των πράξεων των θεσμικών ή λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης (άρθρο 267 της ΣΛΕΕ). Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται η δικαιοδοσία δεσμευτικής ερμηνείας τόσο του πρωτογενούς όσο και του παράγωγου δικαίου της ΕΕ που αφορά το ΚΕΣΑ²⁴². Από τον Δεκέμβριο του 2009, η δικαιοδοσία αυτή επεκτάθηκε πλήρως με τη Συνθήκη της Λισαβόνας ώστε να καλύπτει επίσης θέματα ασύλου (και μετανάστευσης)²⁴³. Προκειμένου να διευκρινιστεί αυτό το σύστημα παραπομπής, στην παρούσα ενότητα εξετάζονται το δικαίωμα και η υποχρέωση των δικαστηρίων των κρατών μελών να υποβάλλουν αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης (ενότητα 3.5.1, σ. 93-95), η μορφή και το περιεχόμενο των εν λόγω αιτήσεων (ενότητα 3.5.2, σ. 95-98), καθώς και η διαδικασία ενώπιον του ΔΕΕ (ενότητα 3.5.3, σ. 98).

3.5.1 Το δικαίωμα και η υποχρέωση υποβολής αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης

«Δικαστήριο κράτους μέλους, ενώπιον του οποίου ανακύπτει [ζήτημα εξακρίβωσης της πραγματικής έννοιας ή του κύρους οποιασδήποτε διάταξης της συναφούς νομολογίας της ΕΕ], δύναται, αν κρίνει ότι απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης, να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο για να αποφανθεί επ' αυτού»²⁴⁴.

Κατά την εξέταση της ανάγκης παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να έχει κατά νου ότι το ΔΕΕ έχει την εξουσία να χαρακτηρίσει μη παραδεκτή την παραπομπή, σε περίπτωση που αφορά, για παράδειγμα, ζητήματα τα οποία δεν έχουν υποβληθεί στο αιτούν δικαστήριο για την έκδοση απόφασης²⁴⁵. Κατά γενικό κανόνα, ένα δικαστήριο χαμηλότερου βαθμού έχει το δικαίωμα αλλά όχι την υποχρέωση να υποβάλει αίτηση έκδοσης προδικαστικής

²⁴¹ Συγκλίνουσα γνώμη του δικαστή Villiger, στην υπόθεση *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, ό.π., υποσημείωση 203.

²⁴² Στην απόφαση *Rheinmühlen-Düsseldorf κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel* (απόφαση του ΔΕΕ της 12ης Φεβρουαρίου 1974, υπόθεση 146/73, EU:C:1974:12) το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι ήταν «ουσιώδες για τη διατήρηση του κοινοτικού χαρακτήρα του παρεχόμενου από την [ΕΕ] δικαιώματος» και «αποσκοπεί στο να διασφαλίσει [...] σ' αυτό το δικαίωμα το ίδιο αποτέλεσμα σε όλα τα κράτη [μέλη] [...]».

²⁴³ Το πρώην άρθρο 68 της ΣΕΚ τροποποίησε το άρθρο 234 (νυν άρθρο 267 της ΣΛΕΕ) ώστε να γίνεται παραπομπή μόνο από εθνικά δικαστήρια «[των οποίων] οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου».

²⁴⁴ Νυν άρθρο 267 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 68 της ΣΕΚ, όπως τροποποιήθηκε από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ).

²⁴⁵ Απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 16ης Δεκεμβρίου 2008 στην υπόθεση C-210/06, *Cartesio Okató és Szolgáltató bt*, EU:C:2008:723.

απόφασης. Το ίδιο ισχύει και όταν τίθεται ζήτημα κύρους μιας συγκεκριμένης νομικής πράξης της ΕΕ, εάν το δικαστήριο χαμηλότερου βαθμού κρίνει ότι η νομική πράξη της ΕΕ που πρέπει να εφαρμοστεί είναι έγκυρη. Αυτό, ωστόσο, έρχεται σε αντίθεση με το καθήκον του δικαστηρίου χαμηλότερου βαθμού να υποβάλλει αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης όταν θεωρεί ότι το δίκαιο της ΕΕ ενδέχεται να μην είναι έγκυρο, δεδομένου ότι, επί του θέματος αυτού, το ΔΕΕ απολαύει αποκλειστικής δικαιοδοσίας σε σχέση με ζητήματα που αφορούν το κύρος του δικαίου της ΕΕ²⁴⁶. Το ζήτημα του κατά πόσον μια απόφαση δικαστηρίου υπόκειται σε ένδικα μέσα δεν πρέπει να εξετάζεται κατά γενικό κανόνα, αλλά πάντα σε σχέση με τη συγκεκριμένη υπό εξέταση υπόθεση. Ωστόσο, τα εν λόγω ένδικα μέσα δεν περιορίζονται στα τακτικά ένδικα μέσα, αλλά περιλαμβάνουν επίσης κάθε είδους έκτακτο ένδικο μέσο, το οποίο ενδέχεται μάλιστα να υπόκειται σε χορήγηση έγκρισης από το ανώτερο δικαστήριο²⁴⁷.

Έχοντας υπόψη την αρχή της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ έναντι του εθνικού δικαίου, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι όταν υπάρχει δεσμευτική νομική γνωμοδότηση ανώτερου δικαστηρίου σε συγκεκριμένη υπόθεση, αυτή δεν πρέπει να ακολουθείται εφόσον μπορεί να οδηγήσει σε παραβίαση των απαιτήσεων του δικαίου της ΕΕ, αν και σε τέτοιες περιπτώσεις θα ήταν αναμφίβολα συνετό εκ μέρους του δικαστηρίου χαμηλότερου βαθμού να υποβάλει αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης στο ΔΕΕ επί του ζητήματος αυτού, εκτός εάν πρόκειται για *acte éclairé* από το ΔΕΕ (βλέπε κατωτέρω)²⁴⁸.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας, με την οποία τέθηκαν εκ νέου σε ισχύ οι προηγούμενες διατάξεις των Συνθηκών, προβλέπει, με ισχύ από την 1η Δεκεμβρίου 2009, ότι όταν τέτοιο ζήτημα ανακύπτει ενώπιον δικαστηρίου τελευταίου βαθμού στον τομέα του ασύλου, η παραπομπή αυτή είναι υποχρεωτική²⁴⁹. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι απλώς και μόνο η προβολή ζητήματος σχετικού με την ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ από τους διαδίκους θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε υποχρεωτική παραπομπή. Το ΔΕΕ έχει εκδώσει έγγραφο καθοδήγησης σύμφωνα με το οποίο η παραπομπή δεν είναι υποχρεωτική βάσει της διάταξης αυτής στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- 1) όταν το ζήτημα δεν είναι σημαντικό για την έκβαση της διαδικασίας·
- 2) σε περιπτώσεις «*acte éclairé*» στις οποίες το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί επί της ερμηνείας του δικαίου είτε άμεσα είτε σε ουσιαστικά παρόμοιες περιστάσεις· και
- 3) σε περιπτώσεις «*acte clair*» στις οποίες το εθνικό δικαστήριο θεωρεί ότι η ορθή εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ είναι τόσο σαφής ώστε να μην αφήνει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία²⁵⁰.

Ωστόσο, σε περίπτωση που ανακύψει νέο ζήτημα ερμηνείας γενικού ενδιαφέροντος ή σε περίπτωση που η υφιστάμενη νομολογία του ΔΕΕ δεν φαίνεται να έχει εφαρμογή σε νέα σειρά πραγματικών περιστατικών, ο μηχανισμός προδικαστικής παραπομπής μπορεί να αποβεί ιδιαίτερος χρήσιμος.

²⁴⁶ Απόφαση του ΔΕΕ της 22ας Οκτωβρίου 1987 στην υπόθεση 314/85, *Foto-Frost κατά Hauptzollamt Lübeck-Ost*, EU:C:1987:452.

²⁴⁷ Απόφαση του ΔΕΕ της 4ης Ιουνίου 2002 στην υπόθεση C-99/00, *Kenny Roland Lyckeskog*, EU:C:2002:329.

²⁴⁸ Βλέπε υπόθεση *Georgi Ivanov Elchinov κατά Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa* (απόφαση του ΔΕΕ της 5ης Οκτωβρίου 2010, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-173/09, EU:C:2010:581), στο πλαίσιο της οποίας το Ανώτατο Δικαστήριο της Βουλγαρίας είχε ακυρώσει την απόφαση δικαστηρίου χαμηλότερου βαθμού και είχε αναπέμψει την υπόθεση προκειμένου να συζητηθεί εκ νέου. Ωστόσο, το δικαστήριο χαμηλότερου βαθμού δεν ήταν σε θέση να εκδώσει απόφαση που να συνάδει τόσο με το δίκαιο της ΕΕ όσο και με τη δεσμευτική απόφαση του ανώτερου εθνικού δικαστηρίου. Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι το δικαστήριο χαμηλότερου βαθμού πρέπει να παρεκκλίνει από την εθνική δικαστική διαδικασία και τη δεσμευτική νομική γνωμοδότηση προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με το δίκαιο της ΕΕ. Βλέπε επίσης απόφαση του ΔΕΕ της 15ης Ιανουαρίου 2013, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-416/10, *Josef Križan και Λουίσι κατά Slovenská inšpekcia životného prostredia*, EU:C:2013:8, σχετικά με παρόμοια κατάσταση που προέκυψε μεταξύ του Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανώτατου Δικαστηρίου της Σλοβακίας.

²⁴⁹ Άρθρο 267 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 234 της ΣΕΚ).

²⁵⁰ Απόφαση του ΔΕΕ, *CILFIT*, ό.π., υποσημείωση 129.

Στην απόφαση *Cartesio*²⁵¹, το ΔΕΕ κατέστησε σαφές ότι το δικαίωμα κάθε δικαστηρίου κράτους μέλους να διατάζει προδικαστική παραπομπή δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση από την εφαρμογή κανόνα εθνικού δικαίου ο οποίος επιτρέπει στο κατ' έφεση δικάζον δικαστήριο να μεταρρυθμίσει την απόφαση η οποία διατάσσει την προδικαστική παραπομπή, να καταργήσει την παραπομπή και να διατάξει το δικαστήριο που εξέδωσε την εν λόγω απόφαση να επαναλάβει την ανασταλείσα εσωτερικού δικαίου διαδικασία. Το ΔΕΕ έκρινε ότι η εκτίμηση της λυσιτέλειας και της αναγκαιότητας του προδικαστικού ερωτήματος αποτελεί, καταρχήν, αποκλειστικώς και μόνον ευθύνη του αιτούντος δικαστηρίου. Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να αντλήσει τις συνέπειες μιας εφετειακής αποφάσεως εκδοθείσας κατά της αποφάσεως που διατάσσει την προδικαστική παραπομπή και, ειδικότερα, να καταλήξει ότι πρέπει είτε να εμμένει στην αίτησή του εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, είτε να την τροποποιήσει, είτε να την αποσύρει.

Η εξουσία οποιουδήποτε δικαστηρίου να διατάξει την παραπομπή αυτή θεωρείται θεμελιώδης για την ορθή λειτουργία της Ένωσης.

3.5.2 Η μορφή και το περιεχόμενο της αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης

Η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης έχει τη μορφή ερωτήσεων που υποβάλλονται από το αιτούν δικαστήριο, αλλά το ΔΕΕ δεν δεσμεύεται από τους συγκεκριμένους όρους της παραπομπής ενώπιόν του. Παρότι η δικαιοδοσία του αντλείται από το αντικείμενο της παραπομπής, το ΔΕΕ μπορεί να επαναπροσδιορίσει το περιεχόμενο του ερωτήματος που παραπέμπεται ενώπιόν του. Σκοπός του ΔΕΕ είναι να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο όλα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ τα οποία μπορεί να του είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί²⁵². Η διαδικασία παραπομπής έχει παρεμπόδιοντα χαρακτήρα και περιορίζεται στην ερμηνεία εκ μέρους του ΔΕΕ των διατάξεων της συναφούς νομοθεσίας της ΕΕ που αποτελεί το αντικείμενο του προδικαστικού ερωτήματος. Άλλα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν το δικαίωμα να παρέμβουν, ενώ μπορούν να ακουστούν και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, εφόσον τους έχει ήδη επιτραπεί να παρέμβουν στην εσωτερική διαδικασία²⁵³. Η απόφαση του ΔΕΕ σχετικά με την ερμηνεία των επίμαχων διατάξεων είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη.

Το ΔΕΕ δεν είναι αρμόδιο να ερμηνεύει άμεσα οποιαδήποτε διεθνή συνθήκη ή σύμβαση στην οποία η ΕΕ δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος, ακόμη και αν η επίμαχη συνθήκη ή σύμβαση ενδέχεται να είναι δεσμευτική για το αιτούν δικαστήριο και να έχει εφαρμογή στο καθεστώς μεταχείρισης αιτούντων άσυλο²⁵⁴. Δεδομένου, ωστόσο, ότι οι διατάξεις έχουν ενσωματωθεί στο δίκαιο της ΕΕ, το ΔΕΕ διαθέτει σχετική εξουσία βάσει της αρχής της παραπομπής²⁵⁵. Η ενσωμάτωση αυτή πρέπει, ωστόσο, να έχει γίνει με σαφείς όρους, ενώ δεν επαρκεί η απλή

²⁵¹ Απόφαση του ΔΕΕ, *Cartesio*, ό.π., υποσημείωση 245.

²⁵² Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ της 14ης Οκτωβρίου 2010 στην υπόθεση C-243/09, *Günter Fuβ κατά Stadt Halle*, EU:C:2010:609, σκέψεις 39-40 και απόφαση του ΔΕΕ της 13ης Ιουνίου 2013 στην υπόθεση C-45/12, *Office national d'allocation familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS) κατά Radia Hadj Ahmed*, EU:C:2013:390, σκέψη 42.

²⁵³ Άρθρο 96 του κωδικοποιημένου κειμένου του κανονισμού διαδικασίας του Δικαστηρίου, της 25ης Σεπτεμβρίου 2012 [2012] EE L 265/1, όπως τροποποιήθηκε στις 18 Ιουνίου 2013 [2013] EE L 173/65. Κατά την ακροαματική διαδικασία, το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη τις παρατηρήσεις και άλλων τρίτων παρεμβαίνοντων, όπως η UNHCR, που έχουν συμμετάσχει ήδη στην εσωτερική διαδικασία. Επισημαίνεται ότι ο εν λόγω κανονισμός αυτός υπόκειται σε περιοδική επικαιροποίηση.

²⁵⁴ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *Qurbani*, ό.π., υποσημείωση 41, σκέψεις 21-26, στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να προβεί σε ερμηνεία της έννοιας του άρθρου 31 της σύμβασης για τους πρόσφυγες και αποφάνθηκε, κατ' εφαρμογή της απόφασης *TNT Express Nederland BC κατά AXA Versicherung AG* (απόφαση του ΔΕΕ της 4ης Μαΐου 2010, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-533/08, EU:C:2010:243), ότι δεν διαθέτει σχετική δικαιοδοσία.

²⁵⁵ Για παράδειγμα εφαρμογής της παραπομπής, βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *Bolbol*, ό.π., υποσημείωση 3, η οποία εξετάζεται στην ενότητα 3.4.2 ανωτέρω, σ. 86-89.

μνεία του γεγονότος ότι η νομοθεσία της ΕΕ βασίζεται στην εφαρμογή των συγκεκριμένων συνθηκών ή συμβάσεων.

Η υποβολή αίτησης για την έκδοση προδικαστικής απόφασης πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τον κανονισμό διαδικασίας του ΔΕΕ²⁵⁶. Οι διατάξεις που αφορούν την υποβολή αίτησης για την έκδοση προδικαστικής απόφασης περιλαμβάνονται στον τίτλο ΙΙ άρθρα 93 έως 118. Το άρθρο 94 ορίζει ως εξής:

Πλην του κειμένου των υποβαλλομένων στο Δικαστήριο προδικαστικών ερωτημάτων, η αίτηση προδικαστικής απόφασης περιλαμβάνει:

- α) συνοπτική έκθεση του αντικειμένου της διαφοράς, καθώς και των σχετικών διαπιστωθέντων από το αιτούν δικαστήριο πραγματικών περιστατικών ή, τουλάχιστον, έκθεση των πραγματικών στοιχείων στα οποία στηρίζονται τα ερωτήματα·
- β) το περιεχόμενο των δυνητικά εφαρμοστέων εν προκειμένω εθνικών διατάξεων και, ενδεχομένως, τη σχετική εθνική νομολογία·
- γ) έκθεση των λόγων που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ή το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, καθώς και της κατά τη γνώμη του σχέσεως μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής νομοθεσίας.

Το ΔΕΕ έχει εκδώσει επίσης επεξηγηματικό έγγραφο το οποίο παρέχει καθοδήγηση για την υποβολή αιτήσεων προδικαστικών αποφάσεων και **συστάσεις προς τα εθνικά δικαστήρια σχετικές με την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων**²⁵⁷. Επισημαίνεται ότι το ΔΕΕ δεν είναι αρμόδιο ούτε να αποφαινεται επί των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης ούτε να λαμβάνει θέση επί των διαφορετικών απόψεων που προβάλλονται αναφορικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή κανόνων του εθνικού δικαίου. Ωστόσο, επιδιώκει να επιλαμβάνεται της αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης με τον πλέον χρήσιμο τρόπο για το αιτούν δικαστήριο.

Εάν το εθνικό δίκαιο προκύπτει από τη μεταφορά του δικαίου της ΕΕ, το εθνικό δικαστήριο ενδέχεται να πρέπει να εξετάσει, υπό το πρίσμα της απόφασης του ΔΕΕ σχετικά με την ερμηνεία του συναφούς δικαίου της ΕΕ, αν το εθνικό δίκαιο έχει μεταφέρει αποτελεσματικά τις δεσμευτικές διατάξεις των οδηγιών της ΕΕ.

Επιπλέον του άρθρου 94 του κανονισμού διαδικασίας, στις συστάσεις περιλαμβάνεται περαιτέρω καθοδήγηση στα σημεία 20 έως 28. Το αιτούν δικαστήριο πρέπει να έχει κατά νου ότι η αίτησή του για έκδοση προδικαστικής απόφασης «θα αποτελέσει το έγγραφο επί του οποίου θα στηριχθεί η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία» και ότι είναι το μοναδικό έγγραφο που θα κοινοποιηθεί στους διαδίκους της εθνικής δίκης και στους λοιπούς ενδιαφερόμενους προκειμένου να καταθέσουν τις τυχόν γραπτές παρατηρήσεις τους στο ΔΕΕ. Θα πρέπει επίσης να μεταφραστεί από το ΔΕΕ σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ. Ως εκ τούτου, θα πρέπει:

- να είναι διατυπωμένη «κατά τρόπο απλό, σαφή και ακριβή, χωρίς περιττά στοιχεία» (σημείο 21)·
- να είναι «πλήρης και να περιλαμβάνει όλα τα συναφή στοιχεία ώστε να παρέχει [...] τη δυνατότητα κατανόησης των πραγματικών περιστατικών και του κανονιστικού πλαισίου της υποθέσεως της κύριας δίκης» (σημείο 22)·

²⁵⁶ Κανονισμός διαδικασίας του Δικαστηρίου, ό.π., υποσημείωση 253. Υπόκειται σε περιοδική επικαιροποίηση.

²⁵⁷ Συστάσεις προς τα εθνικά δικαστήρια, σχετικές με την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων [2012] ΕΕ L 338/1.

- να περιλαμβάνει, εκτός των υποβαλλομένων στο Δικαστήριο προδικαστικών ερωτημάτων, τις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 94 του κανονισμού διαδικασίας·
- να προσδιορίζει σαφώς τις συναφείς διατάξεις του δικαίου της ΕΕ περιλαμβάνοντας, ενδεχομένως, «σύνοψη των κρίσιμων επιχειρημάτων των διαδίκων στη διαφορά της κύριας δίκης» (σημείο 21)·
- ενδέχεται να είναι χρήσιμο για το Δικαστήριο το αιτούν δικαστήριο να «εκθέσει συνοπτικά την άποψή του ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα ερωτήματα που υποβάλλει προδικαστικώς [...]» (σημείο 24).

Όσον αφορά την παρουσίαση, στις συστάσεις τονίζεται ότι η αίτηση πρέπει να είναι δακτυλογραφημένη και οι σελίδες και οι παράγραφοι να είναι αριθμημένες. Τα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να «παρατίθενται σε διακριτό και σαφώς προσδιοριζόμενο τμήμα [...] κατά προτίμηση στην αρχή ή στο τέλος» και πρέπει να προσδιορίζονται κατά τέτοιον τρόπο ώστε «να είναι κατανοητά καθαυτά, χωρίς να παραπέμπουν στο σκεπτικό της απόφασεως» (σημείο 26). Το ζήτημα της τήρησης της ανωνυμίας των διαδίκων εναπόκειται, καταρχήν, στο αιτούν δικαστήριο κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης (σημεία 27 και 28).

Κατά κανόνα, η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης πρέπει να υποβάλλεται αφού η εθνική διαδικασία φτάσει σε στάδιο κατά το οποίο μπορεί να προσδιοριστεί το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της υπόθεσης. Η αίτηση προδικαστικής απόφασης μπορεί να υποβάλλεται με πρωτοβουλία είτε των διαδίκων ή είτε του ίδιου του αιτούντος δικαστηρίου. Στη δεύτερη περίπτωση, θα πρέπει να παρέχεται στους διαδίκους η δυνατότητα να διατυπώσουν παρατηρήσεις, αλλά η τελική απόφαση περί υποβολής αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης λαμβάνεται αποκλειστικά από το δικαστήριο.

Κατά γενικό κανόνα, θεωρείται ότι η παραπομπή προσδιορισθέντος ζητήματος προς ερμηνεία σε πρώιμο στάδιο μπορεί να παρέχει πλεονεκτήματα, ιδίως όταν η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης υποβάλλεται από εξειδικευμένο δικαστήριο. Ωστόσο, η σύνταξη της αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και αποτελεί εντέλει ευθύνη του αιτούντος δικαστηρίου, παρότι μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή των διαδίκων στην ενώπιόν του δίκη κατά τον προσδιορισμό των όρων της αίτησης.

Αποτέλεσμα της υποβολής αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης είναι η αναστολή της εθνικής δίκης έως ότου το ΔΕΕ εκδώσει την απόφασή του²⁵⁸. Το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει, συνεπώς, να λαμβάνει υπόψη ότι η υποβολή αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε καθυστέρηση και επιπλέον κόστος. Το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει επίσης να εξετάζει τη σκοπιμότητα εξασφάλισης της συμμετοχής δυνητικά ενδιαφερομένων μερών, προκειμένου να καθίστανται διάδικοι στην εθνική δίκη προτού υποβληθεί η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το άρθρο 96 του κανονισμού διαδικασίας περιορίζει τα πρόσωπα που έχουν δικαίωμα υποβολής παρατηρήσεων ενώπιον του ΔΕΕ στους διάδικους της κύριας δίκης, στα κράτη μέλη, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στα θεσμικά όργανα που έχουν εκδώσει την πράξη της οποίας η ερμηνεία αμφισβητείται. Παρά το γεγονός ότι, χάρη στον ρόλο και την εμπειρογνώσια της, η UNHCR μπορεί να διατυπώνει εξαιρετικά χρήσιμες παρατηρήσεις, δεν διαθέτει βάσει του κανονισμού σχετική νομιμοποίηση, εκτός εάν είναι διάδικος στην εθνική δίκη²⁵⁹. Το ίδιο ισχύει και για μη κυβερνητικές οργανώσεις που διαθέτουν σχετική εμπειρογνώσια. Παρότι το άρθρο 97 παρά-

²⁵⁸ Το αιτούν δικαστήριο εξακολουθεί να είναι αρμόδιο να λαμβάνει τα προσωρινά μέτρα που θεωρεί αναγκαία, αλλά το ΔΕΕ πρέπει να ενημερώνεται σχετικά με κάθε διαδικαστική ενέργεια που ενδέχεται να επηρεάσει την παραπομπή, καθώς και σχετικά με την προσθήκη τυχόν νέων διαδίκων στην εθνική διαδικασία.

²⁵⁹ Βλέπε ενότητα 3.1 ανωτέρω, σ. 67-69, στην οποία εξηγείται η θέση της UNHCR.

γραφος 2 του κανονισμού διαδικασίας αναγνωρίζει τη δυνατότητα προσθήκης διαδίκων στη δίκη ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου εν αναμονή της έκδοσης προδικαστικής απόφασης από το ΔΕΕ, οι εν λόγω πρόσθετοι διάδικοι πρέπει να αποδέχονται τη διαδικασία στο στάδιο που βρίσκεται τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Οι όροι της αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης θα έχουν ήδη προσδιοριστεί, ωστόσο, προκειμένου οι εν λόγω τρίτοι να έχουν ουσιαστική συμβολή, είναι σαφώς επιθυμητό να συμμετέχουν σε στάδιο κατά το οποίο θα έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν στο εθνικό δικαστήριο παρατηρήσεις που μπορεί να αποβούν χρήσιμες για τη στοιχειοθέτηση της αίτησης έκδοσης προδικαστικής απόφασης.

Το γεγονός ότι το εθνικό δίκαιο προβλέπει ενδεχομένως τη δυνατότητα προσφυγής κατά της απόφασης για την υποβολή αίτησης προδικαστικής απόφασης δεν ακυρώνει την υποβληθείσα αίτηση, εκτός εάν, συνεπεία της προσφυγής αυτής, το εθνικό δικαστήριο ανακαλέσει την αίτησή του για έκδοση προδικαστικής απόφασης πριν από την επίδοση με την οποία γνωστοποιείται στους διαδίκους η ημερομηνία έκδοσης της απόφασης του ΔΕΕ.

Αναλυτικότερες οδηγίες σχετικά με τη διαδικασία υποβολής αίτησης προδικαστικής απόφασης στο ΔΕΕ περιλαμβάνονται σε σχετική δημοσίευση της IARJL²⁶⁰.

3.5.3 Η διαδικασία ενώπιον του ΔΕΕ

Η διαδικασία αυτή ρυθμίζεται από τον Οργανισμό του ΔΕΕ και τον κανονισμό διαδικασίας του Δικαστηρίου. Είναι, ωστόσο, σκόπιμο να επισημανθεί ότι το αιτούν δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να υποβάλει αίτηση για την εφαρμογή της ταχείας και/ή επείγουσας διαδικασίας, όπως ορίζονται στον κανονισμό διαδικασίας²⁶¹.

Έπειτα από την έκδοση της απόφασης του ΔΕΕ επί της ερμηνείας των επίμαχων διατάξεων του δικαίου της ΕΕ, η υπόθεση αναπέμπεται στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο καταλήγει στις διαπιστώσεις του λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τη δεσμευτική ερμηνευτική καθοδήγηση που εξέδωσε το ΔΕΕ. Η καθοδήγηση αυτή είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη.

3.6 Η προσέγγιση των εθνικών δικαστηρίων

Το ΚΕΣΑ αποτελεί μέρος του νομικού συστήματος της ΕΕ και, ως εκ τούτου, έχει καταστεί αναπόσπαστο τμήμα των νομικών συστημάτων των κρατών μελών και δεσμεύει τα δικαστήριά τους²⁶². Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω (ενότητα 3.3, σ. 72-78), οποιεσδήποτε διατάξεις του εθνικού δικαίου έρχονται σε σύγκρουση με αυτό, είτε είναι προγενέστερες είτε μεταγενέστερες του δικαίου της ΕΕ, δεν πρέπει να εφαρμόζονται²⁶³.

Συνάγεται, επομένως, ότι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου της εξασφάλισης ομοιόμορφου συστήματος προστασίας βάσει κοινών διαδικασιών, κρίνεται αναγκαία η καθιέρωση δικαστικού διαλόγου ώστε να διασφαλίζεται η ομοιόμορφη εφαρμογή των διατάξεων του ΚΕΣΑ.

²⁶⁰ IARJL, *Preliminary references to the Court of Justice of the European Union: A Note for national judges handling asylum-related cases*, 2013.

²⁶¹ Η διαδικασία αυτή διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 107 έως 111, αντιστοίχως, του κανονισμού διαδικασίας και αναλύεται διεξοδικότερα στις συστάσεις που περιλαμβάνονται στα σημεία 37-46.

²⁶² Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *Costa*, ό.π., υποσημείωση 147.

²⁶³ Βλέπε απόφαση της 19ης Ιουνίου 1990 στην υπόθεση C-213/89, *The Queen κατά Secretary of State for Transport, ex parte:Factortame Ltd κ.λπ.*, EU:C:1990:257.

Αυτό πραγματοποιείται εν μέρει μέσω διαλόγου μεταξύ του εθνικού αιτούντος δικαστηρίου και του ΔΕΕ επί της παραπομπής συγκεκριμένων ζητημάτων ερμηνείας, ενώ όλα τα κράτη μέλη έχουν επίσης τη δυνατότητα να υποβάλλουν παρατηρήσεις στο ΔΕΕ ως ενδιαφερόμενα μέρη προτού εκδώσει την απόφασή του (βλέπε **ενότητα 3.5** ανωτέρω, σ. 92-98). Ο διάλογος αυτός μπορεί να χαρακτηριστεί ως «κάθετος»²⁶⁴.

Στις εν λόγω περιπτώσεις, το εθνικό αιτούν δικαστήριο οφείλει να εφαρμόσει τη συγκεκριμένη απόφαση στα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης που παρουσιάζεται ενώπιόν του. Αυτό οδηγεί σε πρακτικά παραδείγματα, σε επίπεδο εθνικών δικαστηρίων, του τρόπου με τον οποίο έχει εφαρμοστεί η ερμηνεία του ΔΕΕ.

Δεδομένου ότι όλα τα κράτη μέλη θα χρειαστεί να επιληφθούν παρόμοιων ζητημάτων υπό το φως της απόφασης του ΔΕΕ, παρέχεται σαφές παράδειγμα ενός σημείου εστίασης όπου ο δικαστικός διάλογος μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών (ο οποίος μπορεί να χαρακτηριστεί ως «οριζόντιος» διάλογος) μπορεί να έχει ιδιαίτερη αξία.

Ο οριζόντιος δικαστικός διάλογος είναι επίσης πρόσφορος σε περιπτώσεις στις οποίες το ΔΕΕ δεν έχει προβεί ακόμη στην ερμηνεία σχετικών διατάξεων της νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ. Για να παρουσιάσει τους διάφορους τρόπους ανάπτυξης οριζόντιου δικαστικού διαλόγου, ως πρακτικό παράδειγμα, το ΔΕΕ εξέτασε το ζήτημα της παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα²⁶⁵ στην απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010 στην υπόθεση *Abdulla και λοιποί*²⁶⁶. Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχεία ε) και στ) και το άρθρο 11 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ [νυν άρθρο 11 παράγραφοι 1-2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] πρέπει να ερμηνεύεται με την έννοια ότι:

- α) η μεταβολή των σχετικών περιστάσεων πρέπει να είναι ουσιαστικής και μη προσωρινής φύσεως ώστε να μην υφίσταται πλέον η βάση για τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα και να μην συντρέχουν πλέον άλλοι λόγοι που να δικαιολογούν τον φόβο δίωξης·
- β) οι υπεύθυνοι προστασίας πρέπει να έχουν λάβει εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν τη δίωξη, μεριμνώντας, μεταξύ άλλων, για τη λειτουργία αποτελεσματικού νομικού συστήματος για τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό πράξεων που συνιστούν δίωξη, στο οποίο θα έχει πρόσβαση ο αιτών·
- γ) στους υπεύθυνους προστασίας μπορούν να συγκαταλέγονται διεθνείς οργανισμοί, όπως προβλέπεται στην ΟΕΑΑ·
- δ) το κριτήριο της πιθανολόγησης για την εκτίμηση του κινδύνου που προκαλείται από άλλες περιστάσεις είναι το ίδιο με εκείνο που εφαρμόστηκε κατά τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα·
η αποδεικτική αξία προηγούμενων πράξεων δίωξης μπορεί να εφαρμοστεί επί ισχυρισμού περί ύπαρξης βάσιμου φόβου δίωξης λόγω περιστάσεων οι οποίες διαφέρουν από τις περιστάσεις που οδήγησαν στην αρχική χορήγηση του καθεστώτος, αλλά συνήθως μόνον όταν ο λόγος δίωξης διαφέρει από τον λόγο που έγινε δεκτός κατά τον χρόνο χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα

²⁶⁴ Παρόμοιος «κάθετος» διάλογος πραγματοποιείται στο πλαίσιο της αποδοχής καταγγελιών που υποβάλλονται στο ΕΔΔΑ, αλλά με πιο περιορισμένο τρόπο δεδομένου ότι: i) η θέση των κανόνων της ΕΣΔΑ στην εθνική έννομη τάξη ενδέχεται να διαφοροποιείται και ii) τα συμβαλλόμενα κράτη που δεν είναι διάδικοι στη δίκη μπορούν να τύχουν ακρόασης ως ενδιαφερόμενα μέρη μόνον κατόπιν συναίνεσης του δικαστηρίου, και στην περίπτωση αυτή συνήθως μόνο μέσω υποβολής γραπτών παρατηρήσεων (άρθρο 44 παράγραφος 3 του κανονισμού του ΕΔΔΑ της 1ης Ιουνίου 2015).

²⁶⁵ Επιλέχθηκε το συγκεκριμένο παράδειγμα διότι εμφανίζει τις λιγότερες αναφορές σε αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων στην ευρωπαϊκή βάση δεδομένων της νομοθεσίας περί ασύλου. Όσον αφορά άλλα ζητήματα γενικότερου χαρακτήρα, ο αριθμός των αναφορών αυξάνεται σημαντικά, διευρύνοντας το πεδίο σύγκρισης μεταξύ των προσεγγίσεων που υιοθετούν τα εθνικά δικαστήρια έναντι των ερμηνευτικών αποφάσεων του ΔΕΕ.

²⁶⁶ Απόφαση του ΔΕΕ, *Abdulla*, ό.π., υποσημείωση 3.

- ε) και οι προγενέστερες πράξεις ή απειλές συνδέονται με τον λόγο δίωξης που εξετάζεται σε σχέση με το ζήτημα της παύσης.

Εκτιμάται ότι το ζήτημα της ερμηνείας των διατάξεων περί παύσης από το ΔΕΕ εγείρει διάφορους παράγοντες. Το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να προβαίνει σε πραγματική επανεπίκριση των υφιστάμενων περιστάσεων, ενδεχομένως υπό το πρίσμα επανεξέτασης των λόγων για τους οποίους δεν ελήφθη υπόψη ο φόβος δίωξης κατά τον χρόνο της αρχικής χορήγησης του καθεστώτος. Τα στοιχεία αυτά εξακολουθούν να έχουν εφαρμογή στο πλαίσιο της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) λόγω της παρεμφερούς διατύπωσης των αντίστοιχων διατάξεών της. Ένα παράλληλο ζήτημα που πρέπει ενδεχομένως να λαμβάνεται υπόψη σε εθνικό επίπεδο είναι ο βαθμός στον οποίο το κράτος μπορεί να υποχρεούται να συνεργαστεί ενεργά λαμβανομένων υπόψη των δυσκολιών που ενδέχεται να αντιμετωπίσει ο αιτών, ο οποίος διαμένει επί σειρά ετών στο κράτος μέλος, κατά τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση στη χώρα καταγωγής του²⁶⁷. Υφίστανται, συνεπώς, πολλές πτυχές που αφορούν την εξέταση υποθέσεων παύσης στο πλαίσιο των οποίων η προσέγγιση των εθνικών δικαστηρίων άλλων κρατών μελών ενδέχεται να είναι σημαντική και διαφωτιστική. Η απόφαση *Abdulla* αναμένεται να οδηγήσει σε μεγάλο αριθμό αντίστοιχων υποθέσεων, δεδομένου ότι οι επίσημες δηλώσεις που περιλαμβάνονται σε αυτή αποτελούν αντικείμενο ερμηνείας από τα εθνικά δικαστήρια.

Ωστόσο, ιδίως λόγω του γεγονότος ότι στην απόφαση *Abdulla* δεν ερμηνεύθηκαν οι ρήτρες παύσης από κάθε άποψη, οι διαπιστώσεις των εθνικών δικαστηρίων σχετικά με τις εν λόγω ρήτρες μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο σημείο αφετηρίας. Υπάρχουν ήδη διάφορες αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων τις οποίες ενδέχεται να επιθυμούν να λάβουν υπόψη άλλα εθνικά δικαστήρια.

Το γερμανικό Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο έχει εκδώσει δύο σχετικές αποφάσεις. Στην πρώτη απόφαση²⁶⁸, το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι διατάξεις περί παύσης είχαν εφαρμογή με το σκεπτικό ότι η αρχική χορήγηση ασύλου είχε στηριχτεί στο γεγονός ότι οι τότε ιρακινές αρχές θεωρούσαν ότι η αίτηση ασύλου σε άλλη χώρα συνιστούσε ενέργεια πολιτικού αντιφρονούντος. Η βάση αυτή έπαψε πλέον να υπάρχει έπειτα από την πτώση του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν. Πράγματι, η εν λόγω βάση είχε εκλείψει διά παντός, διότι οι νέες αρχές δεν αντιμετώπιζαν πλέον με τον ίδιο τρόπο τις αιτήσεις ασύλου, ενώ δεν υπήρχε επίσης καμία πιθανότητα επαναφοράς του προηγούμενου καθεστώτος στην εξουσία. Στη δεύτερη απόφαση²⁶⁹, το δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια της μεταβολής των περιστάσεων είναι «ουσιαστικής και μη προσωρινής φύσεως». Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι πραγματικές περιστάσεις στη χώρα καταγωγής έπρεπε να έχουν μεταβληθεί σημαντικά και ουσιαστικά, καθώς και ότι η μεταβολή θα έπρεπε να είναι διαρκής εάν οι μεταβληθείσες περιστάσεις είναι σταθερές και πρόκειται να διατηρηθούν στο προβλέψιμο μέλλον. Η κατάσταση στο Ιράκ πληρούσε τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Το Cour nationale du droit d'asile (εθνικό δικαστήριο της Γαλλίας που είναι αρμόδιο για θέματα ασύλου) εξέτασε την κατάσταση αιτούντος που είχε αναγνωριστεί ως πρόσφυγας το 1986, λόγω του ότι ήταν Γιουγκοσλάβος υπήκοος, και του οποίου το καθεστώς είχε ανακληθεί το 2010 από τη γαλλική υπηρεσία προστασίας προσφύγων και απάτριδων (Office français de

²⁶⁷ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π., υποσημείωση 64, σκέψη 66.

²⁶⁸ Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2011, *BVerwG 10 C 3.10*, ECLI:DE:BVerwG:2011:240211U10C3.10.0 (βλέπε *ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα*).

²⁶⁹ Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 1ης Ιουνίου 2011, *BVerwG 10 C 25.10*, ECLI:DE:BVerwG:2011:010611U10C25.10.0 (βλέπε *ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα*) σκέψεις 20 και 24.

protection des réfugiés et apatrides)²⁷⁰. Διέμενε στη Γαλλία με την οικογένειά του επί 25 έτη και είχε επισκεφτεί το Κοσσυφοπέδιο μόνο δύο φορές, ισχυριζόμενος ότι κατά τη διάρκεια των επισκέψεων αυτών είχε φοβηθεί για τη ζωή του επειδή τον θεωρούσαν λιποτάκτη. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, παρότι αρχικά του είχε χορηγηθεί το καθεστώς πρόσφυγα ως Γιουγκοσλάβου πολίτη, η παρούσα κατάσταση θα έπρεπε να εξεταστεί σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε πλέον στη Δημοκρατία του Κοσσυφοπεδίου. Στη χώρα είχαν συντελεστεί ουσιαστικές και μόνιμες μεταβολές, λαμβανομένης ιδιαιτέρως υπόψη της κήρυξης της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου και της εγκαθίδρυσης δημοκρατικών θεσμών και κράτους δικαίου, και ως εκ τούτου, δεν υφίσταντο πλέον οι αρχικοί φόβοι του που βασίζονταν στο γεγονός ότι ήταν μέλος της αλβανικής κοινότητας του Κοσσυφοπεδίου και είχαν αποτελέσει τον λόγο για τον οποίο του είχε χορηγηθεί η αρχική αναγνώριση. Δεν προέβαλε κάποιον επιτακτικό λόγο που να συνδέεται με προηγούμενη δίωξη ως βάση για τη μη χορήγηση προστασίας από τις αρχές του Κοσσυφοπεδίου και, σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία, δεν είχε παρουσιάσει βάσιμους λόγους που να δικαιολογούν φόβο δίωξης εξαιτίας του οποίου δεν μπορούσε να ζητήσει προστασία από τις αρχές. Η ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα επικυρώθηκε.

Στην υπόθεση *AA κατά Υπηρεσίας Μετανάστευσης*²⁷¹, ενώπιον του Krajský súd v Bratislave (σλοβακικό Περιφερειακό Δικαστήριο Μπρατισλάβας), ανέκυψε δικονομικό ζήτημα σχετικά με την ανάκληση του καθεστώτος. Δυνάμει του άρθρου 20 παράγραφος 3 του εθνικού νόμου περί ασύλου, ο αιτών κατέθεσε αίτηση παράτασης παραμονής έπειτα από τη χορήγηση καθεστώτος επικουρικής προστασίας. Η Υπηρεσία Μετανάστευσης εξέτασε το ζήτημα της ανάκλησης και εξέδωσε απόφαση με την οποία ανακλήθηκε το εν λόγω καθεστώς. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η αίτηση παράτασης που είχε υποβάλει ο αιτών μπορούσε είτε να γίνει δεκτή είτε να απορριφθεί, αλλά επεσήμανε ότι, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διαδικασίας, το δικαστήριο δεν είχε αρμοδιότητα ανάκλησης του καθεστώτος και ότι η ανάκληση αυτή μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο μέσω χωριστής διαδικασίας ειδικά προς τον σκοπό αυτό. Παρότι στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν εξετάζεται η ουσία της ανάκλησης, καταδεικνύεται μολαταύτα η σημασία των γενικών αρχών που κατοχυρώνονται στον Χάρτη της ΕΕ και συνδέονται με τη χρηστή διακυβέρνηση και την ανάγκη αμερόληπτου δικαστηρίου.

Το *Wojewódzki Sad Administracyjny w Warszawie* (πολωνικό Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο Βαρσοβίας²⁷²) εξέτασε την ερμηνεία του άρθρου 16 της ΟΕΑΑ, το οποίο περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν την παύση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας υπό όρους παρεμφερείς αλλά όχι πανομοιότυπους με τους όρους του άρθρου 11 παράγραφος 1 στοιχεία ε) και στ) της ΟΕΑΑ²⁷³. Το άρθρο 16 παράγραφος 1 ορίζει ότι το δικαίωμα επικουρικής προστασίας παύει να υφίσταται «όταν οι περιστάσεις οι οποίες οδήγησαν στην αναγνώριση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας έχουν εκλείψει ή έχουν μεταβληθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε να μην απαιτείται πλέον προστασία»²⁷⁴. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 16 παράγραφος 1 αναφερόταν σε δύο χωριστούς λόγους οι οποίοι δικαιολογούν την ανάκληση της επικουρικής προστασίας. Στην προκειμένη περίπτωση, παρότι οι περιστάσεις που είχαν οδηγήσει στην αρχική χορήγηση του καθεστώτος δεν είχαν εκλείψει, είχαν ωστόσο μεταβληθεί σε τέτοιον βαθμό που δεν υφίστατο πλέον κίνδυνος για τη ζωή ή την υγεία των κατοίκων της χώρας καταγωγής, όπως αποδείχθηκε περαιτέρω από το γεγονός ότι η αιτούσα παρέ-

²⁷⁰ Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2011, *ΜΚ, αριθ. 10008275 C*, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile*, Année 2011, σ. 152-154.

²⁷¹ Περιφερειακό Δικαστήριο Μπρατισλάβας (Σλοβακία), απόφαση της 20ής Μαρτίου 2012, *AA κατά Υπηρεσίας Μετανάστευσης του Υπουργείου Εσωτερικών της Σλοβακικής Δημοκρατίας*, 9Saz/47/2011 (βλέπε περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

²⁷² Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο Βαρσοβίας (Πολωνία), απόφαση της 16ης Μαΐου 2013, *IV SA.Wa 2684/12* (βλέπε περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

²⁷³ Βλέπε νυν άρθρο 16 παράγραφοι 1 και 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

²⁷⁴ Η επισήμανση των συντακτών.

μεινε στη χώρα αυτή επί τρία έτη προτού επιστρέψει στην Πολωνία χρησιμοποιώντας διαβατήριο που είχε εκδοθεί από τη χώρα ιθαγένειάς της. Η απόφαση ανάκλησης του εν λόγω καθεστώτος επικυρώθηκε. Ως χωριστό ζήτημα, η αιτούσα είχε υποστηρίξει ότι δικαιούνταν ίδια προστασία με τον σύζυγό της, στον οποίο είχε χορηγηθεί χωριστά καθεστώς επικουρικής προστασίας που δεν είχε ανακληθεί. Υποστήριξε ότι έπρεπε να εξακολουθήσει να υπάγεται στο καθεστώς επικουρικής προστασίας, όπως και ο σύζυγός της, για λόγους οικογενειακής ενότητας. Απορρίπτοντας το επιχείρημα αυτό, το δικαστήριο επεσήμανε ότι, λαμβανομένης υπόψη της συμπεριφοράς της, η αιτούσα είχε αποφασίσει να μην υπαχθεί στην προστασία που παρείχε το πολωνικό κράτος, καθώς και ότι ο θεσμός της επικουρικής προστασίας δεν μπορούσε να εφαρμόζεται κατά τρόπο αντίθετο προς τον σκοπό για τον οποίο θεσπίστηκε²⁷⁵.

Όσον αφορά ένα διαφορετικό ζήτημα που συνδέεται με το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ και το αποτέλεσμα της εκ νέου εξασφάλισης της προστασίας της χώρας ιθαγένειας, το Migrationsöverdomstolen (σουηδικό Εφετείο Μετανάστευσης²⁷⁶) εξέτασε το αποτέλεσμα της υποβολής εκ μέρους πρόσφυγα αίτησης και παραλαβής νέου διαβατηρίου που εκδόθηκε από το Ιράκ, τη χώρα καταγωγής του, έπειτα από την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα και την έκδοση άδειας διαμονής στη Σουηδία, η οποία είχε συμπεριληφθεί στο νέο ιρακινό διαβατήριο. Το δικαστήριο επικύρωσε την ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα από την επιτροπή μετανάστευσης διότι οι ενέργειες του πρόσφυγα ήταν ενδεικτικές της πρόθεσής του να εξασφαλίσει εκ νέου την προστασία της χώρας καταγωγής του.

Σκοπός της μικρής επιλογής εθνικών αποφάσεων που παρατίθενται ανωτέρω είναι να δοθεί έμφαση στη συνάφεια της εθνικής νομολογίας άλλων κρατών μελών για τον εθνικό δικαστή που εκδικάζει παρόμοια ζητήματα, καθώς και στη μεγάλη σημασία που έχει ο «οριζόντιος δικαστικός διάλογος».

Ένα από τα εμπόδια που εγείρονται στη διεξαγωγή ευρύτερου διαλόγου συνίσταται στο γεγονός ότι τα κράτη μέλη έχουν πολύ διαφορετικές νομικές και δικονομικές παραδόσεις. Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχει εξειδικευμένο δικαστικό σύστημα για την εξέταση της νομοθεσίας σε θέματα ασύλου (και συχνά μετανάστευσης)²⁷⁷, ενώ άλλα κράτη μέλη επιλαμβάνονται των ζητημάτων αυτών στο πλαίσιο του διοικητικού δικαίου τους ή του ευρύτερου δικαστικού τους συστήματος²⁷⁸. Σε συνδυασμό με διάφορους πολιτικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, διαφορές αυτού του είδους έχουν οδηγήσει στην έλλειψη ομοιόμορφης προσέγγισης μεταξύ των κρατών μελών²⁷⁹, γεγονός που αυξάνει τον κίνδυνο αναζήτησης του ευνοϊκότερου κράτους υποδοχής από τους αιτούντες άσυλο, η εξάλειψη του οποίου συγκαταλέγεται μεταξύ των δηλωμένων στόχων του ΚΕΣΑ [αιτιολογική σκέψη 13 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)].

Ωστόσο, τα τελευταία έτη αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο η ανάγκη διαλόγου μεταξύ των αρμόδιων δικαστών σε θέματα ασύλου, που αποτελεί μία από τις κινητήριες δυνάμεις των δραστηριοτήτων του IARLJ-Europe²⁸⁰, οι οποίες συνίστανται στη διοργάνωση διεθνών

²⁷⁵ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ, *M'Boji*, ό.π., υποσημείωση 62.

²⁷⁶ Εφετείο Μετανάστευσης (Σουηδία), απόφαση της 13ης Ιουνίου 2011, *UM 5495-10* (βλέπε περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

²⁷⁷ Αυτή είναι η θέση, για παράδειγμα, στην Αυστρία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Σουηδία και τη Φινλανδία, παρότι τυχόν άσκηση προσφυγής ή υποβολή αίτησης επανεξέτασης σε πρώτο βαθμό ενδέχεται να οδηγήσει ακολούθως σε νέα προσφυγή μέσω του γενικού συστήματος άσκησης προσφυγών.

²⁷⁸ Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, στη Γερμανία, την Ισπανία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες, το Λουξεμβούργο, την Πολωνία και τη Σλοβενία.

²⁷⁹ Στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο του 2008 (ό.π., υποσημείωση 18, σ. 11) επισημαίνεται ότι «παραμένουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την παροχή προστασίας και τις μορφές που λαμβάνει η προστασία αυτή». Παρόμοιες κριτικές έχουν διατυπωθεί και από την UNHCR – βλέπε, π.χ., UNHCR, *Comments on the European Commission's Amended Proposal*, ό.π., υποσημείωση 44, σ. 2.

²⁸⁰ Η IARLJ ιδρύθηκε το 1997 με σκοπό την προώθηση της επικοινωνίας και της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων δικαστών σε θέματα ασύλου σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο Ευρωπαϊκός Τομέας της IARLJ (IARLJ-Europe) διαδραματίζει πάντα ιδιαίτερα ενεργό ρόλο στις δραστηριότητές της, αν και επικεντρώνεται πλέον σε ζητήματα σχετικά με την ανάπτυξη του ΚΕΣΑ.

συνεδρίων και εργαστηρίων, στη δημοσίευση εγγράφων σχετικά με επίκαιρα θέματα και στην εκπόνηση υλικού δικαστικής κατάρτισης. Επιπλέον, διάφοροι φορείς έχουν καταβάλει προσπάθειες για τη δημιουργία ευρωπαϊκής βάσης δεδομένων νομολογίας.

Παρότι εξακολουθεί να αποτελεί την εξαίρεση και όχι τον κανόνα, ορισμένοι εθνικοί δικαστές καταβάλλουν συνειδητές προσπάθειες για να επεκτείνουν τις αναφορές σε «αλλοδαπή» νομολογία στις αποφάσεις τους, καθώς και στις πρωτοβουλίες εσωτερικής κατάρτισης που αναλαμβάνουν. Στο πλαίσιο αυτό, τόσο το γερμανικό Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο όσο και το Asylum and Immigration Tribunal του Ηνωμένου Βασιλείου (δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου και μετανάστευσης) αναφέρουν πλέον τακτικά στις αποφάσεις τους συναφή νομολογία άλλων κρατών μελών²⁸¹.

Στα ενημερωτικά δελτία για ευρωπαϊκά ζητήματα ασύλου, τα οποία εκδίδονται τρεις ή τέσσερις φορές ετησίως από το Κέντρο Μεταναστευτικών Σπουδών του Radboud, του Πανεπιστημίου Nijmegen, περιλαμβάνεται κατάλογος προηγούμενων σχετικών αποφάσεων του ΔΕΕ, καθώς και υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον του Δικαστηρίου. Τα εν λόγω ενημερωτικά δελτία αποτελούν γενικότερα μια χρήσιμη πηγή προσβάσιμων και τακτικά επικαιροποιούμενων πληροφοριών, οι οποίες παρατίθενται σε σχέση με τις συναφείς πράξεις της ΕΕ. Ωστόσο, το τρέχον δελτίο περιλαμβάνει περιορισμένες παραπομπές στις αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων των κρατών μελών.

Στην τακτικά επικαιροποιούμενη συλλογή νομολογίας της UNHCR περιλαμβάνονται περιλήψεις της βασικής νομολογίας του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ σχετικά με ζητήματα προσφύγων και ασύλου²⁸². Στον ιστότοπο της UNHCR, [Refworld](#), περιλαμβάνονται σχετικές αποφάσεις του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ, καθώς και νομολογία από διάφορα εθνικά δικαστήρια και δικαιοδοσίες. Στον ιστότοπο περιλαμβάνονται επίσης πολλές δημοσιεύσεις, μεταξύ των οποίων και το εγχειρίδιο προστασίας της UNHCR στο οποίο περιέχονται οι θέσεις της UNHCR.

Στον [ιστότοπο της IARLJ](#) περιλαμβάνονται παραπομπές σε δημοσιεύσεις που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους αρμόδιους εθνικούς δικαστές σε θέματα ασύλου, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών παγκόσμιων συνεδρίων και ακαδημαϊκών δημοσιεύσεων της που διαφορετικά ενδέχεται να μην ήταν άμεσα προσβάσιμα²⁸³.

Η EASO δημοσιεύει συλλογές νομολογίας σχετικά με συγκεκριμένα θέματα. Αυτό έπραξε και στο πλαίσιο της δημοσίευσής της [Άρθρο 15 στοιχείο γ\) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου \(2011/95/ΕΕ\): Δικαστική ανάλυση και The Implementation of Article 15\(c\) QD in EU Member States](#) [Η εφαρμογή του άρθρου 15 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ στα κράτη μέλη της ΕΕ], που εκπονήθηκε από ομάδα εργασίας δικαστών και αποτελεί την πρώτη δημοσίευση της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστών. Σύντομα θα ακολουθήσει νέο κεφάλαιο με τίτλο *Exclusion: Articles 12 & 17 Qualification Directive (2011/95/EU)*, στο οποίο θα περιλαμβάνεται επίσης συλλογή συναφούς νομολογίας. Στην παρούσα ανάλυση, όπως και στο υλικό που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του κοινού έργου IARLJ-Europe-EASO, θα περιλαμβάνονται επίσης αντίστοιχες συλλογές.

²⁸¹ Βλέπε επίσης εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 5ης Ιουλίου 2011, *M V*, αριθ. 11005317: η απόφαση αφορούσε Ταμίλ υπήκοο της Σρι Λάνκα και πρώην δημοσιογράφο της LTTE. Στο πλαίσιο της αξιολόγησης του κινδύνου που διέτρεχε ο αιτών, το δικαστήριο παρέπεμψε στην ειδική για τη χώρα καθοδήγηση που παρείχε το Asylum and Immigration Tribunal του Ηνωμένου Βασιλείου (δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου και μετανάστευσης) στην απόφασή του *TK (Tamils – LP updated) Sri Lanka CG*, [2009] UKAIT 00049.

²⁸² UNHCR, *The Case Law of the European Regional Courts: The Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights. Refugees, Asylum-Seekers, and Stateless Persons*, 2015.

²⁸³ Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, η γνωμοδότηση του δικαστή Η. Dörig του γερμανικού Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου στο «*German Courts and the Understanding of the Common European Asylum System*» (RSQ (2013), σ. 768-778), η οποία περιλαμβάνει παραπομπές σε πρόσφατες αποφάσεις των γερμανικών δικαστηρίων σχετικά με τα κριτήρια αναγνώρισης, αποκλεισμού και παύσης του καθεστώτος πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με ζητήματα που προκύπτουν στο πλαίσιο του κανονισμού του Δουβλίνου.

Μια ακόμη χρήσιμη πηγή αποτελούν οι περιλήψεις υποθέσεων που παρέχει η **ευρωπαϊκή βάση δεδομένων της νομοθεσίας περί ασύλου** (EDAL), υπό τη διαχείριση του ECRE. Στις περιλήψεις αυτές, οι οποίες επικαιροποιούνται τακτικά, δεν περιλαμβάνεται μόνο νομολογία του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ, αλλά και ευρύ φάσμα εθνικών αποφάσεων από (επί του παρόντος) 19 κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων όλα τα κράτη μέλη που δέχονται τις περισσότερες αιτήσεις διεθνούς προστασίας. Παρέχεται επίσης δυνατότητα αναζήτησης στις περιλήψεις υποθέσεων, είτε με τη χρήση ελεύθερου κειμένου/πλήρους κειμένου είτε με τη χρήση λέξης-κλειδιού, εφαρμοστέων νομοθετικών διατάξεων, χώρας απόφασης, χώρας αιτούντος και ημερομηνίας. Στην EDAL περιλαμβάνονται επίσης πληροφορίες σχετικά με το νομοθετικό πλαίσιο κάθε κράτους μέλους, καθώς και ευρύ φάσμα νομοθεσιών και άλλων σχετικών πηγών, όπως εκθέσεις μη κυβερνητικών οργανώσεων και κατευθυντήριες οδηγίες της UNHCR.

Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι, χάρη στις διατάξεις του αναφορικά με το επίπεδο δικαστικής εποπτείας των πρωτοβάθμιων αποφάσεων σε θέματα διεθνούς προστασίας, το ΚΕΣΑ συμβάλλει ουσιαστικά στην ενίσχυση της σημασίας της δικαστικής διαδικασίας. Προκειμένου να επιτευχθεί ο διττός σκοπός του, ο οποίος συνίσταται στην καθιέρωση ομοιόμορφου καθεστώτος προστασίας βάσει κοινών διαδικασιών, είναι επιτακτική ανάγκη να ενισχυθεί ο διακρατικός διάλογος μεταξύ των εθνικών δικαστικών αρχών που επιλαμβάνονται της εν λόγω διαδικασίας. Η αποστολή της EASO, σύμφωνα με το άρθρο 6 του κανονισμού της, είναι να διευκολύνει τη διαδικασία αυτή μέσω της παροχής δραστηριοτήτων επαγγελματικής εξέλιξης στους δικαστές, καθώς και στήριξης υπό όρους που έχουν συμφωνηθεί με μεγάλο μέρος της δικαστικής κοινότητας. Όπως καταδείχθηκε ανωτέρω, υπάρχουν ήδη πολλά εργαλεία για την υποστήριξη της μεγαλύτερης δικαστικής πρόσβασης στο σύνολο της σχετικής νομολογίας και των ερευνητικών στοιχείων, αν και όχι με τυποποιημένο τρόπο. Η συνειδητή απόφαση ενσωμάτωσης στις εθνικές αποφάσεις παραπομπών στην εθνική νομολογία άλλων κρατών μελών, καθώς και στη νομολογία υπερεθνικών δικαστηρίων, συνιστά έναν από τους πλέον αποτελεσματικούς τρόπους ώστε οι δικαστές σε εθνικό επίπεδο που επιλαμβάνονται υποθέσεων διεθνούς προστασίας να είναι σε θέση να ενισχύσουν τη δικαστική συνεργασία στο εσωτερικό της ΕΕ και να προωθήσουν τους στόχους του ΚΕΣΑ.

Προσάρτημα Α: Πηγές πρωτογενούς δικαίου

1. Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1.1 Πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης [ενοποιημένη απόδοση όπως τροποποιήθηκε από τη Συνθήκη της Λισαβόνας (έναρξη ισχύος: 1η Δεκεμβρίου 2009)], [2012] ΕΕ C 326/47.

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση [ενοποιημένη απόδοση όπως τροποποιήθηκε από τη Συνθήκη της Λισαβόνας (έναρξη ισχύος: 1η Δεκεμβρίου 2009)], [2012] ΕΕ C 326/13.

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 18ης Δεκεμβρίου 2000, ΕΕ C 326/391, όπως τροποποιήθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, ΕΕ C 2007 303/01 (έναρξη ισχύος: 1 Δεκεμβρίου 2009).

Πρωτόκολλο αριθ. 24 για το άσυλο των υπηκόων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, [2008] ΕΕ C 115/305.

Πρωτόκολλο αριθ. 30 σχετικά με την εφαρμογή του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Πολωνία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, [2012] ΕΕ C 326/313.

1.2 Παράγωγη νομοθεσία της ΕΕ

1.2.1 Κανονισμοί

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2725/2000 του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της σύμβασης του Δουβλίνου, [2000] ΕΕ L 316/1.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, [2001] ΕΕ L 8/1.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2003] ΕΕ L 50/1.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 της Επιτροπής, της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2003] ΕΕ L 222/3.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, [2010] ΕΕ L 132/11.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση

Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, [2011] ΕΕ L 286/1.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα και σχετικά με αιτήσεις της αντιπαραβολής με τα δεδομένα Eurodac που υποβάλλουν οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών και η Ευρωπόλ για σκοπούς επιβολής του νόμου και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (αναδιατύπωση), [2013] ΕΕ L 180/1.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση), [2013] ΕΕ L 180/31.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 118/2014 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 2014, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, [2014] ΕΕ L 39/1.

1.2.2 Οδηγίες

Οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, [1995] ΕΕ L 281/31.

Οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων, [2001] ΕΕ L 212/12.

Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, [2003] ΕΕ L 31/18.

Οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, [2003] ΕΕ L 251/12.

Οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες, [2004] ΕΕ L 16/44.

Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, [2004] ΕΕ L 304/12.

Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ ΕΟΚ, 72/194/ ΕΟΚ, 73/148/ ΕΟΚ, 75/34/ ΕΟΚ, 75/35/ ΕΟΚ, 90/364/ ΕΟΚ, 90/365/ ΕΟΚ και 93/96/ ΕΟΚ, [2004] ΕΕ L 158/77.

Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα, [2005] ΕΕ L 326/13.

Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παράνομως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, [2008] ΕΕ L 348/98.

Οδηγία 2011/51/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2011, που τροποποιεί την οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου επεκτείνοντας το πεδίο εφαρμογής της και στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, [2011] ΟJ ΕΕ 132/1.

Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση), [2011] ΕΕ L 337/9.

Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση), [2013] ΕΕ L 180/60.

Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία, [2013] ΕΕ L 180/96.

2. Διεθνείς συμβάσεις παγκόσμιας και περιφερειακής εμβέλειας

2.1 Ευρωπαϊκή Ένωση

Σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, της 15ης Ιουνίου 1990, [1997] ΕΕ C 254/1 (έναρξη ισχύος: 1 Σεπτεμβρίου 1997).

Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της Δημοκρατίας της Ισλανδίας και του Βασιλείου της Νορβηγίας για τα κριτήρια και τους μηχανισμούς καθορισμού του κράτους που είναι αρμόδιο για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος ή στην Ισλανδία ή τη Νορβηγία, [2001] ΕΕ L 93/40 (έναρξη ισχύος: 1 Απριλίου 2001).

Πρωτόκολλο της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της Δημοκρατίας της Ισλανδίας και του Βασιλείου της Νορβηγίας για τα κριτήρια και τους μηχανισμούς καθορισμού του κράτους που είναι αρμόδιο για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος ή στην Ισλανδία ή τη Νορβηγία, [2006] ΕΕ L 57/16 (έναρξη ισχύος: 1 Μαΐου 2006).

Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας σχετικά με τα κριτήρια και τους μηχανισμούς για τον προσδιορισμό του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος ή στην Ελβετία, [2008] ΕΕ L 53/5 (έναρξη ισχύος: 1 Μαρτίου 2008).

Πρωτόκολλο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και του Πριγκιπάτου του Λιχτενστάιν στη συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας σχετικά με τα κριτήρια και τους μηχανισμούς για τον προσδιορισμό του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος ή στην Ελβετία, [2009] ΕΕ L 161/8.

2.2 Σένγκεν

Συμφωνία μεταξύ των κυβερνήσεων του Βασιλείου του Βελγίου, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και του Βασιλείου των Κάτω Χωρών σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, που υπεγράφη στο Σένγκεν στις 14 Ιουνίου 1985, [2000] ΕΕ L 239/13 (έναρξη ισχύος: 1 Σεπτεμβρίου 1993).

Σύμβαση εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν της 14ης Ιουνίου 1985 μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, η οποία υπεγράφη στις 19 Ιουνίου 1990, [2000] ΕΕ L 239/19 (έναρξη ισχύος: 1 Σεπτεμβρίου 1993).

2.3 Ηνωμένα Έθνη

Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών και Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου, 1 UNTS 16, 26 Ιουνίου 1945 (έναρξη ισχύος: 24 Οκτωβρίου 1945).

Σύμβαση για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος της γενοκτονίας, 78 UNTS 277, 9 Δεκεμβρίου 1948 (έναρξη ισχύος: 12 Ιανουαρίου 1951).

Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων, 189 UNTS 150, 28 Ιουλίου 1951 (έναρξη ισχύος: 22 Απριλίου 1954).

Διεθνής Σύμβαση για την κατάργηση πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων, 660 UNTS 195, 7 Μαρτίου 1966 (έναρξη ισχύος: 4 Ιανουαρίου 1969).

Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, 999 UNTS 171, 16 Δεκεμβρίου 1966 (έναρξη ισχύος: 23 Μαρτίου 1976).

Διεθνές σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα, 993 UNTS 3, 16 Δεκεμβρίου 1966 (έναρξη ισχύος: 3 Ιανουαρίου 1976).

Προαιρετικό πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, 999 UNTS 171, 16 Δεκεμβρίου 1966 (έναρξη ισχύος: 23 Μαρτίου 1976).

Πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων, 606 UNTS 267, 31 Ιανουαρίου 1967 (έναρξη ισχύος: 4 Οκτωβρίου 1967).

Σύμβαση της Βιέννης περί του δικαίου των Συνθηκών, 1155 UNTS 331, 23 Μαΐου 1969 (έναρξη ισχύος: 27 Ιανουαρίου 1980).

Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη και καταστολή του εγκλήματος του φυλετικού χωρισμού (απαρτχάιντ), 1015 UNTS 243, 30 Νοεμβρίου 1973 (έναρξη ισχύος: 18 Ιουλίου 1976).

Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, 1249 UNTS 13, 18 Δεκεμβρίου 1979 (έναρξη ισχύος: 3 Σεπτεμβρίου 1981).

Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, 1465 UNTS 85, 10 Δεκεμβρίου 1984 (έναρξη ισχύος: 26 Ιουνίου 1987).

Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, 1577 UNTS 3, 20 Νοεμβρίου 1989 (έναρξη ισχύος: 2 Σεπτεμβρίου 1990).

Δεύτερο προαιρετικό πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα σχετικά με την κατάργηση της ποινής του θανάτου, 1642 UNTS 85, 15 Δεκεμβρίου 1989 (έναρξη ισχύος: 11 Ιουλίου 1991).

Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, 2187 UNTS 3, 17 Ιουλίου 1998 (έναρξη ισχύος: 1 Ιουλίου 2002).

Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, 2515 UNTS 3, 13 Δεκεμβρίου 2006 (έναρξη ισχύος: 3 Μαΐου 2008).

Διεθνής σύμβαση για την προστασία όλων των προσώπων από αναγκαστική εξαφάνιση, 2716 UNTS 3, 20 Δεκεμβρίου 2006 (έναρξη ισχύος: 23 Δεκεμβρίου 2010).

2.4 Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού

Σύμβαση της Γενεύης (I) περί βελτιώσεως της τύχης των τραυματιών και των ασθενών εις τας εν εκστρατεία ενόπλους δυνάμεις, 75 UNTS 31, 12 Αυγούστου 1949 (έναρξη ισχύος: 21 Οκτωβρίου 1950).

Σύμβαση της Γενεύης (II) περί βελτιώσεως της τύχης των τραυματιών, ασθενών και ναυαγών των κατά θάλασσαν ενόπλων δυνάμεων, 75 UNTS 31, 12 Αυγούστου 1949 (έναρξη ισχύος: 21 Οκτωβρίου 1950).

Σύμβαση της Γενεύης (III) περί μεταχειρίσεως των αιχμαλώτων πολέμου, 75 UNTS 287, 12 Αυγούστου 1949 (έναρξη ισχύος: 21 Οκτωβρίου 1950).

Σύμβασης της Γενεύης (IV) περί προστασίας των πολιτών εν καιρώ πολέμου, 75 UNTS 287, 12 Αυγούστου 1949 (έναρξη ισχύος: 21 Οκτωβρίου 1950).

Πρώτο πρόσθετο πρωτόκολλο στις Συμβάσεις της Γενεύης της 12ης Αυγούστου 1949 για την προστασία των θυμάτων διεθνών ενόπλων συρράξεων, 1125 UNTS 3, 8 Ιουνίου 1977 (έναρξη ισχύος: 7 Δεκεμβρίου 1978).

Δεύτερο πρόσθετο πρωτόκολλο στις Συμβάσεις της Γενεύης της 12ης Αυγούστου 1949 για την προστασία των θυμάτων μη διεθνών ενόπλων συρράξεων, 1125 UNTS 609, 8 Ιουνίου 1977 (έναρξη ισχύος: 7 Δεκεμβρίου 1978).

2.5 Συμβούλιο της Ευρώπης

Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, 213 UNTS 222, ETS No 005, 4 Νοεμβρίου 1950 (έναρξη ισχύος: 3 Σεπτεμβρίου 1953).

Τέταρτο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών περί διασφάλισης ορισμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών πέραν αυτών που ήδη περιλαμβάνονται στη Σύμβαση και στο Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο αυτής, ETS No 046, 16 Σεπτεμβρίου 1963 (έναρξη ισχύος: 2 Μαΐου 1968).

Έκτο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών σχετικά με την κατάργηση της ποινής του θανάτου, ETS No 114, 28 Απριλίου 1983 (έναρξη ισχύος: 1 Μαρτίου 1985).

Έβδομο Πρωτόκολλο της Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, ETS No 117, 22 Νοεμβρίου 1984 (έναρξη ισχύος: 1 Νοεμβρίου 1988).

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, ETS No 126, 26 Νοεμβρίου 1987 (έναρξη ισχύος: 1 Φεβρουαρίου 1989).

Δέκατο τρίτο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών σχετικά με την κατάργηση της θανατικής ποινής σε όλες τις περιπτώσεις, ETS No 187, 3 Μαΐου 2002 (έναρξη ισχύος: 1 Ιουλίου 2003).

3. Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών

Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την πρώτη Γιουγκοσλαβία, εγκρίθηκε στις 25 Μαΐου 1993, UN Doc S/RES/827.

Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για τη Ρουάντα, εγκρίθηκε στις 8 Νοεμβρίου 1994, UN Doc S/RES/955.

Απόφαση 1373 (2001), της 28ης Σεπτεμβρίου 2001, UN Doc S/RES/1373.

Απόφαση 1377 (2001), της 12ης Νοεμβρίου 2001, UN Doc S/RES/1377.

4. Νομολογία

4.1 Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι αποφάσεις που παρατίθενται κατωτέρω είναι οι αποφάσεις στις οποίες γίνεται αναφορά στον παρόντα τόμο. Δεν αφορούν μόνο το ΚΕΣΑ και το δίκαιο της ΕΕ σε θέματα μετανάστευσης, αλλά διαλαμβάνουν και ευρύτερα ζητήματα που σχετίζονται, για παράδειγμα, με την εφαρμογή ή την ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ ή της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της ΕΕ.

4.1.1 Αποφάσεις

Απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1963 στην υπόθεση 26/62, *Van Gend en Loos κατά Nederlandse Administratie Der Belastingen*, EU:C:1963:1.

Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1964 στην υπόθεση 6/64, *Flaminio Costa κατά ENEL*, EU:C:1964:66.

Απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1970 στην υπόθεση 11/70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, EU:C:1970:114.

Απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1973 στην υπόθεση 6/72, *Europemballage Corporation και Continental Can Company Inc κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, EU:C:1973:22.

Απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 1974 στην υπόθεση 146/73, *Rheinmühlen-Düsseldorf κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, EU:C:1974:12.

Απόφαση της 14ης Μαΐου 1974 στην υπόθεση 4/73, *J. Nold, Kohlen- und Baustoffgrosshandlung κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, EU:C:1974:5.

Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 1974 στην υπόθεση C-41/74, *Yvonne van Duyn κατά Home Office*, EU:C:1974:133.

Απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1977 στην υπόθεση 50/76, *Amsterdam Bulb BV κατά Produktschap voor Siergewassen (Ornamental Plant Authority)*, EU:C:1977:13.

Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1976 στην υπόθεση 33/76, *Rewe-Zentralfinanz eG και Rewe-Zentral AG κατά Landwirtschaftskammer für das Saarland*, EU:C:1976:188.

Απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1977 στην υπόθεση 30/77, *Regina κατά Pierre Bouchereau*, EU:C:1977:172.

Απόφαση της 9ης Μαρτίου 1978 στην υπόθεση 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato κατά Simmenthal SPA*, EU:C:1978:49.

- Απόφαση της 5ης Απριλίου 1979 στην υπόθεση C-148/78, *Publico Ministero κατά Tullio Ratti*, EU:C:1979:10.
- Απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 1982 στην υπόθεση 8/81, *Becker κατά Finanzamt Münster-Innenstadt*, EU:C:1982:7.
- Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982 στην υπόθεση 283/81, *Srl CILFIT και Lanificio di Gavardo SpA κατά Υπουργείου Υγιεινής*, EU:C:1982:335.
- Απόφαση της 10ης Απριλίου 1984 στην υπόθεση 14/83, *Sabine von Colson και Elisabeth Kamann κατά Land Nordrhein-Wesfalen*, EU:C:1984:153.
- Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 1986 στην υπόθεση 152/84, *M.H. Marshall κατά Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching)*, EU:C:1986:84.
- Απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 1987 στην υπόθεση 80/86, *Kolpinghuis Nijmegen BV*, EU:C:1987:431.
- Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1987 στην υπόθεση 314/85, *Foto-Frost κατά Hauptzollamt Lübeck-Ost*, EU:C:1987:452.
- Απόφαση της 19ης Ιουνίου 1990 στην υπόθεση C-213/89, *The Queen κατά Secretary of State for Transport, ex parte:Factortame Ltd κ.λπ.*, EU:C:1990:257.
- Απόφαση της 12ης Ιουλίου 1990 στην υπόθεση C-188/89, *A. Foster, G.A.H.M. Fulford-Brown, J. Morgan, M. Roby, E.M. Salloway και P. Sullivan κατά British Gas plc.*, EU:C:1990:313.
- Απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1990 στην υπόθεση C-106/89, *Marleasing SA κατά La Comercial Internacional de Alimentación SA*, EU:C:1990:395.
- Απόφαση της 18ης Ιουνίου 1991 στην υπόθεση C-260/89, *Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόρασης – Ανώνυμη Εταιρία (ΕΡΤ ΑΕ) και Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Προσωπικού ΕΡΤ κατά Δημοτικής Εταιρίας Πληροφόρησης (ΔΕΠ), Σωτηρίου Κούβελα, Νικολάου Αβδελλά κ.λπ.*, EU:C:1991:254.
- Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1991 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-87/90, C-88/90 και C-89/90, *A. Verholen, THM van Wetten-van Uden και GH Heiderijk κατά Sociale Verzekeringsbank*, EU:C:1991:314.
- Απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1991 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-6/90 και C-9/90, *Andrea Francovich και Danila Bonifaci και λοιποί κατά Ιταλικής Δημοκρατίας*, EU:C:1991:428.
- Απόφαση της 13ης Απριλίου 1994 στην υπόθεση C-128/92, *HJ Banks & Company Limited κατά British Coal Corporation*, EU:C:1994:130.
- Απόφαση της 14ης Ιουλίου 1994 στην υπόθεση C-91/92, *Paola Faccini Dori κατά Recreb Srl*, EU:C:1994:292.
- Απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994 στην υπόθεση C-280/93, *Γερμανία κατά Συμβουλίου*, EU:C:1994:367.
- Απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995 στην υπόθεση C-312/93, *Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS κατά Βελγικού Δημοσίου*, EU:C:1995:437.
- Απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-430/93 και C-431/93, *Jeroen van Schijndel και Johannes Nicolaas Cornelis van Veen κατά Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten*, EU:C:1995:441.
- Απόφαση της 5ης Μαρτίου 1996 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-46/93 και C-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA κατά Bundesrepublik Deutschland και The Queen κατά Secretary of State for Transport, ex parte:Factortame Ltd κ.λπ.*, EU:C:1996:79.
- Απόφαση της 7ης Μαρτίου 1996 στην υπόθεση C-192/94, *El Corte Inglés SA κατά Cristina Blázquez Rivero*, EU:C:1996:88.

- Απόφαση της 30ής Απριλίου 1996 στην υπόθεση C-194/94, *CIA Security International SA κατά Signalson SA και Securitel SPRL*, EU:C:1996:172.
- Απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996 στην υπόθεση C-72/95, *Aannemersbedrijf PK Kraaijeveld BV και λοιποί κατά Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland*, EU:C:1996:404.
- Απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1997 στην υπόθεση C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie ASBL κατά Région Wallonne*, EU:C:1977:628.
- Απόφαση της 10ης Μαρτίου 1998 στην υπόθεση C-122/95, *Γερμανία κατά Συμβουλίου*, EU:C:1998:94.
- Απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2001 στην υπόθεση C-1/99, *Kofisa Italia Srl κατά Ministero delle Finanze*, EU:C:2001:10.
- Απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2001 στην υπόθεση C-403/98, *Azienda Agricola Monte Arcosu Srl κατά Regione Autonoma della Sardegna [...]*, EU:C:2001:6.
- Απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2001 στην υπόθεση C-326/99, *Stichting «Goed Wonen» κατά Staatssecretaris van Financiën*, EU:C:2001:506.
- Απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Φεβρουαρίου 2002 στην υπόθεση T-86/95, *Compagnie générale maritime και λοιποί κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, EU:T:2002:50.
- Απόφαση της 4ης Ιουνίου 2002 στην υπόθεση C-99/00, *Kenny Roland Lyckeskog*, EU:C:2002:329.
- Απόφαση της 11ης Ιουλίου 2002 στην υπόθεση C-60/00, *Mary Carpenter κατά Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2002:434.
- Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2002 στην υπόθεση C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως*, EU:C:2002:462.
- Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2002 στην υπόθεση C-94/00, *Roquette Frères SA κατά Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes*, EU:C:2002:603.
- Απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2003 στην υπόθεση C-257/00, *Givane κ.λπ. κατά Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2003:8.
- Απόφαση της 20ής Μαΐου 2003 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-465/00, C-138/01 και C-139/01, *Rechnungshof και λοιποί κατά Österreichischer Rundfunk και λοιπών*, EU:C:2003:294,
- Απόφαση της 12ης Ιουνίου 2003 στην υπόθεση C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge κατά Republik Österreich*, EU:C:2003:333.
- Απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2003 στην υπόθεση C-224/01, *Gerhard Köbler κατά Republik Österreich*, EU:C:2003:513.
- Απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2003 στην υπόθεση C-101/01, *Bodil Lindqvist*, EU:C:2003:596.
- Απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004 στην υπόθεση C-117/01, *K.B. κατά National Health Service Pensions Agency και, Secretary of State for Health*, EU:C:2004.
- Απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2004 στην υπόθεση C-453/00, *Kühne & Heitz NV κατά Produktschap voor Pluimvee en Eieren*, EU:C:2004:17.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 16ης Ιουνίου 2005 στην υπόθεση C-105/03, *Maria Pupino*, EU:C:2005:386.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 22ας Νοεμβρίου 2005 στην υπόθεση C-144/04, *Werner Mangold κατά Rüdiger Helm*, EU:C:2005:70.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 4ης Ιουλίου 2006 στην υπόθεση C-212/04, *Κωνσταντίνος Αδενέλερ και λοιποί κατά Ελληνικού Οργανισμού Γάλακτος (ΕΛΟΓ)*, EU:C:2006:443.

- Απόφαση της 7ης Ιουνίου 2007 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-222/05, C-223/05, C-224/05 and C-225/05, *J van der Weerd and Others κατά Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*, EU:C:2007:318.
- Απόφαση της 21ης Ιουνίου 2007 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-231 to C-233/ 06, *Office national des pensions κατά Emilienne Jonkman*, EU:C:2007:373.
- Απόφαση της 5ης Ιουλίου 2007 στην υπόθεση C-321/05, *Hans Markus Kofoed κατά Skatteministeriet*, EU:C:2007:408.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 3ης Σεπτεμβρίου 2008 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-402/05 P και C-415/05 P, *Yassin Abdullah Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, EU:C:2008:461.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 16ης Δεκεμβρίου 2008 στην υπόθεση C-210/06, *Cartesio Okató és Szolgáltató bt*, EU:C:2008:723.
- Απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2009 στην υπόθεση C-19/08, *Migrationsverket κατά Edgar Petrosian and Others*, EU:C:2009:41.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 17ης Φεβρουαρίου 2009 στην υπόθεση C-465/07, *Meki Elgafaji και Noor Elgafaji κατά Staatssecretaris van Justitie*, EU:C:2009:94.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 30ής Νοεμβρίου 2009 στην υπόθεση C-357/09 PPU, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)*, EU:C:2009:741.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 19ης Ιανουαρίου 2010 στην υπόθεση C-555/07, *Seda Küçükdeveci κατά Swedex GmbH & Co KG*, EU:C:2010:21.
- Απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010 στην υπόθεση C-368/08, *Firma Brita GmbH κατά Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, EU:C:2010:91.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 2ας Μαρτίου 2010 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla κ.λπ. κατά Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2010:105.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 4ης Μαΐου 2010 στην υπόθεση C-533/08, *TNT Express Nederland B.V. κατά AXA Versicherung AG*, EU:C:2010:243.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 17ης Ιουνίου 2010 στην υπόθεση C-31/09, *Nawras Bolbol κατά Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, EU:C:2010:351.
- Απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2010 στην υπόθεση C-400/10 PPU, *J. McB. κατά L.E.*, EU:C:2010:582.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 5ης Οκτωβρίου 2010 στην υπόθεση C-173/09, *Georgi Ivanov Elchinov κατά Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa*, EU:C:2010:581.
- Απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2010 στην υπόθεση C-243/09, *Günter Fuß κατά Stadt Halle*, EU:C:2010:609.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 9ης Νοεμβρίου 2010 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09, *Bundesrepublik Deutschland κατά B και D*, EU:C:2010:661.
- Απόφαση της 28ης Απριλίου 2011 στην υπόθεση C-61/11 PPU, *Hassen El Dridi, alias Karim Soufi*, EU:C:2011:268.
- Απόφαση της 28ης Ιουλίου 2011 στην υπόθεση C-69/10, *Brahim Samba Diouf κατά Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, EU:C:2011:524.

- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 15ης Νοεμβρίου 2011 στην υπόθεση C-256/11, *Murat Dereci και λοιποί κατά Bundesministerium für Inneres*, EU:C:2011:734.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 6ης Δεκεμβρίου 2011 στην υπόθεση C-329/11, *Alexandre Achughababian κατά Préfet du Val-de-Marne*, EU:C:2011:807.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 21ης Δεκεμβρίου 2011 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-411/10 και C-493/10, *N.S. κατά Secretary of State for the Home Department και M.E. και λοιπών κατά Refugee Applications Commissioner και Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2011:865.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 5ης Σεπτεμβρίου 2012 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-71/11 και C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland κατά Y και Z*, EU:C:2012:518.
- Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-179/11, *Cimade and GISTI κατά Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, EU:C:2012:594.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 6ης Νοεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-245/11, *K κατά Bundesasylamt*, EU:C:2012:685
- Απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-277/11, *M. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδίας, Attorney General*, EU:C:2012:744.
- Απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-430/11, *Md Sagor*, EU:C:2012:777.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 19ης Δεκεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-364/11, *El Kott και λοιποί κατά Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, EU:C:2012:826.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 15ης Ιανουαρίου 2013 στην υπόθεση C-416/10, *Josef Križan κ.λπ. κατά Slovenská inšpekcia životného prostredia*, EU:C:2013:8.
- Απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2013 στην υπόθεση C-23/12, *Mohamad Zakaria*, EU:C:2013:24.
- Απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2013 στην υπόθεση C-175/11, *H.I.D., B.A. κατά Refugee Applications Commissioner, Refugee Appeals Tribunal, Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδίας, Attorney General*, EU:C:2013:45.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 26ης Φεβρουαρίου 2013 στην υπόθεση C-617/10, *Åklagaren κατά Hans Åkerberg Fransson*, EU:C:2013:105.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 26ης Φεβρουαρίου 2013 στην υπόθεση C-399/11, *Stefano Melloni κατά Ministerio Fiscal*, EU:C:2013:107.
- Απόφαση της 20ής Μαΐου 2013 στην υπόθεση C-168/13 PPU, *Jeremy F. κατά Premier ministre*, EU:C:2013:358.
- Απόφαση της 30ής Μαΐου 2013 στην υπόθεση C-534/11, *Mehmet Arslan κατά Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, EU:C:2013:343.
- Απόφαση της 13ης Ιουνίου 2013 στην υπόθεση C-45/12, *Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS) κατά Radia Hadj Ahmed*, EU:C:2013:390.
- Απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2013 στην υπόθεση C-383/13 PPU, *M.G. και N.R. κατά Staatssecretaris van Veiligheids Justitie*, EU:C:2013:533.
- Απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013 στην υπόθεση C-297/12, *Gjoko Filev, Adnan Osmani*, EU:C:2013:569.
- Απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-199/12 έως C-201/12, *Minister voor Immigratie en Asiel κατά X, Y και Z κατά Minister voor Immigratie en Asiel*, EU:C:2013:720.

- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 14ης Νοεμβρίου 2013 στην υπόθεση C-4/11, *Bundesrepublik Deutschland κατά Kaveh Puid*, EU:C:2013:740.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 10ης Δεκεμβρίου 2013 στην υπόθεση C-394/12, *Shamso Abdullahi κατά Bundesasylamt*, EU:C:2013:813.
- Απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2014 στην υπόθεση C-285/12, *Aboubacar Diakité κατά Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, EU:C:2014:39.
- Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014 στην υπόθεση C-79/13, *Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers κατά Saciri κ.λπ.*, EU:C:2014:103.
- Απόφαση της 8ης Μαΐου 2014 στην υπόθεση C-604/12, *H.N. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General*, EU:C:2014:302.
- Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2014 στην υπόθεση C-146/14 PPU, *Bashir Mohamed Ali Mahdi*, EU:C:2014:1320.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 15ης Ιανουαρίου 2014 στην υπόθεση C-176/12, *Association de médiation sociale κατά Union locale des syndicats CGT κ.λπ.*, EU:C:2014:2.
- Απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014 στην υπόθεση C-481/13, *Mohammad Ferooz Qurbani*, EU:C:2014:2101.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 17ης Ιουλίου 2014 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-473/13 και C-514/13, *Adala Bero κατά Regierungspräsidium Kassel και Ettayebi Bouzalmate κατά Kreisverwaltung Kleve*, EU:C:2014:2095.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 17ης Ιουλίου 2014 στην υπόθεση C-474/13, *Thi Ly Pham κατά Stadt Schweinfurt, Am t für Meldewesen und Statistik*, EU:C:2014:2096.
- Απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-141/12 και C-372/12, *Υ.Σ. κατά Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel και Minister vor Immigratie, Integratie en Asiel κατά M. και S.*, EU:C:2014:2081.
- Απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2014 στην υπόθεση C-166/13, *Sophie Mukarubega κατά Préfet de police και Préfet de la Seine-Saint-Denis*, EU:C:2014:2336.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 2ας Δεκεμβρίου 2014 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-148/13 έως C-150/13, *A, B και C κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2014:2406.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 18ης Δεκεμβρίου 2014 στην υπόθεση C-562/13, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve κατά Moussa Abdida*, EU:C:2014:2453.
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 18ης Δεκεμβρίου 2014 στην υπόθεση C-542/13, *Mohamed M' Bodj κατά Βελγικού Δημοσίου*, EU:C:2014:2452.
- Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2015 στην υπόθεση C-472/13, *Andre Lawrence Shepherd κατά Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2015:117.
- Απόφαση της 24ης Ιουνίου 2015 στην υπόθεση C-373/13, *H.T. κατά Land Baden-Württemberg*, EU:C:2015:413.

4.1.2 Γνωμοδοτήσεις

- Γνωμοδότηση 2/13 της 18ης Δεκεμβρίου 2014, *Προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών*, EU:C:2014:2454.

4.1.3 Προτάσεις γενικών εισαγγελιών

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Κοσμά της 16ης Μαρτίου 1999 στην υπόθεση C-378/97, *Florus Ariël Wijnsenbeek*, EU:C:1999:144.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Maduro της 9ης Σεπτεμβρίου 2008 στην υπόθεση C-465/07, *Meki Elgafaji και Noor Elgafaji κατά Staatssecretaris van Justitie*, EU:C:2008:479.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mazák της 15ης Σεπτεμβρίου 2009 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-175/08-C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla και λοιποί κατά Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2009:551.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston της 4ης Μαρτίου 2010 στην υπόθεση C-31/09, *Nawras Bolbol κατά Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, EU:C:2010:119.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mengozzi της 1ης Ιουνίου 2010 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09, *Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κατά B και D*, EU:C:2010:302.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Trstjenjak της 22ας Σεπτεμβρίου 2011 στην υπόθεση C-411/10, *N.S. κατά Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2011:611.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Bot της 19ης Απριλίου 2012 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-71/11 και C-99/11, *Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κατά Y και Z*, EU:C:2012:224.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Bot της 26ης Απριλίου 2012 στην υπόθεση C-277/11, *M. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδίας, Attorney General*, EU:C:2012:253.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston της 13ης Σεπτεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-364/11, *Mostafa Abed El Karem El Kott και λοιποί κατά Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, EU:C:2012:569.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston της 11ης Ιουλίου 2013 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-199/12 έως C-201/12, *X, Y και Z κατά Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel*, EU:C:2013:474.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Cruz Villalón της 11ης Ιουλίου 2013 στην υπόθεση C-294/12, *Shamsu Abdullahi κατά Bundesasylamt*, EU:C:2013:473.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mengozzi της 18ης Ιουλίου 2013 στην υπόθεση C-285/12, *Aboubacar Diakité κατά Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, EU:C:2013:500.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Bot της 7ης Νοεμβρίου 2013 στην υπόθεση C-604/12, *H.N. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2013:714.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston της 17ης Ιουλίου 2014 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-148/13, C-149/13 και C-150/13, *A, B και C κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2014:2111.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Bot της 17ης Ιουλίου 2014 στην υπόθεση C-542/13, *Mohamed M'Bodj κατά Βελγικού Δημοσίου*, EU:C:2014:2113.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Bot της 4ης Σεπτεμβρίου 2014 στην υπόθεση C-562/13, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve κατά Moussa Abdida*, EU:C:2014:2167.

4.1.4 Διατάξεις

Διάταξη της 1ης Φεβρουαρίου 2001 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-300/99 P και C-388/99 P, *Area Cova SA και λοιποί κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, EU:C:2001:71.

Διάταξη της 21ης Μαρτίου 2013 στην υπόθεση C-522/11, *Abdoul Khadre Mbaye*, EU:C:2013:190.

4.2 Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

4.2.1 Αποφάσεις επί του παραδεκτού

Απόφαση επί του παραδεκτού της 7ης Μαρτίου 2000, *T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 43844/98.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 2ας Δεκεμβρίου 2008, *K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 32733/08.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 20ής Ιανουαρίου 2009, *Coöperatieve Producenten organisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA κατά Κάτω Χωρών*, προσφυγή αριθ. 13645/05.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 2ας Απριλίου 2013, *Mohammed Hussein και λοιποί κατά Κάτω Χωρών και Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 27725/10.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 13ης Ιανουαρίου 2015, *A.M.E. κατά Κάτω Χωρών*, προσφυγή αριθ. 51428/10.

4.2.2 Αποφάσεις

Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1976, *Handyside κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 5493/72.

Απόφαση της 7ης Ιουλίου 1989, *Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 14308/88.

Απόφαση της 20ής Μαρτίου 1991, *Cruz Varaz και λοιποί κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 15576/89.

Απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 1996, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 22414/93.

Απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1996, *Ahmed κατά Αυστρίας*, προσφυγή αριθ. 25964/94.

Απόφαση της 29ης Απριλίου 1997, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *H.L.R. κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 24573/94.

Απόφαση της 2ας Μαΐου 1997, *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 30240/96.

Απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 1998, *Bahaddar κατά Κάτω Χωρών*, προσφυγή αριθ. 25894/94.

Απόφαση της 11ης Ιουλίου 2000, *Jabari κατά Τουρκίας*, προσφυγή αριθ. 40035/98.

Απόφαση της 30ής Ιουνίου 2005, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi κατά Ιρλανδίας*, προσφυγή αριθ. 45036/98.

Απόφαση της 26ης Ιουλίου 2005, *N. κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 38885/02.

Απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2007, *Salah Sheekh κατά Κάτω Χωρών*, προσφυγή αριθ. 1948/04.

Απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2007, *Sultani κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 45223/05.

Απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2008, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *Saadi κατά Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 37201/06.

Απόφαση της 27ης Μαΐου 2008, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 26565/05.

Απόφαση της 17ης Ιουλίου 2008, *NA. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 25904/07.

Απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2009, *Ben Khemais κατά Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 246/07.

Απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009, *S.D. κατά Ελλάδας*, προσφυγή αριθ. 51541/07.

- Απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2009, *Tabesh κατά Ελλάδας*, προσφυγή αριθ. 8256/07.
- Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, *Al-Saadoon και Mufdhi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 61498/08.
- Απόφαση της 22ας Ιουλίου 2010, *A.A. κατά της Ελλάδας*, προσφυγή αριθ. 12186/08.
- Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2011, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, προσφυγή αριθ. 30696/09.
- Απόφαση της 28ης Ιουνίου 2011, *Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγές αριθ. 8319/07 και 11449/07.
- Απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2012, *Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 8139/09.
- Απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2012, *I.M. κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 9152/09.
- Απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2012, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *Hirsi Jamaa και άλλοι κατά Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 27765/09.
- Απόφαση της 10ης Απριλίου 2012, *Babar Ahmad και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγές αριθ. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 και 67354/09.
- Απόφαση της 15ης Μαΐου 2012, *Labsi κατά Σλοβακίας*, προσφυγή αριθ. 33809/08.
- Απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2012, *Abdulhakon κατά Ρωσίας*, προσφυγή αριθ. 14743/11.
- Απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2012, *Singh και λοιποί κατά Βελγίου*, προσφυγή αριθ. 33210/11.
- Απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2012, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *El-Masri κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας*, προσφυγή αριθ. 39630/09.
- Απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, *Mohammed κατά Αυστρίας*, προσφυγή αριθ. 2283/12.
- Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, *S.J. κατά Βελγίου*, προσφυγή αριθ. 70055/10.
- Απόφαση της 22ας Απριλίου 2014, *A.C. και λοιποί κατά Ισπανίας*, προσφυγή αριθ. 6528/11.
- Απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2014, *Sharifi κ.λπ. κατά Ελλάδας*, προσφυγή αριθ. 16643/09.
- Απόφαση της 4ης Νοεμβρίου 2014, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, *Tarakhel κατά Ελβετίας*, προσφυγή αριθ. 29217/12.

4.3 Απόψεις της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών

- Απόψεις της 30ής Ιουλίου 1993, *Joseph Kindler κατά Καναδά*, ανακοίνωση αριθ. 470/1991.

4.4 Δικαστήρια των κρατών μελών της ΕΕ

- Αυστρία, Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2015, Ro 2014/21/0075-5.
- Τσεχική Δημοκρατία, Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2015, 10 Azs 122/2015, σκέψη 88 (βλέπε την ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα).
- Γαλλία, Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 30ής Δεκεμβρίου 2009, *OFRA κατά MC*, αριθ. 305226

- Γαλλία, εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, SR, απόφαση της 30ής Μαρτίου 2011, *ML*, αριθ. 10013804, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011, 2012*, σ. 17-18.
- Γαλλία, εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 5ης Ιουλίου 2011, *M V*, αριθ. 11005317.
- Γαλλία, εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2011, *MK*, αριθ. 10008275, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011, 2012*, σ. 152-154.
- Γερμανία, Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2011, *BVerwG 10 C 3.10*, ECLI:DE:BVerwG:2011:240211U10C3.10.0 (βλέπε ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα).
- Γερμανία, Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 1ης Ιουνίου 2011, *BVerwG 10 C 25.10*, ECLI:DE:BVerwG:2011:010611U10C25.10.0 (βλέπε ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα).
- Γερμανία, Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2011, *BVerwG 10 C 13.10*, ECLI:DE:BVerwG:2011:171111U10C13.10.0 (βλέπε ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα).
- Γερμανία, Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 17ης Ιουνίου 2014, *BVerwG 10 C 7.13*, ECLI:DE:BVerwG:2014:170614U10C7.13.0 (βλέπε ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα).
- Γερμανία, Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1986, 339 2 BvR 197/83 (βλέπε ανεπίσημη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα).
- Γερμανία, Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, απόφαση της 26ης Ιουνίου 2014, *V ZB 31/14*.
- Λιθουανία, Συνταγματικό Δικαστήριο, απόφαση της 14ης Μαρτίου 2006, υπόθεση αριθ. 17/02.24/02-06703-22/04.
- Πολωνία, Συνταγματικό Δικαστήριο, απόφαση της 11ης Μαΐου 2005, *K 18/04*.
- Πολωνία, Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο Βαρσοβίας, απόφαση της 16ης Μαΐου 2013, *IV SA.Wa 2684/12* (βλέπε περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).
- Σλοβακία, Περιφερειακό Δικαστήριο Μπρατισλάβας, απόφαση της 20ής Μαρτίου 2012, *AA κατά Υπηρεσίας Μετανάστευσης του Υπουργείου Εσωτερικών της Σλοβακικής Δημοκρατίας*, 9Saz/47/2011 (βλέπε περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).
- Σουηδία, Εφετείο Μετανάστευσης, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2011, *UM 5495-10* (βλέπε περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).
- Ηνωμένο Βασίλειο, Βουλή των Λόρδων, *Regina κατά Secretary of State for the Home Department, ex parte Bagdanavicius and Another*, [2005] UKHL 38.
- Ηνωμένο Βασίλειο, Immigration and Asylum Tribunal (δικαστήριο αρμόδιο για θέματα μετανάστευσης και ασύλου), *Kacaj (Article 3 – Standard of Proof – Non-State Actors) Albania*, [2001] UKIAT 00018.
- Ηνωμένο Βασίλειο, Immigration and Asylum Tribunal (δικαστήριο αρμόδιο για θέματα μετανάστευσης και ασύλου), *TK (Tamils – LP updated) Sri Lanka CG*, [2009] UKAIT 00049.
- Ηνωμένο Βασίλειο, England and Wales Court of Appeal (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), *R (Bagdanavicius) κατά Secretary of State for the Home Department*, [2003] EWCA Civ 1605.

Προσάρτημα Β: Μεθοδολογία

Μεθοδολογία εκπόνησης της παρούσας ανάλυσης

Παρότι επιδιώχθηκε να τηρηθεί, στο μέτρο του δυνατού, η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη συνολικά²⁸⁴, η εκπόνηση της παρούσας ανάλυσης αποτελεί ένα από τα τέσσερα αντικείμενα που διέπονται από τη σύμβαση μεταξύ του IARJL-Europe και της EASO για την έκδοση βασικού υλικού δικαστικής κατάρτισης και απαιτήθηκε η υιοθέτηση τροποποιημένης προσέγγισης. Όπως επισημαίνεται ήδη στην **ενότητα σχετικά με τους συμμετέχοντες** (σ. 1-2), η διαδικασία σύνταξης περιελάμβανε δύο κύριες συνιστώσες: τις εργασίες σύνταξης από ομάδα εμπειρογνομόνων και τις εργασίες αναθεώρησης και συνολικής εποπτείας των εργασιών της ομάδας σύνταξης από ομάδα επιμέλειας, απαραίτητη αποκλειστικά από δικαστές.

Στάδιο προπαρασκευαστικών εργασιών

Κατά τη διάρκεια του προπαρασκευαστικού σταδίου, και σε συνεργασία με τον πρόεδρο της ομάδας επιμέλειας, η συντακτική ομάδα εξέτασε το πεδίο εφαρμογής, τη δομή και το περιεχόμενο της ανάλυσης και κατάρτισε το ακόλουθο υλικό:

1. Προσωρινή βιβλιογραφία των σχετικών πηγών και του υλικού που είναι διαθέσιμα σχετικά με το θέμα.
2. Προσωρινή συλλογή της συναφούς νομολογίας σχετικά με το θέμα.
3. Δείγμα του υπό εξέλιξη πονήματος.
4. Προπαρασκευαστική ενημερωτική έκθεση που περιελάμβανε την προσωρινή δομή της ανάλυσης, καθώς και έκθεση προόδου.

Το υλικό αυτό διαβιβάστηκε στην ομάδα επιμέλειας, η οποία παρείχε στη συντακτική ομάδα τόσο γενική καθοδήγηση όσο και ειδικότερες παρατηρήσεις υπό τη μορφή οδηγιών σχετικά με την περαιτέρω εκπόνηση της ανάλυσης και τη συλλογή της νομολογίας.

Στάδιο εργασιών σύνταξης

Η συντακτική ομάδα εκπόνησε σχέδιο της ανάλυσης και προέβη σε συλλογή της νομολογίας, σύμφωνα με το εγχειρίδιο σύνταξης κειμένων της EASO, αντλώντας στοιχεία από έρευνα βάσει εγγράφων τεκμηρίωσης και από την ανάλυση της νομολογίας, από εκπαιδευτικό υλικό και άλλη συναφή βιβλιογραφία, όπως βιβλία, εκθέσεις, σχόλια, κατευθυντήριες οδηγίες και άρθρα από αξιόπιστες πηγές. Υπό τον συντονισμό του επικεφαλής της ομάδας, πραγματοποιήθηκε η ανάθεση της αρχικής σύνταξης ενοτήτων της ανάλυσης και της συλλογής της νομολογίας σε μέλη της ομάδας. Τα εν λόγω προσχέδια αποτέλεσαν στη συνέχεια αντικείμενο εξέτασης από όλα τα μέλη της ομάδας, ανταλλάχθηκαν απόψεις και ακολούθησε στάδιο ανασύνταξης του κειμένου βάσει των συζητήσεων αυτών.

Το πρώτο σχέδιο που ολοκληρώθηκε από τη συντακτική ομάδα διαβιβάστηκε κατόπιν στην ομάδα επιμέλειας, η οποία ανέλαβε την επανεξέταση του σχεδίου με στόχο να συνδράμει τη συντακτική ομάδα στη βελτίωση της ποιότητάς του. Στο πλαίσιο αυτό, η ομάδα επιμέλειας παρείχε στη συντακτική

²⁸⁴ Η αρχική έκδοση περιλαμβάνεται υπό τη μορφή του προσαρτήματος Β στη δημοσίευση της EASO με τίτλο *Άρθρο 15 στοιχείο γ) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ): Δικαστική ανάλυση*, Δεκέμβριος 2014· αναθεωρημένη έκδοση περιλαμβάνεται υπό τη μορφή του προσαρτήματος Γ στη δημοσίευση της EASO με τίτλο «Αποκλεισμός: Άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου – Δικαστική ανάλυση», 2016.

ομάδα περαιτέρω οδηγίες σχετικά με τη δομή, τη μορφή και το περιεχόμενο της ανάλυσης. Ακολουθώντας τις εν λόγω οδηγίες, η συντακτική ομάδα προέβη σε περαιτέρω τροποποιήσεις και υπέβαλε το τελικό σχέδιο στην ομάδα επιμέλειας. Το σχέδιο αυτό διαβιβάστηκε στην UNHCR, η οποία διατύπωσε τις απόψεις της. Η ομάδα επιμέλειας έλαβε υπόψη τις απόψεις αυτές στο πλαίσιο της αναθεώρησης και επέφερε ορισμένες νέες τροποποιήσεις, σε συνεργασία με τη συντακτική ομάδα, προκειμένου να καταρτιστούν τα κείμενα για τις εργασίες εξωτερικής διαβούλευσης. Ζητήθηκε επίσης η γνώμη της EASO, της οποίας τις παρατηρήσεις έλαβε υπόψη η ομάδα επιμέλειας σε όλα τα στάδια των εργασιών σύνταξης.

Εξωτερική διαβούλευση

Η EASO διαβίβασε το σχέδιο δικαστικής ανάλυσης και τη συλλογή της νομολογίας στο δίκτυο δικαστικών της EASO, στην UNHCR και στα μέλη του συμβουλευτικού φόρουμ της EASO, φορείς οι οποίοι κλήθηκαν να μελετήσουν το υλικό και να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους προκειμένου να βελτιωθεί περαιτέρω η ποιότητα της ανάλυσης. Η ομάδα επιμέλειας έλαβε υπόψη τις εν λόγω παρατηρήσεις και κατέληξε στις επακόλουθες αλλαγές που έπρεπε να επέλθουν. Οι τελικές διορθώσεις έγιναν από την ομάδα επιμέλειας.

Προσάρτημα Γ: Επιλεγμένη βιβλιογραφία

1. Επίσημα έγγραφα

1.1 Ευρωπαϊκή Ένωση

ΔΕΕ, κωδικοποιημένο κείμενο του κανονισμού διαδικασίας του Δικαστηρίου, της 25ης Σεπτεμβρίου 2012 [2012] ΕΕ L 265/1, όπως τροποποιήθηκε στις 18 Ιουνίου 2013 [2013] ΕΕ L 173/65.

ΔΕΕ, συστάσεις προς τα εθνικά δικαστήρια, σχετικές με την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων, [2012] ΕΕ L 338/1.

EASO, [Άρθρο 15 στοιχείο γ) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ): Δικαστική ανάλυση, Δεκέμβριος 2014.

EASO, *The Implementation of Article 15(c) QD in EU Member States*, Σειρά πρακτικών οδηγιών της EASO, Ιούλιος 2015.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γνώμη της Επιτροπής για την αίτηση προσχώρησης της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, της 15ης Ιουλίου 1997, αριθ. εγγράφου 97/11.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών και των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, της 12ης Σεπτεμβρίου 2001, COM(2001) 510 τελικό.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, *Σχέδιο πολιτικής για το άσυλο: μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της προστασίας σε όλη την ΕΕ*, της 17ης Ιουνίου 2008, COM(2008) 360 τελικό.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο, *Διαχείριση της προσφυγικής κρίσης: άμεσα επιχειρησιακά, δημοσιονομικά και νομικά μέτρα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Δράσης για τη Μετανάστευση*, της 29ης Σεπτεμβρίου 2015, COM(2015) 490 final/2.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, *συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης*, της 21ης και 22ας Ιουνίου 1993, αριθ. εγγράφου 93/3.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, *συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Tampere*, της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999, SN 200/99, Βρυξέλλες.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, *Το Πρόγραμμα της Χάγης: ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, [2005] ΕΕ C 53/1.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, *Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο*, 24 Σεπτεμβρίου 2008, αριθ. εγγράφου 13440/08.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, *Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης: μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες*, της 2ας Δεκεμβρίου 2009, [2010] ΕΕ C 115/1.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Απόφαση (ΕΕ) 2015/1523 του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2015, για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας, [2015] ΕΕ L 239/146.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Απόφαση (ΕΕ) 2015/1601 του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2015, για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας, [2015] ΕΕ L 248/80.

1.2 Ηνωμένα Έθνη

Γενική Συνέλευση, Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης 217 Α (ΙΙΙ), 10 Δεκεμβρίου 1948.

Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, *General Comment No 20: Article 7 (Prohibition of Torture, or Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)*, 10 Μαρτίου 1992.

Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, *General Comment No 31: The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant*, 26 Μαΐου 2004.

2. Εκδόσεις

2.1 Βιβλιογραφικές αναφορές

Battjes H., *European Asylum Law and International Law* (Nijhoff, 2006).

Bauloz C., Ineli-Ciger M., Singer S. (επιμ.), *Seeking Asylum in the European Union: Selected Protection Issues Raised by the Second Phase of the Common European Asylum System* (Brill Nijhoff, 2015).

Foster M., *International Refugee Law and Socio-Economic Rights. Refuge from Deprivation* (CUP, 2009).

Goodwin-Gill G.S. και McAdam J., *The Refugee in International Law* (3η έκδ., OUP, 2007).

Grahl-Madsen A., *The Status of Refugees in International Law* (τόμ. I & II, A.W. Sitjhoff, 1966 και 1972).

Hailbronner K. και Thym D. (επιμ.), *EU Immigration and Asylum Law: Commentary* (2η έκδ., C.H. Beck, Hart & Nomos, 2016, υπό έκδοση).

Hathaway J.C., *The Rights of Refugees under International Law* (CUP, 2005).

Hathaway J.C. και Foster M., *The Law of Refugee Status* (2η έκδ., CUP, 2014).

McAdam J., *Complementary Protection in International Refugee Law* (OUP, 2007).

Peers S., Moreno-Lax V., Garlick M. και Guild, E. (επιμ.), *EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition. Vol. 3: EU Asylum Law* (2η έκδ., Brill, 2015).

2.2 Δημοσιεύσεις UNHCR

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων Νο 1: Δίωξη λόγω γένους στα πλαίσια ερμηνείας του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, HCR/GIP/02/01, 7 Μαΐου 2002.

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων Νο 2: «Συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» στα πλαίσια του Άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, HCR/GIP/02/02, 7 Μαΐου 2002.

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων Νο 3: Παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ (5) και (6) της Σύμβασης της Γενεύης του*

1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (Οι «γενικές ρήτρες παύσης» ή οι ρήτρες για την παύση των συνθηκών οι οποίες αποτέλεσαν τη δικαιολογητική βάση αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα), HCR/GIP/03/03, 10 Φεβρουαρίου 2003.

UNHCR, Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων No 4: «Η Δυνατότητα Εγκατάστασης σε άλλη Περιοχή της Χώρας Καταγωγής» στα πλαίσια του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, HCR/GIP/03/04, 23 Ιουλίου 2003.

UNHCR, Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων No 5: Η Εφαρμογή των Ρητών Αποκλεισμού: Άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, HCR/GIP/03/05, 4 Σεπτεμβρίου 2003.

UNHCR, Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων No 6: Η Ψηφιστική ως λόγος φόβου δίωξης στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, HCR/GIP/04/06, 28 Απριλίου 2004.

UNHCR, Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων No 7: Η εφαρμογή του άρθρου 1Α(2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων στα θύματα εμπορίας ανθρώπων ή στα πρόσωπα που κινδυνεύουν από την εμπορία ανθρώπων, 7 Απριλίου 2006.

UNHCR, Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων No 8: Εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου των Παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1 (Α) 2 και 1 (ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, 22 Δεκεμβρίου 2009.

UNHCR, Εγχειρίδιο για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, 1979, επανέκδοση Δεκέμβριος 2011.

UNHCR, Σχόλια για την τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση) COM(2011) 319 τελικό, Ιανουάριος 2012.

UNHCR, Σχόλια για την τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (αναδιατύπωση) (COM(2011) 320 τελικό της 1η Ιουνίου 2011), Ιούλιος 2012.

UNHCR, Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων No 9: για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του γένους (φύλου) στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, 23 Οκτωβρίου 2012.

UNHCR, Moving Further Toward a Common European Asylum System. UNHCR's Statement on the EU Asylum Legislative Package, Ιούνιος 2013.

UNHCR, Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία No 10: Ισχυρισμοί αιτημάτων ασύλου που αναφέρονται στη στρατιωτική θητεία στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α(2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, 3 Δεκεμβρίου 2013.

UNHCR, Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία No 11: *Prima Facie Recognition of Refugee Status*, 5 Ιουνίου 2015.

UNHCR, *The Case Law of the European Regional Courts: The Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights. Refugees, Asylum-Seekers, and Stateless Persons*, 2015.

Εκτελεστική Επιτροπή UNHCR, *Safeguarding Asylum*, συμπέρασμα αριθ. 82 (XLVIII) της Εκτελεστικής Επιτροπής, 17 Οκτωβρίου 1997.

2.3 Δημοσιεύσεις IARJL

IARJL, *Assessment of Credibility in Refugee and Subsidiary Protection Claims under the EU Qualification Directive: Judicial Criteria and Standards*, εκπονήθηκε από τους J. Barnes και A. Mackey, 2013.

IARJL, *Preliminary References to the Court of Justice of the European Union: A Note for national judges handling asylum-related cases*, 2013.

2.4 Ακαδημαϊκή βιβλιογραφία

Baldaccini A., Guild E. και Toner H. (επιμ.), *Whose Freedom, Security and Justice? EU Immigration and Asylum Law and Policy* (Hart Publishing, 2007).

Battjes H., «The Systematic Nature of the Common European Asylum System», στο F. Julien-Laferrière, H. Labayle και Ö. Edström (επιμ.), *The European Immigration and Asylum Policy: Critical Assessment Five Years after the Amsterdam Treaty* (Βρυξέλλες, 2005), σ. 263-277.

Boeles P., den Heijer M., Lodder G. και Wouters K., *European Migration Law* (2η έκδ., Intersentia, 2014).

Cherubini. F., *Asylum Law in the European Union* (Routledge, 2015).

Chetail V., «Are Refugee Rights Human Rights? An Unorthodox Questioning of the Relations between Refugee Law and Human Rights Law», στο R. Rubio-Marín (επιμ.), *Human Rights and Immigration* (Collected Courses of the Academy of European Law, OUP, 2014), σ. 19-72.

Chetail V., «The Common European Asylum System: Bric-à-Brac or System?», στο P. de Bruycker, V. Chetail και F. Maiani (επιμ.), *Reforming the Common European Asylum System: The New European Refugee Law* (Martinus Nijhoff Publishers, 2016, υπό έκδοση).

De Bruycker κ.ά., *Setting up a Common European Asylum System: Report on the Application of Existing Instruments and Proposals for the New System, Study*, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Γενική Διεύθυνση Εσωτερικών Πολιτικών, Θεματικό Τμήμα Γ: Δικαιώματα των Πολιτών και Συνταγματικές Υποθέσεις, Πολιτικές Ελευθερίες, Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις, Doc PE 425.622, 2010.

De Bruycker P., Chetail V. και Maiani F. (επιμ.), *Reforming the Common European Asylum System: The New European Refugee Law* (Martinus Nijhoff Publishers, 2016, υπό έκδοση).

de Witte B., «Constitutional Aspects of European Union Membership in the Original Six Member States: Model Solutions for the Applicant Countries?», στο A. E. Kellermann, W. de Zwaan και J. Czuczai (επιμ.), *EU Enlargement – The Constitutional Impact at EU and National Level* (TMC Asser Press, 2001).

Dörig H., «German Courts and the Understanding of the Common European Asylum System» (RSQ (2013), σ. 768-778.

Fennelly N., «The National Judge as Judge of the European Union», στο Court of Justice of the European Union (επιμ.), *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-Law* (Asser Press, 2013).

Ferguson Sidorenko O., *The Common European Asylum System: Background, Current State of Affairs, Future Directions* (TMC Asser Press, 2007).

Gil-Bazo M.-T., «The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the Right to Be Granted Asylum in the Union's Law», RSQ (2008), σ. 33-52.

Goodwin-Gill G.S. και Lambert H. (επιμ.), *The Limits of Transnational Law: Refugee Law, Policy Harmonization and Judicial Dialogue in the European Union* (CUP, 2010).

- Goudappel F.A.N.J. και Raulus H.S.R. (επιμ.), *The Future of Asylum in the European Union: Problems, Proposals and Human Rights* (TMC Asser Press, 2011).
- Guild E., «*The Europeanisation of Europe's Asylum Policy*», IJRL (2006), σ. 630-641.
- Guild E., Carrera S. και Eggenschwiler A. (επιμ.), *The Area of Freedom, Security and Justice Ten Years On: Successes and Future Challenges under the Stockholm Programme*, CEPS, 2010.
- Guild E. και Minderhoud P. (επιμ.), *The First Decade of EU Migration and Asylum Law* (Martinus Nijhoff Publishers, 2011).
- Hailbronner K., *Immigration and Asylum Law and Policy in the European Union* (Kluwer Law International, 2000).
- Harvey C., «*The Right to Seek Asylum in the European Union*», *European Human Rights Law Review* (2004), σ. 17-36.
- Ippolito F., «*The Contribution of the European Courts to the Common European Asylum System and its Ongoing Recast Process*», *Maastricht Journal of European and Comparative Law* (2013), σ. 261-281.
- Ippolito F. και Velluti S., «*The Recast Process of the EU Asylum System: A Balancing Act between Efficiency and Fairness*», *RSQ* (2011), σ. 24-62.
- Julien-Laferrrière F., Labayle H. και Edström Ö. (επιμ.), *The European Immigration and Asylum Policy: Critical Assessment Five Years after the Amsterdam Treaty* (Bruylant, 2005).
- Klug A., «*Harmonization of Asylum in the European Union – Emergence of an EU Refugee System?*», *German Yearbook of International Law* (2004), σ. 594-628.
- Lambert H., «*The EU Asylum Qualification Directive, Its Impact on the Jurisprudence of the United Kingdom and International Law*», *International and Comparative Law Quarterly* (2006), σ. 161-192.
- Lambert H., «*Transnational Judicial Dialogue, Harmonization and the Common European Asylum System*», *International and Comparative Law Quarterly* (2009), σ. 519-543.
- Lavenex S., *The Europeanisation of Refugee Policies: Between Human Rights and Internal Security* (Ashgate, 2002).
- Lenaerts K. και Gutierrez-Fons J.A., «*To Say What the Law of the EU Is: Methods of Interpretation and the European Court of Justice*», *EUI Working Papers AEL 2013/9*, European University Institute, 2013.
- Mariño Menéndez F.M., «*Recent Jurisprudence of the United Nations Committee against Torture and the International Protection of Refugees*», *RSQ* (2015), σ. 61-78.
- McAdam J., «*Interpretation of the 1951 Convention*», στο A. Zimmermann (επιμ.), *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol* (OUP, 2011), σ. 75-115.
- Mole N. και Meredith C., «*Asylum and the European Convention on Human Rights*», *Human Rights Files No 9*, Council of Europe Publishing, 2010.
- Noll G., *Negotiating Asylum. The EU Acquis, Extraterritorial Protection and the Common Market of Deflection* (Martinus Nijhoff Publishers, 2000).
- O'Nions H., *Asylum – A Right Denied: A Critical Analysis of European Asylum Policy* (Ashgate, 2014).
- Peers S., «*The Second Phase of the Common European Asylum System: A Brave New World – or Lipstick on a Pig?*», *Statewatch*, 2013.

- Peers S., Guild E., Acosta D., Groenendijk K. και Moreno Lax V., *EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition. Vol. 2: EU Immigration Law* (2η έκδ., Brill, 2012).
- Rosas A. και Armati L., *EU Constitutional Law. An Introduction* (2η αναθεωρημένη έκδ., Hart, 2012).
- Storey F., «*EU Refugee Qualification Directive: A Brave New World?*», Διεθνής Ένωση Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου (2008), σ. 1-49.
- Toscano F., «*The Second Phase of the Common European Asylum System: A Step Forward in the Protection of Asylum Seekers?*», Institute for European Studies Working Papers, αριθ. 7, 2013.
- Van Selm J., «*European Refugee Policy: Is There Such a Thing?*», UNHCR New Issues in Refugee Research Series, Working Paper No 115, 2005.
- Vedsted-Hansen J., «*Common EU Standards on Asylum – Optional Harmonization and Exclusive Procedures?*», EJML (2005), σ. 369-376

Προσάρτημα Δ: Συλλογή νομολογίας

ΔΕΕ

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ	<i>Sri CLIFT και Lanificio di Gavardo SpA κατά Υπουργείου Υγιεινής</i> Υπόθεση 283/81 ECLI:EU:C:1982:335 6.10.1982	Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Corte Suprema di Cassazione για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με προδικαστικές αποφάσεις βάσει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ (νυν άρθρο 267 της ΣΛΕΕ). Υποχρέωση παραπομπής προδικαστικού ζητήματος στο ΔΕΕ. Υποχρέωση παραπομπής προδικαστικού ζητήματος από τα δικαστήρια των κρατών μελών, σκέψη 21: «(...) το άρθρο 177, τρίτη παράγραφος πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα δικαστήριο, οι αποφάσεις του οποίου δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, οφείλει, όταν ανακύπτει ενώπιόν του ζήτημα κοινοτικού δικαίου, να τηρεί την υποχρέωσή του προς παραπομπή, εκτός αν διαπιστώνει ότι το ανακύψαν ζήτημα δεν είναι ουσιώδες ή ότι η οικεία κοινοτική διάταξη έχει ήδη ερμηνευθεί από το Δικαστήριο ή ότι η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου παρίσταται τόσο προφανής, ώστε να μη αφήνει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία· η συνδρομή μιας τέτοιας περιπτώσεως πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου, τις ιδιάζουσες δυσκολίες που παρουσιάζει η ερμηνεία του και τον κίνδυνο διασάσεως στη νομολογία εντός της Κοινότητας.»	ΔΕΕ — 28/62, 29/62 και 30/62 <i>Da Costa κατά Nederlandse Belastingadministratie</i>
ΔΕΕ	<i>Kenny Roland Lyckeskog</i> Υπόθεση C-99/00 ECLI:EU:C:2002:329 4.4.2002	Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Honrätten för Västra Sverige (Σουηδία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με προδικαστικές αποφάσεις βάσει του άρθρου 234 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 267 της ΣΛΕΕ). Συλλογιστική των προδικαστικών αποφάσεων του ΔΕΕ — υποχρέωση των δικαστηρίων που εκδικάζουν σε τελευταίο βαθμό να υποβάλλουν προδικαστικό ερώτημα Συλλογιστική της υποχρέωσης των δικαστηρίων των κρατών μελών που εκδικάζουν σε τελευταίο βαθμό να υποβάλλουν προδικαστικό ερώτημα, σκέψη 14: «Η υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων, των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα, να υποβάλλουν στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα εντάσσεται στο πλαίσιο της συνεργασίας, η οποία έχει θεσπιστεί προς διασφάλιση της ορθής εφαρμογής και της ομοιόμορφης ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου στο σύνολο των κρατών μελών, μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων, υπό την ιδιότητά τους ως δικαστηρίων που είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, και του Δικαστηρίου. Η υποχρέωση αυτή έχει, μεταξύ άλλων, ως σκοπό να προλαμβάνει τον σχηματισμό, σε κάποιο κράτος μέλος, εθνικής νομολογίας αποκλίνουσας από τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου [...]»	ΔΕΕ — 85/76 <i>Hoffmann-La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων</i> ΔΕΕ — C-337/95, <i>Parfums Christian Dior</i>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/Λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτημένες υποθέσεις
ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)	<i>Cartesio Oktató és Szolgáltató bt</i> Υπόθεση C-210/06 ECLI:EU:C:2008:723 16.12.2008	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Szegedi Ítéltábla (Σουγγαρία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με προδικαστικές αποφάσεις βάσει του άρθρου 234 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 267 της ΣΛΕΕ).</p> <p>Προδικαστικές αποφάσεις – έννοια του όρου «δικαστήριο τελευταίου βαθμού».</p> <p>Έννοια του όρου «δικαστήριο κράτους μέλους του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου», σκέψη 55: «Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο, προκειμένου να εκτιμήσει αν το αιτούν όργανο είναι “δικαστήριο” κατά την έννοια του άρθρου 234 ΕΚ, ζήτημα που ρυθμίζεται αποκλειστικώς κατά το κοινοτικό δίκαιο, λαμβάνει υπόψη μια σειρά στοιχείων, όπως η ίδρυση του οργάνου αυτού με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ’αντιμωλία χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή των κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του (...)»</p>	ΔΕΕ — C-96/04 <i>Standesamt Stadt Niebüll</i>
ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)	<i>Aydin Salahadin Abdulla</i> κ.λπ. κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας Συνεδικασθείσες υποθέσεις C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08 ECLI:EU:C:2010:21	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την παύση του καθεστώτος πρόσφυγα βάσει του άρθρου 11 της ΟΕΑΑ. Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — μέθοδοι ερμηνείας — ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψεις 51-52: «Η οδηγία στηρίζεται, κυρίως, στο άρθρο 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο γ’, ΕΚ, το οποίο εξουσιοδοτήσει το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να θεσπίσει μέτρα περί ασύλου, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και με άλλες σχετικές συμβάσεις, στον τομέα των ελάχιστων προδιαγραφών για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ως πρόσφυγων. [52] Από την τρίτη, δέκατη έκτη και δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις αναγνώρισεως καθεστώτος πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίσθηκαν ούτως ώστε οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της συμβάσεως αυτής, βασιζόμενοι σε κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια.»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας και ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες, σκέψη 53: «Οι διατάξεις της οδηγίας πρέπει, επομένως, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της γενικής οικονομίας και του σκοπού αυτής, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές σχετικές συμβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, ΕΚ.»</p> <p>Ερμηνεία σύμφωνα με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 54: «Όπως προκύπτει από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, κατά την ερμηνεία αυτή δεν πρέπει να θίγονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι αρχές που αναγνωρίζονται, μεταξύ άλλων, στον Χάρτη.»</p>	

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)	<i>Nawras Balbal κατά Benánsorlási és Allampolgársági Hivatal</i> Υπόθεση C-31/09 ECLI:EU:C:2010:351 17.6.2010	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Fónátosi Bíróság (Ουγγαρία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τον αποκλεισμό από το καθεστώς πρόσφυγα βάσει του άρθρου 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ.</p> <p>σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψεις 36-37: «[36] Η οδηγία στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο γ', ΕΚ, βάσει του οποίου το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όφειλε να θεσπίσει μέτρα περί ασύλου, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και άλλες σχετικές συμβάσεις, όσον αφορά τις προϋποθέσεις που πρέπει τουλάχιστον να πληρούνται για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ως προσφύγων. [37] Από την τρίτη, τη δέκατη έκτη και τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού συστήματος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίστηκαν με σκοπό τη διευκλίνηση των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της Σύμβασεως αυτής, έχοντας ως βάση κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια [...]»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας και ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 38: «Οι διατάξεις της οδηγίας πρέπει, επομένως, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού αυτής, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές σχετικές συμβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, ΕΚ. «Όπως προκύπτει από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, κατά την ερμηνεία αυτή δεν πρέπει να θιγονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι αρχές που αναγνωρίζονται, μεταξύ άλλων, στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...]»</p>	ΔΕΕ — C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08 <i>Salahadin Abdulla κ.λπ. κατά Bundesrepublik Deutschland</i>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ (τιμήμα μείζονος συνθέσεως)	<i>Bundesrepublik Deutschland κατά Β και D</i> Συνεδικασθείσες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09 ECLI:EU:C:2010:661 9.11.2010	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής απόφασης σχετικά με τον αποκλεισμό από το καθεστώς πρόσφυγα βάσει του άρθρου 12 παράγραφος 2 (στοιχεία β) και γ) της ΟΕΑΑ.</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ — ερμηνευτική συνάφεια των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψεις 76-77: «[76] Η οδηγία εκδόθηκε βάσει ιδίως του άρθρου 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο γ', ΕΚ, δυνάμει του οποίου το Συμβούλιο όφειλε να θεσπίσει μέτρα περί ασύλου, σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης και άλλες σχετικές συμβάσεις, όσον αφορά τις ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ως προσφύγων. [77] Από την τρίτη, τη δέκατη έκτη και τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού συστήματος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίσθηκαν με σκοπό τη διευκόλυνση των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της Συμβάσεως αυτής, έχοντας ως βάση κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια [...]»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας και ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 78: «Οι διατάξεις της οδηγίας πρέπει, επομένως, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού αυτής, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές σχετικές συμβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, ΕΚ, νυν άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Όπως προκύπτει από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, κατά την ερμηνεία αυτή δεν πρέπει να προσβάλλονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι αρχές που αναγνωρίζονται, μεταξύ άλλων, στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων [...]»</p> <p>Ερμηνευτική συνάφεια των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, σκέψη 82: «Δεύτερον, όσον αφορά τις αντιβαίνουσες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών πράξεις του στοιχείου γ', του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας, αυτές εκτίθενται, κατά την εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, στο προσώμο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με "μέτρα καταπολέμησης της τρομοκρατίας".»</p>	ΔΕΕ — C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08 <i>Salahadin Abdulla κ.λπ. κατά Bundesrepublik Deutschland</i> ΔΕΕ — C-31/09 <i>Nawras Bolbol κατά Bevnáadorlási és Állampolgársági Hivatal</i>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/Λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ	<p><i>Brahim Samba Diouf κατά Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration</i> Υπόθεση C-69/10 ECLI:EU:C:2011:524 28.7.2011</p>	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Tribunal administratif (Λουξεμβούργο) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με ταχθείς διαδικασίες και το δικαίωμα ένδικης προστασίας βάσει του άρθρου 39 της ΟΔΑ.</p> <p>Σεβασμός του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ — αρμοδιότητα του ΔΕΕ σε προδικαστικές αποφάσεις — ερμηνεία του εθνικού δικαίου σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ — αποτελεσματικότητα του δικαίου της ΕΕ — σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες</p> <p>Σεβασμός του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 34: «Με την όγδοη αιτιολογική σκέψη της, η οδηγία 2005/85 σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως, στο Χάρτη των Θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, οι αποφάσεις επί αιτήσεως ασύλου και περί ανακλήσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει, κατά την εικοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής, να επιδέχονται αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.»</p> <p>Αρμοδιότητα του ΔΕΕ σε προδικαστικές αποφάσεις, σκέψη 59: «Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί, με προδικαστική απόφαση, επί της ερμηνείας των εθνικών διατάξεων ούτε να κρίνει αν η ερμηνεία τους από το αιτούν δικαστήριο είναι ορθή. Συγκεκριμένα, μόνον τα εθνικά δικαστήρια είναι αρμόδια να αποφαινούνται επί της ερμηνείας του εσωτερικού δικαίου [...]»</p> <p>Ερμηνεία του εθνικού δικαίου σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ και αποτελεσματικότητα του δικαίου της ΕΕ, σκέψη 60: «Ωστόσο, στο πλαίσιο αυτό πρέπει να υπομνησθεί η επιταγή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου η οποία παρέχει στα εθνικά δικαστήρια τη δυνατότητα να διασφαλίζουν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου όταν αποφαινούνται επί των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί [...]. Η αρχή της σύμφωνης ερμηνείας επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να χρησιμοποιούν κάθε δυνατότητα εντός των ορίων της αρμοδιότητάς τους, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο του εσωτερικού δικαίου και εφαρμόζοντας μεθόδους ερμηνείας που αναγνωρίζονται από το δίκαιο αυτό, προκειμένου να εξασφαλίσουν την πλήρη αποτελεσματικότητα της επίμαχης οδηγίας και να καταλήγουν σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία αυτή [...]»</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψη 61: «Σκοπός της οδηγίας 2005/85 είναι η θέσπιση ενός κοινού πλαισίου εγγυήσεων που θα παρέχουν τη δυνατότητα διασφάλισης της πλήρους τήρησης της σύμβασης της Γενεύης και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής αποτελεί θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Ένωσης. [...]»</p>	<p>ΔΕΕ — Υποθέσεις C-378/07 έως 380/07 Κυριακή Αγγελιδάκη και Λουτσί κατά Οργανισμού Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ρεθύμνης· ΔΕΕ — C-268/06 Impact κατά Minister for Agriculture and Food και Λουττών</p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτημένες υποθέσεις
ΔΕΕ (τιμήμα μείζονος συνθέσεως)	<p><i>N.S κατά Secretary of State for the Home Department και M. E. και Λουτσί κατά Refugee Applications Commissioner και Minister for Justice, Equality and Law Reform</i></p> <p>Συνεδικασθείσες υποθέσεις C-411/10 και C-493/10 ECLI:EU:C:2011:865 21.12.2011</p>	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Ηνωμένο Βασίλειο) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την έννοια του όρου «ασφαλείς χώρες» και το μαχητό τεκμήριο περί του ότι τα κράτη μέλη σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνου II.</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — συμμόρφωση της νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ — ερμηνεία του εθνικού δικαίου σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ — αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψη 78: «Το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου βασίζεται στην πλήρη και συνολική εφαρμογή της Συμβάσεως της Γενεύης και στη διασφάλιση ότι κανείς δεν θα αποστέλλεται σε χώρα όπου υπάρχει κίνδυνος να διωχθεί εκ νέου. Η τήρηση της Συμβάσεως της Γενεύης και του Πρωτοκόλλου του 1967 προβλέπεται από το άρθρο 18 του Χάρτη και το άρθρο 78 ΣΛΕΕ [...]»</p> <p>Συμμόρφωση της νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 76: «Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 15 της παρούσας αποφάσεως, με τους διάφορους κανονισμούς και οδηγίες που έχουν εφαρμογή στις υποθέσεις των κυρίων δικών προβάλλεται η συμμόρφωση προς τα θεμελιώδη δικαιώματα και η τήρηση των αρχών που αναγνωρίζονται βάσει του Χάρτη.»</p> <p>Ερμηνεία του εθνικού δικαίου σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ, σκέψη 77: «Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μην ερμηνεύουν νομοθέτημα του παράνομου δικαίου κατά τρόπο αντίθετο προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει η έννομη τάξη της Ένωσης ή προς τις λοιπές γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης [...]»</p> <p>Αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και τεκμήριο σεβασμού, σκέψεις 78, 80 και 83: «[78] Από την εξέταση των νομοθετημάτων που αποτελούν το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου προκύπτει ότι το σύστημα αυτό εντάσσεται σε πλαίσιο εκ του οποίου ευλόγως συνάγεται ότι το σύνολο των κρατών που μετέχουν σε αυτό, είτε πρόκειται για κράτη μέλη είτε για τρίτα κράτη, σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, περιλαμβανομένων αυτών τα οποία στηρίζονται στη Σύμβαση της Γενεύης, στο Πρωτόκολλο του 1967 και στην ΕΣΔΑ, και ότι είναι δυνατή συναφώς η ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών. [...] [80] Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να τεκμαίρεται ότι η μεταχείριση των αιτούντων άσυλο σε κάθε κράτος μέλος είναι σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Χάρτη, τη Σύμβαση της Γενεύης και την ΕΣΔΑ. [83] Συγκεκριμένα, πρόκειται για τον λόγο υπάρξεως της Ένωσης και για την υλοποίηση του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και ειδικότερα του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, το οποίο στηρίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και στο τεκμήριο ότι τα λοιπά κράτη μέλη τηρούν το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, ότι σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα.»</p>	<p>ΔΕΕ — C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08 <i>Salahadin Abdulla κ.λπ. κατά Bundesrepublik Deutschland</i></p> <p>ΔΕΕ — C-31/09 <i>Nawras Boibol κατά Bevnáadorlási és Állampolgársági Hivatal</i></p> <p>ΔΕΕ — C-101/01 <i>Bodil Lindqvist</i></p> <p>ΔΕΕ — C-305/05 <i>Ordre des barreaux francophones et germanophone και λοιποί κατά Conseil des ministres</i></p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρτιτιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ (τηρήμα μείζονος συνθέσεως)	<i>Bundesrepublik Deutschland κατά Υ και Ζ</i> Συνεδικασθείσες υποθέσεις C-71/11 και C-99/11 ECLI:EU:C:2012:518 5.9.2012	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την έννοια της διώξεως βάσει του άρθρου 9 παράγραφος 1 και του άρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ.</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — μέθοδοι ερμηνείας της νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ — ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψη 47: «Όπως προκύπτει από την τρίτη, τη δέκατη έκτη και τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού συστήματος για την προστασία των προσφύγων και οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού, θεσπίστηκαν με σκοπό τη διευκόλυνση των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της Σύμβασης αυτής, έχοντας ως βάση κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια [...]»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας και ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 48: «Επομένως, οι διατάξεις της οδηγίας πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού αυτής, τηρουμένων της συμβάσεως της Γενεύης και των κατά το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ λοιπών συναφών Συμβάσεων. Όπως προκύπτει από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, κατά την ερμηνεία αυτή δεν πρέπει να προσβάλλονται τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται με τον Χάρτη [...]»</p>	<p>ΔΕΕ — C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08 <i>Salahadin Abdulla κ.λπ. κατά Bundesrepublik Deutschland</i> ΔΕΕ — C-31/09 <i>Nawras Boibol κατά Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal</i> ΔΕΕ — C-411/10 και C-493/10 <i>N.S κατά Secretary of State for the Home Department και M. E. και λοιποί κατά Refugee Applications Commissioner και Minister for Justice, Equality and Law Reform</i></p>
ΔΕΕ	<i>M. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδίας, Attorney General</i> Υπόθεση C-277/11 ECLI:EU:C:2012:744 22.11.2012	<p>Απόφαση κατόπιν αιτήσεως του High Court (Ιρλανδία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με το άρθρο 4 της ΟΕΑΑ.</p> <p>Ερμηνεία του εθνικού δικαίου σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ και τα θεμελιώδη δικαιώματα</p> <p>Σκέψεις 93-94: «[93] Πρέπει επίσης να επιστημανθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα κράτη μέλη οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό δίκαιο τους κατά τρόπο σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μην στηρίζονται σε ερμηνεία αντίθετη προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που προστατίζει η έννομη τάξη της Ένωσης ή προς τις λοιπές γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης [...]» [94]</p> <p>Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να εκτιμήσει αν συνάδει προς τις απαιτήσεις του δικαίου αυτού η διαδικασία που τηρήθηκε στο πλαίσιο εξετάσεως της αιτήσεως επικουρικής προστασίας που υπέβαλε ο Μ. και, σε περίπτωση που διαπιστωθεί προσβολή του δικαιώματος ακροασεώς του, να συναγάγει εξ αυτού όλες τις επιβαλλόμενες έννομες συνέπειες.»</p>	<p>ΔΕΕ — C-411/10 και C-493/10 <i>N.S κατά Secretary of State for the Home Department και M. E. και λοιποί κατά Refugee Applications Commissioner και Minister for Justice, Equality and Law Reform</i></p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)	<i>Ei Kott</i> και λοιποί κατά <i>Bevándorlási és Allampolgársági Hivatal</i> Υπόθεση C-364/11 ECLI:EU:C:2012:826 19.12.2012	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του <i>Fővárosi Bíróság</i> (Ουγγαρία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τον αποκλεισμό από το καθεστώς του πρόσφυγα βάσει του άρθρου 12 της ΟΕΑΑ. Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — μέθοδοι ερμηνείας — ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψη 42: «Από τις αιτιολογικές σκέψεις 3, 16 και 17 της οδηγίας 2004/83 προκύπτει ότι η σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως καθεστώτος πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίστηκαν ούτως ώστε οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της συμβάσεως αυτής, βασιζόμενες σε κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια [...]»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας και ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψεις 43 και 80: «[43] Οι διατάξεις της οδηγίας 2004/83 πρέπει, ως εκ τούτου, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού της, τηρουμένων της συμβάσεως της Γενεύης και των κατά το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ λουτών συναφών συμβάσεων. Κατά την ερμηνεία αυτή θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 10 της ως άνω οδηγίας, ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αναγνωρίζει ο Χάρτης [...] [80] Συναφώς, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι, λόγω της ιδιαίτερης καταστάσεως των Παλαιστινίων προσφύγων, τα συμβαλλόμενα κράτη στη σύμβαση της Γενεύης αποφάσισαν σκοπίμως, το 1951, να προβλέψουν υπέρ αυτών την ιδιαίτερη ρύθμιση του άρθρου 1, Δ, της συμβάσεως αυτής, στην οποία παραπέμπει το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/83.»</p>	ΔΕΕ — C-31/09 <i>Nawras Bolbol</i> κατά <i>Bevándorlási és Allampolgársági Hivatal</i> . ΔΕΕ — C-71/11 και C-99/11 <i>Bundesrepublik Deutschland</i> κατά <i>Y</i> και <i>Z</i>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ	<p><i>Minister voor Immigratie en Asiel κατά X και Y και Z κατά Minister voor Immigratie en Asiel</i></p> <p>Συνεδिकाσθείσεις υποθέσεις C-199/12, C-200/12 και C-201/12 ECLI:EU:C:2013:720 7.11.2013</p>	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Raad van State (Κάτω Χώρες) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τη συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα λόγω γενετήσιου προσανατολισμού βάσει του άρθρου 9 παράγραφος 1 και του άρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ.</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — μέθοδοι ερμηνείας — ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ — η ΟΕΑΑ αποσαφηνίζει τον συμβατικό ορισμό του πρόσφυγα</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψη 39: «Από τις αιτιολογικές σκέψεις 3, 16 και 17 της οδηγίας προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις για την παροχή του καθεστώτος πρόσφυγα και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίστηκαν για να βοηθηθούν οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να εφαρμόζουν τη Σύμβαση αυτή στηριζόμενες σε κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια [...]»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας και ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 40: «Κατά συνέπεια, η ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας πρέπει να πραγματοποιείται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού της, τηρουμένων της Συμβάσεως της Γενεύης και των άλλων συναφών συμβάσεων τις οποίες αφορά το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Επίσης, η ερμηνεία αυτή πρέπει να γίνεται, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας, τηρουμένων των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει ο Χάρτης [...]»</p> <p>Η ΟΕΑΑ αποσαφηνίζει τον ορισμό του πρόσφυγα βάσει της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψη 51: «Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 9 της οδηγίας ορίζει τα στοιχεία που καθιστούν δυνατό να θεωρηθεί ότι πράξεις συνιστούν δίωξη υπό την έννοια του άρθρου 1, τμήμα Α, της Συμβάσεως της Γενεύης. [...]»</p>	<p>ΔΕΕ — C-71/11 και C-99/11 <i>Bundesrepublik Deutschland κατά Y και Z</i> ΔΕΕ — C-364/11 <i>Mostafa Abed El Karem El Kott και λοιποί κατά Bevánadorlási és Állampolgársági Hivatal</i></p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ (τιμήμα μείζονος συνθέσεως)	Shamsa Abdullahi κατά Bundesasy/amt Υπόθεση C-394/12 ECLI:EU:C:2013:813 10.12.2013	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Asylgerichtshof (Αυστρία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως ασύλου δυνάμει του κανονισμού Δουβλίνο II.</p> <p>Αρχές άμεσης ισχύος και άμεσων αποτελεσμάτων — μέθοδοι ερμηνείας — αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης</p> <p>Αρχές άμεσης ισχύος και άμεσων αποτελεσμάτων, σκέψεις 48-49: «[48] Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ο κανονισμός έχει γενική ισχύ, είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος. Επομένως, λόγω της ίδιας της φύσεώς του και της λειτουργίας που επιτελεί στο σύστημα των πηγών του δικαίου της Ένωσης, ο κανονισμός μπορεί να γεννήσει υπέρ των ιδιωτών δικαιώματα τα οποία τα εθνικά δικαστήρια έχουν υποχρέωση να προστατεύουν [...]». [49] Πρέπει να εξακριβωθεί κατά πόσον οι διατάξεις που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο III του κανονισμού 343/2003 όντως απονέμουν στους αιτούντες άσυλο δικαιώματα τα οποία τα εθνικά δικαστήρια έχουν την υποχρέωση να προστατεύσουν.»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας, σκέψη 51: «Σε ό,τι αφορά την έκταση του ενδίκου βοηθήματος του άρθρου 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 343/2003, ο ως άνω κανονισμός πρέπει να ερμηνευθεί όχι μόνον υπό το φως του γράμματος των διατάξεων που τον απαριθμούν, αλλά και υπό το φως της γενικής οικονομίας του, των σκοπών του και του πλαισίου του, ιδίως της εξελίξεως την οποία έχει σημειώσει σε συσχέτισμό με το σύστημα εντός του οποίου εντάσσεται.»</p> <p>Το ΚΕΣΑ στηρίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, σκέψεις 52-53: «[52] Συναφώς, υπενθυμίζεται, αφενός, ότι το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου εντάσσεται σε πλαίσιο εκ του οποίου ευλόγως συνάγεται ότι το σύνολο των κρατών που μετέχουν σε αυτό, είτε πρόκειται για κράτη μέλη είτε για τρίτα κράτη, σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, περιλαμβανομένων αυτών τα οποία στηρίζονται στη Σύμβαση της Γενεύης, στο Πρωτόκολλο του 1967 και στην ΕΣΔΑ, και ότι είναι δυνατή συναφώς η ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών [...]. [53] Λαμβάνοντας ακριβώς υπόψη την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, ο νομοθέτης της Ένωσης εξέδωσε τον κανονισμό 343/2003 προκειμένου να εξορθολογίσει την εξέταση των αιτήσεων ασύλου και να αποτρέψει τη συμμόρφωση του συστήματος την οποία θα προκαλούσε η υποχρέωση των αρχών των κρατών να εξετάζουν πλέονες αιτήσεις του ίδιου αιτούντος, να ενισχύσει την ασφάλεια δικαίου όσον αφορά τον προσδιορισμό του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αιτήσεως ασύλου και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να αποτρέψει το "forum shopping", έχοντας ως κοινό για τα νομοθετήματα αυτά κύριο σκοπό την επιτάχυνση της εξετάσεως των αιτήσεων προς το συμφέρον τόσο των αιτούντων άσυλο όσο και των μετεχόντων κρατών [...]».</p>	<p>ΔΕΕ — 34/73 <i>Variola SPA κατά Amministrazione italiana delle Finanze</i>.</p> <p>ΔΕΕ — C-253/00 <i>Antonio Muñoz y Cia και Superior Fruiticola SA κατά Frumar Ltd και Redbridge Produce Marketing Ltd</i>.</p> <p>ΔΕΕ — C-4/10 και C-27/10 <i>Bureau national interprofessionnel du Cognac</i>.</p> <p>ΔΕΕ — C-411/10 και C-493/10 <i>N.S κατά Secretary of State for the Home Department και M. E. και λοιποί κατά Refugee Applications Commissioner και Minister for Justice, Equality and Law Reform</i></p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ	<p><i>Aboubaacar Diakité κατά Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides</i> Υπόθεση C-285/12 ECLI:EU:C:2014:39 30.1.2014</p>	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Conseil d'État (Βέλγιο) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την έννοια της «εσωτερικής ένοπλης σύρραξης» στο άρθρο 15 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ.</p> <p>Όρια της συνάφειας του διεθνούς δικαίου για την ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ — μέθοδοι ερμηνείας.</p> <p>Όρια της ερμηνείας βάσει του διεθνούς δικαίου, σκέψη 20-24: «[20] Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο νομοθέτης της Ένωσης χρησιμοποίησε την έκφραση “διεθνής ή εσωτερική ένοπλη σύρραξη”, η οποία διαφέρει από τις έννοιες που αποτελούν τη βάση του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, το οποίο διακρίνει μεταξύ, αφενός, των “διεθνών ενόπλων συρράξεων” και, αφετέρου, των “ενόπλων συρράξεων οι οποίες δεν έχουν διεθνή χαρακτηριστήρα”. [21] Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι ο νομοθέτης της Ένωσης είχε τη βούληση να παράσχει την επικουρική προστασία στους ενδιαφερομένους όχι μόνο σε περίπτωση διεθνών ενόπλων συρράξεων και ενόπλων συρράξεων οι οποίες δεν έχουν διεθνή χαρακτηριστήρα, όπως ορίζονται από το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, αλλά και σε περίπτωση εσωτερικών ενόπλων συρράξεων, υπό την προϋπόθεση ότι οι συρράξεις αυτές χαρακτηρίζονται από αδιάκριτη άσκηση βίας. Συναφώς, δεν είναι αναγκαίο να ανταποκρίνεται η κατάσταση σε όλα τα κριτήρια τα οποία παραθέτουν το κοινό στις τέσσερις Συμβάσεις της Γενεύης άρθρο 3 και το άρθρο 1, παράγραφος 1, του Προσθέτου πρωτοκόλλου II, της 8ης Ιουνίου 1977, το οποίο αναπτύσσει και συμπληρώνει το περιεχόμενο του άρθρου αυτού. [22] Εξάλλου, διαπιστώνεται ότι το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο διέπει τη διεξαγωγή των διεθνών ενόπλων συρράξεων και των ενόπλων συρράξεων που δεν έχουν διεθνή χαρακτηριστήρα, πράγμα τα οποίο συνεπάγεται ότι η ύπαρξη τέτοιας συρράξεως συνιστά την προϋπόθεση εφαρμογής των κανόνων που θεσπίζει το δίκαιο αυτό (απόφαση του τμήματος εφέσεων του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την πρώην Γιουγκοσλαβία της 2ας Οκτωβρίου 1995, Εισαγγελική Αρχή κατά Dusko Tadic άλλως “Dule”, υπόθεση αριθ. IT-94-I-AR72, σκέψη 67). [23] Μολονότι το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο σκοπεύει στην παροχή, εντός της ζώνης συρράξεως, προστασίας στους αμάχους πληθυσμούς, διά του περιορισμού των αποτελεσμάτων του πολέμου επί των προσώπων και των αγαθών, δεν προβλέπει, αντιθέτως προς το άρθρο 2, στοιχείο ε', της οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 15, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής, την παροχή διεθνούς προστασίας σε ορισμένους αμάχους εκτός της ζώνης συρράξεως και του εδάφους των κρατών που εμπλέκονται στη σύρραξη. Συνεπώς οι ορισμοί της έννοιας της ένοπλης συρράξεως που έχουν διατυπωθεί στο διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο δεν σκοπούν στον προσδιορισμό των καταστάσεων στις οποίες μια τέτοια προστασία είναι αναγκαία και πρέπει να παρασχεθεί από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών. [24] Γενικότερα, επιβάλλεται να υπογραμμισθεί ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στις σκέψεις 66 και 67 των προτάσεων του, το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και το καθεστώς επικουρικής προστασίας το οποίο προβλέπει η οδηγία επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς και θεσπίζουν σαφώς διαχωριζόμενους μηχανισμούς προστασίας.»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας, σκέψη 27: «Κατά συνέπεια, ελλείψει οποιουδήποτε ορισμού, στην οδηγία, της έννοιας της εσωτερικής ένοπλης συρράξεως, η σημασία και το περιεχόμενο των όρων αυτών πρέπει να καθορίζονται, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με το σύνθημα με το σύνθημα στην καθημερινή γλώσσα, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου αυτοί χρησιμοποιούνται και των σκοπών που επιδιώκει η ρύθμιση στην οποία εντάσσονται [...]»</p>	<p>ΔΕΕ — C-549/07 <i>Friederike Wallentin-Hermann κατά Alitalia</i>.</p> <p>ΔΕΕ — C-119/12 <i>Josef Probst κατά mr.nexnet GmbH</i></p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/Λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ	<p><i>H.N. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General</i> Υπόθεση C-604/12 ECLI:EU:C:2014:302 8.5.2014</p>	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Supreme Court (Ιρλανδία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τις εθνικές διαδικασίες για αιτήσεις διεθνούς προστασίας δυνάμει της ΟΕΑΑ και της ΟΔΑ.</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — μέθοδοι ερμηνείας — ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες — αρχή της δικονομικής αυτοτέλειας</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψη 27: «Επισημαίνεται συναφώς ότι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 3, 16 και 17 της οδηγίας 2004/83, η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς δικαίου περί προστασίας των προσφύγων, οι δε διατάξεις της οδηγίας αυτής θεσπίστηκαν με σκοπό να καταστήσουν ευχερέστερη στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών την εφαρμογή της σύμβασως αυτής βάσει κοινών εννοιών και κριτηρίων [...]»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας και ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες, σκέψη 28: «Ός εκ τούτου, οι διατάξεις της εν λόγω οδηγίας πρέπει να ερμηνεύονται με γνώμονα την εν γένει οικονομία και των σκοπών της, τηρουμένων της εν λόγω σύμβασως και των λοιπών διεθνών Συνθηκών που διαλαμβάνονται στο άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ [...]»</p> <p>Αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας, σκέψη 41: «Συνεπώς, ελλείψει κανόνων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με τους όρους της διαδικασίας εξετάσεως αιτήσεως παροχής επικουρικής προστασίας, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι αρμόδια, σύμφωνα με την αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας, να ρυθμίζουν το ζήτημα αυτό, διασφαλίζοντας παράλληλα τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την πλήρη αποτελεσματικότητα των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης περί επικουρικής προστασίας [...]»</p>	<p>ΔΕΕ — C-199/12, C-200/12 και C-201/12 <i>Minister voor Immigratie en Asiel κατά X και Y και Z κατά Minister voor Immigratie en Asiel</i>.</p> <p>ΔΕΕ — C-364/11 <i>Mostafa Abed El Karem El Kott και λοιποί κατά Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal</i>.</p> <p>ΔΕΕ — C-439/08 <i>VEBIC</i></p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/Λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ	<p><i>Mohammad Ferouz Qurbani</i> Υπόθεση C-481/13 ECLI:EU:C:2014:2101 17.7.2014</p>	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Oberlandesgericht Bamberg (Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής απόφασης σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 31 της σύμβασης για τους πρόσφυγες. Καθ' ύλην αρμοδιότητα σε προδικαστικές αποφάσεις — ερμηνεία διεθνών συμβάσεων — ερμηνεία της νομοθεσίας της ΕΕ που παραπέμπει ρητά σε διεθνείς συμβάσεις — διατύπωση αίτησης προδικαστικής απόφασης</p> <p>Καθ' ύλην αρμοδιότητα του ΔΕΕ σε περίπτωση προδικαστικών αποφάσεων που αφορούν την ερμηνεία διεθνών συμβάσεων, σκέψεις 20-26: «[20] Υπ' αυτές τις συνθήκες, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο, δεδομένου ότι η Σύμβαση της Γενεύης δεν περιέχει ρήτρα που να του απονέμει αρμοδιότητα, δεν δύναται να παρασχει τη ζητηθείσα ερμηνεία των διατάξεων της ως άνω Σύμβασης, εν προκειμένω ειδικότερα του άρθρου 31 αυτής, παρά μόνον αν μια τέτοια άσκηση των καθηκόντων του εμπίπτει στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ [...]».</p> <p>[21] Κατά πάγια νομολογία όμως, η εξουσία του Δικαστηρίου να προβαίνει σε ερμηνεία με προδικαστικές αποφάσεις, όπως απορρέει από την τελευταία διάταξη, καλύπτει μόνον τους κανόνες που ανήκουν στο δίκαιο της Ένωσης [...]. [22] Όσον αφορά τις διεθνείς συμφωνίες, δεν αμφισβητείται ότι οι συμφωνίες τις οποίες συνάπτει η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της έννομης τάξεως της Ένωσης και συνεπώς μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αιτήσεως προδικαστικής απόφασης. Αντιθέτως, το Δικαστήριο δεν είναι, κατ' αρχήν, αρμόδιο να ερμηνύσει, στο πλαίσιο διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής απόφασης, διεθνείς συμφωνίες συναφείς μεταξύ κρατών μελών και τρίτων κρατών [...]. [23] Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνύσει διεθνή σύμβαση η οποία δεν συνήφθη από την Ένωση μόνον οσάκις και στο μέτρο που η Ένωση ανέλαβε τις αρμοδιότητες που ασκούσαν προηγουμένως τα κράτη μέλη στον τομέα εφαρμογής της διεθνούς αυτής σύμβασης και εφόσον, κατά συνέπεια, οι διατάξεις της εν λόγω σύμβασης έχουν ως αποτέλεσμα να δεσμεύουν την Ένωση [...]. [24] Εν προκειμένω, σαφώς μεν στο πλαίσιο της εισαγωγής ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου έχουν θεσπιστεί, στον τομέα της εφαρμογής της Σύμβασης της Γενεύης, διάφορα νομοθετήματα της Ένωσης, πλην όμως δεν αμφισβητείται ότι τα κράτη μέλη έχουν διατηρήσει κάποιες αρμοδιότητες στον εν λόγω τομέα, μεταξύ άλλων όσον αφορά το αντικείμενο το οποίο καλύπτει το άρθρο 31 της ως άνω σύμβασης. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δεν μπορεί να έχει αρμοδιότητα να ερμηνύσει απευθείας το άρθρο 31 της ως άνω σύμβασης ή σποιοδίηποτε άλλο άρθρο αυτής. [25] Το γεγονός ότι το άρθρο 78 ΣΛΕΕ διευκρινίζει ότι η κοινή πολιτική ασύλου πρέπει να συνάδει προς τη Σύμβαση της Γενεύης και ότι το άρθρο 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τονίζει ότι το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένης της ως άνω σύμβασης και του πρωτοκόλλου του σχετικού προς το καθεστώς των προσφύγων της 31ης Ιανουαρίου 1967 δεν είναι ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση τη διατύπωση περί αναρμοδιότητας του Δικαστηρίου που γίνεται στην προηγούμενη σκέψη. [26] Εξάλλου, όπως κρίθηκε στη σκέψη 71 της απόφασης <i>B και D</i> [...], μολοντί υφίσταται βεβαίως οπωσδήποτε συμφέρον της Ένωσης να ερμηνεύονται ομοίωρφα οι διατάξεις των διεθνών συμβάσεων που έχουν συμπεριληφθεί στο εθνικό δίκαιο και στο δίκαιο της Ένωσης, ανεξαρτήτως των συνθηκών υπό τις οποίες εφαρμόζονται, προκειμένου να αποφευχθούν στο μέλλον ερμηνευτικές αποκλίσεις, διαπιστώνεται ότι το άρθρο 31 της Σύμβασης της Γενεύης δεν έχει περιληφθεί σε νομοθέτημα της Ένωσης, έστω και αν διάφορες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης παραπέμπουν στο ως άνω άρθρο.»</p>	<p>ΔΕΕ — C-533/08 <i>TNT Express Nederland BV</i> κατά <i>AXA Versicherung AG</i>. ΔΕΕ — C-31/09 <i>Nawras Bolbol</i> κατά <i>Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal</i>. ΔΕΕ — C-364/11 <i>Mostafa Abed El Karem El Kott</i> και <i>λοιποί</i> κατά <i>Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal</i>. ΔΕΕ — C-57/09 και C-101/09 <i>Bundesrepublik Deutschland</i> κατά <i>B</i> και <i>D</i></p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/Λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)	Α, Β, και C κατά <i>Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> Συνεδικασθείσες υποθέσεις C-148/13, C-149/13 και C-150/13 ECLI:EU:C:2014:2406 2.12.2014	<p>Ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ με ρητή παραπομπή σε διεθνείς συμβάσεις και διατύπωση αίτησης προδικαστικής απόφασης, σκέψη 27-28: «[27] Συνάφως, η Επιτροπή επισημαίνει, στις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι το άρθρο 14, παράγραφος 6, της οδηγίας 2004/83 παραπέμπει στο άρθρο 31 της Συμβάσεως της Γενεύης. [28] Μολονότι όμως στις αποφάσεις <i>Balbol</i> [...] και <i>Abed El Karem El Kott</i> κ.λπ. [...], το Δικαστήριο δέχθηκε την αρμοδιότητά του να ερμηνεύσει τις διατάξεις της Συμβάσεως της Γενεύης στις οποίες παρέπεμπαν οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, διαπιστώνεται ότι στην υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν γίνεται μνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης που να παραπέμπει στο άρθρο 31 της Συμβάσεως της Γενεύης και ιδίως καμία μνεία του άρθρου 14, παράγραφος 6, της οδηγίας 2004/83. Υπογραμμίζεται εξάλλου ότι στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν περιέχονται στοιχεία από τα οποία θα μπορούσε να συναχθεί ότι το ως άνω άρθρο 14, παράγραφος 6, ασαφεί επιρροή στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης.»</p> <p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Raad van State (Κάτω Χώρες) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων στο πλαίσιο αιτήσεων διεθνούς προστασίας λόγω γενετήσιου προσανατολισμού δυνάμει του άρθρου 4 της ΟΕΑΑ.</p> <p>σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — η νομοθεσία για το ΚΕΣΑ αποσαφηνίζει τον συμβατικό ορισμό του πρόσφυγα — μέθοδοι ερμηνείας — ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες και της νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ ως προς την αποσαφήνιση του συμβατικού ορισμού του πρόσφυγα, σκέψη 45: «Από τις αιτιολογικές σκέψεις 3, 16 και 17 της οδηγίας 2004/83 προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίστηκαν προκειμένου οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της Συμβάσεως αυτής, βασιζόμενες σε κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια [...]»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας και ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 46: «Οι διατάξεις της οδηγίας 2004/83 πρέπει, ως εκ τούτου, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού της, τηρουμένων της συμβάσεως της Γενεύης και των κατά το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ Λουτών συναφών συμβάσεων. Κατά την ερμηνεία αυτή θα πρέπει επίσης, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 10 της ως άνω οδηγίας, να γίνονται σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζει ο Χάρτης [...]»</p>	ΔΕΕ — C-604/12 <i>H.N. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform και Λουτών·</i> ΔΕΕ — C-199/12, C-200/12 και C-201/12 <i>Minister voor Immigratie en Asiel κατά X και Y και Z κατά Minister voor Immigratie en Asiel</i>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρτιθήμενες υποθέσεις
ΔΕΕ (τιμήμα μείζονος συνθέσεως)	<i>Mohamed M'Boji κατά Βελγικού Δημοσίου</i> Υπόθεση C-542/13 ECLI:EU:C:2014:2452 18.12.2014	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Cour constitutionnelle (Βέλγιο) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με το δικαίωμα επικουρικής προστασίας για λόγους υγείας βάσει του άρθρου 15 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ.</p> <p>Συστηματική και τελεολογική ερμηνεία — όρια της ερμηνευτικής συνάφειας της νομολογίας του ΕΔΔΑ εντάσσεται το άρθρο 15, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/83, καθώς και η ratio της συγκεκριμένης οδηγίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ερμηνεία της συγκεκριμένης διατάξεως [...].»</p> <p>Όρια της ερμηνευτικής συνάφειας της νομολογίας του ΕΔΔΑ, σκέψεις 39-40: «[39] Συναφώς, είναι βεβαίως αληθές ότι από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προκύπτει ότι, μολονότι οι αλλοδαποί που είναι αποδέκτες αποφάσεως περί απομακρύνσεως δεν δικαιούνται καταρχήν να παραμείνουν στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους προκειμένου να συνεχίσουν να λαμβάνουν ιατρική περίθαλψη και κοινωνικές παροχές ιατρικής ή άλλου είδους φύσεως από το συγκεκριμένο κράτος, πάντως η απόφαση περί απομακρύνσεως αλλοδαπού που πάσχει από σοβαρή σωματική ή ψυχική ασθένεια προς χώρα στην οποία τα μέσα αντιμετώπισεως της ασθένειας αυτής είναι λιγότερο αποτελεσματικά σε σχέση με τα διαθέσιμα στο συγκεκριμένο κράτος ενδέχεται να προσκρούει στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις, ήτοι όταν συντρέχουν σοβαροί ανθρωπιστικοί λόγοι κατά της απελάσεως [...]. [40] Εντούτοις, το γεγονός ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, δεν είναι δυνατή, δυνάμει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, όπως έχει ερμηνευτεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η απομάκρυνση πάσχοντα από σοβαρή ασθένεια υπηκόου τρίτης χώρας στην οποία δεν υπάρχει κατάλληλη θεραπευτική αγωγή δεν σημαίνει ότι είναι υποχρεωτικό να του χορηγηθεί άδεια διαμονής σε κράτος μέλος, δυνάμει του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που προβλέπει η οδηγία 2004/83.»</p>	ΔΕΕ — C-11/12 <i>Maatschap L.A. en D.A.B. Langestraat en P. Langestraat-Troost κατά Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie-Ελλά</i> — Ν κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 26565/05

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτημένες υποθέσεις
ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)	Centre public d'action sociale d'Ottignies- Louvain-la-Neuve κατά Maoussa Abdida Υπόθεση C-562/13 ECLI:EU:C:2014:2453 18.12.2014	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αίτησης του Cour du travail de Bruxelles (Βέλγιο) για την έκδοση προδικαστικής απόφασης σχετικά με το ανασταλτικό αποτέλεσμα των προσφυγών και την παροχή επείγουσας υγειονομικής περίθαλψης σε διαδικασίες επιστροφής στο πλαίσιο της οδηγίας για την επιστροφή.</p> <p>Αρχή της συνεργασίας σε προδικαστικές αποφάσεις — ερμηνευτική συνάφεια της νομολογίας του ΕΔΔΑ — συστηματική ερμηνεία</p> <p>Αρχή της συνεργασίας για προδικαστικές αποφάσεις, σκέψη 37: «Κατόπιν τούτου, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 267 ΣΝΕΕ διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, στο δεύτερο απόκειται να δώσει στο αιτούν δικαστήριο λυσιτελή απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Κατά συνέπεια, μολονότι τυπικώς το αιτούν δικαστήριο μνημόνευσε αποκλειστικώς τις οδηγίες 2003/9, 2004/83 και 2005/85, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα στοιχεία σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης που μπορεί να αποδειχθούν χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, ανεξαρτήτως αν το αιτούν δικαστήριο τα μνημονεύει ρητώς στα ερωτήματά του ή όχι. Συναφώς, στο Δικαστήριο απόκειται να προσδιορίσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων που του παρέσχε το εθνικό δικαστήριο και ιδίως το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, τα στοιχεία του δικαίου αυτού που χρήζουν ερμηνείας λαμβανομένου υπόψη του αντικείμενου της διαφοράς [...]»</p> <p>Ερμηνευτική συνάφεια της νομολογίας του ΕΔΔΑ, σκέψεις 47 και 52: «[47] Επισημαίνεται ασφαλώς ότι από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προκύπτει ότι, μολονότι οι αλλοδαποί που είναι αποδέκτες αποφάσεως περί απομακρύνσεως δεν δικαιούνται καταρχήν να παραμείνουν στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους προκειμένου να συνεχίσουν να λαμβάνουν ιατρική περίθαλψη και κοινωνικές παροχές ιατρικής ή άλλου είδους φύσεως από το συγκεκριμένο κράτος, η απόφαση περί απομακρύνσεως αλλοδαπού που πάσχει από σοβαρή σωματική ή ψυχική ασθένεια προς χώρα στην οποία τα μέσα αντιμετώπισεως της ασθένειας αυτής είναι λιγότερο αποτελεσματικά σε σχέση με τα διαθέσιμα στο συγκεκριμένο κράτος ενδέχεται να προσκρούει στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις, ήτοι όταν συντρέχουν σοβαροί ανθρωπιστικοί λόγοι κατά της απελάσεως [...] [52] Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει κρίνει ότι, όταν ένα κράτος αποφασίζει να αναπέμψει αλλοδαπό σε χώρα στην οποία υπάρχουν αποχρώντες λόγοι να θεωρηθεί ότι ο εν λόγω αλλοδαπός θα εκτεθεί σε σοβαρό κίνδυνο να υποστεί αντίθετη προς το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ μεταχείριση, προκειμένου η προβλεπόμενη από το άρθρο 13 της ΕΣΔΑ προσφυγή να είναι αποτελεσματική, πρέπει να αναστέλλει αυτοδικαίως την εκτέλεση του μέτρου που επιβάλλει την επιστροφή τους [...]»</p> <p>Συστηματική ερμηνεία, σκέψη 57: «Όπως προκύπτει από την όλη οικονομία της οδηγίας 2008/115, η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την ερμηνεία των διατάξεών της [...], το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας πρέπει να καλύπτει όλες τις περιπτώσεις στις οποίες ένα κράτος μέλος υποχρεούται να αναστείλει την εκτέλεση αποφάσεως επιστροφής μετά την άσκηση προσφυγής κατά της εν λόγω αποφάσεως.»</p>	<p>ΔΕΕ — C-243/09, Günter Fuß κατά Stadt Halle·</p> <p>ΔΕΕ — C-45/12 Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés κατά Radia Hadj Ahmed·</p> <p>ΔΕΕ — C394/12 Shamso Abdullahi κατά Bundesasylamt·</p> <p>ΕΔΔΑ — N κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 26565/05·</p> <p>ΕΔΔΑ — Gebremedhin [Gaberamadhien] κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 25389/05·</p> <p>ΕΔΔΑ — Hirsi Jamaa και άλλων κατά Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 27765/09</p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ	<p><i>Andre Lawrence Shepherd</i> κατά <i>Bundesrepublik Deutschland</i> Υπόθεση C-472/13 ECLI:EU:C:2015:117 26.2.2015</p>	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Bayerisches Verwaltungsgericht München (Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τις απαιτήσεις υπαγωγής στο καθεστώς πρόσφυγα και την έννοια των πράξεων δίωξης βάσει του άρθρου 9 παράγραφος 2 στοιχεία β), γ) και ε) της ΟΕΑΑ.</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες — ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ — η νομοθεσία για το ΚΕΣΑ αποσαφηνίζει τον συμβατικό ορισμό του πρόσφυγα</p> <p>Σημασία της σύμβασης για τους πρόσφυγες, σκέψη 22: «Υπενθυμίζεται καταρχάς ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις 3, 16 και 17 της οδηγίας 2004/83 προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας αυτής σχετικά με τις προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος πρόσφυγα και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίστηκαν για να βοηθούνται οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της Σύμβασης αυτής στηριζόμενες σε κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια [...]»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας και ερμηνεία σύμφωνα με τη σύμβαση για τους πρόσφυγες και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 23: «Οι διατάξεις της οδηγίας 2004/83 πρέπει, ως εκ τούτου, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και των σκοπών της, ενώ παράλληλα πρέπει να τηρούνται η Σύμβαση της Γενεύης και οι λοιπές συναφείς συμβάσεις που αναφέρει το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 10 της εν λόγω οδηγίας, κατά την ερμηνεία αυτή πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...]»</p> <p>Η νομοθεσία για το ΚΕΣΑ αποσαφηνίζει τον συμβατικό ορισμό του πρόσφυγα, σκέψη 25: «Τρίτον, πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 9 της οδηγίας 2004/83 ορίζει τα στοιχεία βάσει των οποίων μπορεί να θεωρηθεί ότι η συγκεκριμένη πράξη συνιστά δίωξη υπό την έννοια του άρθρου 1, Α, της Σύμβασης της Γενεύης. [...] Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι, για να συνιστά μια προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων δίωξη υπό την έννοια του άρθρου 1, Α, της Σύμβασης της Γενεύης, η προσβολή αυτή πρέπει να είναι σοβαρή σε ορισμένο τουλάχιστον βαθμό [...]»</p>	<p>ΔΕΕ — C-199/12, C-200/12 και C-201/12 <i>Minister voor Immigratie en Asiel κατά X και Y και Z κατά Minister voor Immigratie en Asiel</i></p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/Λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΔΕΕ	<p><i>H.T. κατά Land Baden-Württemberg</i> Υπόθεση C-373/13 ECLI:EU:C:2015:413 24.6.2015</p>	<p>Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν αιτήσεως του Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg (Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την ανάκληση αδειών διαμονής βάσει του άρθρου 24 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ.</p> <p>Υποχρέωση των κρατών μελών να σέβονται το διεθνές δικαίο — μέθοδοι ερμηνείας — στόχοι του ΚΕΣΑ — Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ</p> <p>Υποχρέωση των κρατών μελών να σέβονται τις παράλληλες υποχρεώσεις τους οι οποίες απορρέουν από το διεθνές δικαίο, σκέψη 42: « Το άρθρο 21, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/83 ορίζει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να σέβονται την αρχή της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με τις διεθνείς τους υποχρεώσεις. Όμως, το άρθρο 21, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, το οποίο ταυτίζεται κατ' ουσία με το άρθρο 33, παράγραφος 2, της Σύμβασης της Γενεύης, εισάγει μια εξαίρεση από την ως άνω αρχή, προβλέποντας ότι η επαναπρόωθηση πρόσφυγα επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών στις περιπτώσεις όπου, αφενός, δεν απαγορεύεται από τις διεθνείς τους υποχρεώσεις και, αφετέρου, είτε υπάρχουν εύλογοι λόγοι να θεωρηθεί ο συγκεκριμένος πρόσφυγας επικίνδυνος για την ασφάλεια του οικείου κράτους μέλους είτε, επειδή αυτός έχει καταδικαστεί τελεσίδικα για ιδιαίτερος σοβαρό έγκλημα, γίνεται δεκτό ότι συνιστά απειλή για την κοινωνία του ίδιου πάντοτε κράτους μέλους. Αντιθέτως, το άρθρο 21 της οδηγίας αυτής σιωπά όσον αφορά την απέλαση πρόσφυγα όταν δεν τίθεται ζήτημα επαναπρόωθησης.»</p> <p>Μέθοδοι ερμηνείας, σκέψη 58 (βλέπε επίσης σκέψεις 48-50): «Συνακόλουθα, η σημασία και το περιεχόμενο των ως άνω εννοιών πρέπει να καθοριστούν, κατά πάγια νομολογία, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, του γράμματος και του γενικότερου πλαισίου των οικείων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, αφετέρου, των σκοπών που επιδιώκει η ρύθμιση στην οποία αυτές περιλαμβάνονται [...] και, τέλος, εφόσον παρίσταται ανάγκη, του ιστορικού θέσπισης της συγκεκριμένης ρύθμισης [...]»</p> <p>Στόχος του ΚΕΣΑ, σκέψη 64: «Σημειωτέον εν συνεχεία ότι, κατά το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η κοινή πολιτική που αναπτύσσει η Ένωση στον τομέα του ασύλου έχει ως στόχο να παρέχεται το “κατάλληλο καθυστάς” σε οποιονδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος “χρήζει διεθνούς προστασίας”, και να εξασφαλιστεί η “τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης”.»</p> <p>Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σκέψη 65: «Πρέπει δε να υπομνηστεί επίσης ότι αυτή ακριβώς η αρχή της μη επαναπρόωθησης κατοχυρώνεται ως θεμελιώδες δικαίωμα στα άρθρα 18 και 19, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»</p>	<p>ΔΕΕ — C-317/12 <i>Daniel Lundberg</i> ΔΕΕ — C-114/13 <i>Theodora Hendrika Bouman κατά Rijksdienst voor Pensioenen</i> ΔΕΕ — C-370/12 <i>Thomas Pringle κατά Government of Ireland</i></p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτημένες υποθέσεις
ΕΔΔΑ	Τ.Ι. κατά Ηνωμένου Βασιλείου προσφυγή αριθ. 43844/98 7.3.2000	<p>Απόφαση του ΕΔΔΑ επί του παραδεκτού. Συνέχιση εφαρμογής της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου — ευθύνη των κρατών μελών βάσει της ΕΣΔΑ.</p> <p>Συνέχιση της εφαρμογής των υποχρεώσεων της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου και ευθύνη των κρατών μελών: «Το Δικαστήριο κρίνει ότι η έμμεση απομάκρυνση στην προκειμένη περίπτωση σε ενδιάμεση χώρα, η οποία είναι επίσης συμβαλλόμενο κράτος, δεν επηρεάζει την ευθύνη του Ηνωμένου Βασιλείου να διασφαλίσει ότι ο αιτών δεν εκτίθεται, ως αποτέλεσμα της απόφασης απέλασης, σε μεταχείριση που αντιβαίνει στο άρθρο 3 της Σύμβασης. Επιπλέον, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν μπορεί να επικαλεστεί αυτομάτως στο συγκεκριμένο πλαίσιο τις συμφωνίες της σύμβασης του Δουβλίνου σχετικά με τον καθορισμό της ευρωπαϊκής χώρας που είναι υπεύθυνη να αποφασίσει επί της αίτησης ασύλου. Όταν τα κράτη συστήνουν διεθνείς οργανισμούς, ή τηρουμένων των αναλογιών συνάπτουν διεθνείς συμφωνίες, για την επίλυση συνεργασίας σε ορισμένους τομείς δραστηριοτήτων, ενδέχεται να υπάρχουν συνέπειες για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δεν θα ήταν συμβατό με τον σκοπό και το αντικείμενο της σύμβασης να απαλλάσσονται για τον λόγο αυτό τα συμβαλλόμενα κράτη από την ευθύνη τους που απορρέει από τη σύμβαση σε σχέση με τον τόμο δραστηριότητας που καλύπτει ο εν λόγω καθορισμός [...]. Το ΕΔΔΑ επισημαίνει τις παρατηρήσεις της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες ότι, μολονότι η σύμβαση του Δουβλίνου επιδιώκει αξιόπαινους στόχους, η αποτελεσματικότητά της μπορεί να υπονομευθεί στην πράξη από τις διαφορετικές προσεγγίσεις που εφαρμόζουν τα συμβαλλόμενα κράτη όσον αφορά το εύρος της παρεχόμενης προστασίας. Τα αγγλικά δικαστήρια έχουν εκφράσει παρόμοιο προβληματισμό κατά την επανεξέταση των αποφάσεων του υπουργού σχετικά με την απομάκρυνση αιτούντων άσυλο σε υποτιθέμενες ασφαλείς τρίτες χώρες (βλέπε σχετικό εθνικό δίκαιο και πρακτική ανωτέρω, νομολογία Ηνωμένου Βασιλείου).»</p>	

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτημένες υποθέσεις
ΕΔΔΑ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)	<i>Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi κατά Ιρλανδίας</i> , προσφυγή αριθ. 45036/98 30.6.2005	<p>Απόφαση του ΕΔΔΑ. Συνέχιση της εφαρμογής των υποχρεώσεων της ΕΣΔΑ — ευθύνη των κρατών μελών βάσει της ΕΣΔΑ — αρχή της ισοδύναμης προστασίας</p> <p>Συνέχιση της εφαρμογής των υποχρεώσεων της ΕΣΔΑ παράλληλα με εκείνες που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο διεθνούς οργανισμού και ευθύνη των κρατών μελών, σκέψεις 154-156: «154. Συμβιβάζοντας τις δύο αυτές θέσεις και καθορίζοντας με τον τρόπο αυτό την έκταση στην οποία η ενέργεια ενός κράτους μπορεί να δικαιολογείται από τη συμμόρφωσή του με υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή του σε διεθνή οργανισμό στον οποίο το εν λόγω κράτος έχει μεταβιβάσει μέρος της κυριαρχίας του, το ΕΔΔΑ αναγνώρισε ότι η πλήρης απαλλαγή των συμβαλλόμενων κρατών από την ευθύνη τους βάσει της Σύμβασης στους τομείς που καλύπτονται από μια τέτοιου είδους μεταβίβαση δεν θα συνάδει με τον σκοπό και το αντικείμενο της Σύμβασης: οι εγγυήσεις που παρέχει η Σύμβαση μπορούν να περιοριστούν ή να αποκλειστούν, κατά βούληση, καταργώντας με τον τρόπο αυτό τον απαρέγκλιτο χαρακτήρα της και υπονομεύοντας την πρακτική και αποτελεσματική φύση των διασφαλίσεων που παρέχει [...]. Το κράτος θεωρείται ότι διατηρεί την ευθύνη του που απορρέει από τη Σύμβαση σε σχέση με υποχρεώσεις που αναλαμβάνει βάσει συμβάσεων μετά την έναρξη ισχύος της Σύμβασης [...]. 155. Κατά την αποψη του Δικαστηρίου, κρατικό μέτρο που λαμβάνεται κατ'εφαρμογή παρόμοιων έννομων υποχρεώσεων πρέπει να θεωρείται δικαιολογημένο από τη στιγμή που ο εν λόγω οργανισμός παρέχει στα θεμελιώδη δικαιώματα, όσον αφορά τόσο τις παρεχόμενες ουσιαστικές εγγυήσεις όσο και τους μηχανισμούς ελέγχου της τήρησης αυτών, προστασία τουλάχιστον ισοδύναμη με αυτή που διασφαλίζεται από τη Σύμβαση [...]. Με τον όρο "ισοδύναμη" το ΕΔΔΑ εννοεί "συγκρίσιμη" κάθε απαίτηση να είναι η προστασία του οργανισμού "ταυτόσημη" μπορεί να αντιβάλνει στο επιδιωκόμενο συμφέρον διεθνούς συνεργασίας (βλέπε σκέψη 150 ανωτέρω). Ωστόσο, κάθε τέτοια διαπίστωση ισοδυναμίας δεν μπορεί να είναι τελική και θα υπόκειται σε επανεξέταση, υπό το πρίσμα κάθε σχετικής αλλαγής στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. 156. Εάν θεωρείται ότι παρέχεται τέτοια ισοδύναμη προστασία από τον οργανισμό, θα τεκμαίρεται ότι το κράτος δεν αποκλίνει από τις απαιτήσεις της Σύμβασης όταν εκτελεί απλώς έννομες υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή του στον οργανισμό. Ωστόσο, κάθε τέτοιο τεκμήριο είναι μαχητό εάν, υπό τις περιστάσεις συγκεκριμένης υπόθεσης, θεωρείται ότι η προστασία των δικαιωμάτων που προβλέπονται στη Σύμβαση ήταν προδήλως ανεπαρκής. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το συμφέρον διεθνούς συνεργασίας θα είναι υποδεέστερο του ρόλου της Σύμβασης ως "συνταγματικής πράξης της ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης" στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων [...].»</p>	<p>ΕΔΔΑ — <i>Waite and Kennedy κατά Γερμανίας</i>, προσφυγή αριθ. 26083/94. ΕΔΔΑ — <i>Γρίνκπιας Hants-Adam II του Λίχτενστάιν κατά Γερμανίας</i>, προσφυγή αριθ. 42527/98. ΕΔΔΑ — <i>Λοϊζίδου κατά Τουρκίας</i> προσφυγή αριθ. 15318/89</p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/Λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτημένες υποθέσεις
ΕΔΔΑ	K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου προσφυγή αριθ. 32733/08 2.12.2008	<p>Απόφαση του ΕΔΔΑ επί του παραδεκτού. Συνέχιση εφαρμογής της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου — ευθύνη των κρατών μελών βάσει της ΕΣΔΑ</p> <p>Συνέχιση της εφαρμογής των υποχρεώσεων της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου και ευθύνη των κρατών μελών: «Έχοντας υπόψη τις γενικές αυτές αρχές, το Δικαστήριο θεωρεί επίσης απαραίτητο να υπενθυμίσει την απόφαση του στην υπόθεση T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου [...] ότι η απομάκρυνση στην προκειμένη περίπτωση σε ενδιάμεση χώρα, η οποία είναι επίσης συμβαλλόμενο κράτος, δεν επηρεάζει την ευθύνη του Ηνωμένου Βασιλείου να διασφαλίζει ότι ο αιτών δεν εκτίθεται, ως αποτέλεσμα της απόφασης απέλασης, σε μεταχείριση που αντιβαίνει στο άρθρο 3 της Σύμβασης. Στην ως άνω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν μπορεί να επικαλεστεί αυτομάτως στο συγκεκριμένο πλαίσιο τις συμφωνίες της σύμβασης του Δουβλίνου σχετικά με τον καθορισμό της ευρωπαϊκής χώρας που είναι υπεύθυνη να αποφασίσει επί της αίτησης ασύλου. Όταν τα κράτη συστήνουν διεθνείς οργανισμούς, ή τηρουμένων των αναλογιών συνάπτουν διεθνείς συμφωνίες, για την επιδίωξη συνεργασίας σε ορισμένους τομείς δραστηριοτήτων, ενδέχεται να υπάρχουν συνθήκες για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δεν θα ήταν συμβατό με τον σκοπό και το αντικείμενο της σύμβασης να απαλλάσσονται για τον λόγο αυτό τα συμβαλλόμενα κράτη από την ευθύνη τους που απορρέει από τη σύμβαση σε σχέση με τον τομέα δραστηριότητας που καλύπτει ο εν λόγω καθορισμός [...]. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η απόφαση αυτή πρέπει να εφαρμοστεί εξίσου στον κανονισμό του Δουβλίνου, ο οποίος θεσπίστηκε στο πλαίσιο του “τρίτου πυλώνα” της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η επιστροφή αιτούντος άσυλο σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη Νορβηγία ή στην Ισλανδία, σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζονται στον κανονισμό του Δουβλίνου, όπως προτείνεται στην υπό κρίση υπόθεση, συνιστά εκτέλεση ένομης υποχρέωσης του εν λόγω κράτους, η οποία απορρέει από τη συμμετοχή του στο καθεστώς για το άσυλο που θέσπισε ο εν λόγω κανονισμός. Ωστόσο, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι το καθεστώς για το άσυλο που θεσπίστηκε με αυτόν τον τρόπο προστατεύει θεμελιώδη δικαιώματα όσον αφορά τόσο τις παρεχόμενες ουσιαστικές εγγυήσεις όσο και τους μηχανισμούς ελέγχου της τήρησης αυτών.»</p>	<p>ΕΔΔΑ — T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 43844/98.</p> <p>ΕΔΔΑ — <i>Waite and Kennedy κατά Γερμανίας</i>, προσφυγή αριθ. 26083/94</p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρτιθιζόμενες υποθέσεις
ΕΔΔΑ (Τμήμα μείζονος συνθέσεως)	MSS κατά Βελγίου και Ελλάδας προσφυγή αριθ. 30696/09 21.1.2011	<p>Απόφαση του ΕΔΔΑ. Συνέχιση εφαρμογής της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου — ευθύνη των κρατών μελών βάσει της ΕΣΔΑ</p> <p>Συνέχιση εφαρμογής των υποχρεώσεων της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου και ευθύνη των κρατών μελών, σκέψεις 338-339 (βλέπε επίσης σκέψεις 341-343): «338. Το Δικαστήριο σημειώνει την αναφορά στην Νομολογία Bosporus την οποία διατύπωσε η Κυβέρνηση της Ολλανδίας στις παρατηρήσεις της ως παρεμβαίνουσα [...]. Το Δικαστήριο υπενθύμισε, στην υπόθεση αυτή, ότι η Σύμβαση δεν απαγορεύει στα συμβαλλόμενα μέλη να μεταφέρουν κυρίαρχες εξουσίες τους σε μια διεθνή οργάνωση με σκοπό την συνεργασία σε ορισμένους τομείς (προαναφερθείσα Bosporus, § 152). Ωστόσο τα Κράτη παραμένουν υπεύθυνα απέναντι στην Σύμβαση για όλες τις πράξεις και παραλείψεις των οργάνων τους που απορρέουν από το εθνικό δικαιο ή από την ανάγκη τήρησης των διεθνών έννομων υποχρεώσεων (ibidem, § 153). Ένα κρατικό μέτρο που παίρνεται κατ' εφαρμογή παρόμοιων έννομων υποχρεώσεων πρέπει να θεωρείται δικαιολογημένο από την στιγμή που σταθερά η εν λόγω οργάνωση δίνει στα θεμελιώδη δικαιώματα προστασία, τουλάχιστον ισοδύναμη, με αυτή που διασφαλίζεται από την Σύμβαση. Ωστόσο, ένα Κράτος εξακολουθεί να είναι ολοκληρωτικά υπεύθυνο απέναντι στην Σύμβαση για όλες τις πράξεις που δεν υπάγονται αυστηρά στις διεθνείς έννομες υποχρεώσεις του, ιδίως όταν έχει ασκήσει διακριτική ευχέρεια (ibidem, § 155-157). Όσον αφορά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διασφαλίζεται από το κοινοτικό δικαιο, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ήταν ισοδύναμη με αυτή που διασφαλίζεται από τον μηχανισμό της Σύμβασης (ibidem, § 165). Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, έδωσε μεγάλη σημασία στον ρόλο και τις αρμοδιότητες του ΔΕΚ, νυν ΔΕΕ, επί του θέματος, θεωρώντας πράγματι ότι η αποστειρωματικότητα των υλικών εγγυήσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων εξαρτιόταν από τους μηχανισμούς ελέγχου που τέθηκαν σε ισχύ για να διασφαλιστεί η τήρησή τους (ibidem, § 160). Το Δικαστήριο φρόντισε επίσης να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής της απόφασης Bosporus στο κοινοτικό δικαιο υπό την στενή έννοια, την εποχή του «πρώτου παλύνα» του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (ibidem, § 72). 339. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το άρθρο 3 §2 του Κανονισμού του «Δουβλίνου» προβλέπει ότι, κατά παρέκκλιση στον γενικό κανόνα που είναι εγγεγραμμένος στο άρθρο 3 §1, κάθε Κράτος Μέλος μπορεί να εξετάσει μια αίτηση ασύλου που του παρουσιάζεται από ένα υπήκοο τρίτης χώρας, ακόμα και δεν είναι αρμόδιο για την εξέταση αυτή με βάση τα κριτήρια που έχουν οριστεί στον Κανονισμό. Πρόκειται για την λεγόμενη ρήτρα “κυριαρχίας”. Στην περίπτωση αυτή, το Κράτος αυτό γίνεται το Κράτος Μέλος υπεύθυνο υπό την έννοια του Κανονισμού για την εξέταση της αίτησης ασύλου και αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που συνδέονται με την ευθύνη αυτή. 340. Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι οι Βελγικές Αρχές θα μπορούσαν, σύμφωνα με τον Κανονισμό, να μην προωθήσουν τον προσφεύγοντα αν είχαν θεωρήσει ότι το κράτος προορισμού, δηλαδή η Ελλάδα, δεν πληρούσε τις υποχρεώσεις της απέναντι στην Σύμβαση. Συνεπώς, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το επίδοκο μέτρο που έλαβαν οι Βελγικές Αρχές δεν υπάγονταν αυστηρά στις διεθνείς έννομες υποχρεώσεις που δεσμεύουν το Βέλγιο, και ως εκ τούτου, το τεκμήριο της ισοδύναμης προστασίας δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση.»</p>	ΕΔΔΑ — <i>Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi</i> κατά Ιρλανδίας, προσφυγή αριθ. 45036/98. ΕΔΔΑ — <i>T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , προσφυγή αριθ. 43844/98. ΕΔΔΑ — <i>Waite and Kennedy κατά Γερμανίας</i> , προσφυγή αριθ. 26083/94

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
ΕΑΔΑ	Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου προσφυγές αριθ. 8319/07 και 11449/07 28.6.2011	<p>Απόφαση του ΕΑΔΑ. Σχέση άρθρου 3 ΕΣΔΑ - άρθρου 15 στοιχείο γ) ΟΕΑΑ Σχέση μεταξύ του άρθρου 3 ΕΣΔΑ και του άρθρου 15 στοιχείο γ) ΟΕΑΑ και της αναδιאτιύπωσης της, σκέψεις 225-226: «225. Στην υπόθεση Elgafaji, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι θα παραβιαστεί το άρθρο 15 στοιχείο γ) εάν υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να εκτιμάται ότι ο άμαχος ο οποίος θα επιστρέψει στην οικεία χώρα θα αντιμετωπίσει, λόγω της παρουσίας του και μόνον στο έδαφος αυτής της χώρας ή της περιοχής, πραγματικό κίνδυνο να εκτεθεί στην απειλή σοβαρής βλάβης. Για την απόδειξη τέτοιου κινδύνου, ο άμαχος δεν υποχρεώθηκε να προσκομίσει αποδείξεις ότι η απειλή τον αφορά ειδικώς λόγω των χαρακτηριστικών της καταστάσεώς του (βλέπε προπαρατεθείσα απόφαση Elgafaji, σκέψη 35). Παρ' όλα αυτά, το ΔΕΕ έκρινε ότι μια τέτοια κατάσταση θα είναι "εξαιρετική" και όσο περισσότερο ο αιτών είναι σε θέση να αποδείξει ότι θίγεται ειδικώς λόγω των χαρακτηριστικών της καταστάσεώς του, τόσο μικρότερος θα είναι ο βαθμός της αδιακρίτως ασκούμενης βίας που απαιτείται προκειμένου ο αιτών να τύχει της επικουρικής προστασίας (βλέπε προπαρατεθείσα απόφαση Elgafaji, σκέψη 39). 226. Η δικαιοδοσία του παρόντος Δικαστηρίου περιορίζεται στην ερμηνεία της σύμβασης και, επομένως, δεν αρμόζει να εκφέρει οποιαδήποτε άποψη σχετικά με την εμβέλεια ή το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 15 στοιχείο γ) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου. Ωστόσο, βάσει της ερμηνείας του ΔΕΕ στην υπόθεση Elgafaji, το Δικαστήριο δεν είναι πεπεισμένο ότι το άρθρο 3 της σύμβασης, όπως ερμηνεύθηκε στην υπόθεση N.A., δεν παρέχει συγκρίσιμη προστασία με εκείνη που παρέχεται στο πλαίσιο της οδηγίας. Το ΕΑΔΑ επισημαίνει, ειδικότερα, ότι το κατώτατο όριο που καθορίζεται και στις δύο αυτές διατάξεις μπορεί, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να επιτευχθεί ως αποτέλεσμα κατάστασης γενικής βίας τέτοιας έντασης ώστε οποιοδήποτε πρόσωπο που θα υποχρεωνόταν να επιστρέψει στην επίμαχη περιοχή θα διέτρεχε κίνδυνο απλώς και μόνο λόγω της παρουσίας του εκεί».</p>	ΔΕΕ — C-465/07 <i>Meki Elgafaji και Noor Elgafaji κατά Staatssecretaris van Justitie</i>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/Λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτημένες υποθέσεις
ΕΔΔΑ	<i>Mohammed κατά Αυστρίας</i> προσφυγή αριθ. 2283/12 6.6.2013	<p>Απόφαση του ΕΔΔΑ. Συνέχιση εφαρμογής της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου — ευθύνη των κρατών μελών βάσει της ΕΣΔΑ</p> <p>Συνέχιση της εφαρμογής των υποχρέωσεων της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου και ευθύνη των κρατών μελών, σκέψη 93: «Στο συγκεκριμένο πλαίσιο της εφαρμογής του κανονισμού του Δουβλίνου, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί στο παρελθόν ότι η έμμεση απομάκρυνση, δηλαδή, η απομάκρυνση σε ενδιάμεση χώρα, η οποία είναι επίσης συμβαλλόμενο κράτος, δεν επιρεάζει την ευθύνη του κράτους που προβαίνει στην απομάκρυνση και ότι το εν λόγω κράτος υποχρεούται, σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, να μην προβεί στην απομάκρυνση προσώπου εάν υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι να πιστευτεί ότι, εάν απομακρυνθεί, το εν λόγω πρόσωπο αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση η οποία αντιβαίνει στο άρθρο 3 στη χώρα υποδοχής. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επανειλημμένως ότι, όταν κράτη συνεργάζονται σε έναν τομέα στον οποίο ενδέχεται να υπάρχουν συνέπειες για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, δεν θα συνάδει με τον σκοπό και το αντικείμενο της σύμβασης η απαλλαγή τους από κάθε ευθύνη έναντι της σύμβασης στον οικείο τομέα [...]. Επομένως, όταν εφαρμόζουν τον κανονισμό του Δουβλίνου, τα κράτη οφείλουν να βεβαιώνονται ότι η διαδικασία ασύλου της ενδιάμεσης χώρας παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για την αποφυγή της, άμεσης ή έμμεσης, απομάκρυνσης του αιτούντος άσυλο στη χώρα καταγωγής του, χωρίς οποιαδήποτε αξιολόγηση των κινδύνων που αντιμετωπίζει από την άποψη του άρθρου 3 της σύμβασης [...]»</p>	<p>ΕΔΔΑ — <i>Waite and Kennedy κατά Γερμανίας</i>, προσφυγή αριθ. 26083/94. ΕΔΔΑ — <i>T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>, προσφυγή αριθ. 43844/98. ΕΔΔΑ — <i>K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> προσφυγή αριθ. 32733/08. ΕΔΔΑ — <i>MSS κατά Βελγίου και Ελλάδας</i> προσφυγή αριθ. 30696/09</p>
ΕΔΔΑ	<i>Sharifi κ.λπ. κατά Ιταλίας και Ελλάδας</i> προσφυγή αριθ. 16643/09 21.10.2014	<p>Απόφαση του ΕΔΔΑ. Σχέση άρθρου 13 ΕΣΔΑ-ΟΔΑ (αναδιאτύπωση) — συνέχιση της εφαρμογής της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου — ευθύνη των κρατών μελών βάσει της ΕΣΔΑ — ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ σύμφωνα με την ΕΣΔΑ</p> <p>Σχέση μεταξύ του άρθρου 13 της ΕΣΔΑ και της ΟΔΑ (αναδιאτύπωση), σκέψη 169: 'Il n'est pas dépourvu d'intérêt, du reste, que, d'une part, la directive Procédure, telle qu'applicable ratione temporis, imposait déjà aux États membres de l'Union européenne de veiller, notamment, à ce que les personnes aient un accès effectif à la procédure d'asile (paragraphe 71 ci-dessus), et que, d'autre part, les obligations découlant de la directive Accueil s'appliquent à tous les ressortissants de pays tiers et apatrides à la seule condition qu'ils déposent une demande d'asile à la frontière ou sur le territoire d'un État membre (paragraphe 67-68 ci-dessus). La récente refonte du droit de l'Union européenne en la matière (paragraphe 63-65, 69-70 et 72-73 ci-dessus) renforce ces principes: tous les droits procéduraux et matériels reconnus aux demandeurs d'asile supposant l'introduction d'une demande d'asile, plusieurs dispositions du règlement Dublin III et de la directive Procédure renforcée visent à assurer un accès effectif à cette procédure, accès dont une information exhaustive et compréhensible des intéressés constitue le préalable indispensable.'</p>	<p>ΕΔΔΑ — <i>MSS κατά Βελγίου και Ελλάδας</i> προσφυγή αριθ. 30696/09. ΕΔΔΑ — <i>Hirsi Jamaa και άλλων κατά Ιταλίας</i>, προσφυγή αριθ. 27765/09</p>

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/Λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
		<p>Συνέχιση της εφαρμογής των υποχρεώσεων της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου, ευθύνη των κρατών μελών βάσει της ΕΣΔΑ και ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ σύμφωνα με την ΕΣΔΑ, σκέψεις 222-224 και 332: «222. La Cour se réfère ici, d'une part, à l'argument avancé par lui selon lequel interpréter l'article 4 du Protocole no 4 dans le sens de son applicabilité au refoulement ou au refus d'admission sur le territoire national exposerait les États parties à la Convention à devoir subir des invasions massives de migrants irréguliers; et, d'autre part, à son argument subsidiaire tiré de l'articulation à opérer, selon lui, entre ledit article 4 et le système de Dublin [...]. 223. À ce dernier propos, le gouvernement italien explique que, dans le système de Dublin, seule la Grèce était compétente pour statuer sur les éventuelles demandes d'asile des requérants, et donc pour procéder à l'évaluation des situations particulières de chacun d'entre eux, telle que requise, justement, par l'article 4 du Protocole no 4. Il estime qu'appliquer l'article 4 du Protocole no 4 au refoulement collectif des requérants de l'Italie vers la Grèce présentement contesté reviendrait à méconnaître cette circonstance particulière de l'espèce. En ce qui concerne l'application des règles de compétence établies par le règlement Dublin II [...], la Cour considère au contraire que, pour établir si la Grèce était effectivement compétente pour se prononcer sur les éventuelles demandes d'asile des requérants, les autorités italiennes auraient dû procéder à une analyse individualisée de la situation de chacun d'entre eux plutôt que les expulser en bloc. Aucune forme d'éloignement collectif et indiscriminé ne saurait être justifiée par référence au système de Dublin, dont l'application doit, dans tous les cas, se faire d'une manière compatible avec la Convention [...]. 224. Sans remettre en cause ni le droit dont disposent les États d'établir souverainement leur politique en matière d'immigration, éventuellement dans le cadre de la coopération bilatérale, ni les obligations découlant de leur appartenance à l'Union européenne, la Cour entend souligner que les difficultés qu'ils peuvent rencontrer dans la gestion des flux migratoires ou dans l'accueil des demandeurs d'asile ne sauraient justifier le recours à des pratiques incompatibles avec la Convention ou ses Protocoles [...]. [...] 232. Ensuite, elle rappelle les principes exposés, en matière de refoulement indirect, dans les arrêts M.S.S. c. Belgique et Hirsi Jamaa et autres, précités [...]: il appartient à l'État qui procède au refoulement de s'assurer, même dans le cadre du système de Dublin, que le pays de destination offre des garanties suffisantes permettant d'éviter que la personne concernée ne soit expulsée vers son pays d'origine sans une évaluation des risques qu'elle court.</p>	

δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτητέμενες υποθέσεις
ΕΔΔΑ (τιμήμα μείζονος συνθέσεως)	Tarakhel κατά Ελβετίας προσφυγή αριθ. 29217/12 4.11.2014	<p>Απόφαση του ΕΔΔΑ. συνέχιση εφαρμογής της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου — ευθύνη των κρατών μελών βάσει της ΕΣΔΑ</p> <p>Συνέχιση της εφαρμογής των υποχρεώσεων της ΕΣΔΑ κατά τις διαδικασίες του Δουβλίνου και ευθύνη των κρατών μελών, σκέψεις 88-90: «88. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η ευθύνη της Ελβετίας βάσει του άρθρου 3 της Σύμβασης δεν αμφισβητείται. Ωστόσο, το Δικαστήριο θεωρεί σκόπιμο να επισημάνει ότι, στην υπόθεση Bosphorus [...], αποφάνθηκε ότι η Σύμβαση δεν απαγορεύει στα συμβαλλόμενα κράτη να μεταβιβάζουν κυριαρχική εξουσία σε διεθνή οργανισμό με σκοπό την επιδίωξη συνεργασίας σε ορισμένους τομείς δραστηριότητας. Ωστόσο τα Κράτη παραμένουν υπεύθυνα απέναντι στην Σύμβαση για όλες τις πράξεις και παραλείψεις των οργάνων τους που απορρέουν από το εθνικό δίκαιο ή από την ανάγκη τήρησης των διεθνών έννομων υποχρεώσεων (ibidem, § 153). Κρατικό μέτρο που λαμβάνεται κατ'εφαρμογή παρόμοιων έννομων υποχρεώσεων πρέπει να θεωρείται δικαιολογημένο από τη στιγμή που ο εν λόγω οργανισμός παρέχει στα θεμελιώδη δικαιώματα προστασία, τουλάχιστον ισοδύναμη, με αυτή που διασφαλίζεται από τη Σύμβαση. Ωστόσο, ένα Κράτος εξακολουθεί να είναι εξ ολοκλήρου υπεύθυνο απέναντι στην Σύμβαση για όλες τις πράξεις που δεν υπάγονται αυστηρά στις διεθνείς έννομες υποχρεώσεις του, ιδίως όταν έχει ασκήσει διακριτική ευχέρεια [...]. Είναι αλήθεια ότι, εν αντιθέσει προς την Ιρλανδία στην υπόθεση Bosphorus, η Ελβετία δεν είναι κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, βάσει των όρων της συμφωνίας σύνδεσης, της 26ης Οκτωβρίου 2004, μεταξύ της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ελβετία δεσμεύεται από τον κανονισμό του Δουβλίνου [...] και συμμετέχει στο σύστημα που καθιερώνεται με την εν λόγω πράξη. 89. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 3 παράγραφος 2 του κανονισμού του Δουβλίνου προβλέπει ότι, κατά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα που είναι εγγεγραμμένος στο άρθρο 3 παράγραφος 1, κάθε κράτος μέλος μπορεί να εξετάσει μια αίτηση ασύλου που του παρουσιάζεται από ένα υπήκοο τρίτης χώρας, ακόμα και δεν είναι αρμόδιο για την εξέταση αυτή με βάση τα κριτήρια που έχουν οριστεί στον κανονισμό. Πρόκειται για τη λεγόμενη ρήτρα “κυριαρχίας” [...]. Στην περίπτωση αυτή, το συγκεκριμένο κράτος γίνεται το κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου για τους σκοπούς του κανονισμού και αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που συνδέονται με την ευθύνη αυτή [...]. Δυνάμει της συμφωνίας σύνδεσης, ο μηχανισμός αυτός εφαρμόζεται επίσης στην Ελβετία. 90. Το Δικαστήριο συνάγει από αυτό ότι οι ελβετικές αρχές μπορούν, βάσει του κανονισμού του Δουβλίνου, να μην προβούν στη μεταφορά των αιτούντων στην Ιταλία εάν εκτιμούν ότι η χώρα υποδοχής δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της οι οποίες απορρέουν από τη Σύμβαση. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η απόφαση επιστροφής των αιτούντων στην Ιταλία δεν εμπίπτει αυστηρά στις διεθνείς έννομες υποχρεώσεις της Ελβετίας στο πλαίσιο που καθιερώνει ο κανονισμός του Δουβλίνου. Ως εκ τούτου, το τεκμήριο της ισοδύναμης προστασίας δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση [...]»</p>	<p>ΕΔΔΑ — <i>Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi</i> κατά Ιρλανδίας, προσφυγή αριθ. 45036/98. ΕΔΔΑ — <i>Michaud</i> κατά Γαλλίας προσφυγή αριθ. 12323/11. ΕΔΔΑ — <i>MSS κατά Βελγίου</i> και <i>Ελλάδας</i> προσφυγή αριθ. 30696/09</p>

Εθνική νομολογία

Κράτος μέλος/ δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτηθείμενες υποθέσεις
ES Ανώτατο Δικαστήριο	6894/2005 16.2.2009	<p>Απόφαση. Υποχρέωση αποχής από τη λήψη μέτρου που μπορεί να βλάψει σοβαρά τη νομοθεσία της ΕΕ κατά την περίοδο εφαρμογής</p> <p>σκέψη 9: 'Debemos recordar también, como justificación de nuestra decisión, que, en la Sentencia de esta misma Sala y Sección del Tribunal Supremo de fecha 2 de enero de 2009 (recurso de casación 4251/2005), hemos declarado que la Directiva europea 83/2004, de 29 abril, sobre normas mínimas relativas a los requisitos para el reconocimiento y el estatuto de nacionales de terceros países o apátridas como refugiados o personas que necesitan otro tipo de protección internacional y al contenido de la protección concedida, en su artículo 4.5 dispone que [...]. Es cierto que esta Directiva, aun no traspuesta a nuestro derecho interno a pesar de haber transcurrido el plazo para ello (10 de octubre de 2006), no estaba vigente cuando los recurrentes solicitaron asilo ante las autoridades españolas ni cuando se inició el proceso en la instancia sino que lo fue cuando se sustanciaba éste, de manera que, al pronunciar el Tribunal <i>quo</i> la sentencia recurrida, debió decidir de acuerdo con lo establecido en ella, dado que, entre otras, su finalidad es evaluar las solicitudes de asilo, por lo que la Sala de instancia debió atenerse a sus preceptos, aun cuando no hubiese finalizado el plazo para su adaptación al derecho interno. El Tribunal de Justicia de la Unión Europea, en su sentencia de 4 de julio de 2006 (asunto C-212/04), afirma que, durante el plazo de adaptación del Derecho interno a una directiva, los órganos jurisdiccionales nacionales se hayan sometidos a la obligación de abstenerse de adoptar decisiones que puedan comprometer gravemente el resultado previsto en ella.'</p>	

Κράτος μέλος/ δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παραιτηθείμενες υποθέσεις
<p>Ηνωμένο Βασίλειο Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας)</p>	<p>QD και AH κατά Secretary of State for the Home Department [2009] EWCA Civ 620 24.6.2009</p>	<p>Απόφαση. Νομικές βάσεις της ΟΕΑΑ — επικουρική προστασία — ΕΣΔΑ Σκέψεις 9, 13 και 20 κατά τον Λόρδο Sedley: «Όπως φαίνεται, η οδηγία συγκεντρώνει στο ίδιο κείμενο το κλασικό καθεστώς πρόσφυγα της σύμβασης της Γενεύης και αυτό που ονομάζει καθεστώς επικουρικής προστασίας. Το δεύτερο αυτό καθεστώς έχει εν γένει δύο πηγές. Η πρώτη είναι η υποχρέωση που έχουν αναλάβει όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης να εφαρμόζουν τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών — ιδίως δικαιώματα μη επαναπροώθησης προσώπων που δεν μπορούν να αποδείξουν θετικό δικαίωμα ασύλου. Η δεύτερη πηγή είναι οι ανθρωπιστικές πρακτικές που έχουν υιοθετήσει πολλά κράτη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του Ηνωμένου Βασιλείου, απέναντι σε πρόσωπα που προδήλως χρειάζονται προστασία, αλλά τα οποία δεν πληρούν κατ' ανάγκη τις προϋποθέσεις χορήγησης της εν λόγω προστασίας υπό οποιαδήποτε από τις συμβάσεις. Σε αυτά συγκαταλέγονται πρόσωπα των οποίων η ζωή ή η ασφάλεια, εάν επιστρέψουν στην περιοχή καταγωγής τους, θα τεθεί σε κίνδυνο λόγω ενδημικής βίας. [...] 13. Βάσει του άρθρου 3, επαφίεται επίσης στα κράτη μέλη να θεσπίσουν ευνοϊκότερα πρότυπα προστασίας. Αυτό έπραξε ήδη το Ηνωμένο Βασίλειο με την παράγραφο 339C των κανόνων περί μετανάστευσης (Immigration Rules), η οποία καλύπτει την απροσδόκητη παράλειψη του άρθρου 15 να προβλέψει προστασία κατά πραγματικού κινδύνου στοχευμένης στέρησης της ζωής, κατά παράβαση του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ. Ως εκ τούτου, με τον κανόνα 339C, προστίθενται στον κατάλογο των μορφών σοβαρής βλάβης, ο οποίος αντλείται κατά τα λοιπά απευθείας από το άρθρο 15, οι εξωδικαστικές εκτελέσεις. [...] 20. Η μορφή του άρθρου 15 ακολουθεί τις κατευθυντήριες γραμμές που παρατίθενται στο προοίμιο. Στο στοιχείο α) διατυπώνεται η απαγόρευση χρήσης ή εκτέλεσης της θανατικής ποινής, η οποία προβλέπεται στο έκτο και στο δέκατο τρίτο πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ. Το στοιχείο β) αντικατοπτρίζει το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ. Στην υπόθεση N.A. κατά Ηνωμένου Βασιλείου (25904/07-17 Ιουλίου 2008), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατέστησε σαφές (σκέψεις 114-7) ότι ο κίνδυνος κακομεταχείρισης ο οποίος αντιβαίνει στο εν λόγω άρθρο μπορεί να προέρχεται τόσο από γενικές όσο και από ειδικές περιστάσεις.»</p>	<p>ΕΣΔΑ — N.A. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 25904/07 ΔΕΕ — C-465/07 <i>Meki Elgafaji και Noor Elgafaji κατά Staatssecretaris van Justitie</i></p>

Κράτος μέλος/ δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
BE Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών	49821 20.10.2010	<p>Απόφαση. Ερμηνεία του εθνικού δικαίου σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ — πλημμελής εφαρμογή της νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ</p> <p>Σκέψη 4.7.3: ‘L’article 48/3, § 4, de la loi du 15 décembre 1980, énumère les éléments qui doivent être pris en considération dans le cadre de l’appréciation des motifs de persécution. Il énonce ce qui suit concernant la notion de ‘groupe social’: [...] Cette disposition n’a donc pas transposé entièrement l’article 10, d) de la directive 2004/83/CE précitée. La formule concernant les aspects liés à l’égalité entre les hommes et les femmes n’a, en particulier, pas été transposée. Toutefois, l’emploi des mots ‘entre autres’ indique clairement que le législateur n’a pas voulu établir une définition exhaustive de ce concept. De plus, dans la mesure où la directive énonce des normes minimales, les dispositions de droit national qui la transposent ne peuvent être interprétées dans un sens qui en restreindrait la portée. Il convient par ailleurs de rappeler que conformément à l’article 18 de la Charte des droits fondamentaux de l’Union Européenne l’interprétation du droit européen et national applicable en matière de réfugié s’effectue dans le respect des règles de la convention de Genève du 28 juillet 1951 et du protocole du 31 janvier 1967 relatifs au statut des réfugiés.’</p>	
IE High Court (Ανώτερο Δικαστήριο)	WA κατά Minister for Justice and Equality, Ireland and the Attorney General [2012] IEHC 251 25.6.2012	<p>Απόφαση. Ερμηνεία εθνικού δικαίου εφαρμογής της νομοθεσίας για το ΚΕΣΑ</p> <p>Σκέψεις 33 και 36: «33. Κατά την άποψη του δικαστηρίου, είναι σημαντικό, κατά την εφαρμογή αρχών ερμηνείας σε εθνικούς κανόνες μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και εφαρμογής των διατάξεων οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να μην δίνεται υπερβολική έμφαση στη γραμματική ερμηνεία και στην προσέγγιση του κοινού δικαίου για την κανονιστική ερμηνεία. Κατά την άποψη του δικαστηρίου, δεν πρέπει να αποδίδεται υπερβολική σημασία στο γεγονός ότι το περιεχόμενο του άρθρου 6 της οδηγίας μεταφέρεται, στην προκειμένη περίπτωση, στο τμήμα των ορισμών των κανόνων, κάτι που υποδηλώνει ότι ο ορισμός είναι περιττός, δεδομένου ότι δεν φαίνεται να λαμβάνεται υπόψη σε άλλο σημείο των κανόνων. Στον βαθμό που θα μπορούσε να επωθεί ότι αυτό δημιουργεί αμφιβολίες όσον αφορά την ερμηνεία των κανόνων, πρόκειται, κατά την άποψη του δικαστηρίου, για αμφιβολία η οποία μπορεί να επιλυθεί μέσω τελεολογικής ερμηνείας των κανόνων, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της οδηγίας. [...] 36. Κατά την άποψη του δικαστηρίου, ο σκοπός και το αποτέλεσμα του ορισμού του όρου “φορείς δίωξης ή σοβαρής βλάβης”, όπως παρατίθεται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 των κανονισμών του 2006 που θέτουν σε ισχύ το άρθρο 6 της οδηγίας, πρέπει να εξετάζονται υπό αυτό το πρίσμα και αντικείμενο. Το δικαστήριο εκτιμά ότι είναι εσφαλμένη η επικέντρωση στον ορισμό μεμονωμένα, επειδή αυτός πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται σε συνδυασμό με τον ορισμό της “σοβαρής βλάβης” και τους ορισμούς των “προσώπων που δικαιούνται επικουρική προστασία” και της “προστασίας κατά της δίωξης ή σοβαρής βλάβης” που προβλέπονται στον κανονισμό 2 παράγραφος 1 βάσει του άρθρου 7 της οδηγίας (“φορείς προστασίας”).»</p>	

Κράτος μέλος/ δικαστήριο	ονομασία υπόθεσης/ κωδικός αναφοράς/ ημερομηνία	συνάφεια/λέξεις-κλειδιά/κύρια σημεία	παρατιθέμενες υποθέσεις
DE Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο	BVerwG 10 C 7.13 7.6.2014	<p>Απόφαση. Κατάσταση εξέλιξης του ΚΕΣΑ — απουσία ενιαίου καθεστώτος διεθνούς προστασίας με ισχύ σε ολόκληρη την ΕΕ</p> <p>Σκέψη 29: «Είναι αλήθεια ότι η αναγνώριση αλλοδαπού ως πρόσφυγα ή ως προσώπου που δικαιούται επικουρική προστασία σε άλλη χώρα δεν έχει τις ίδιες συνέπειες στο διεθνές δίκαιο με τις συνέπειες απόφασης των γερμανικών αρχών σχετικά με το καθεστώς και, υπό την έννοια αυτή, δεν έχει συνολική δεσμευτική ισχύ για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (...). Η σύμβαση της Γενεύης για τους πρόσφυγες, της 28ης Ιουλίου 1951, καθορίζει ενιαία κριτήρια για την αναγνώριση ενός προσώπου ως πρόσφυγα, αλλά δεν θέσπισε καμία απαίτηση βάσει του διεθνούς δικαίου ώστε ένα συμβαλλόμενο κράτος να δεσμεύεται από την απόφαση περί καθεστώτος άλλου συμβαλλομένου κράτους (...). Τέτοιο δεσμευτικό αποτέλεσμα δεν προκύπτει ούτε από το δίκαιο της Ένωσης. Είναι αλήθεια ότι το άρθρο 78 παράγραφος 2 στοιχείο α) και β) της ΣΛΕΕ επιτρέπει τη λήψη νομοθετικών μέτρων για ένα καθεστώς ασύλου το οποίο θα ισχύει σε ολόκληρη την Ένωση και για ένα ενιαίο καθεστώς επικουρικής προστασίας για τους υπηκόους τρίτων χωρών, αλλά η οικεία οδηγία 2011/95/ΕΕ της 13ης Δεκεμβρίου 2011 δεν περιέχει καμία πρόβλεψη για απόφαση περί του καθεστώτος με ισχύ σε ολόκληρη την Ένωση. Ωστόσο, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας άσκησε τη δυνατότητα, η οποία παραμένει διαθέσιμη βάσει του διεθνούς δικαίου και του δικαίου της Ένωσης, να αποδώσει περιορισμένη νομική ισχύ στο εσωτερικό της, μέσω εθνικής διάταξης, στις αποφάσεις αναγνώρισης άλλων χωρών [...]»</p>	

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- ένα αντίτυπο:
από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- περισσότερα από ένα αντίτυπα ή αφίσες/χάρτες:
από τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://ec.europa.eu/represent_el.htm),
από τα γραφεία εκπροσώπησης στις εκτός ΕΕ χώρες
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_el.htm),
επικοινωνώντας με την υπηρεσία Άμεση Ευρώπη
(http://europa.eu/europedirect/index_el.htm) ή
καλώντας τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11 (δωρεάν τηλεφωνικός αριθμός από όλη την
Ένωση) (*).

(*) Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

